

**ОБЩИНСКИ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ
НА ОБЩИНА ПЛОВДИВ
ЗА 2014-2020**

**Консорциум „ПЛОВДИВ 2021“ ДЗЗД,
СОФИЯ, 2013**

„КОНСОРЦИУМ „ПЛОВДИВ 2021“ ДЗЗД“

Състав на консорциума:

- „Булплан“ ООД,
- „Пауна“ ЕООД,
- „Ригел 99“ ООД и
- „Велдер Консулт“ ООД

Управители на консорциума – арх. Хубена Салджијева и арх. Васил Шилев

Ръководител на екипа – арх. Белин Моллов

Експерти:

• Експерт „Регионално развитие“	арх. Белин Моллов;
• Експерт „Интегрирано планиране“	арх. Веселин Цветанов;
• Експерт „Урбанизъм“	урб. Здравко Петров;
• Експерт „Урбанизъм“	урб. Пламен Апостолов;
• Експерт „Урбанизъм“	урб. Петко Маринов;
• Експерт „Урбанизъм“	урб. Николай Енчев;
• Експерт „ Икономист“	икон. Георги Георгиев;
• Експерт „Човешки ресурси“	Никола Ранчев;
• Експерт „ Административен капацитет“	арх. Хубена Салджијева;
• Експерт „ Екология“	инж. Гана Гечева;
• Експерт „ Социална инфраструктура“	арх. Васил Шилев;
• Експерт „Пътна инфраструктура“	инж. Александър Георгиев;
• Експерт „В и К системи и съоръжения“	инж. Татяна Щерева;
• Експерт „Електроснабдителни съоръжения“	инж. Лъвчо Илиев;
• Експерт „ Културно наследство“	арх. Димитър Костов;
• Експерт „ Информация и публичност“	арх. Иван Делчев;
• Координатор на дейностите по изготвяне на Плана	Александър Радков;
• Логистика	Мария Плачкова.

В изпълнение на договор 13 ДГ 460/19.04.2013 г. с Община Пловдив.

СЪДЪРЖАНИЕ

1. ВЪВЕДЕНИЕ.....	10
1.1. Същност и предназначение на общинския план	10
1.1.1. Обхват на общинския план за развитие	10
1.1.2. Цел и задачи на общинския план	10
1.2. Предпоставки за разработването на общинския план.....	10
1.2.1. Законодателна рамка	10
1.2.2. Стратегическа рамка.....	11
1.3. Структура на общинския план за развитие	13
1.3.1. Анализ на съвременната ситуация в Община Пловдив	13
1.3.2. Стратегически цели, приоритет и мерки	13
1.3.3. Индикативна финансова таблица	13
1.3.4. Индикатори за наблюдение и оценка на плана	14
1.3.5. Необходими действия по наблюдението, оценката и актуализацията на плана	14
1.3.6. Описание на необходимите действия за прилагане принципа на партньорство и осигуряване на информация и публичност	14
1.3.7. Програма за реализация.....	14
1.4. Методи и принципи.....	15
2. АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО И СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНАТА.....	16
2.1. АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО И СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНАТА.....	16
2.1.1. Географска характеристика	16
2.1.2. Административно устройство, функционална структура и пространствено развитие.....	16
2.1.3. Историческа характеристика	19
2.1.4. Изводи от общата характеристика на общината	22
2.2. Състояние на местната икономика	24
2.2.1. Макроикономически показатели	24
2.2.2. Икономическа структура	28
2.2.3. Общо състояние.....	29
2.2.4. Състояние на основните икономически сектори	32
2.2.5. Инвестиции	34
2.2.6. Производителност на труда	38
2.2.7. Общински предприятия и дружества	39
2.2.8. Иновации и икономика на знанието	40
2.2.9. Предприемачество и икономически инициативи.....	40
2.2.10. Изводи от анализа на състоянието на местната икономика	41
2.3. Развитие на социалната сфера и човешките ресурси.....	43
2.3.1. Демографска характеристика и тенденции	43

2.3.2. Образователна характеристика.....	51
2.3.3. Здравеопазване	55
2.3.4. Социални услуги.....	57
2.3.5. Трудов пазар и безработица	60
2.3.6. Доходи.....	63
2.3.7. Изводи	65
2.4. Културно наследство. Културен живот. Културен туризъм	66
2.4.1. Културно наследство.....	66
2.4.2. Културен живот	70
2.4.3. Културен туризъм	71
2.4.4. Културни организации. Органи и организации за закрила на културата	81
2.4.5. Общинска политика и инициативи за опазване на наследството, развитие на културата и културния туризъм.....	90
2.4.6. Обобщени изводи за състоянието и тенденциите; проблеми и потребности	96
2.5. Инфраструктурно развитие, свързаност и достъпност на територията	97
2.5.1. Транспортна инфраструктура и достъпност.....	97
2.5.2. Енергийна инфраструктура.....	102
2.5.3. Комуникационна инфраструктура	106
2.5.4. Водоснабдителна и канализационна инфраструктура	107
2.5.5. Изводи за инфраструктурно развитие, свързаност и достъпност на територията	109
2.6. Екологично състояние и рискове	110
2.6.1. Състояние на компонентите на околната среда	111
2.6.2. Състояние на факторите, въздействащи върху околната среда	114
2.6.3. Биоразнообразие и защитени територии	119
2.6.4. Природни рискове и превенция	122
2.6.5. Управление на отпадъците	122
2.6.6. Проблеми, потенциали, проекти, мерки.....	124
2.7. Управление и административен капацитет:	128
2.7.1. Структура на общинската администрация:.....	128
2.7.2. Граждански сектор.....	131
2.7.3. Подготовка и реализиране на проекти и инициативи;	133
2.7.4. Изводи за управлението и административния капацитет:	135
2.8. Синтезен SWOT анализ на община Пловдив	136
3. СТРАТЕГИЧЕСКИ ПРЕДЛОЖЕНИЯ ЗА РАЗВИТИЕТО НА ОБЩИНА ПЛОВДИВ	138
3.1. Рамка за формулирането на стратегическите предложения	138
3.2. Използвани принципи	138
3.3. Подход.....	139

3.4. Структура	141
3.5. Визия 2020.....	141
3.6. Стратегически цели	142
3.7. Приоритетни области	143
3.8. Индикативна финансова таблица	162
4. система от индикатори за наблюдение и оценка на плана	163
4.1. Подход за разработването на системата от индикатори	163
4.2. Източници на информация	164
4.3. Видове индикатори	164
4.3.1. Индикатори за въздействие	164
4.3.2. Индикатори за резултат	166
5. Система за наблюдение и оценка	172
5.1. Значение на системата за наблюдение и оценка	172
5.2. Участващи структури	172
5.3. Дейности по наблюдението и оценката на плана	173
5.4. Разпределение на дейностите	174
6. ДЕЙСТВИЯ ЗА ПРИЛАГАНЕ ПРИНЦИПА НА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ	178
6.1. Обхват и цел на дейността	178
6.2. Прилагане принципа на партньорство и осигуряване на информация и публичност в процеса на разработване на плана	178
6.3. Прилагане принципа на партньорство и осигуряване на информация и публичност в процеса на реализация на плана.....	179
7. Програма за реализация на общинския план	181
7.1. СЪЩНОСТ И ЦЕЛИ НА ПРОГРАМАТА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ.....	181
7.2. СПИСЪК С ПРОЕКТИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ ПРЕЗ ПЕРИОДА 2014-2020.....	182

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

NUTS	Nomenclature des unités territoriales statistiques
SWOT	Силни и слаби страни, възможности и заплахи
АД	Акционерно дружество
АИС	Автоматична измервателна станция
БВП	Брутен вътрешен продукт
ВТ	Водно тяло
ВУМ	Второстепенна улична мрежа
ГИС	Географска информационна система
ГНИЦ	Групова национално-историческа ценност
ГПСОВ	Градска пречиствателна станция за отпадъчни води
ГРАО	Гражданска регистрация и административно обслужване
ДЗ	Детско заведение
ДДД	Държавно делегирана дейност
ДКЦ	Диагностично-консултативен център
ДМА	Дълготрайни материални активи
ДОДЗ	Държавно обединено детско заведение
ЕНИЦ	Единична национална историческа ценност
ЕООД	Еднолично дружество с ограничена отговорност
ЗКН	Закон за културното наследство
ЗМ	Защитена местност
ЗУО	Закон за управление на отпадъците
КАВ	Качество на атмосферния въздух
КЦМ	Комбинат за цветни метали
ЛЗБП	Лечебни заведения за болнична помощ
ЛЗИБП	Лечебни заведения за извън болнична помощ
МЗ	Министерство на здравеопазването
МОМН	Министерство на образованието младежта и науката
Натура 2000	Европейска мрежа от зони, определени от държавите членки на ЕС съгласно изискванията на Директива за птиците 79/409/ЕЕС и Директива за хабитатите 92/43/ЕЕС
НКН	Недвижимо културно наследство
НКПР	Национална концепция за пространствено развитие
НКЦ	Национална културна ценност
НПО	Неправителствена организация
НСИ	Национален статистически институт
ОБС	Общински съвет
ОДЗ	Обединено детско заведение
ОЕТК	Общоевропейски транспортен коридор
ОПЛ	Общо практикуващ лекар
ОУ	Общообразователно училище
ПАВ	Полиароматни въгледороди
ПЗ	Природна забележителност
ПЧИ	Преки чуждестранни инвестиции
РЗИ	Регионална здравна инспекция
РИО	Регионален инспекторат по образование
РИОСВ	Регионална инспекция по околната среда и водите
РАМ	Регионален археологически музей - Пловдив
СДГ	Седмична детска градина
СОУ	Средно общообразователно училище
ТИК	Туристически информационен център
ФПЧ₁₀	Фини прахови частици с диаметър по-малък от 10 микрона
ФПЧ_{2,5}	Фини прахови частици с диаметър под 2,5 микрона
ЦДГ	Целодневна детска градина
ЧДГ	Частна детска градина

СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ

Таблица 1. Основни макроикономически показатели за развитие на българската икономика в периода 2007 – 2014 г.	24
Таблица 2. Разпределение на броя предприятия, заетите лица в тях и обема на произведената продукция по икономически дейности 2010-2011 г.	30
Таблица 3. Брой предприятия от сектор „Услуги“ по години	34
Таблица 4. Брой на общинските предприятия по години	39
Таблица 5. Полова структура на населението в община Пловдив (1985-2011).....	43
Таблица 6. Естествено движение на населението в община Пловдив (2007-2012)	44
Таблица 7. Механично движение на населението в община Пловдив(2007-2012)	46
Таблица 8. Етническа и възрастова структура на община Пловдив (2011).....	49
Таблица 9. Образователна структура на населението на община Пловдив (2011).....	50
Таблица 10. Коефициент на образование по възрастови групи в община Пловдив.....	51
Таблица 11. Детски градини в община Пловдив (Учебна 2012/2013 – 06.02.2013).....	52
Таблица 12. Детски градини, капацитет и педагогически персонал (2012/2013 – 30.04.2013)	52
Таблица 13. Учебни заведения в община Пловдив (Учебна 2012/2013 – 06.02.2013)	53
Таблица 14. Паралелки и ученици по класове и учебни години	54
Таблица 15. Основни лечебни заведения	55
Таблица 16. Преминали болни през ЛЗБП, собственост на община Пловдив	56
Таблица 17. Брой легла и население на община Пловдив (2008-2011).....	56
Таблица 18. Лечебни заведения за извън болнична помощ (ЛЗИБП)	57
Таблица 20. Деца до 16 години със и без степен на увреждане по възраст (2011)	57
Таблица 20. Население на 16 и повече навършени години със и без трайно намалена работоспособност или степен на увреждане по възраст (2011).....	58
Таблица 21. Социални услуги – Държавно делегирани дейности в община Пловдив	59
Таблица 22. Коефициенти на икономическа активност, заетост и безработица в община Пловдив и райони (2011).....	62
Таблица 23. Икономическа активност и безработица (2011).....	62
Таблица 24. . Брой посещения в ТИЦ на община Пловдив	75
Таблица 25. Брой посещения в културни институти и организации в областта на културата и туризма, 2010-2012 г.	77
Таблица 26. Улична мрежа по административни райони.....	98
Таблица 27. Места за паркиране в гр. Пловдив по райони	99
Таблица 28. Биоклиматичен паспорт на град Пловдив	112
Таблица 29. Обобщени резултати за сепариранията количества, предадени за рециклиране, през 2011 г.	123
Таблица 30. Индикативна финансова таблица на общинския план.....	162
Таблица 31. Индикатори за въздействие	164
Таблица 32. Индикатори за резултат	166
Таблица 33. Система за наблюдение и оценка на общинския план	177

СПИСЪК НА ГРАФИКИТЕ

Фигура 1. Тенденции в динамиката на промяната на основните макроикономически показатели за периода 2007 – 2014 г.	25
Фигура 2. БВП на област Пловдив по икономически сектори за периода 2006-2010 г.	26
Фигура 3. Сравнение на броя предприятия, заетите лица в тях и произведената продукция между област Пловдив и община Пловдив в периода 2008-2011 г.	27
Фигура 4. Относителен дял на брутна добавена стойност по икономически сектори	28
Фигура 5. Структура на общинската икономика 2011 г.	29
Фигура 6. Структура на заетите лица по икономически сектори и по години	31
Фигура 7. Структура на предприятията според крайния финансов резултат от дейността им и по години.....	31
Фигура 8. Структура на нетните приходи от продажби в промишлеността по години.....	32
Фигура 9. Структура на заетите лица в промишлеността по години	33
Фигура 10. Заети лица в търговията по години.....	34
Фигура 11. Чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор към 31.12. и индекси на изменението им.....	35
Фигура 12. Структура на придобитите дълготрайни материални активи по видове.....	36
Фигура 13. Структура на разходите за придобиване на дълготрайни материални активи през 2011 г. по икономически дейности.....	37
Фигура 14. Структура на разходите за придобиване на дълготрайни материални активи по видове.....	37
Фигура 15. Наети лица по трудово и служебно правоотношение в община Пловдив по години (брой)	38
Фигура 16. Индекси на изменение на номиналната и реална средна годишна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение в община Пловдив по години (база 2008 = 100).....	39
Фигура 17. Население на община Пловдив (1934-2011 г.)	43
Фигура 18. Раждаемост на 1000 души от населението по административни нива (2007-2012 г.)	44
Фигура 19. Смъртност на 1000 души от населението по административни нива	44
Фигура 20. Естествен прираст на 1000 души от населението по административни нива ..	45
Фигура 21. Заселени на 1000 души от населението по административни нива.....	45
Фигура 22. Изселени на 1000 души от населението по административни нива	46
Фигура 23. Механичен прираст на 1000 души от населението по административни нива (2007-2012).....	46
Фигура 24. Възрастово-полова структура на населението в община Пловдив	47
Фигура 25. Разлика между последните две преброявания по възрастови групи в община Пловдив	48
Фигура 26. Население в, под и над трудоспособна възраст по административни нива (2011)	48
Фигура 27. Образователна структура на основните етноси в община Пловдив (2011)	51
Фигура 28. Места на 100 деца в детските градини по административни нива (Учебна 2012/2013 – 30.04.2013)	52
Фигура 29. Среден брой ученици в паралелка по класове и учебни години в община Пловдив	55
Фигура 30. Население на 15-64 години по икономическа активност в община Пловдив и райони (2011).....	61
Фигура 31. Икономически активно население на 15-64 години по заетост в община Пловдив и райони (2011).....	61
Фигура 32. Разпределение на икономически НЕактивното население по причини в община Пловдив и райони (2011).....	62

Фигура 33. Годишен общ доход в лева на домакинствата по източници в област Пловдив (2011)	63
Фигура 34. Средна годишна работна заплата в лева на наетите лица в община Пловдив (2008-2010).....	64
Фигура 35. Средна работна заплата по икономически дейности в община Пловдив	64
Фигура 36. Йерархичнаструктурананаселенитеместа и осинаразвитие	97
Фигура 37. План-схемана ПС-КТС /	102
Фигура 38. Концепциязаразвитиенаразпределителнатамрежа 2012-2032г.	104
Фигура 39. Концепциязаразвитиенатоплопреноснатамрежа 2014-2020г.....	105
Фигура 40. Схема на газопреносната мрежа	106
Фигура 41. Блок-схема на структурата на общинска администрация	130
Фигура 42. Подход за изграждането на стратегията.....	140
Фигура 43. Структура на стратегическата част на общинския план.....	141

1. ВЪВЕДЕНИЕ

1.1. СЪЩНОСТ И ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН

1.1.1. ОБХВАТ НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ

Предназначението на Общинския план за развитие от нормативна и практическа гледна точка е документално осигуряване на управлението на развитието на община Пловдив през следващите седем години. Териториалният обхват на ОПР включва землищата в границите на община Пловдив, което в конкретния случай се ограничава до град Пловдив, включваща шестте градски района. Времето за изпълнението на плана съвпада с новия програмен период на ЕС, който започва през 2014 и завършва през 2020 година. Спецификата на този план е, че той е разработен след завършването на друг важен за общината планов документ за същия период – Интегрирания план за градско възстановяване и развитие. Последователността на проучванията, направените анализи и изводи бяха шанс и предизвикателство в процеса на работата по плана, които в краен резултат доведоха до задълбочено аргументирана стратегическа част на плана и конкретна програма за действие.

1.1.2. ЦЕЛ И ЗАДАЧИ НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН

Общинският план за развитие ще бъде основният инструмент за управление на община Пловдив през следващите седем години. По същество планът се разработва и прилага в общия контекст на актуалната законодателна и стратегическа рамка на регионалното развитие в България и Европа, като има за цел да изяви местната специфика и да предложи аргументирани решения за социалните, икономическите, екологичните, културните и управленските предизвикателства по пътя към устойчивото развитие на общината. Тези решения очертават общата рамка и последователност от конкретни действия за устойчиво и интегрирано развитие на местно ниво. Общинският план на Община Пловдив е оперативен документ, обединяващ целите общността и начините за тяхното постигане, при задължително съответствие с Областната стратегия за развитие на област Пловдив и действащите устройствени планове.

1.2. ПРЕДПОСТАВКИ ЗА РАЗРАБОТВАНЕТО НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН

1.2.1. ЗАКОНОДАТЕЛНА РАМКА

Общинският план за развитие на Община Пловдив е един от базисните документи за стратегическо планиране и програмиране на регионалното развитие в България, регламентирани със Закона за регионалното развитие (ЗРР) и Правилника за неговото прилагане (ППЗРР). Съгласно Чл. 13. (1) от ЗРР, Общинският план за развитие определя средносрочните цели и приоритети за развитието на общината в съответствие с Областната стратегия за развитие. Съдържанието на плана е съобразено с изискванията на Чл. 13. (2) на ЗРР и тези на Методическите указания на МРРБ за разработване на Национална стратегия за регионално развитие на Република България (2012-2022), Регионални планове за развитие на районите от ниво 2 (2014-2020), Областни стратегии за развитие (2014-2020) и Общински планове за развитие (2014-2020). Обхватът на разработката включва цялата територия на общината. По същество Общинският план и програмата към него са инструмент за управление на общината през Втория планов период от членството на България в ЕС (2014 – 2020). ОПР осъществява връзката и единството между документите на областно и градско ниво, въведени от Закона за регионалното развитие и Закона за устройство на територията. Той спомага за съгласуваността в прилагането на отделните стратегии, концепции и планове за стратегическото и устройственото планиране на националното пространство. Специфична особеност на ОПР на Пловдив е отчитането на постановките и предвижданията на разработената и действаща Регионална устройствена схема, която обогатява

функционалната обвързаност между ОСР и ОПР и допринася за постигане на съответствие между стратегическите компоненти на двата документа. В съответствие с чл.13 от ЗРР, планът се приема от общинския съвет по предложение на кмета на общината, който организира и контролира дейностите по изработването и реализацията на ОПР. Осигуряването на публичност и участието на заинтересованите страни в процесите на създаване и прилагане на плана, е условие за подготовката на един пълноценен и законосъобразен управленски документ. Съгласно разпоредбите на ППЗРР, кметът и общинският съвет съвместно обезпечават прозрачността и откритостта на дейностите по ОПР.

1.2.2. СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА

Действащото законодателство задължително изисква осигуряването на съгласуваност на ОПР с основните стратегически документи на европейско, национално и областно ниво. Тези документи са:

Стратегията Европа 2020

„Стратегията Европа 2020“ е най-общата рамка за развитието на Европейския съюз до края на текущото десетилетие. Същностната задача пред страните членки на ЕС е преодоляване на съществуващите проблеми, породени от сериозната криза и провокиране нов икономически растеж, който трябва да бъде по-интелигентен, по-устойчив и по-приобщаващ. Стратегията ясно подчертава значението на иновациите, осъзнаването на екологичните проблеми и преодоляването на социалните неравенства, като фактори за постигането на балансирано европейско развитие. Целите на „Европа 2020“ са измерими и обвързани с прецизни индикативни стойности. Те трябва да бъдат постигнати до 2020 и покриват темите за иновациите, дигиталната икономика, заетостта, младежките политики, производителността, бедността и ресурсната обезпеченост. В духа на европейската стратегия, българското правителство предвижда увеличение на заетостта на населението между 20 и 64 години от 63% през 2012 г. /според данни на Евростат/ до 76%. Екологичните цели на националното ни развитие са намаляване на емисиите на парникови газове с 20% спрямо 1990, 16% относителен дял на енергията от възобновяеми източници от крайното брутно енергийно потребление, подобряване на енергийната ефективност с 25% и намаляване на енергийната интензивност на БВП с 50% до 2020. В социалната сфера, преждевременно напусналите училище трябва да бъдат снижени до 11%, докато дела на лицата с висше образование на възраст между 30 и 34 години следва да стане 36%.

Национална програма за развитие „България 2020“

Националната програма за развитие „България 2020“ е програмен документ, поставящ рамката и насоките за подготовка на останалите стратегически документи в България. „България 2020“ изразява адаптирането на приоритетите на стратегията „Европа 2020“ в границите на страната. НПР БГ2020 е насочена към осигуряването на балансирано социално-икономическо развитие в България при ускоряване на икономическия растеж и повишаване на жизнения стандарт в дългосрочен аспект. На основата на проведените социално-икономически анализи и финансови прогнози, НПР БГ2020 мотивира своите визия, три стратегически цели и осем приоритета. Предложенията поставят акцент върху развитието на образованието и здравеопазването, достигането до по-високи равнища на заетостта, инфраструктурни подобрения, приложение на иновативни подходи в икономиката, възстановяване на аграрния сектор.

Националната стратегия за регионално развитие

Националната стратегия за регионално развитие продължава общата Кохезионна политика на ЕС на национално ниво. Тя цели намаляване на неравенствата между отделните региони, области и общини в страната за периода 2012 – 2020 г., като очертава

подходи и средства за координация между управлението на различните сектори и условия за реализация на НПР БГ2020. Целите и приоритетите на НСПР подчертават значението на малкия и среден бизнес, формирането на устойчиви туристически дейности и подобряването на социалната и техническата инфраструктура при съхраняване на природното и културно наследство.

Национална концепция за пространствено развитие

Устройството и управлението на националната територия до 2025 г., се регламентира от Националната концепция за пространствено развитие. Концепцията съдържа средносрочни и дългосрочни насоки за устройственото планиране и опазването на териториалните ресурси. НКПР осигурява и подходяща основа за териториална насоченост и израз на секторните политики и стратегии. Концепция изтъква важността на успешната териториална интеграция на България в европейското пространство чрез развитието на транспортни, екологични и културни оси и свързването им с международните коридори. Акцентира се върху поддържането на умерено полицентрична мрежа от градове, предпоставка за по-балансирано териториално развитие и съживяване на селските и периферните райони.

Регионален план за развитие на Южен централен район (ниво 2)

Водещ акцент на РПР на ЮЦР е новата роля на политиката на сближаване, ориентацията към изпълнение на целите на Стратегия "Европа 2020" с по-активното участие на регионите, и в същото време със засилен акцент за териториално сътрудничество и подход, изискващ резултати и добавена стойност. Икономическото, социалното и териториалното сближаване са разгледани като взаимно допълващи се и подкрепящи се компоненти на единната интегрирана концепция за регионално развитие. В стратегическата част на плана е разгледана визията за бъдещо развитие на района; определени са стратегическите цели, приоритети и специфични дейности, изброени са примерни допустими дейности за изпълнение на специфичните цели. В рамките на плана е представено индикативното разпределение на ресурсите по стратегически цели и приоритети. Планът очертава непосредствената рамка за разработването на областните стратегии и неговите постановки са от особено важно значение за разработването на ОПР на Пловдив, който е главен град и център на ЮЦРР.

Областна стратегия за развитие на област Пловдив

Общинският план за развитие е в пряка йерархична зависимост от Областната стратегия за развитие. ОСР на област Пловдив за периода 2014-2020 се основава на приемствеността в стратегическото планиране и запазва основните послания на действащата ОСР. Формулирани са и необходимите нови цели и приоритети в синхрон с националните действия по приложението на стратегията „Европа 2020“. Неразделна част от ОСР е и индикативният разчет на необходимите финансови средства за реализиране на ОСР, изпълняващ ролята на финансова рамка за Общинския план за развитие на община Пловдив.

Районна устройствена схема на общините Пловдив, Родопи, Марица, Садово и Куклен

Районната устройствена схема е комплексен проект от високото ниво на териториалното планиране, който има пилотен характер в нашата практика на устройственото планиране. Разработен е подробен анализ на състоянието на всички териториални параметри и функционални системи на урбанизираните територии и землищата на населените места в териториалния обхват на РУС. Изводите от анализа са резюмирани в един обобщен SWOT-анализ. В „Проекта за устройство на територията на РУС“ са представени: „Прогноза за социално-икономическото развитие на общините в РУС“ и „Проект за устройство на територията на общините в РУС“. Основните постановки на РУС са важна предпоставка за

формирането на ОПР на Пловдив, като ядро и функционален център на общините, включени в териториалния обхват на разработката.

Стратегическите предложения, изисквания и препоръки на представените по-горе основни документи са проследени и синтезирани при съставянето на стратегическата част на ОПР.

1.3. СТРУКТУРА НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ

Общинският план за развитие на община Пловдив е структуриран съгласно разпоредбите на чл. 13 от ЗРР. Включени са всички необходими елементи, разкриващи състоянието на настоящата ситуация, предвидената стратегия за развитие до 2020 и начините за нейното осъществяване, чрез подходящи мерки и конкретни проекти. Методически, планът обединява четири основни части - анализ, оценка, стратегически предложения и набор от инструменти за реализация, наблюдение и актуализация.

1.3.1. АНАЛИЗ НА СЪВРЕМЕННАТА СИТУАЦИЯ В ОБЩИНА ПЛОВДИВ

Анализът на съвременната ситуация в общината описва отделните аспекти от общинското развитие и завършва с обобщени изводи, комбинация от съществуващи проблеми и налични потенциали. Идентифицираните проблеми и потенциали са основа за извеждането на SWOT анализ, чиято цел е да открие най-важните моменти в историческото и съвременното развитие на общината. Съдържанието на SWOT насочва към необходимите мерки за подчертаване на силните и преодоляване на слабите страни. Анализът поставя акцент върху географската, историческата и културната характеристика, проследени са закономерностите във функционално-пространственото развитие, социалното, икономическото и екологичното състояние на общината.

1.3.2. СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ, ПРИОРИТЕТ И МЕРКИ

Стратегическата част на плана обхваща формулирането на визията за развитие до 2020, целите, приоритетните области и включените в тях мерки. За подбора на аргументирани, изпълними и съответстващи на местните ресурси и специфика предложения е приложен специфичен подход, включващ компонентите на SWOT, проучените обществени потребности и препоръки, както и насоките на стратегическите документи от по-високо ниво. Предложена е ясна структура, респектираща идеята за интегрирания подход в стратегическото планиране - изведените цели се разгръщат в единството на очертаните приоритетни области. По този начин се постига синергичен ефект между резултатите на отделните приоритетни области, като за осъществяването на дадена цел допринасят повече от един приоритет. Стратегическата част на ОПР доразвива и обогатява съответните компоненти на тази част от ИПГВР на гр. Пловдив.

1.3.3. ИНДИКАТИВНА ФИНАНСОВА ТАБЛИЦА

Индикативната финансова таблица представлява общата финансова рамка на развитието в община Пловдив през следващите седем години. Финансовата таблица изразява ориентировъчните ресурси за реализация на най-значимите общински проекти. Прогнозираният общ финансов ресурс е разпределен между отделните стратегически цели от ОПР. Планирано е средствата по всяка стратегическа цел да бъдат осигурени чрез съчетаване на различни финансови източници. Адекватното планиране на финансовата таблица е предпоставка за успешно и ефикасно управление на финансовите ресурси на общината. За тази цел бъдещите финансови средства са реалистично предвидени на основата на финансовия разчет на ОСР на Община Пловдив за 2014-2020 и потенциала на общината да привлича и управлява средства от Оперативните програми. Приложени са методи за оценка и прогнозиране на предполагаемите средства за реализация на проектите, част от различните приоритетни области. Важна особеност на разработката е съблюдаването на включването на позициите от финансовата таблица на ИПГВР на

Пловдив като интегрална част от ОПР. Индикативната финансова таблица е проектирана спрямо модела на Приложение №4 от „Методическите указания за разработване на ..... общински планове за развитие за периода 2014 – 2020 година" на МРРБ.

1.3.4. ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ПЛАНА

Индикаторите за наблюдение и оценка са дефинирани съобразно смисъла и съдържанието на стратегическите цели и приоритетните области на стратегията. Системата от индикатори обединява два основни компонента - индикатори за въздействие, проследяващи степента на изпълнение на целите, както и индикатори за резултат, измерващи ефектите от изпълнението на мерките в рамките на приоритетните области. Двата вида индикатори са въведени следствие на предписанията от „Методическите указания за разработване на ..... общински планове за развитие за периода 2014 – 2020 година" на МРРБ. Индикаторите са избрани в синхрон с наличната и регулярно поддържана информационна основа на национално и областно ниво. Посочени са начални, междинни и целеви стойности. Индикаторите за наблюдение и оценка са средство за изготвяне на годишните доклади за изпълнението на ОПР, междинната и последващата оценка на плана.

1.3.5. НЕОБХОДИМИ ДЕЙСТВИЯ ПО НАБЛЮДЕНИЕТО, ОЦЕНКАТА И АКТУАЛИЗАЦИЯТА НА ПЛАНА

Разработена е система за наблюдение, оценка и актуализация на плана, обвързваща функциите на участващите звена. Предложен е график за действие. Описани са отговорностите и компетенциите на отделните звена, посочена е логическата и времева обвързаност между отделните функции. Посочен е начинът интегрирането на индикаторите в отделните стъпки на наблюдението и оценката. Отбелязан е подходящият момент за изготвяне на междинна и последваща оценка, както и на актуализация на ОПР.

1.3.6. ОПИСАНИЕ НА НЕОБХОДИМИТЕ ДЕЙСТВИЯ ЗА ПРИЛАГАНЕ ПРИНЦИПА НА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ

Разработени са механизми за осигуряване и обмен на информация между отделните заинтересовани страни. Идентифицирани са възможностите за публичното представяне и разпространяване на резултатите от всички етапи по разработването и реализацията на ОПР. Особено внимание е отделено на ползотворното взаимодействие и поддържане на активна комуникация между всички участващи в процеса – общинските служители, районните администрации, културните институции, неправителствения сектор, представителите на бизнеса и др. Положителните контакти и комуникация, формирани по време на разработването на ОПР, следва да бъдат съхранени и продължени по време на реализацията на плана през следващите седем години.

1.3.7. ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ

Програмата за реализация е финалният елемент от структурата на ОПР и представлява конкретна матрица за осъществяване на неговите стратегическите предложения. Програмата илюстрира прехода между приоритетните области, съответстващите им мерки и проектите от съдържанието на ОПР. Централно място заема списъкът с проекти, където са изброени, описани и обосновани отделните проекти и връзките между тях. Извършена е оценка на ориентировъчната им финансова стойност, избрана е управленска структура и са посочени заинтересованите партньори в реализацията на всеки проект. Програмата съдържа проектите произтичащи от разработката на ИПГВР на Пловдив. Включена е възможността за актуализация на Програмата за реализация, като част от цялата система за наблюдение, оценка и актуализация на плана.

1.4. МЕТОДИ И ПРИНЦИПИ

Приложеният методически подход и следваните принципи при разработването на плана са в пълно съответствие с нормативните изисквания, целите и приоритетите на социално икономическото и пространствено развитие на общината, като интегрална част от ЮЦРР и област Пловдив. Планът е съобразен със специфичните изисквания за прилагане на нормативните документи, регламентиращи дейностите на местното самоуправление, териториалното устройство и опазването на околната среда. От методологическа гледна точка разработването на плана се основава на „стратегическия подход“, „интегрирания подход“, „териториалния подход“, както и на „ориентирания към резултатите подход“. В рамките на разработването на ОПР са приложени доказани теоретични постановки и методологически подходи за стратегическо планиране на устойчивото общинско развитие. Проучени и използвани са съвременните практики за подготовка на стратегически документи, изготвянето на комплексни анализи, синтезни оценки и прогнозиране на развитието съобразно наличните обстоятелства. Внимателно са подбрани инструментите за реализация на плана, изградени на основата на добри европейски практики, но и на практическия опит и умения за управление на проекти в българските общини, включително структурите на местното самоуправление, неправителствения и частния сектор. Подобен начин осигурява внедряването на съвременни идеи, обезпечени с необходимия капацитет за тяхната изпълнимост.

В процеса на разработването на ОПР са съблюдавани следните принципи:

- Структурираност. Общинският план е съвкупност на смислово, функционално и хронологично свързани елементи. Използван е утвърденият метод за последователно надграждане на първоначален анализ, синтезирани оценки, обоснована стратегия и оперативни инструменти за реализация.
- Комплексност. Изследванията и изводите на ОПР касаят разнообразните социални, икономически, екологични, културни и управленски проявления на местното развитие.
- Точност. Приложените анализи са основават преобладаващо на официална статистическа информация. Използвани са данните от Националното преброяване на населението през 2011 г., както и текущата статистика на НСИ. Същият принцип е използван и при дефинирането на системата от индикатори, с оглед на нейната реална приложимост и резултатност.
- Публичност. Активният контакт и обмен на идеи със заинтересованите страни е ръководен принцип във всички дейности от обхвата на ОПР. Съвместно са проследени характеристиките на общината, идентифицирани са проблемите и потенциалите, формулирани са стратегическите предложения и са положени основите за споделено реализиране на ОПР. Приложен е „форум подхода“ при обсъждане на основните постановки на плана.

2. АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО И СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНАТА

2.1. АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО И СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНАТА

2.1.1. ГЕОГРАФСКА ХАРАКТЕРИСТИКА

Община Пловдив (ЕКАТТЕ PDV22, категория 1) се намира в Южна Централна България, Западен Тракийско-Родопски географски регион; географски координати: 42° и 9' северна ширина и 24° и 45' източна дължина. Общата площ е 101,981 кв. км, а населението по постоянен адрес към 15.05. 2013 г. по данни на ГД ГРАО е 382419 души. Общината попада в низинния височинен пояс (от 0 до 200 m н.в.), с надморска височина между 160 и 180 м. в преобладаващата равнинна част на общинската територия и до 257 м. на хълмовете. Градът е изграден по двата бряга на Марица – най-голямата река в България. В исторически план реката и разположените в съседство сиенитни хълмове изпълняват функцията на градообразуващи фактори. И днес те определят специфичните характеристики на градския ландшафт и едновременно влияят върху местните климатични условия – сравнително мека зима и горещо, но влажно лято. Те са и места със съхранени местообитания на растителни и животински видове, поставени под режим на защита¹.

2.1.2. АДМИНИСТРАТИВНО УСТРОЙСТВО, ФУНКЦИОНАЛНА СТРУКТУРА И ПРОСТРАНСТВЕНО РАЗВИТИЕ

Административно устройство и функции

След обособяването на общините „Марица“ и „Родопи“ през 1987 г., община Пловдив включва едно населено място – град Пловдив. Територията на общината обхваща землищата на Пловдив и бившите села Коматево и Преслав, присъединени към административните граници на града през 1969 г. При това административно устройство и с развитието на инвестиционната активност и промяната на предназначението на значителна част от земеделските земи през последните две десетилетия, делът на неурбанизираната територия в границите на общината е незначителен.

Със Закон за териториалното деление на Столичната община и големите градове (обн. ДВ, бр. 66/1995, с изм.), територията на град Пловдив е разделена на **шест административни района:** „Централен“, „Северен“, „Източен“, „Западен“, „Южен“, „Тракия“². Районите се управляват от мажоритарно избираеми кметове и от районни администрации. Пловдив е административен център на Пловдивска област (ЕКАТТЕ PDV), включваща 18 общини с общо 211 населени места, в т.ч. 18 града. Обща площ на областта 5973 кв. км - 5,4 % от площта на страната³ и население по постоянен адрес 751668 души⁴.

*Разположение на Пловдивска област в структурата на европейските териториални единици за статистически цели*⁵

Пловдивска област е част от Южния централен район за планиране (съответстващ на ниво NUTS 2), в границите на Район „Югозападна и Южна централна България“ (NUTS1)⁶. Южният централен район (ЮЦР) за планиране включва още областите Кърджали, Пазарджик, Смолян и Хасково. Той обхваща 20,1 % от територията и 20.08 % от населението на България⁷. Пловдив е най-големия град в ЮЦР. В него са концентрирани

¹ Подробни данни за компонентите на околната среда и климатичните условия в общината и нейния хинтерланд са представени в т. 6 по-долу.

² Границите на районите са описани в чл. 3, ал. 2 от цитирания закон

³ Данните са от Актуализиран документ за изпълнение на стратегията за развитие на област Пловдив 2010-2013

⁴ Данните са от ГД ГРАО към 15.05. 2013 г.

⁵ Прилагана от ЕВРОСТАТ за целите на европейската и националната статистика, съгласно изискванията на Регламент (ЕС) № 1059/2003 г. и Регламент № 176/2008 г. Виж и чл. 4 от Закона за регионално развитие (обн. ДВ, бр. 50/2008, с изм. и доп.)

⁶ Включва още Югозападния район на ниво NUTS2

⁷ Данните са от Национална стратегия за регионално развитие (НСРП) на Република България за периода 2012-2022 г.

основните дейности и обекти в областите на икономиката, здравеопазването, образованието и науката, културата, транспорта и комуникациите в района. Пловдив е образователен, културен, стопански и търговски център със значение, **надвишаващо нивото на района**. Международният панаир с пролетните и есенните си изложения и десетките специализирани изложби го превръщат в международно търговско-икономическо средище на бизнеса. Също с наднационална значимост са културно-историческите и природни дадености в града и неговия хинтерланд – обекти на туристически интерес и посещение.

Място на гр. Пловдив в мрежата от функциониращи урбанистични ареали в европейското и националното пространство

Според класификацията на ESPON⁸, Пловдив (заедно с Варна и Бургас) е **град от 2-ро ниво** – градове с междунационално/национално значение (*Transnational-National*) в европейската мрежата от функциониращи урбанистични ареали (FUA)⁹.

Пространствено развитие

В *Националната концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025* е възприет урбанистичен модел за развитие „Умерен полицентризъм“. Изборът, съобразен с националните условия, цели ефективно прилагане на политиката на ЕС за подпомагане на балансирано териториално развитие чрез поддържане на йерархизирана система от градове-центрове на национално и регионално равнище, като средство за намаляване на изразените териториални неравновесия в икономическото развитие. Според този урбанистичен модел, *„на национално равнище развитието на столицата като град от Мега европейско ниво се съчетава с успешно развитие на ограничен брой центрове от второ йерархично ниво с национално значение“*.

Националната концепция включва Пловдив (заедно с Варна, Бургас, Русе, Плевен, Стара Загора) в йерархичната система от градове-центрове от 2-ро ниво - големи градове, центрове с национално значение за територията на районите. Тези центрове са пространственият фокус на икономическата политика и очакванията за иновации, клъстери и зони на растеж. В документа е записано изрично, че **„в Южна България ще доминира големият град Пловдив с партньор другият голям град Стара Загора. Тези градове от 2-ро ниво ще се развиват като основни полюси на растеж и развитие.“**

Оси на урбанистично развитие и агломерационни ядра

Осите на урбанистично развитие¹⁰ са полицентрични зони, формирани при интегрирането на полюсите на развитие с транспортно-комуникационната мрежа на страната. Основните оси, които имат важно структуриращо значение за националната територия се развиват по протежение на главните национални и международни транспортни коридори, по които мрежата от населени места на страната се интегрира в европейската. Те са оси на урбанизация между центровете на растеж, иновации, бизнес и култура и имат геостратегическо значение. Осите на урбанистично развитие не са свързани само и единствено с транспортните коридори. Тези оси съвпадат и с културните коридори в Югоизточна Европа, които обвързват едни от най-ценните културни паметници в България.

Община Пловдив е разположена на Главна ос на урбанистично развитие Драгоман–София–Пловдив–Свиленград–Истанбул, съвпадащо с част от общоевропейски транспортен коридор № 4, както и отклонението Пловдив–Стара Загора–Бургас, по трасето на коридор № 8. Общината е част и от второстепенна ос на

⁸ Европейска мрежа за наблюдение на пространственото планиране (териториалното развитие).

⁹ Данните са от Национална стратегия за регионално развитие (НСРР) на Република България за периода 2012-2022 г.

¹⁰ Данните са от Националната концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025.

развитие Карлово–Пловдив–Асеновград- Смолян–Рудозем.¹¹ В Регионалния план за развитие на Южен централен район 2014-2020 е определена вътрешно-регионална урбанизационна ос Садово – Пловдив – Пазарджик – Септември – Белово. Съгласно цитирания документ, Пловдив е агломерационно ядро на група общини: Асеновград, Куклен, Садово, Марица, Родопи. Във връзка с функцията на агломерационно ядро следва да се добави, че проучванията към Общия устройствен план на община Пловдив определят т. нар. „зона на влияние на Пловдив“ на основата на критериите „20 км/30 мин. транспортен изохрон“ и „интензивни ежедневни трудови и културно-битови пътувания в посока Пловдив – над 500 души от населено място“. Според плана в тази зона, освен цитираните, попадат още и общините Брезово, Калояново, Кричим, Перушица, Раковски, Стамболийски, Съединение и Хисаря. По критерия „стопански връзки“ в зоната на влияние попадат всички общини в област Пловдив.

Урбанистично гравитационно поле на Пловдив

В Общия устройствен план на Пловдив е определено още „урбанистичното гравитационно поле“, което обхваща територията, в която функционира урбанистичната система Пловдив, т.е. границите, в които ежедневно се затваря жизненият цикъл: „труд, обитаване, отдих и обслужване“. Тези граници са определени при съблюдаване на следните критерии: 10-12 км/20-25 мин. транспортен изохрон; над 50 хил. трудови и културно-битови пътувания дневно; демографски стабилни населени места с население около и над 2000 души и налични интензивни стопански връзки с висока степен на икономическа взаимозависимост. При прилагане на тези критерии, в „урбанистичното гравитационно поле“ на Пловдив попадат 32 населени места от общините Марица, Родопи, Куклен и с. Катунца (Община Садово). Жителите им получават обслужване (образование, здравеопазване, култура, спорт, отдих, търговия) в града. В Пловдив са и значителна част от работните им места. Комуникационно-транспортните връзки на тези населени места с града са осигурени с авто- и ж.п. транспорт. Транспортните ареали се превръщат в оси на урбанизация – около тях се формират нови икономически зони. В плана е направен изводът, че **„по тези показатели Пловдив обективно функционира като град не в своите регулационни или общински административни граници, а като единен организъм в границите на своето „урбанистично гравитационно поле“ - като 420 хиляден град“**.

Транспортни връзки

Благоприятното географско разположение и функциите на Пловдив като център не само на Южния централен район, но и на Южна България обуславят сравнително доброто развитие на транспортните връзки и обслужващата ги инфраструктура. Още от древността **през града преминават пътни артерии със стратегическо значение**, свързващи Европа с Мала Азия и Близкия изток, Северна Европа и Балтика със Средиземноморието, Черно море с Адриатика. В района на Пловдив преминават два общоевропейски транспортни коридора (ОЕТК):

- ОЕТК № 4 – Централна Европа – Румъния (Калафат) – Видин – София – Пазарджик – Пловдив – Хасково – Свиленград – Турция (Одрин) – Азия;
- ОЕТК № 8 – Албания – Македония (Крива Паланка) – Кюстендил – София – Пазарджик – Пловдив – Стара Загора – Сливен – Бургас – Варна;

Стопанският и социалният ефект от функционирането на тези общоевропейски транспортни коридори в българския им участък значително нарастват с цялостното изграждане на автомагистрала „Тракия“ и напредването на автомагистрала „Марица“.

¹¹Второстепенните оси се извяват в направления, излизащи от основните оси или свързващи основните оси. Вж. Националната концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025 и Регионалния план за развитие на Южен централен район 2014-2020.

Пътната инфраструктура

Автомогистрала „Тракия“ (А1) преминава извън границите на общината и провежда основния транзит спрямо нея, но едновременно с това влияе и на транспортното обслужване на града чрез трите основни връзки за „прекъснат транзит“. През Пловдив преминава първокласен път I-8 (Е 80) Белград-София-Пазарджик-Пловдив-Хасково-Свиленград-Истанбул. Освен тях, връзки в различни направления са осигурени по осем пътя от републиканската мрежа, в т.ч. околоръстния пръстен на Пловдив.

Железопътна инфраструктура

Железопътната инфраструктура е също добре развита. Железопътен възел Пловдив е разположен на Магистрална ж.п. линия № 1 Калотина-София-Пловдив-Свиленград. В железопътния възел се включват и Главна ж.п. линия № 8 Пловдив-Стара Загора-Бургас, както и второстепенни ж.п. линии към гарите Карлово (връзка с Главна ж.п. линия № 3 Варна- Карнобат-Карлово-София), Панагюрище и Скуtare.

Въздушен транспорт

Пловдив се обслужва от международното летище край Крумово, (на разстояние 10 км. югоизточно от града, с автомобилна и ж.п. връзка). От летище Пловдив целогодишно има редовни полети до Англия (Лондон) и до Германия (Франкфурт - Хаан). Летището е специализирано и в обслужването на чартърни туристически полети за българските високопланински ски курорти през зимния сезон. Ползва се и като резервно на Аерогара София.

2.1.3. ИСТОРИЧЕСКА ХАРАКТЕРИСТИКА

Пловдив - вечният град на България, е съхранил на територията си материални свидетелства за човешко присъствие в продължение на осем хиляди години. Благоприятните за живот природо-географски условия са предопределили трайното заселване по тези места още в праисторически времена. В селищни могили, разположени в квартал Лаута и на днешната ул. „Брезовска“, са проучени останки от жилища, оръдия на труда, предмети от домашния бит и религиозния култ от епохата на неолита. Тези разкрития, макар и без неоспорими доказателства на непрекъснатост и пряка приемственост с развитието на селищните структури през следващите исторически периоди, дават основания на хипотезата, че Пловдив е един от най-древните живи градове в света – връстник на Троя и Микена, и вероятно най-старият в Европа. Макар предмет на бъдещи научни доказателства, тази хипотеза предизвиква широк обществен интерес и може да бъде основа за изработване на бранд на туристическа дестинация.

Едно от праисторическите селища на територията на днешния Пловдив е разположено на Небет тепе - естествено укрепения северен хълм на Трихълмието. Животът тук не е прекъсвал от създаването му до днес. Най-ранните пластове са слабо проучени. През желязната епоха на това място е разположено укрепено селище, наречено Евмолпия. Свързва се с тракийските племена беси и одриси. През 342 г. пр. Хр. Филип II Македонски покорява част от земите на траките. Той оценява благоприятното географско и стратегическо положение на селището на Небет тепе и го превръща в опорен пункт за бъдеща експанзия. Селището се превръща в политически и икономически център на Тракия. То придобива характеристиките на античен град с нова укрепителна система, опасваща Трихълмието. Наречен е Филипопол, на името на своя основател. Местното тракийско население интерпретира това име като Пулпудева. В края на III и през II в. пр. Хр. градът е главен политическо-административен център на Одриската държава, във възход през този период. Споменава се и с името Одриса или Одрюза.

Римляните завладяват Филипопол за първи път през 72 г. пр. Хр. През 46 г. сл. Хр. Тракия е обявена за римска провинция. Филипопол (наричан от римляните Тримонциум, а също и Улпия, Флавия, Юлия) е най-големият и главен град (метрополия) на провинцията. Това му значение отново произлиза от благоприятното геостратегическо разположение. Тук се

пресичат основни сухопътни артерии, свързващи столицата на империята с Мала Азия, Беломорието, Мизия и Дакия. Филипопол е важна точка на Via Militaris - диагоналният път от Западна Европа за Константинопол. Същевременно е станция на римския път от Ескус на Дунава през Стара Планина (Троянския проход) за Тракия и Егейско море. Промяната в политическата ситуация закономерно води и до обогатяване на заварената етнокултурна среда. Освен обществената уредба, традициите и официалният пантеон на завоевателя, чрез настаняването в града легиони проникват култове и културни влияния от различни краища на огромната империя. Като главен град на провинцията, Филипопол се разраства и придобива структура, характерна за гръцките и малоазийски градове от архаичната и класическата епоха. На Трихълмието е разположен акрополът, а градът се развива в равнината южно, югоизточно и югозападно от него - териториално съвпада със съвременния градски център. Градоустройствената (хиподамова) структура от този период и останките от строежи, в т.ч. обществени сгради, укрепителни и технически съоръжения, жилищни инсули формират сравнително добре съхранен културен пласт. Ценни обекти от него - Античният театър, Стадионът, Форумът с Одеона и други - са разкрити, консервирани и интегрирани в съвременната среда и градски функции.

В средата на III в. Филипопол е превзет от готите и почти напълно разрушен. Въпреки това, той не губи своето значение и през следващите десетилетия е възстановен върху руините на римския град. Утвърждаването на християнството като официална религия се отразява не само на религиозния живот и култура, но и на общественото строителство. От IV в. датира ранно-християнската Голяма (Епископска) базилика на Филипопол. Но и през този и в следващите векове в Пловдив ще продължат да се установяват и съжителстват различни религиозни общности. Изворите сочат, че тук е мястото на възникване през X в. и на богомилството - учение със съществено влияние върху религиозните и политически процеси в средновековна Европа. След разделянето на Римската империя в края на IV в., Филипопол остава в нейната източна част - Византия, като главен град на провинция Тракия. Варварските нашествия са причина за поредица от разрушения и укрепвания на града в периода V - VII в. По времето на император Юстиниан Велики - VI век, вечният град преживява нов разцвет.

Първите трайни заселвания на славяните в Тракия се отнасят към края на VI в. Настъпват нови промени в етническия и културно-религиозен профил на пловдивския край. Славяните възприемат тракийското име Пулпудева, но го интерпретират като Плъпдив, Пълдин и Плоудин. Най-ранното споменаване на името Пловдив - като Пло(в)дѣвь - е в български апокрифен летопис от XI в. Градът е включен в Българската държава за първи път през IX в. През следващите столетия многократно преминава в границите на Византийската империя и обратно - в България. До средата на XIV в. владението на града се променя общо 15 пъти. Обратите в историческата съдба на Пловдив в периода XI-XIII в. са отново функция на геостратегическото му разположение. Те са свързани с преминалите оттук кръстоносни походи и със създаването през 1204 г. на Латинската империя. За повече от четири десетилетия градът е столица на Херцогство Филипопол в границите на империята. През XII в. в него се формира квартал от заселници-търговци - французи, немци, ломбардци и др., които оформят свое тържище.

Османските турци се появяват по тези земи още в средата на XIV в., но Пловдив е завзет през 1371 г. Наречен Филибе, градът става средище на вилает и заедно с района е обявен за султански хас - лично владение на султана. При междуособиците в началото на XV в. той отново е разрушен, а голяма част от жителите му са избити и продадени в робство. С разширяването на границите на империята Пловдив остава във вътрешността и така губи военно-стратегическото си значение - укрепителната му система никога не бива възстановена. Завоевателите оценяват благоприятните природо-географски условия, провеждат значителна османска колонизация и постепенно променят етническия облик на населението: тук заедно живеят, произвеждат и търгуват българи, гърци, турци, арменци,

както и евреи, които се заселват след прогонването им от Испания през XVI в. Това съжителство продължава и до днес. Още през първата половина на XV в. градът започва да се оформя с нов ориенталски облик, доминиран от обществени сгради - джамии, ханове, странноприемници, бани, покрити и открити тържища и пр. Някои от тях са съхранени и до днес, като част от градското културно наследство и се отличават с архитектурно-строителните си и художествени качества. В средата на XVII в. османският пътешественик Евлия Челеби определя Пловдив като „най-хубав от всичките десет големи градове в Европейска Турция“. През XVIII и XIX в. Пловдив се утвърждава като център на мощен стопански регион. Основата е овцевъдството, развито в планинските части, основно - Средногорието. Градът е най-големия занаятчийски и търговски център на българските земи, с търговски контакти с Близкия и Средния Изток, Западна Европа, Русия, Северна Африка. Числено нарастващата българска буржоазия укрепва икономически и получава ключово влияние в обществото. Образованите и преуспяващи българи - производители и търговци, са носители на прогресивни идеи. Те са водещи фигури в социално- икономическите и политически процеси, бележещи периода на българското Възраждане. Като резултат от тези процеси, през XIX в. в Пловдив се реализират начинания с огромен принос за развитието на националната култура и образование и за извоюване на църковна независимост. В същия контекст, през този период върху руините от Античността и Средновековието се оформя нов културен пласт - важен дял от националното ни културно наследство: пловдивската възрожденска жилищна и църковна архитектура и свързаните с нея пластични изкуства.

Историята на националноосвободителното движение и на Руско-турската освободителна война е също богата на събития и личности от Пловдив и региона. Временното руско управление след Освобождението се установява в Пловдив - безспорната столица на Санстефанска България. Съгласно решенията на Берлинския конгрес, пловдивският край остава в границите на Източна Румелия. Пловдив е столица на областта. Съвсем естествено, през 1885 год. тук се осъществява историческият акт на Съединението на Княжество България и Източна Румелия.

Още през първите години след Освобождението и особено след Съединението започва изграждането на нова инфраструктура – обществени сгради и паркове, е след 1896 г. и планираното устройство и благоустрояване на територията по европейски образец. В града са създадени първият български професионален театър, библиотека, музейна сбирка. Основават се индустриални предприятия. През 1892 г. в града се провежда Първото българско земеделско-промишлено изложение. Редом с плеяда бележити българи, принос за стопанския и културен възход на Пловдив през този период осъществяват и чуждестранни специалисти и общественици. В новата история на града до имената на Ив. Вазов, З. Стоянов, К. Величков, д-р Ст. Чомаков, Иван Евстр. Гешов, М. Маджаров, Ст. Бобчев, П. Каравелов, П. Р. Славейков, Хр. Г. Данов, Др. Манчов, М. Томасян, Н. Либенов, Хр. Сяров, П. Калпакчиев, Ант. Папазов, П. Генов са записани имената на Йосиф Шнитер, Л. Шевалас, Ант. Безеншек, К. Шкорпил, Х. Шкорпил, Ив. Мърквичка, Бомонти, Фрик, Сулцер, Ставридис, Мардас и др. В началото на XX в. и особено през 20-те и 30-те години се оформя нов архитектурно-градоустройствен облик на Пловдив, повлиян от актуалните европейски тенденции – един нов културен пласт, допринасящ и до днес за уникалната идентичност на градската среда. Също тогава общинският съвет проявява мъдрост и далновидност, като спира регулационните мероприятия на Трихълмието и по този начин съхранява за поколенията емблематичната възрожденска структура на Стария град.

Историята на Пловдив от периода на Втората световна война съдържа нов акт на етническа и религиозна толерантност – спасяването през 1943 г. на над 1000 души български евреи от депортиране в нацистки концентрационни лагери. В периода след Втората световна война Пловдив се развива като втори по големина и значение град в

България – стопански, образователен и културен център. Обществено-икономическите условия до края на 80-те предопределят екстензивното развитие както на жилищните, така и на производствените територии, при доминация на масово строителство с публични инвестиции. През този период в града са извършени най-мощните благоустройствени мероприятия.

Изменението на баланса на собствеността, структурата на икономиката и инвестиционната инициатива в периода след 1990 г. на свой ред предизвиква промени в облика на градската среда и в градските активности. Присъединяването на Република България към Европейския съюз, заедно с влиянието на глобалните процеси и промени, настъпващи днес - в началото на третото хилядолетие сл. Хр., поставят нови предизвикателства и отговорности пред управлението и цялата гражданска общност на Пловдив. Обществената грижа за съхраняване на културното и историческо наследство – паметта на Пловдив, датира още от първите години след Освобождението. С предоставянето на статут на АИР „Старинен Пловдив“ през 1956 г. тя се вписва сред приоритетите на общинската политика. Макар и с различен успех, през годините се формира истински пловдивски модел в управлението на процесите на опазването на общинско ниво. През 1979 Пловдив е удостоен със златен европейски медал за опазване паметниците от миналото. Днес, като исторически значима е оценена територия с обхват, далеч надвишаващ този на Трихълмието. В условията на сложна стратификация и пространствена обвързаност с природо-географските дадености, тук са съхранени сгради, градоустройствени структури и творби на архитектурно-строителното и парково изкуство – ценни свидетелства за хилядолетната история на Пловдив.

2.1.4. ИЗВОДИ ОТ ОБЩАТА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ОБЩИНАТА

Налични потенциали

- Добро геостратегическо разположение; два транспортни коридора; добра достъпност; богат на природни и антропогенни ресурси хинтерланд;
- Пловдив е град с хилядолетна история. На неговата днешна територия са съхранени материални свидетелства за живота му в праисторически времена, през Ранната и Късната Античност, Средновековието, Османския период, Възраждането и периода след Освобождението;
- Пловдив е космополитен град на мултиетнически и религиозен диалог. И до днес градът е средище на голям брой религии: източноправославна, включително на Арменската апостолическа православна църква, католическа, униатска, на различни протестантски деноминации, мюсюлманска, юдеизъм. Всички етнически и религиозни общности са допринесли за формиране на богатото материално и нематериално културно наследство;
- Пловдив е център с национално значение за територията на ЮЦР и Южна България, който осигурява ежедневното, периодично и епизодично обслужване на значителен контингент от населението на населените места (общините), попадащи в неговото урбанистично гравитационно поле и в зоната му на влияние;
- Пловдив е град с бъдеще, обусловено от самочувствието и гражданския ангажимент на неговите жители – гарантите за съхраняването на паметта и за успешното развитие на един от най-старите живи градове в света.

Съществуващи проблеми

- Неблагоприятно административно-териториално устройство: Градът - община разполага с ограничен неурбанизиран поземлен ресурс;
- Неразвито междуобщинско сътрудничество, което затруднява икономическото, социалното и пространствено развитие и ефективното участие в Кохезионната политика на ЕС;
- Липса на дългосрочна визия, организационни и финансови ресурси за формиране на ярък собствен бранд, който да интегрира в уникално и неповторима цяло огромните преимущества и потенциали на общината.

2.2. СЪСТОЯНИЕ НА МЕСТНАТА ИКОНОМИКА

Националната концепция за пространствено развитие 2013-2025 г. класифицира Пловдив като град от 2ро йерархично ниво, което го дефинира като град с национално значение за територията на районите. Важен университетски, икономически, социален, здравен и културен център. С оглед на това, този раздел се фокусира върху: ключови макроикономически показатели, които разкриват настоящата икономическа ситуация в България, влияеща неизменно и на общинско ниво; регионални икономически показатели, които позволяват община Пловдив да бъде сравнявана и да се открие нейната настояща позиция в района; и общинското икономическо развитие, което дава най-точна и пълна представа за състоянието на общината в тази сфера.

2.2.1. МАКРОИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛИ

Национални показатели

Първият 7 годишен период на България като пълноправна членка на ЕС беше белязан с безпрецедентна за следвоенното развитие на Европа финансова и икономическа криза. Тя оказва влияние на върху икономическото и социално развитие на Общността, както и на отделните държави-членки. Последствията от кризата и за в бъдеще ще оказват влияние върху икономическата стабилност на страната ни. Това налага внимателен анализ на ключови макроикономически показатели /Таблица 1./, които да отчетат тенденциите в развитието на страната ни и да спомогнат за по-точните прогнози и разчети на настоящия план за развитие в контекста на националната действителност. Обект на настоящия анализ са следните ключови макроикономически показатели на национално ниво:

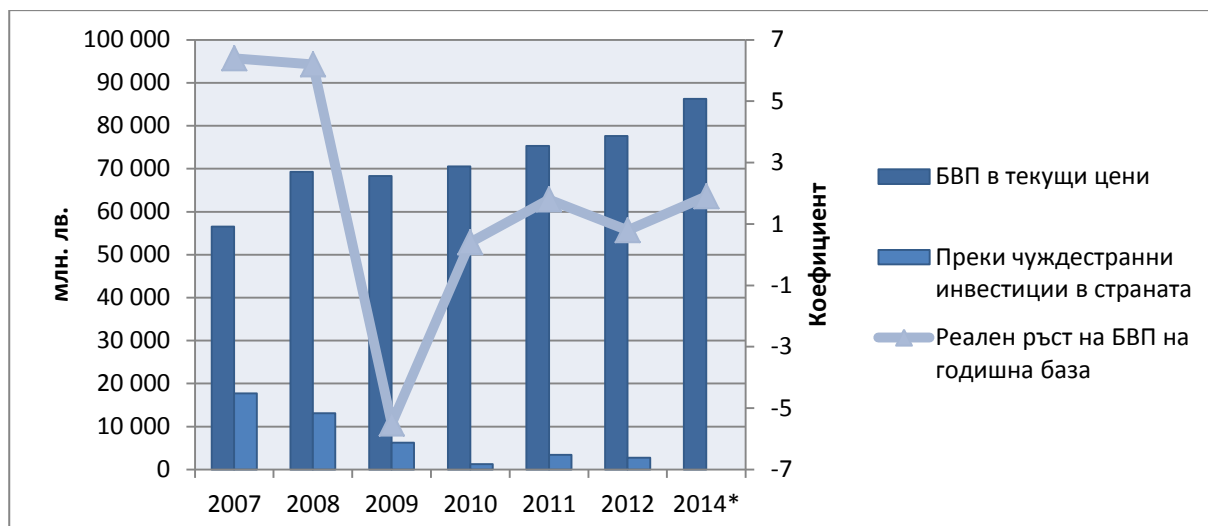
- **Брутен вътрешен продукт/БВП/** – индикаторът се използва за измерване стандарта на живот в страната, чрез остойносттаване на всички произведени стоки и услуги. Колкото е по-висок БВП, толкова е по-силна икономиката и съответно по-висок стандарта на живот на хората;
- **Реален ръст на БВП** – чрез него се измерва икономическия растеж. Той се измерва в процентно изменение на БВП спрямо даден базисен период;
- **Средногодишна инфлация** – представлява постоянно и цялостно покачване на цените, което означава постоянен спад в покупателната способност на парите;
- **Ниво на безработица** – НСИ измерва коефициента на безработица /ниво на безработица/ като отношение на броя на безработните спрямо броя на икономически активните лица;
- **Преки чуждестранни инвестиции /ПЧИ/** – индикаторът отразява потока от чуждестранни инвестиции. Може да се каже, че колкото е по-голям той, толкова повече страната е по-привлекателна за чужди инвеститори.

Таблица 1. Основни макроикономически показатели за развитие на българската икономика в периода 2007 – 2014 г.

ОСНОВНИ МАКРОИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛИ - РЕАЛЕН СЕКТОР		2007	2008	2009	2010	2011	2012	2014*
БВП в текущи цени	млн. лв.	56 520	69 295	68 322	70 511	75 308	77 582	86 245
Реален ръст на БВП на годишна база	(%)	6,4	6,2	-5,5	0,4	1,8	0,8	1,9
Средногодишна инфлация	(%)	7,6	12,0	2,5	3,0	3,4	2,4	2,4
Коеф. на безработица	(%)	6,9	5,6	6,8	10,2	11,2	12,4	11,8
Преки чуждестранни инвестиции в страната	млн. лева	17704	13098	6284	1238	3415	2734	-

Източник: НСИ, БНБ и Решение 21 на МС от 10.01.2013г.

Фигура 1. Тенденции в динамиката на промяната на основните макроикономически показатели за периода 2007 – 2014 г.

*за 2014 г. няма данни за предвидените ПЧИ в страната

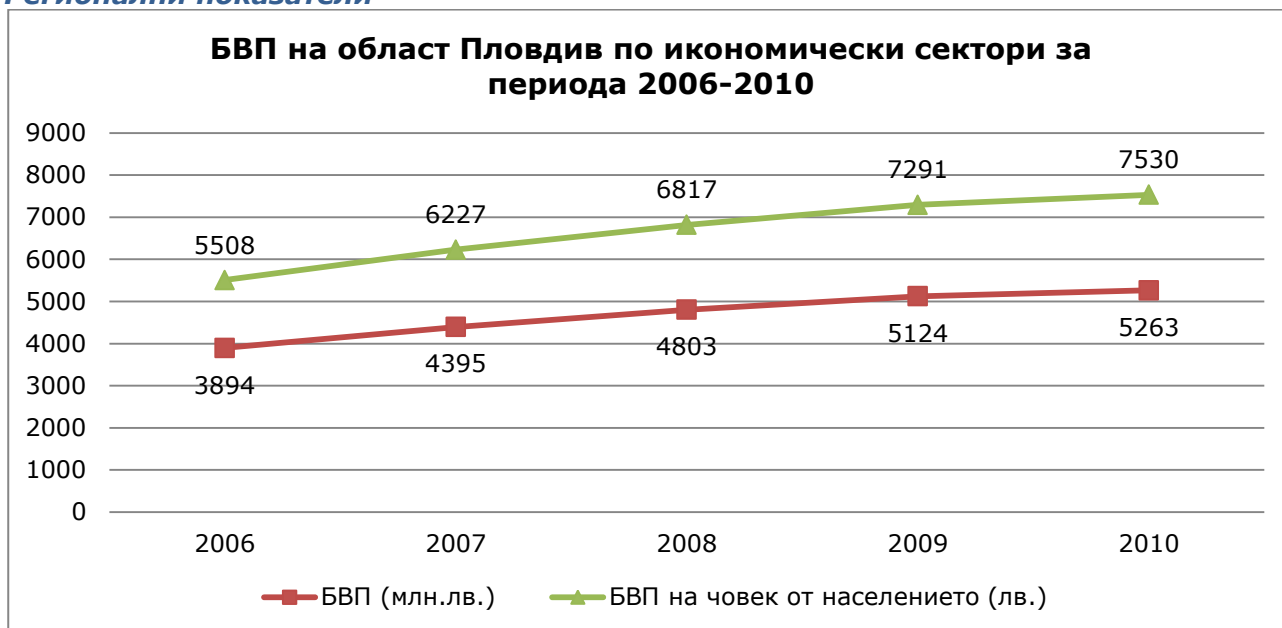
Източник: Данни на НСИ и БНБ

Данните показват, че след сравнително дълъг период на устойчив икономически растеж, в периода 1997-2007 г., през 2008 г. в следствие на настъпилата глобална икономическа криза България забавя своето развитие, а през 2009 г. влиза в рецесия. Тя води до значително понижаване на ПЧИ в страната - над 100% в края на 2009 г. спрямо предходната. Това заедно с трудностите пред, които се изправя и българския бизнес имат пряко отражение върху нивото на безработица, което започва да се покачва. Прогнозните данни за 2014 г. /Фиг. 1/ показват умерен оптимизъм в развитието на страната ни с нарастване на реалния БВП на годишна база и намаляване нивото на безработицата. Въпреки това показателите са далеч от стойностите си преди кризата. Проследявайки реалното нарастването на БВП може да заключим, че то отчита една тенденция за неустойчивост на българската икономика, което под влиянието на външни за страната ни фактори може да доведе до сериозни сътресения, оказващи влияние върху развитието на общините в България.

В пряка връзка с движението на показателя за безработица е и промяната в равнището на доходите. През 2007 и 2008 г. доходите от труд следват тенденцията за сравнително бързо развитие на икономиката. От 2009 г. започва постепенно забавяне в ръста на доходите, което първоначално е по-силно изразено в експортно-ориентираните икономически дейности, а в сектора на услугите забавянето се проявява по-късно. През 2011 г. средният темп на нарастване на заплатите възлиза на 9.1% в номинално и 4.7% в реално изражение (спрямо 2010 г.). В публичния сектор номиналният ръст на средната работна заплата се забавя до 3.1%, докато в реално изражение е отбелязан спад от 1.1%. Средната заплата в частния сектор поддържа високи темпове на нарастване от, съответно 11.2% в номинално и 6.7% в реално изражение, благодарение най-вече на факта, че намалява броя на заетите с по-ниска квалификация и от там с по-ниски заплати.

Нивото на инфлацията има пряко отражение, както върху предвидените финансови средства за реализацията на мерките по приоритетните области на Общинския план за развитие на Пловдив, така и върху цялостното благосъстояние на гражданите на града. От данните може да заключим, че високото ниво на инфлация от преди кризата, дължащи се най-вече на реализирания икономически растеж, в бъдеще няма да се повтори, а по-скоро ще се задържи на едно стабилно ниво. Това дава известна предвидимост по отношение формирането на общинския бюджет с оглед изпълнението му и позволява разчетите на заложените инвестиционни програми в общината да бъдат по-близо до реалната ситуация.

Регионални показатели

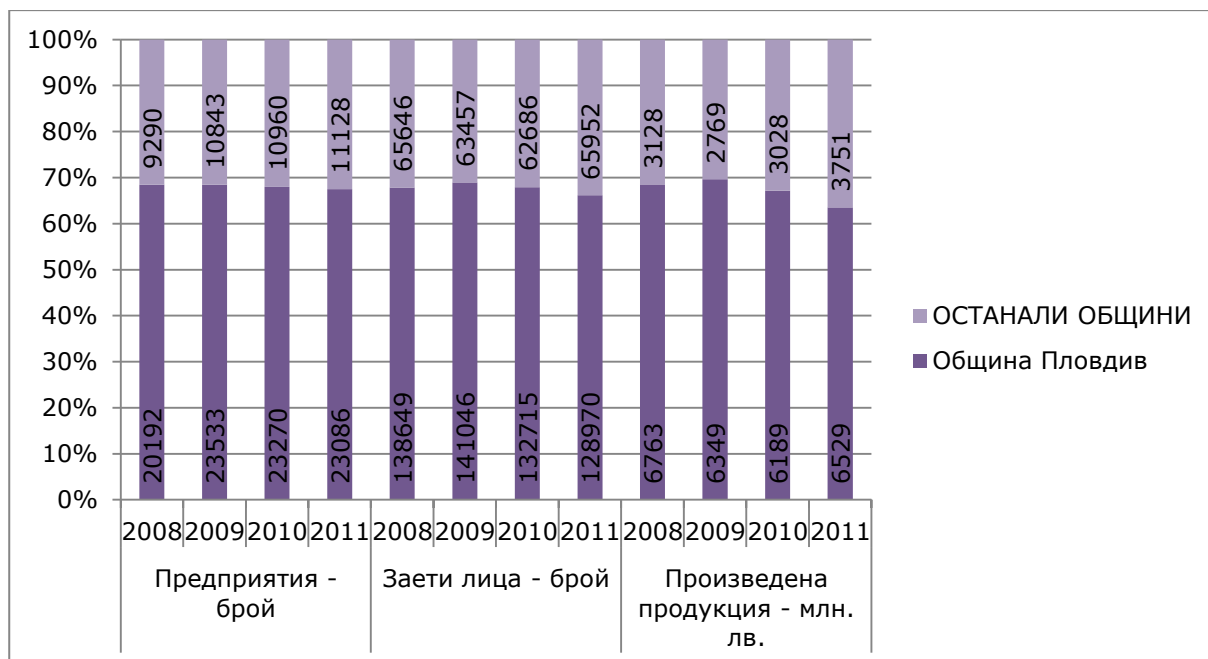

Фигура 2. БВП на област Пловдив по икономически сектори за периода 2006-2010 г.
Източник: по данни на НСИ

БВП на област Пловдив /Фиг. 2/ за 2010 г. възлиза на 5 263 млн. лв. по текущи цени, като на човек се падат по 7 530 лв. Това отрежда на област Пловдив 7 място в страната – за сравнение София (столица), която е на 1 място се падат по 22 573 лв., а област Силистра (на последно място) е с 4 458 лв. Въпреки повишаването на БВП спрямо предходната година с 2,7%, неговият дял в общия БВП на страната е само 7.5%.

По отношение на броя на нефинансовите предприятия се наблюдава намаляване на техния брой, както на областно, така и на общинско ниво /Фиг. 3/. Въпреки това се отчита по-бърз спад на броя на предприятията в общината, отколкото тези в област Пловдив. Това би могло да се дължи или на по-високата жизненост на предприятията в общината, или на засилената конкурентна позиция на останалите общини в областта. Закриването на предприятия се отразява пряко на заетостта. В резултат, на което се наблюдава спад в броя на заетите лица, като нивото му е приблизително еднакво за община Пловдив и областта. Въпреки това под въздействието на демографските показатели и по данни на НСИ за 2011 г. разликата между коефициента на безработица в община Пловдив и област Пловдив е 2 пункта, съответно 10,4% и 12,4%. Това поставя Пловдив в добра позиция за привличане на работна сила, но в същото време по-големия поток от хора дошли в общината да търсят своето препитание ще оказват допълнителен натиск върху останалите функционални системи и инфраструктури.

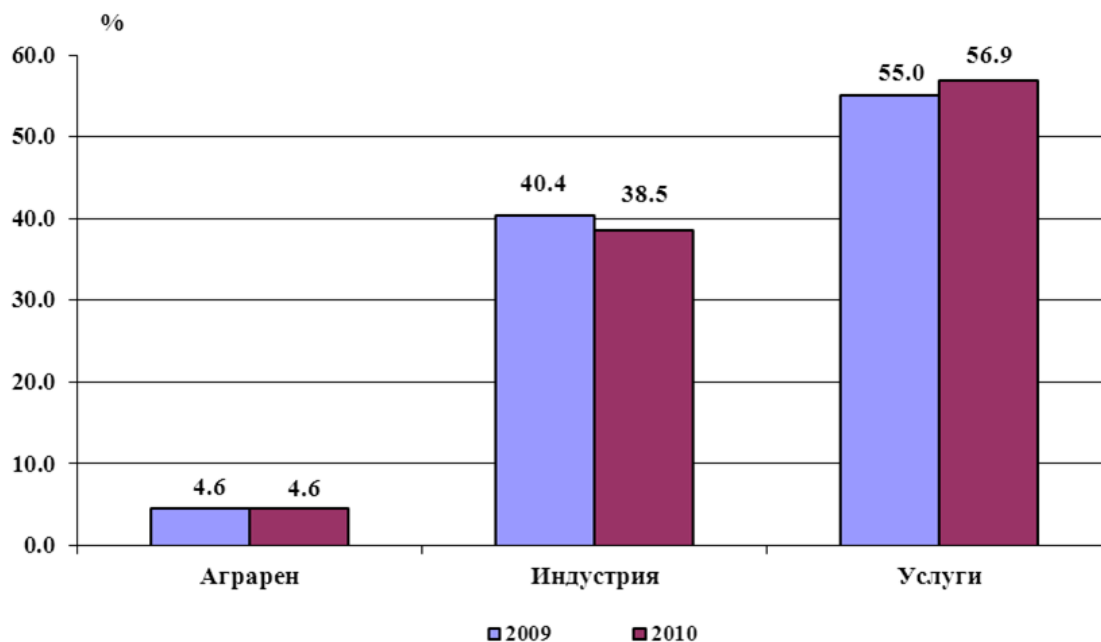
Икономиката на Община Пловдив е безспорен лидер в областта и в рамките на Южен централен район. Официалните данни на НСИ за периода 2008-2011 г. потвърждават това. В община Пловдив са регистрирани около 2/3 от официално функциониращите фирми (67.5% за 2011 г.) в областта; фирмите в общината осигуряват над 66% от работни места (66.2% за 2011 г.) и генерират над 63% от произвежданата продукция (63.5% за 2011г.) в областта.

Фигура 3. Сравнение на броя предприятия, заетите лица в тях и произведената продукция между област Пловдив и община Пловдив в периода 2008-2011 г.

Източник: НСИ

Създадената от отраслите на националната икономика брутна добавена стойност за областта през 2010 г. възлиза на 4 532 млн. лв. по текущи цени, което представлява 7.5% от общо генерираната добавена стойност за страната. (Брутната добавена стойност **(БДС)** по базисни цени е балансираща позиция в състава на производствената сметка, изчислявана, като разлика между произведената брутна продукция по базисни цени и междинните производствени разходи по цени на купувач). Индустриалният сектор намалява относителния си дял в добавената стойност на икономиката с 1.9 процентни пункта през 2010 г. спрямо предходната година и достига до 38.5%. Относителният дял на добавената стойност, реализирана от дейностите в сферата на услугите, е 56.9%, което е с 1.9 процентни пункта повече спрямо предходната година /Фиг. 4/.

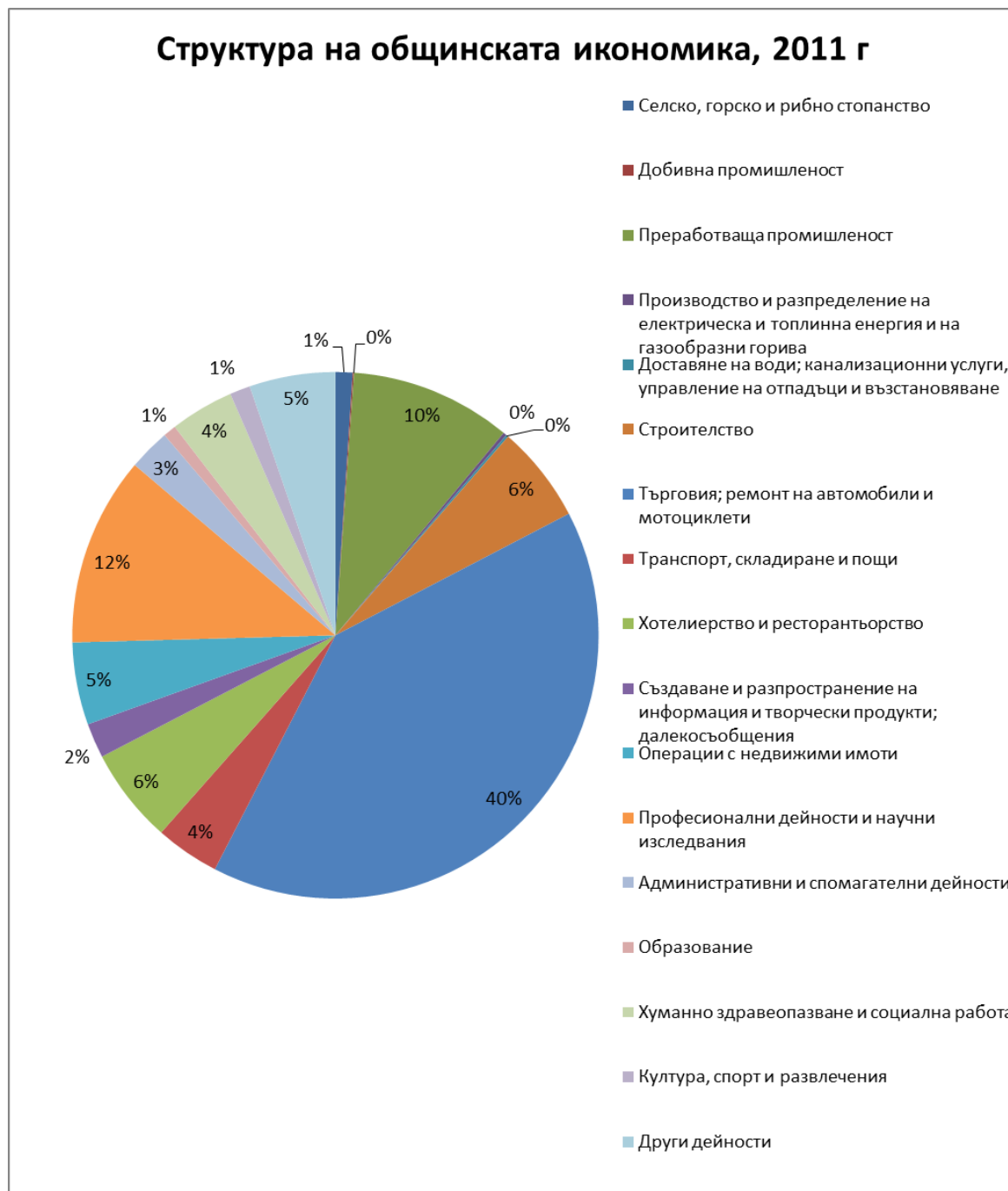

Фигура 4. Относителен дял на брутната добавена стойност по икономически сектори
Източник: ТСБ-Пловдив

2.2.2. ИКОНОМИЧЕСКА СТРУКТУРА

Икономиката на община Пловдив също изпитва и ще изпитва въздействието на основните макроикономически фактори, формиращи бизнес средата в България. Ето защо, не е чудно, че през последните пет години развитието на местната икономика се характеризира с показатели и тенденции сходни с тези за страната ни като цяло. Въпреки това състоянието на пловдивските нефинансови предприятия има своите специфики по сектори и икономически дейности. Те са изследвани в периода 2008-2011 г., защото данните преди това не са релевантни за настоящата икономическа ситуация. В същото време България като следва да върви по пътя на заличаване на последствията от кризата.

2.2.3. ОБЩО СЪСТОЯНИЕ

Фигура 5. Структура на общинската икономика 2011 г.

Източник: ТСБ-Пловдив

В Общинската икономика са представени всички стопански дейности, като към 2011 г. регистрираните фирми упражняващи тези дейности са 23086. С най-голям дял предприятия е сектора „Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети“ /Фиг. 5/ въпреки, че през последните години на наблюдавания период има спад с 501 фирми упражняващи тази дейност. Преработващата промишленост е на второ място по брой предприятия от общия дял, но от своя страна генерира най-много работни места и произвежда най-много продукция изразена в парични единици. Прави впечатление на сравнително големия процент на фирмите занимаващи се с професионални дейности и научни изследвания (10%), в които са заети над 5000 човека, което, наред с добрия

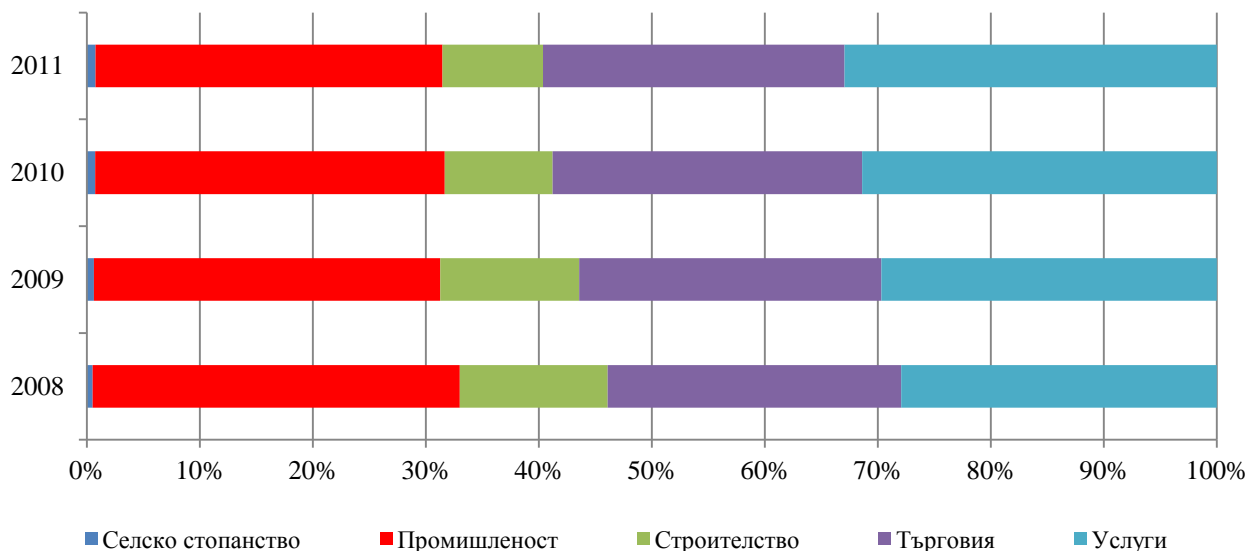
образователен профил на общината, е важна предпоставка за развитието на т.нар. "икономика на знанието".

Таблица 2. Разпределение на броя предприятия, заетите лица в тях и обема на произведената продукция по икономически дейности 2010-2011 г.

Икономически дейности	Предприятия - брой		Заети лица - брой		Произведена продукция - млн. лв.	
	2010	2011	2010	2011	2010	2011
ОБЩО ЗА ОБЩИНАТА	23270	23086	132715	128970	6189	6529
Селско, горско и рибно стопанство	226	241	973	984	50	57
Добивна промишленост	18	19	125	112	8	9
Преработваща промишленост	2324	2289	35388	34999	2559	2790
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	32	48	2950	2745	416	441
Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	37	32	2594	1752	77	67
Строителство	1456	1380	12658	11454	813	758
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	9668	9284	36373	34414	907	948
Транспорт, складиране и пощи	883	910	7285	7646	455	534
Хотелиерство и ресторантьорство	1351	1351	7800	7904	153	146
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	439	493	1826	2028	71	69
Операции с недвижими имоти	1165	1167	2078	2154	101	108
Професионални дейности и научни изследвания	2658	2685	5329	5239	140	157
Административни и спомагателни дейности	569	589	4880	4737	129	124
Образование	160	184	536	525	12	12
Хуманно здравеопазване и социална работа	852	904	8314	8518	199	215
Култура, спорт и развлечения	261	290	1320	1437	72	70
Други дейности	1171	1220	2286	2322	27	25

Източник: ТСБ-Пловдив

В периода 2008-2011г. се отчита непрекъснат растеж на нетните приходи от продажби, стойността на произвежданата продукция на предприятията с основни икономически дейности селското и рибно стопанство, хотелиерство и ресторантьорство, хуманитарно здравеопазване и социална работа. От другата страна на скалата са предприятията от строителството, операции с недвижими имоти и тези занимаващи се с култура, спорт и развлечения, които регистрират спад в приходите си. Забелязва се тенденция за нарастване дяла на промишлеността и услугите в икономиката на община Пловдив за сметка на сектор строителство. Това се отразява и на структурата на заетите лица по сектори /Фиг. 6/ - увеличаване дела на заетите в сферата на услугите за сметка на тези в строителството.

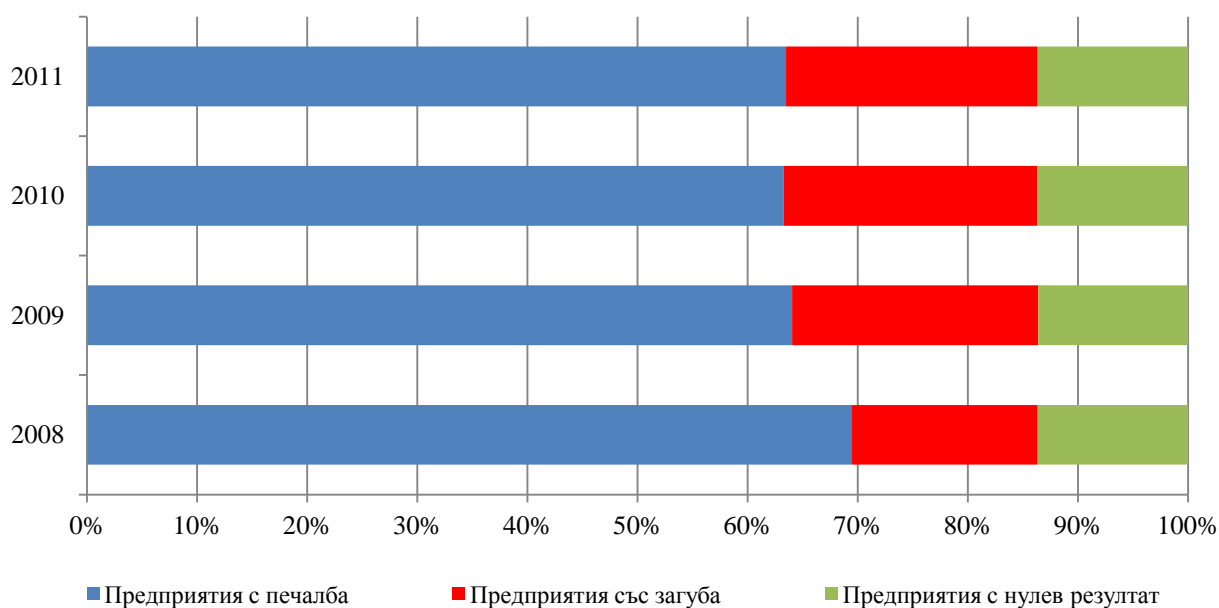

Фигура 6. Структура на заетите лица по икономически сектори и по години

Източник: ТСБ-Пловдив

Интерес представлява и структурата на общинската икономика от гледна точка на размера на представляващите я фирми. За 2011 година най-висок е дялът на микропредприятията (до 9 заети лица) - 91.3% от общия брой, които са произвели 17.7% от продукцията. Малките предприятия (от 10 до 49 заети) са 7.2% и формират 19.7% от обема на продукцията. Дялът на средните (от 50 до 249 заети) и големите (над 250 заети) предприятия от общия брой е незначителен – съответно 1.3 и 0.2%, но произведената продукция в тях достига общо 62.5%.

За състоянието на икономическата обстановка в общината правим заключения по дела на предприятията, които реализират положителен финансов резултат от дейността си /Фиг. 7/.

Фигура 7. Структура на предприятията според крайния финансов резултат от дейността им и по години

Източник: ТСБ-Пловдив

Настъпилата криза пряко се отразява и на финансовите резултати, които показват фирмите в общината. Наред с намаляването общия броя на предприятията се увеличава и

дела на тези, които работят на загуба – от 16.9% за 2008 г. на 22,9% за 2010г.. Въпреки това за 2011 г. общата печалба на пловдивските предприятия е с 20,1% по-голяма от предходната. Тревожен е факта, че най-голяма загуба претърпяват микропредприятията (61,5% от общия размер), което говори за тяхната силна зависимост от икономическата макросреда.

2.2.4. СЪСТОЯНИЕ НА ОСНОВНИТЕ ИКОНОМИЧЕСКИ СЕКТОРИ

Сектор селско стопанство

Сектор „Селско стопанство“ е с най-малък принос в общинската икономика на Пловдив. Той има и незначителен потенциал за развитие с оглед на това, че земеделските площи на общината постоянно намаляват, за да могат да задоволят нарастващите потребности от жилищни и производствени територии на град Пловдив. През 2011 г. в сектора са оперирали 241 предприятия, като общия брой на заетите в тях е 984. Същите са реализирали общи нетни приходи от 59 млн. лв., което представлява незначителен дял от общите приходи във всички сектори. Въпреки това сектора бележи ръст с 18% спрямо 2010 г. През 2011 година той е представен от общо 241 предприятия с под 1000 заети. Същите са реализирали общи нетни приходи от продажби в размер на 59 милиона лева, което е ръст от 18% в сравнение с предходната година. Въпреки този ръст значимостта на сектора се очаква да намалява в бъдеще, освен ако не бъдат предприети мерки за ограничаване на усвояването на наличните земеделски територии и за оптимизация на произведената продукция на единица площ.

Сектор промишленост

Предприятията от сектор „Промисленост“ имат най-голям дял в общинската икономика. Те генерират близо 31% от нетните приходи от продажби на всички нефинансови предприятия от Пловдив /Фиг. 8/. Броят им е 2 388 или 10.3% от общия брой фирми в общината. Преработващата промишленост в с най-голям дял от нетните приходи в общината с близо 70% от общите приходи в сектора. На следващо място се нарежда производството и разпределението на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива с над 25% дял. Добивната промишленост е с незначителен дял, което се дължи най-вече на обективните условия, че територията на общината не е богата на полезни изкопаеми и инертни материали.

Фигура 8. Структура на нетните приходи от продажби в промишлеността по години

Източник: ТСБ-Пловдив

Динамиката на заетите в сектора е сравнително постоянна – за последните години няма съществено изменение в структурата на заетите /Фиг. 9/. В преработващата промишленост са заети над 85% от всички в сектора, а в добивната техния брой е незначителен.

Фигура 9. Структура на заетите лица в промишлеността по години

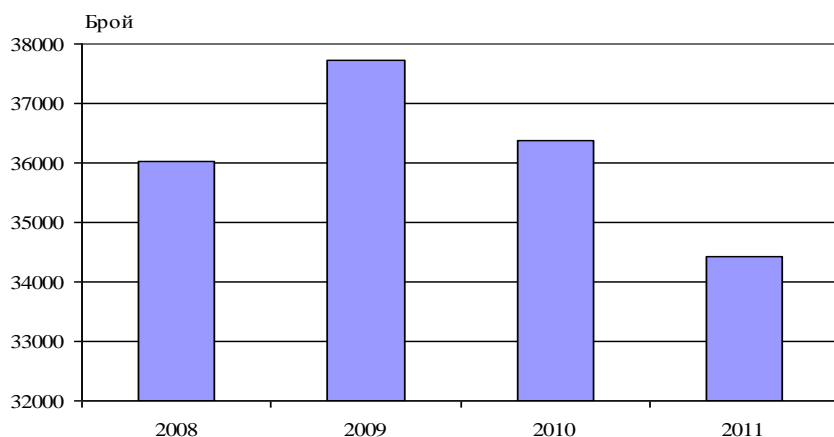
Източник: ТСБ-Пловдив

Сектор строителство

Строителните предприятия в община, по данни на НСИ за 2011 г., са 1 380, или 6.0% от общия брой, като същите намаляват с 5.2% спрямо предходната година. Те са реализирали приходи от продажби в размер на 774 млн. лв. по текущи цени, което в сравнение с 2010 г. е спад с 1.8%. Това е резултат, че този сектор е един от най-силно засегнати в икономическата криза и регистриращ постоянен спад през последните години. Засегнати от тази тенденция са заетите в сектора, които постоянно намаляват. За 2011 г. техния брой е 11454, което прави 8.9% от общия брой на заетите в нефинансовия сектор.

Сектор търговия

Търговията е другия сектор, заедно със строителството, който е най-силно повлиян от световната икономическа криза. През 2011 г. предприятията работещи в този сектор в общината са 9 284 или 40.2% от всички нефинансови предприятия. Това е спад 4% спрямо 2010 г. Положителното е, че това не влияе на нетните приходи от продажби, които регистрират ръст с 50 млн. спрямо 2010 г. Броя на заетите в сектора за 2011 г. е 34 414 лица, като относителния им дял от общия брой на заетите в нефинансовите предприятия е 26.7% /фиг. 10/. Въпреки това тенденцията е към намаляване броя на заетите в сектора.

Фигура 10. Заети лица в търговията по години

Източник: ТСБ-Пловдив

Сектор услуги

Това е секторът с най-голям брой нефинансови предприятия работещи в община Пловдив. Техният брой е 9 793, по данни на НСИ, или 42.4% от общия брой нефинансови предприятия в Пловдивска община. Тяхното разпределение по икономически дейности и по години е представено в Таблица 3. Трябва да се отбележи фактът, че увеличение в броя на фирмите се наблюдава във всички икономически дейности на сектора. През 2011 г. сектор „Услуги“ е генерирал нетни приходи от продажби в размер на 1 519 млн. лв. по текущи цени, което е с 9.6% повече спрямо предходната.

Таблица 3. Брой предприятия от сектор „Услуги“ по години

Икономически дейности	2008	2009	2010	2011	2011 в % към 2010
Услуги - общо	7662	9333	9509	9793	103.0
Транспорт, складиране и пощи	781	871	883	910	103.1
Хотелиерство и ресторантьорство	1041	1288	1351	1351	100.0
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	382	437	439	493	112.3
Операции с недвижими имоти	923	1145	1165	1167	100.2
Професионални дейности и научни изследвания	2103	2606	2658	2685	101.0
Административни и спомагателни дейности	493	574	569	589	103.5
Образование	138	157	160	184	115.0
Хуманно здравеопазване и социална работа	722	855	852	904	106.1
Култура, спорт и развлечения	222	268	261	290	111.1
Други дейности	857	1132	1171	1220	104.2

Източник: НСИ

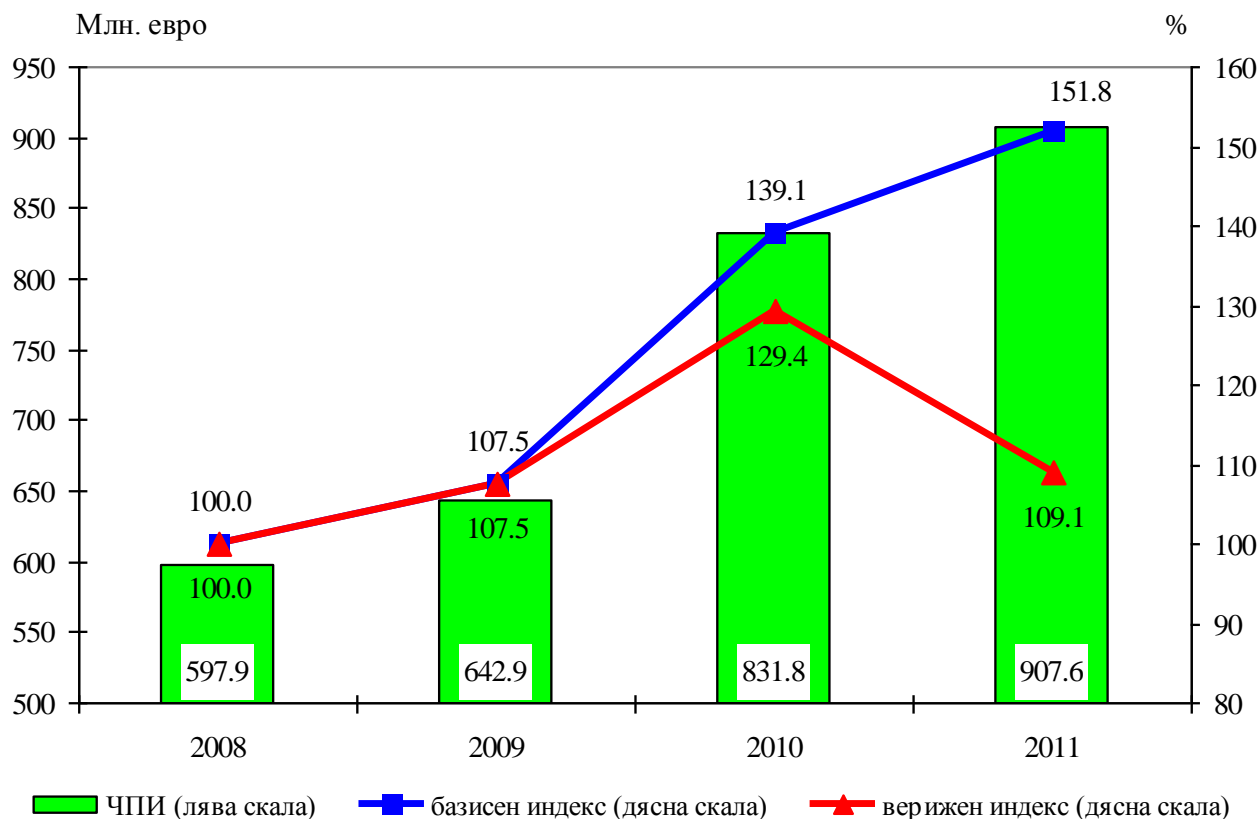
Специално внимание заслужава увеличаването на фирмите в дейностите „Създаване и разпространение на информация и творчески продукти“ и „Хуманно здравеопазване и социална работа“, което е предпоставка за развитие на икономика на знанието и творческия потенциал на общината. Това е и един от секторите, които се наблюдава увеличаване на броя на заетите лица в него. През 2011 г. те са 42 510, което е 33% от общия брой, а нарастването им спрямо 2010 г. е с 1.6 пункта.

2.2.5. ИНВЕСТИЦИИ

Преки чуждестранни инвестиции

За разлика от броя на нефинансовите предприятия в община Пловдив, които през последните години са на относително стабилно ниво, преките чуждестранни инвестиции в

общината непрекъснато се повишават /Фиг. 11/. Като техния дял се повишил значително в периода 2008-2011 г. Преките чуждестранни инвестиции (ПЧИ) в нефинансовия сектор на община Пловдив към 31.12.2011г. възлизат на 907.6 млн. евро, което е с 9.1% повече в сравнение с 2010г. Спрямо 2008 г. ПЧИ нарастват с 51.8%. Това води и до непрекъснато нарастване на дела на ПЧИ на пловдивската икономика от тези в национален мащаб. Очертаната тенденция за непрекъснато нарастване на относителния дял на ПЧИ може да се приеме и като доказателство за нарастващ интерес от страна на инвеститорите към общината.

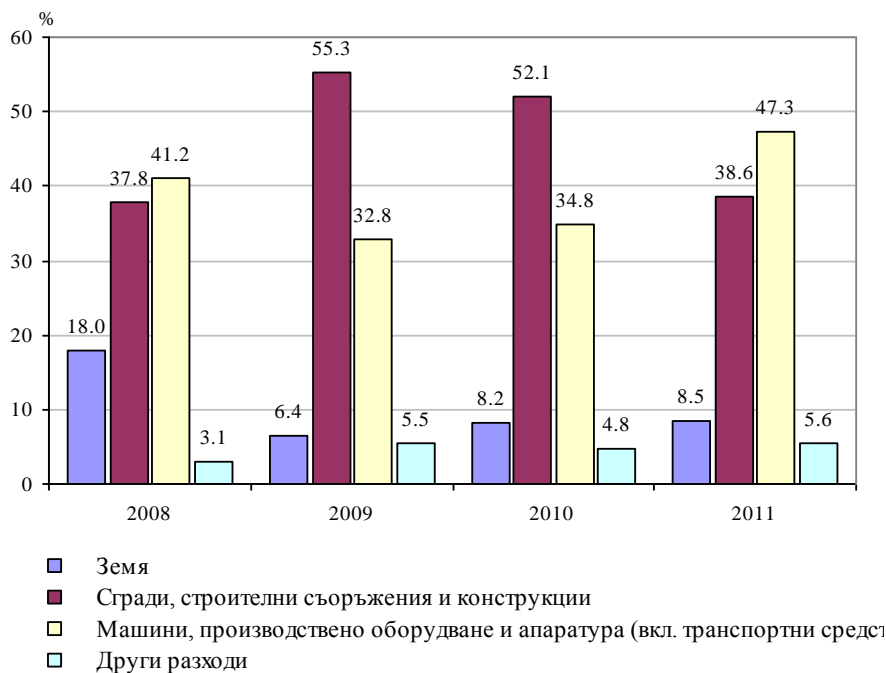
Фигура 11. Чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор към 31.12. и индекси на изменението им
Източник: Годишник на БСП-Пловдив

Придобити материални активи

През 2011 г. придобитите дълготрайни материални активи (ДМА) във всички сектори на общинската икономиката са за 950 млн. лв., като това е нарастване от 4.8% в сравнение с предходната година /Фиг. 12/. Най-голям обем придобити ДМА са в промишления сектор - 455 млн. лв., и в сектора на услугите (търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети, транспорт, складиране и пощи, хотелиерство и ресторантьорство) - 217 млн. лева. През 2011 г. тези сектори заедно формират 70.7% от общия обем придобити ДМА, а относителният им дял общо нараства с 15.6% спрямо предходната година. В сектор „Строителство“ придобитите ДМА достигат 98 млн. лева, или с 0.7% по-малко в сравнение с 2010 година.

Регистрирана е промяна и в структурата на придобитите дълготрайни материални активи през 2011 г. по видове спрямо предходната година. Отчетено е намаление на придобитите сгради и строителни съоръжения и конструкции с 13.5 пункта до 38.6% от общия обем на придобитите ДМА през текущата година. Същевременно нарастват придобитите ДМА в машини, производствено оборудване и апаратура - с 8.3 пункта, както и придобитите

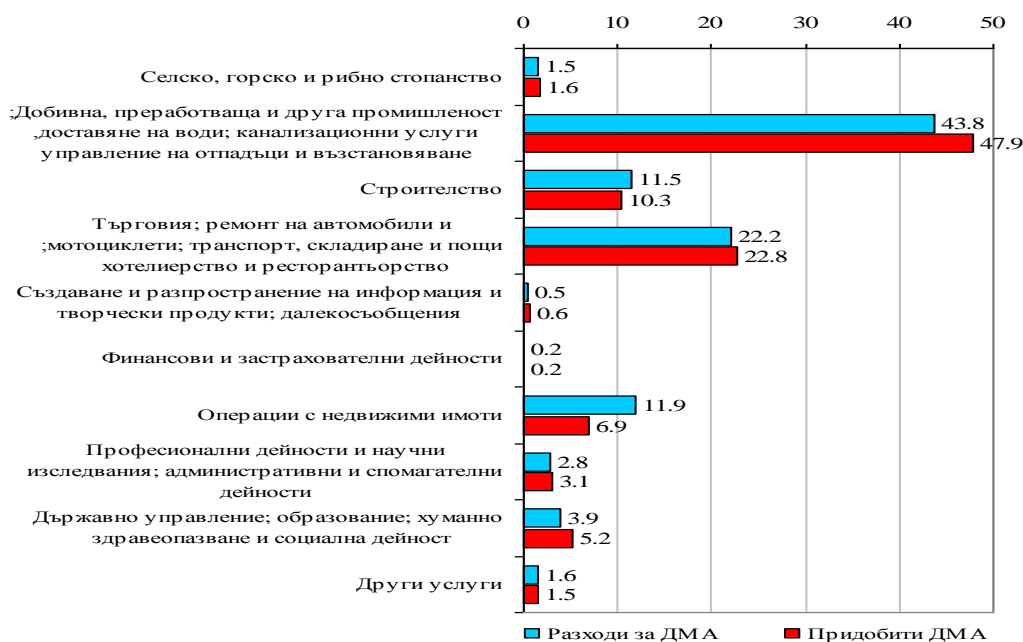
транспортни средства - с 4.2 пункта, които формират съответно 33.7 и 13.6% от общия обем на направените инвестиции в ДМА.

Фигура 12. Структура на придобитите дълготрайни материални активи по видове
Източник: ТСБ-Пловдив

Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи

Извършените разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (ДМА) за 2011 г., във всички сектори на общинската икономиката са 1 016 млн. лв., като е отчетено нарастване от 10.7% в сравнение с предходната година. Най-голям обем инвестиции в ДМА са вложени в промишления сектор - 445 млн. лв., и в сектора на услугите (търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети, транспорт, складиране и пощи, хотелиерство и ресторантьорство) - 225 млн. лева /Фиг. 13/. През 2011 г. тези сектори заедно формират 66.0% от общия обем разходи за ДМА, а относителният им дял общо нараства с 2.4% спрямо предходната година. В сектор „Строителство“ инвестициите в ДМА достигат 117 млн. лева, или с 2.8% повече в сравнение с 2010 година.

Фигура 13. Структура на разходите за придобиване на дълготрайни материални активи през 2011 г. по икономически дейности

Източник: ТСБ-Пловдив

Регистрирана е промяна и в структурата на извършените разходи за придобиване на дълготрайни материални активи през 2011 г. по видове спрямо предходната година /Фиг. 14/. Отчетено е намаление на направените инвестиции за сгради и строителни съоръжения и конструкции с 12.4 пункта до 40.8% от общия обем на инвестициите за ДМА през текущата година. Същевременно нарастват вложените средства за закупуване на машини, производствено оборудване и апаратура - с 8.7 пункта, както и извършените разходи за придобиване на транспортни средства - с 3.8 пункта, които формират съответно 31.3 и 13.1% от общия обем на направените инвестиции в ДМА.

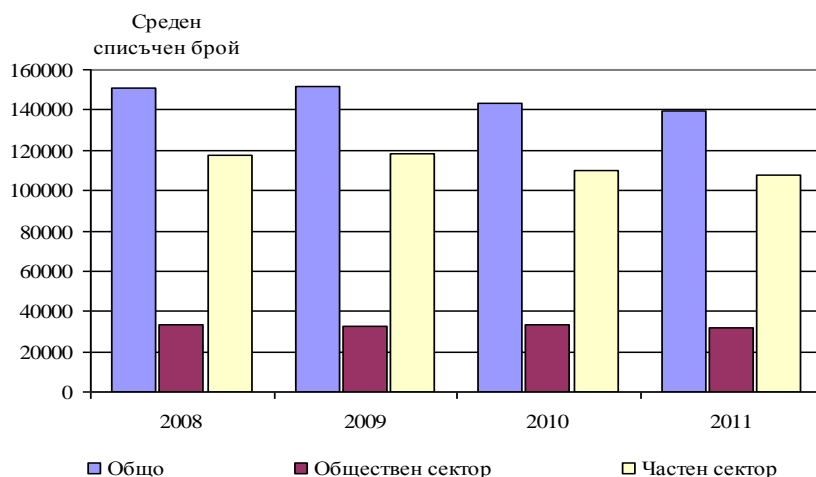
Фигура 14. Структура на разходите за придобиване на дълготрайни материални активи по видове

Източник: ТСБ-Пловдив

2.2.6. ПРОИЗВОДИТЕЛНОСТ НА ТРУДА

Трудови ресурси и средна работна заплата

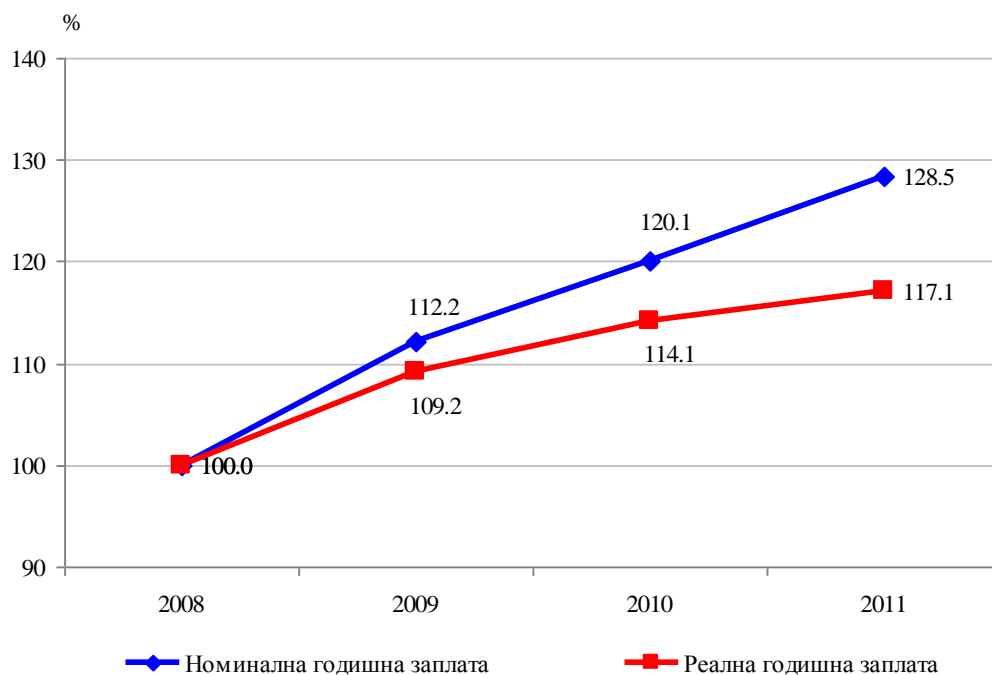
Средният брой на наетите лица по трудово и служебно правоотношение в община Пловдив през 2011 г. възлиза на 139 886 души, което е с 2.5% по-малко в сравнение с 2010 година или в абсолютен брой е 3 532 души /Фиг.15/. Тази тенденция продължава от 2009 г. и се дължи основно на частния сектор. Наетите лица в общината съставляват 67.4% от всички наети в областта през 2011 г. В общественият сектор са наети 31 974 души или 22.9% от всички наети в общината, а в частния - 107 912 души - 77.1%.

Фигура 15. Наети лица по трудово и служебно правоотношение в община Пловдив по години (брой)

Източник: ТСБ-Пловдив

Средната годишна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение в община Пловдив през 2011 г. е 7 203 лева. В обществения сектор тя е 9 835 лева, а в частния - 6 419 лева. Спрямо областта средната заплата е по-голяма с 314 лева или с 4.6%. През 2011 г. средната годишна заплата нараства със 7.0% спрямо предходната година. Тази тенденция е налице през целия наблюдаван период /Фиг. 16/. Основната причина за това е в намаления брой на наетите лица в областта. Най-висока през 2011 г. е средната годишна заплата в икономическите дейности „Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива“ - 17 008 лева, „Добивна промишленост“ - 12 663 лева, „Финансови и застрахователни дейности“ - 12 570 лева, „Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения“ - 10 698 лева и „Държавно управление“ - 10 668 лева. Най-ниска е в икономическите дейности „Административни и спомагателни дейности“ - 4 435 лева, „Хотелиерство и ресторантьорство“ - 4 581 лева, „Други дейности“ - 5 002 лева и „Селско, горско и рибно стопанство“ - 5 033 лева.

Фигура 16. Индекси на изменение на номиналната и реална средна годишна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение в община Пловдив по години (база 2008 = 100)

2.2.7. ОБЩНСКИ ПРЕДПРИЯТИЯ И ДРУЖЕСТВА

Общинските предприятия и дружества обхващат редица дейности, важни за местната икономика. Те дават възможност за осъществяване на самостоятелна дейност с цел задоволяване потребности на населението, осигуряване изпълнението на общински дейности и свързаните с това доставки на стоки и извършване на услуги. В община Пловдив тенденцията е към увеличение на общинските предприятия и персонала работещ в тях, обхващащи все повече дейности в областта на околната среда, сигурността, транспорта, евроинтеграцията, търговията и туризма.

Към 2012 г. на територията на община Пловдив функционират:

- 17 броя еднолични търговски дружества, главно в сферата на здравеопазването, с годишен оборот от 51.7 млн. лв. и 1815 души персонал;
- 9 броя смесени дружества с различен общински дял (най-голям дял над 50% - общината има в „Обелос Пловдив“ АД – компанията за управление и експлоатация на уличното осветление и в „Екологичен завод“ АД);
- 13 броя общински предприятия.

Таблица 4. Брой на общинските предприятия по години

Година	2008*	2009	2010	2011	2012
Общ брой на общински предприятия	8	9	12	12	13
Брой заети лица	710 ½	775 ½	1 883 ½	1 844	2 080 ½
Общ размер на приходите от услуги на външни фирми и организации (без ДДС)		3 284 35 6	3 573 20 2	4 250 052	4 716 81 8
в т. ч. приходи от наеми и такси		2 473 095	2 582 16 2	2 236 738	2 327 440

Източник: община Пловдив

*2008г. – поради обстоятелството, че общинските предприятия имат задължение да представят периодични отчети за осъществената стопанска дейност от 25.06.2009г., няма цялостна информация за 2008г.

2.2.8. ИНОВАЦИИ И ИКОНОМИКА НА ЗНАНИЕТО

Според дефиницията на Европейската общност иновацията е реализирането на пазара на нов или значително усъвършенстван продукт /стока или услуга/ или внедряването на нов или значително усъвършенстван производствен процес. Въпреки, че България изостава далеч назад по прилагането на иновационни в производството и услугите в последните години се отчита трайна тенденция към повишаването на процента на иновативните предприятия и тези с технологични иновации.

Пловдив има традиции в създаването и прилагането на иновации още по времето на централно-плановата икономика. Една от производствените зони на града – Югоизточна ПЗ/Тракия/ - е създадена именно с тази цел – развитие на иновации в областта на електрониката. Въпреки, че днес нейния облик е съвсем различен, създаването ѝ е показателно за значението на иновациите за развитието на Пловдив. Понастоящем Пловдив ще е един от двата града в България, в който се предвижда да бъде изграден технологичен парк. Другият е София. Той ще е с фокус върху аграрните технологии и хранителната индустрия. Изграждането му е заложено в ИПГВР на града, което дава голям шанс значителна част от средствата да се осигурят чрез Оперативните програми за следващия програмен период. Така наречения „Агрофуудтех“ се предвижда да включва административен, научен, логистичен и производствен център. В него следва да се обединят високотехнологични компании и производствени звена в сферата на земеделието и на хранително-вкусовата промишленост. Реализацията му ще допринесе за увеличаване цялостния престиж на общината, като добро място за работа, бизнес и научна дейност. В града има още изграден Регионален научен център, който цели подобряване качеството на живот чрез развитието на образованието и науката, както и подпомагане на регионалното развитие. В научния център участват всички филиали на БАН, 6 университета, 3 института, 12 иновативни фирми, както и фондация „21 век Пловдив“.

Бизнесът също насърчава прилагането на иновациите в ключови сектори на производството. Доказателство за това е последната Международната селскостопанска изложба "Агра 2013, проведена в Международен панаир Пловдив, на която са дадени награди за иновации в различни категории в конкурс за иновации. Кооперирането на фирми, общини и населени места базирайки се на наличие и сходство на материалните, социалните и природните ресурси в клъстери също подпомага развитието на иновации и икономика на знанието. Те дават възможност за увеличаване на производството, създаване на предприемачески инициативи и иновационни продукти. В тази област общината има добри основи за развитие. На територията на Пловдив и Панагюрище действат 14 фирми, обединени в клъстер „Лазери и оптика“. Те покриват над 90% от производствения потенциал в подсектора. Има потенциал за развитие на клъстер по козметика и етерични масла, в който неизменно общината има своята роля заради дългогодишната си традиция на производител в този бранш. Всичко това предначертава бъдещето на общината в областта на иновациите използвайки нейните потенциали за това.

2.2.9. ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО И ИКОНОМИЧЕСКИ ИНИЦИАТИВИ

Предприемачеството в днешно време се припознава като основа за развитието на малките и средни предприятия. То се свързва предимно с младите хора, имащи иновативни идеи и търсещи начин за реализацията им. В този смисъл поддържането на предприемаческа атмосфера и създавайки предпоставки за развитието на предприемачески дейности

общината може да спомогне за развитието на икономиката и да поддържа жизнеността на малкия бизнес, който да бъде печеливш и устойчив. Затова е важно да се анализират предпоставките за осъществяване на предприемачески инициативи.

На територията на общината действат няколко големи предприемачески центрове:

- **Център по предприемачество Пловдив** – той е създаден към ТУ София – филиал Пловдив и има за цел да повиши предприемаческата култура и да подкрепя стартирането и развитието на технологични фирми в Южен централен регион, предоставяйки познания, условия и контакти. Подобен център има и изграден към ПУ „Паисий Хилендарски“.
- **StartUP Bulgaria**, която в последните години активно се опитва да привлече млади предприемачи в град Пловдив също е част от предприемаческите инициативи. Тя е организация от бизнес ентусиасти, която среща на едно място предприемачи, инвеститори, студенти и млади хора, които искат да стартират собствен бизнес. Целта ѝ е да пробуди предприемаческия дух хората в България и да им покаже как да превърнат своите идеи в успешен бизнес.

В подкрепа на предприемчивия дух на младите хора се грижат и трите ротари клуба в града, чиито членове изнасят периодично лекции по предприемачество, в училищата на ученици от 12 клас, позовавайки се на собствения си опит в бизнес средите. В рамките на проект „Възпитание на младежите в предприемачески умения за създаване на конкурентоспособен малък и среден бизнес“ 2006-2009 към Национална търговка гимназия-Пловдив е създаден клуб по предприемачество, който учи учениците как да създадат и управляват свой собствен бизнес в бъдеще. Наред с това през 2013 г. се провежда европейски форум за социално предприемачество, в който се акцентира върху предприятията и кооперациите за хора с увреждания и политиките на ЕС в тази област. Позицията на Пловдив дава възможност за реализацията на редица икономически инициативи в определените за това икономически зони. Показателно за това са редица нови предприятия открити в последните години. Наблюдава се също така засилен международен интерес към развитието на отделни стопански дейности, чиято реализация ще донесе свежи инвестиции в икономиката на града. Горееизложеното определя значимата роля на община Пловдив за развитие и подкрепа на предприемачеството и икономическите инициативи в нея.

2.2.10. ИЗВОДИ ОТ АНАЛИЗА НА СЪСТОЯНИЕТО НА МЕСТНАТА ИКОНОМИКА

Налични потенциали:

- основен икономически „двигател“ на развитието на района;
- потенциал за развитие на икономика на знанието, дължащ се на голям дял фирми занимаващи се с професионални дейности и научни изследвания (10%);
- разработване на междубщински проекти за интегриране на свързани дейности в клъстери;
- създаване на клъстер в сферата на аграрните и хранителни технологии;
- положителна тенденция за увеличаване показателите в сферата на услугите, най-вече в ИТ сектора;
- увеличаване дела на ПЧИ в Общината;
- създаване на регионални зони за бърз икономически растеж;
- наличен интерес от страна на чуждестранни инвеститори в областта на логистиката;
- реструктуриране на военни терени, за които е отпаднала нуждата им от съществуване;
- налични свободни площи в индустриалните зони
- сравнително ниско ниво на заплащането за труд в сравнение със столицата

Съществуващи проблеми:

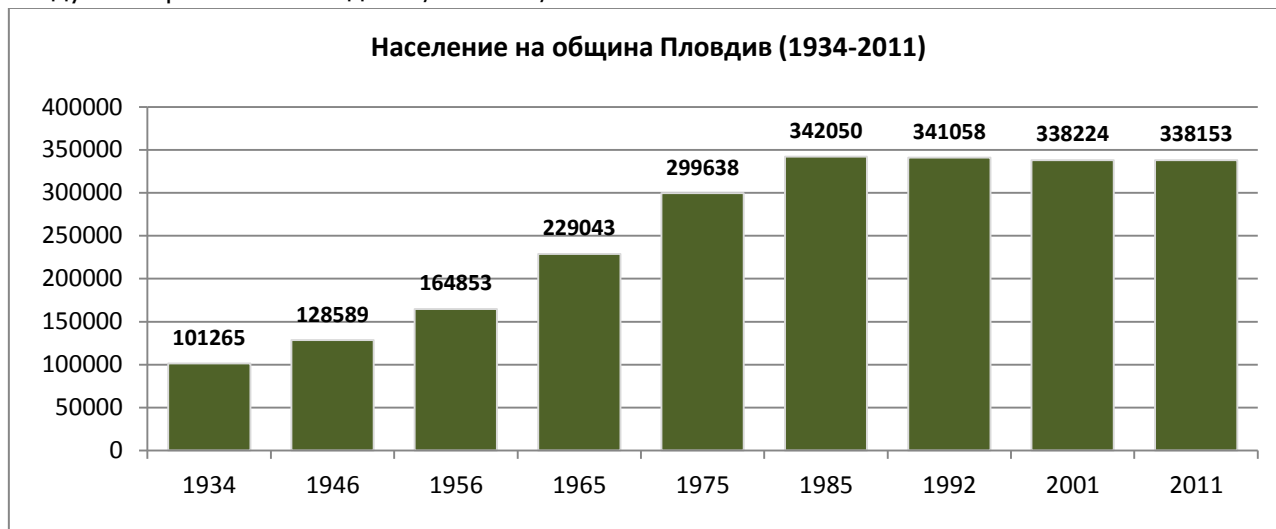
- липса на ясно изявен водещ икономически профил;
- слабо използване на възможностите за публично-частни партньорства;
- липса на природни ресурси – полезни изкопаеми
- недостатъчно използване на възможностите за различните видове туризъм
- съществуващите индустриални зони заемат значителна площ от тази в града, но в същото време се нуждаят от значителни инвестиции за регенерация им
- липсата на нови, добре устроени и инфраструктурно обзаведени съвременни производствени терени, необходими за реструктуриране на икономиката на града. Към момента се усвояват терени "на зелено" в съседните общини, по протежение на основните пътни магистрали, в непосредствена близост до границите на общината

2.3. РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛНАТА СФЕРА И ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ

2.3.1. ДЕМОГРАФСКА ХАРАКТЕРИСТИКА И ТЕНДЕНЦИИ

Общо население и полова структура

Град Пловдив е единственото населено място в община Пловдив и е втория по големина след град София в Република България. При последното преброяване на населението от 2011 година в община Пловдив има 338153 души. Населението намалява от 1985 година, когато общината е била с най-многобройното си население, като през 1992 е с 92 души по-малко от 1985, през 2001 намалява с 2834 души спрямо 1992 и през 2011 намалява с 71 души спрямо 2001 година /Фиг. 17/.

Фигура 17. Население на община Пловдив (1934-2011 г.)

Източник: НСИ – Преброяване на населението 2011

През последните четири преброявания е регистриран по-голям брой на жените спрямо мъжете, като този превес се засилва със всяко следващо преброяване. Твърдението се потвърждава и от броя мъже на 1000 жени, които показва намаляването на броя на мъжете със всяко следващо преброява /Таблица 5/.

Таблица 5. Полова структура на населението в община Пловдив (1985-2011)

	1985	1992	2001	2011
Община Пловдив	342050	341058	338224	338153
Мъже	166720	164638	161840	161376
Жени	175330	176420	176384	176777
Мъже на 1000 жени	951	933	918	913

Източник: НСИ – Преброяване на населението, 2011 г.

Раждаемост, смъртност, естествен прираст и механично движение на населението

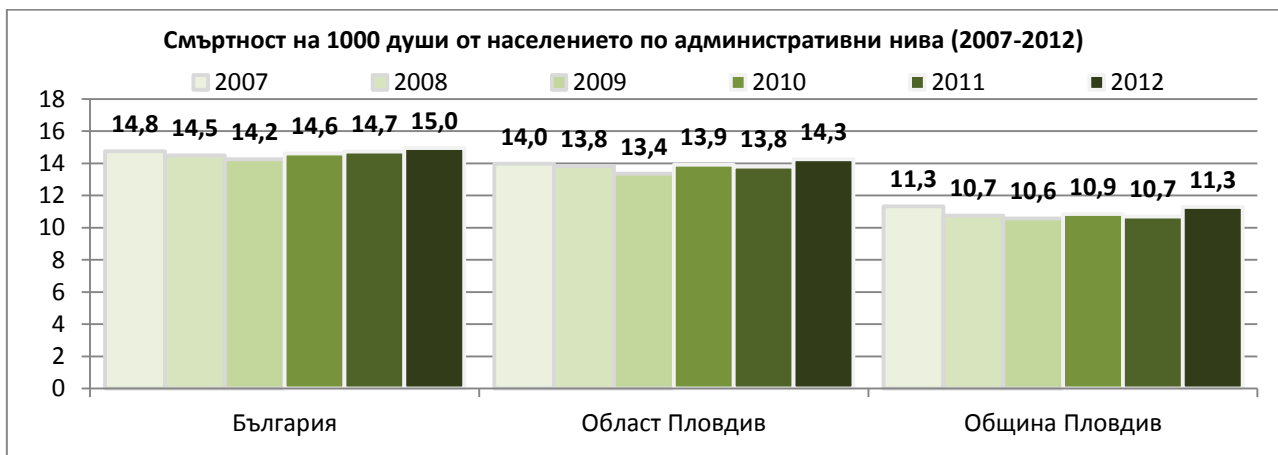
От 2007 до 2009 година се наблюдава тенденция за увеличаване на раждаемостта на 1000 души от населението, както в община Пловдив, така и на национално и областно ниво. От 2009 до 2012 година раждаемостта намалява паралелно и на трите административни нива. Впечатление прави по-добрите показатели на раждаемостта в община с приблизително с 1 раждане повече на 1000 души от населението сравнено с по-високите административни нива / Фиг. 18/.

Фигура 18. Раждаемост на 1000 души от населението по административни нива (2007-2012 г.)

Източник: НСИ

В община Пловдив се наблюдават приблизително по три смъртни случая по-малко на 1000 души от колкото на областно и национално ниво /Фиг. 19/. Забелязва се, че в общината има налице темп на намаляване на смъртните случаи на 1000 души до 2009, както и темп на увеличаване до 2012 година.

Фигура 19. Смъртност на 1000 души от населението по административни нива

Източник: НСИ

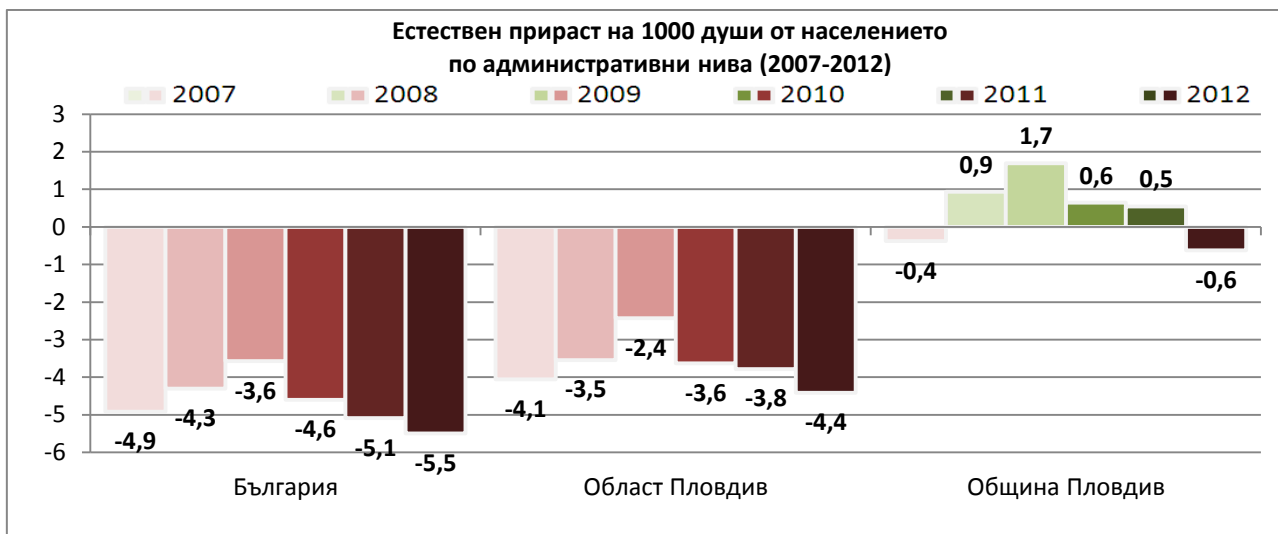
В община Пловдив за периода от 2008 до 2011 година поради по-високи стойности на раждаемостта спрямо смъртността /Таблица 6/ е налице положителен естествен прираст на 1000 души от населението /Фиг. 20/.

Таблица 6. Естествено движение на населението в община Пловдив (2007-2012)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Живородени общо (брой)	3776	4047	4270	4002	3800	3611
Смъртност общо (брой)	3906	3724	3680	3778	3615	3822
Естествен прираст общо (брой)	-130	323	590	224	185	-211
Годишно население общо (брой)	34524	34760	34846	34761	33818	339077
Средногодишно население (брой)	34445	34642	34803	34803	33812	338631

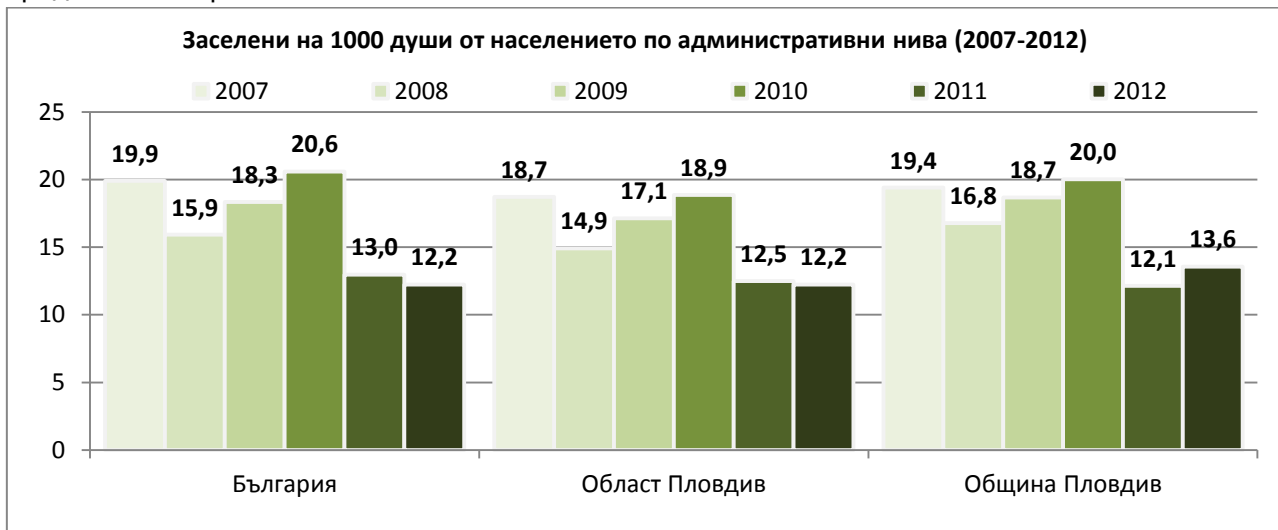
Източник: НСИ

Единствено през 2007 /-0.4/ и 2012 /-0.6/ година са регистрирани отрицателни стойности на естествения прираст. В общината се наблюдават по-добри резултати сравнено с областно и национално ниво, което свидетелства за липса на сходство с общата демографска картина за Република България и Област Пловдив.

Фигура 20. Естествен прираст на 1000 души от населението по административни нива
Източник: НСИ

За разлика от показателите за естествено движение на населението при заселените на 1000 души се наблюдава сходна тенденция в общината и по-високите административни нива /Фиг. 21/. Показателите на общината варират между средните за областта и средните за страната.

Фигура 21. Заселени на 1000 души от населението по административни нива
Източник: НСИ

В община Пловдив от 2007 до 2009 година са налице по-малко изселили се на 1000 души в сравнение с националното и областното ниво. Най-голям е бил броя им през 2010 година /23.1 на 1000 души/, а през последните две години /2011 - 12.3 и 2012 - 10.3/ е налице спад в изселилите се /Фиг. 22 /.

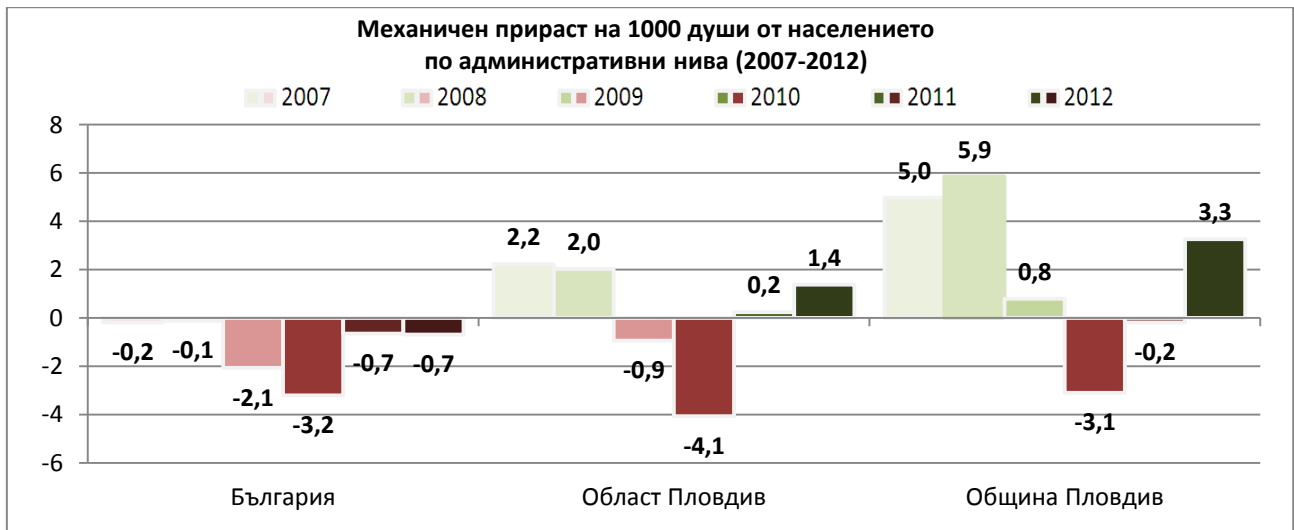
Фигура 22. Изселени на 1000 души от населението по административни нива
Източник: НСИ

За периода от 2007 до 2009 и през 2012 е налице по-голям брой заселени спрямо изселени и в резултат за същия период се наблюдава и положителен механичен прираст /Таблица 7. и Фиг. 23/. Единствените сходни между отделните три административни нива са показателите за 2010 и 2011.

Таблица 7. Механично движение на населението в община Пловдив(2007-2012)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Заселени общо (брой)	6681	5813	6498	6972	4103	4596
Изселени общо (брой)	4964	3785	6223	8050	4166	3492
Механично движение общо (брой)	1717	2028	275	-1078	-63	1104

Източник: НСИ

Фигура 23. Механичен прираст на 1000 души от населението по административни нива (2007-2012)

Източник: НСИ

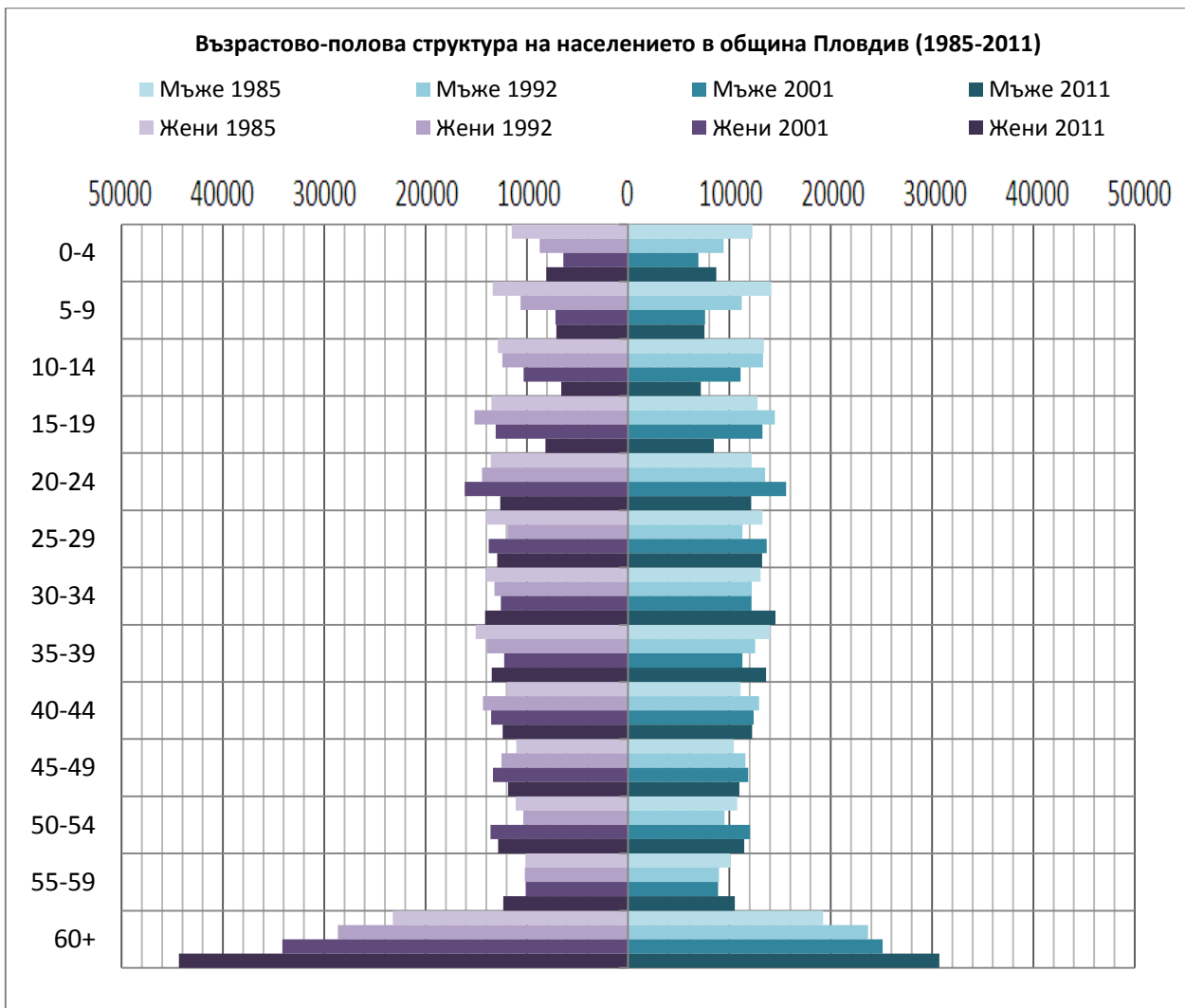
От анализирания до момента демографски показатели може да се обобщи следното:

- При последните четири преброявания се забелязва забавяне на намаляването на населението в община Пловдив;

- Налице са промени в естествения и механичния прираст през последни те 6 години, които немогат еднозначно да „гарантират“ стабилно демографско нарастване на населението на общината;
- Всички демографските показатели с изключение на изселилите се са с по-добри стойности от областното и националното ниво.

Възрастова структура на населението

По данни на НСИ при преброяванията от 1985, 1992, 2001 и 2011 е регистрирано увеличаване на населението във възрастовите групи 30-34 и над 40 години при мъжете и жените и намаляване на населението от 0-29 години спрямо 1985 година и за двата пола /Фиг. 24/. Това еднозначно показва, че населението застарява спрямо 1985 година и се увеличава най-много във възрастовата група на 60 години.

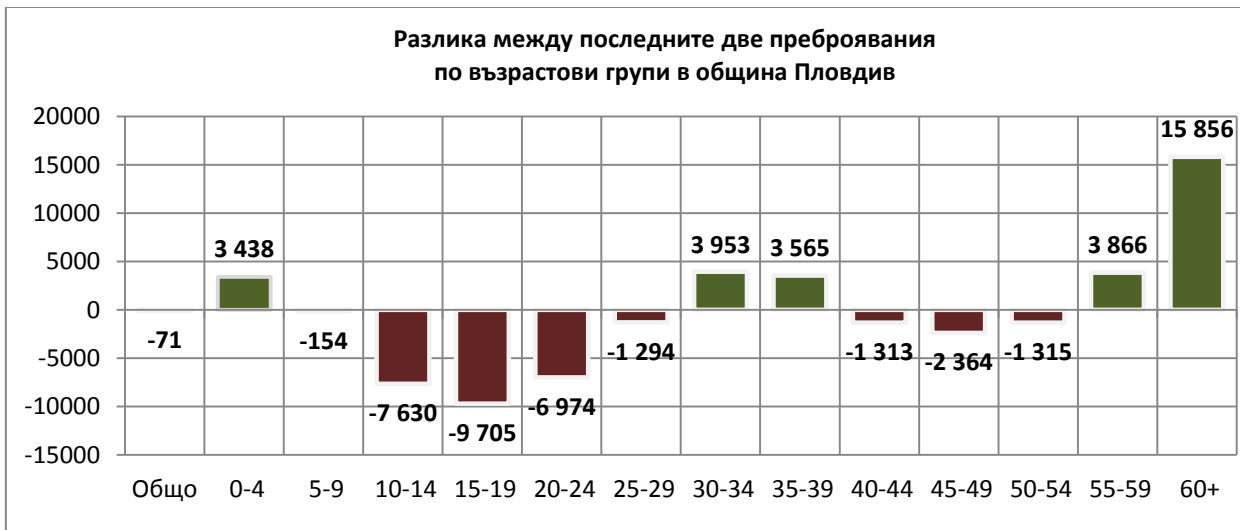

Фигура 24. Възрастово-полова структура на населението в община Пловдив
Източник: НСИ – Преброяване на населението 1985 - 2011

Спрямо преброяването от 2001 година се забелязват следните тенденции /Фиг. 25/:

- Увеличаване на населението от 0-4, 30-34, 35-39, 55-59 и 60+ годишна възраст;
- Намаляване на населението при 5-9, 10-14, 15-19, 20-24, 25-29, 40-44, 45-49 и 50-54 годишните.

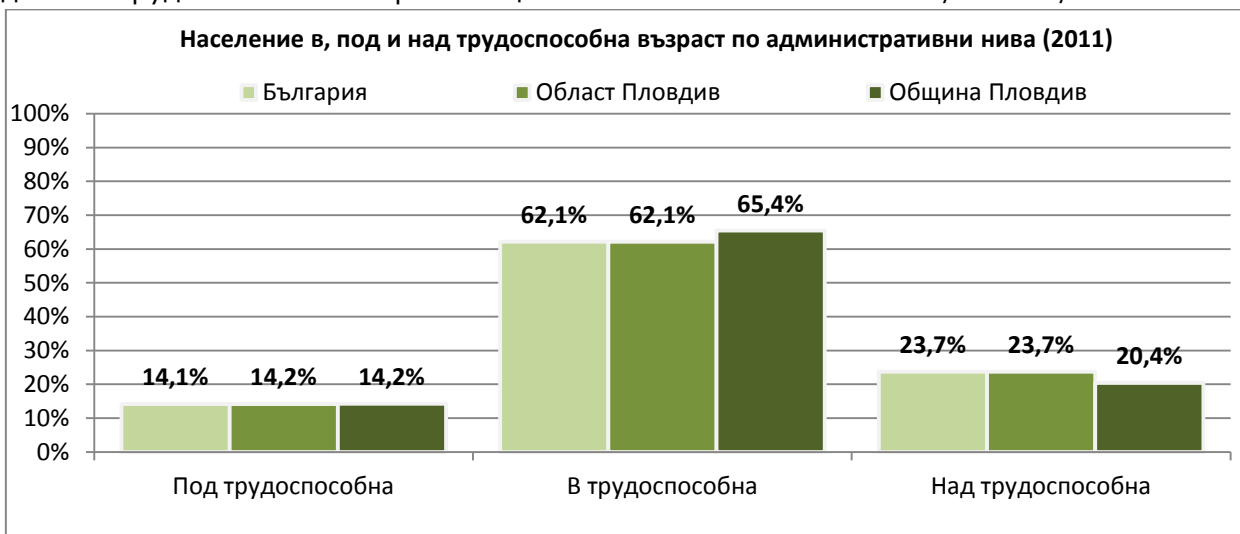
Намаляването на населението във възрастовите групи от 10-14, 15-19 и 20-24 годишните е резултат от влошената демографска обстановка, както в цялата страна, така и община Пловдив през последните 25 години, чиито резултати виждаме в момента /Фиг.25/.

Фигура 25. Разлика между последните две преброявания по възрастови групи в община Пловдив

Източник: НСИ – Преброяване на населението 2001 – 2011

Настоящата възрастова структура формира разпределение на население в под трудоспособна възраст /14.2%/ , в трудоспособна възраст /65.4% - 16-59 годишни при жените и 16-62 при мъжете/ и над трудоспособна възраст /20.4%/. Наблюдава се превес на населението в над трудоспособна спрямо тези в под трудоспособна възраст и превес на дела на трудоспособните спрямо националното и областното ниво /Фиг. 26/.

Фигура 26. Население в, под и над трудоспособна възраст по административни нива (2011)

Източник: НСИ – Преброяване на населението 2011

Етническа структура

Според преброяването на населението през 2011 година от всички жители на община Пловдив 91.3% са отговорили на доброволния въпрос за етническа принадлежност. От всички жители на общината 82.2.% са се самоопределили от български етнос, 4.7% от турски етнос, 2.8% от ромски етнос 0.9% от друг етнос, 0.7% не се самоопределят и 8.7% не са пожелали да отговорят на въпроса за етническа принадлежност /Таблица 8./.

При отделните възрастови групи дела на отговорилите и на самоопределилите се от български етнос се увеличава с увеличаване на възрастта, докато при турски и ромски етнос намалява. В община Пловдив преобладава български етнос следва от турски, ромски и друг. Дела на последните три е равен на дела на неотговорилите на доброволния въпрос.

Таблица 8. Етническа и възрастова структура на община Пловдив (2011)

Обхват	Мерна единица	Общо	0-9	10-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70+
Община Пловдив	Брой	338153	31386	30415	50898	55766	47445	47154	38669	36420
	Процент	100.0 %	100.0 %	100.0 %	100.0 %	100.0 %	100.0 %	100.0 %	100.0 %	100.0 %
В т.ч. отговорили	Брой	308866	27317	27173	45365	51234	43968	43563	36052	34194
	Процент	91.3 %	87.0 %	89.3 %	89.1 %	91.9 %	92.7 %	92.4 %	93.2 %	93.9 %
Български етнос	Брой	277804	21633	22568	39295	46355	40213	40355	34255	33130
	Процент	82.2 %	68.9 %	74.2 %	77.2 %	83.1 %	84.8 %	85.6 %	88.6 %	91.0 %
Турски етнос	Брой	16032	2403	2578	3540	2687	2000	1652	832	340
	Процент	4.7%	7.7%	8.5%	7.0%	4.8%	4.2%	3.5%	2.2%	0.9%
Ромски етнос	Брой	9438	1945	1654	1736	1562	1127	833	415	166
	Процент	2.8%	6.2%	5.4%	3.4%	2.8%	2.4%	1.8%	1.1%	0.5%
Друг етнос	Брой	3105	93	192	485	412	433	554	439	497
	Процент	0.9%	0.3%	0.6%	1.0%	0.7%	0.9%	1.2%	1.1%	1.4%
Не се самоопределят	Брой	2487	1243	181	309	218	195	169	111	61
	Процент	0.7%	4.0%	0.6%	0.6%	0.4%	0.4%	0.4%	0.3%	0.2%
Неотговорили	Брой	29287	4069	3242	5533	4532	3477	3591	2617	2226
	Процент	8.7%	13.0 %	10.7 %	10.9 %	8.1%	7.3%	7.6%	6.8%	6.1%

Източник: НСИ – Преброяване на населението 2011

Образованост на населението

В община Пловдив най-голям дял е на населението със средно образование /42.4%/ следван от хора с висше образование /26.5%/, основно /14.1%/, начално /4.9%/, незавършено начално /0.9%/, деца на 7 години /0.2%/ и деца под 7 години /6.8%/ /Таблица 9/.

При възрастовата група от 20-29 годишна възраст е налице 26.7% висшисти и 58.1% хора със средно образование и е ключово повишаването на образователното равнище на втората група за да бъдат реализирани целите на стратегията „Европа 2020“ на общинско ниво. При възрастовите групи от 30-39 /40.4%,45.6%/, 40-49 /35.6%,52.3%/ и 50-59 /35.3%,51.2%/ се наблюдава висок процент на хората с висше и средно образование, особено за 30-39 годишните, което свидетелства за образовано население в тези ключови възрастови групи. Впечатление прави факта, че при възрастовите групи от 20-69 годишна възраст се наблюдава над 80% от населението във всяка възрастова група е с висше или средно образование, което свидетелства за високата образованост на хората в трудоспособна възраст.

Таблица 9. Образователна структура на населението на община Пловдив (2011)

Обхват	Мерна единица	Общо	Висше	Средно	Основно	Начално	Незавършен о начално	не посещавали	Дете на 7 години	Дете под 7 години
Община Пловдив	Брой	338153	89776	143493	47566	16690	13957	3148	662	22861
	Процент	100.0%	26.5%	42.4%	14.1%	4.9%	4.1%	0.9%	0.2%	6.8%
0-7	Брой	22861	-	-	-	-	-	-	-	22861
	Процент	100.0%	-	-	-	-	-	-	-	100.0%
7-14	Брой	22309	-	-	1906	8056	11402	283	662	-
	Процент	100.0%	-	-	8.5%	36.1%	51.1%	1.3%	3.0%	-
15-19	Брой	16631	-	3315	11588	1175	295	258	-	-
	Процент	100.0%	-	19.9%	69.7%	7.1%	1.8%	1.6%	-	-
20-29	Брой	50898	13605	29564	4418	1769	727	815	-	-
	Процент	100.0%	26.7%	58.1%	8.7%	3.5%	1.4%	1.6%	-	-
30-39	Брой	55766	22553	25448	5179	1610	511	465	-	-
	Процент	100.0%	40.4%	45.6%	9.3%	2.9%	0.9%	0.8%	-	-
40-49	Брой	47445	16900	24801	4146	960	289	349	-	-
	Процент	100.0%	35.6%	52.3%	8.7%	2.0%	0.6%	0.7%	-	-
50-59	Брой	47154	16659	24139	4738	995	310	313	-	-
	Процент	100.0%	35.3%	51.2%	10.0%	2.1%	0.7%	0.7%	-	-
60-69	Брой	38669	11295	19840	6297	644	233	360	-	-
	Процент	100.0%	29.2%	51.3%	16.3%	1.7%	0.6%	0.9%	-	-
70+	Брой	36420	8764	16386	9294	1481	190	305	-	-
	Процент	100.0%	24.1%	45.0%	25.5%	4.1%	0.5%	0.8%	-	-

Източник: НСИ – Преброяване на населението 2011

Високата образованост на населението се потвърждава на общинско ниво /69.0%/ на коефициента на образованост /хора с висше и средно образование от общото население - Таблица 10/ и в отделните възрастови групи на населението. Най- висок е коефициента при 40-49 годишните следван от 50-59 и от 30-39 годишните.

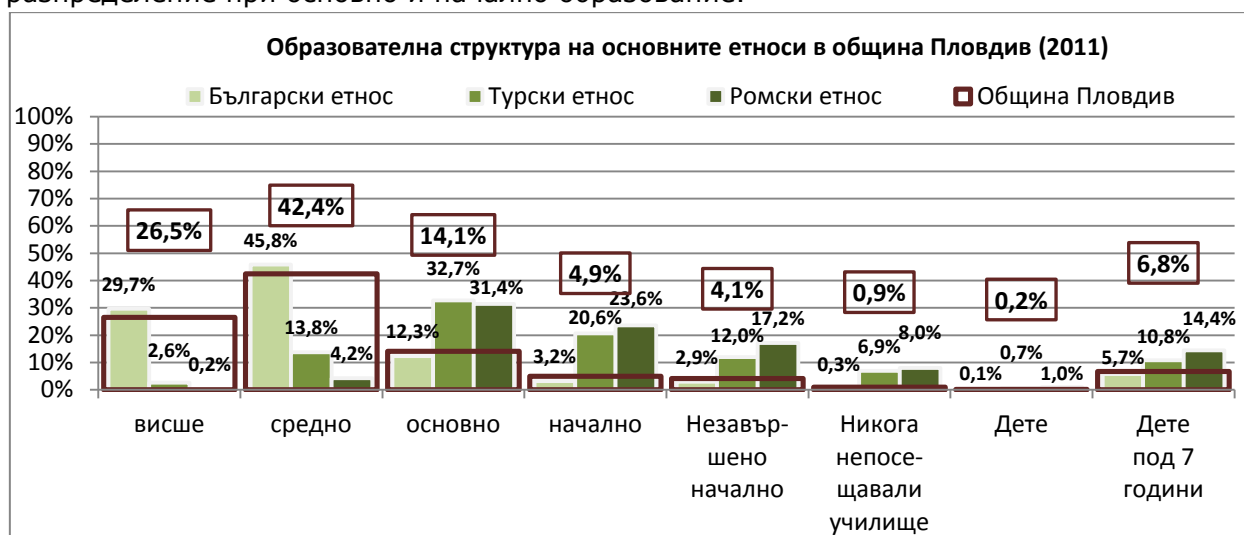
Таблица 10. Коефициент на образованост по възрастови групи в община Пловдив

	Общи на Пловд ив	0-7	7- 14	15- 19	20- 29	30- 39	40- 49	50- 59	60- 69	70+
Коефициент на образованос т	69.0%	-	-	19.9 %	84.8 %	86.1 %	87.9 %	86.5 %	80.5 %	69.1 %

Източник: НСИ – Преброяване на населението 2011

Във Фиг. 27 са представени разпределенията на образователната структура на населението, като за община Пловдив са представени разпределенията от общото население на общината, а на отделните етноси разпределението е изчислено от общо отговорилите на доброволния въпрос за етническа принадлежност по съответните етноси.

Забелязва се, че дела на хората с висше и средно образование при турски и ромски е много по-малък отколкото при български етнос и съответно се наблюдава точно обратното разпределение при основно и начално образование.

Фигура 27. Образователна структура на основните етноси в община Пловдив (2011)

Източник: НСИ – Преброяване на населението 2011

Тези стойности /Фиг. 27/ превръщат двата основни етноса след българския в рискови и застрашени от „капана на бедността“ в по-голяма степен и в следствие невъзможност да си намерят работа на пазара на труда.

2.3.2. ОБРАЗОВАТЕЛНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Детски градини

На територията на община Пловдив има функциониращи 62 общински, 1 държавна и 4 частни детски градини /Таблица 11/. Една от общинските детски градини е за деца с увреждания на слуха /СДГ/, а в ЦДГ „Елица“ има специални групи за деца със специални образователни потребности.

В общината е налична и една държавна целодневна детска градина „Кокиче“, която е финансирана от Министерство на отбраната и в нея се отглеждат и възпитават деца на военно служещи.

Таблица 11. Детски градини в община Пловдив (Учебна 2012/2013 – 06.02.2013)

Вид заведение \ финансиране	учебно	Държавно	Общинско	Частно	Общо
Целодневна детска градина	1	53	3	57	
ОДЗ	-	8	-	8	
Полудневна детска градина	-	-	1	1	
Специална детска градина	-	1	-	1	
Общо детски градини	1	62	4	67	

Източник: МОМН (Учебна 2012/2013 – 06.02.2013)

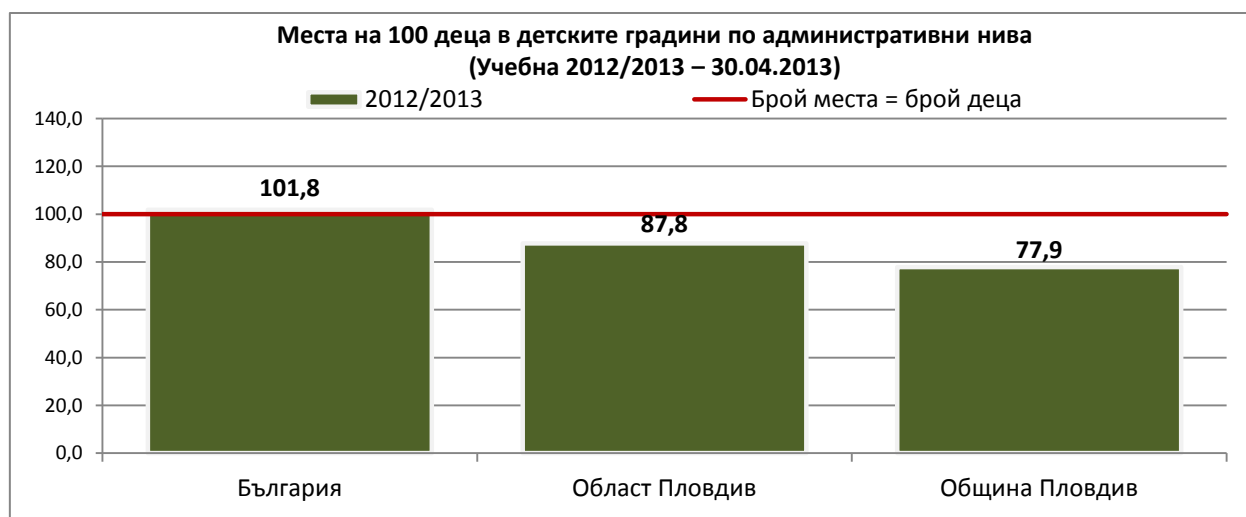
По данни на НСИ от 30.04.2013 в община Пловдив детските градини са 65 на брой (частни, държавни и общински) с общ капацитет от 8891 места. Децата, които се нуждаят от детски градини са 11418 /Таблица 12/, а при сегашния капацитет се формира недостиг от **2527 места**.

Таблица 12. Детски градини, капацитет и педагогически персонал (2012/2013 – 30.04.2013)

Административна единица	Детски градини	Деца		Места	Педагогически персонал		Детски групи
		общо	в т.ч. момичета		общо	в т.ч. детски учители	
Община Пловдив	65	11418	5527	8891	931	866	426

Източник: НСИ – 30.04.2013

В обобщен вид на всеки 100 деца се падат по 77.9 места в детски градини на община Пловдив, което е недостатъчно за настоящите потребности на населението /Фиг. 28/.

Фигура 28. Места на 100 деца в детските градини по административни нива (Учебна 2012/2013 – 30.04.2013)

Източник: НСИ – 30.04.2013

По данни на общинската администрация на територията на града функционират 6 детски градини и 5 филиала, които са в **пригодени блокови пространства** и съгласно нормативната уредба следва да бъдат закрити. Записаните в тях деца са **1032. Също**

така функционират детски градини в **пригодени сгради** (част от тях паметници на културата), които са с намален капацитет и подобно на блоковите градини е целесъобразно децата в тях да бъдат преместени. В тях са записани **384** деца. Ако бъде използван максимално завишения допустим брой в групите на детските градини да е с 10% от максималния брой в група /22 деца/, както е отредено в Наредба №7 от 29.12.2000 за определяне броя на паралелките и групите и броя на учениците и на децата в паралелките и в групите на училищата и детските градини и обслужващите звена то остават 1638 деца без достъп до детска градина. В обобщение от посоченото до тук става ясно, че за детските градини неотговарящи на изискванията, разположени в блокови пространства или в пригодени сгради части от паметници на културата са необходими 1416 места и още 1638 за да се отговори на най-наложителните потребности от места в детските градини.

По данни на общинската администрация в процес на довършване и реконструкция са 3 детски градини с общ капацитет 325 места, една ОДЗ за 6 групи – очаквани места за 50 деца във възраст за ясла и 100 деца на възраст от 3 до 7 години. Има разработен проект за нова сграда на ЦДГ „Чайка“ за 8 групи с около 200 места.

При проведения до тук анализ става ясно, че община Пловдив е с общ недостиг от 2429 места в детските градини.

През последната година за ремонти и поддръжка на сграден фонд на общинските детски градини са изразходвани 985 461 лв., а за капиталови разходи за придобиване на сгради – 358 874 лв. По план за 2013 г. са предвидени над 2 800 000 лв. за поддръжка и ремонт, а за капиталови разходи за нови сгради над 4 000 000 лв. С решение на общински съвет на община Пловдив (№294), взето с Протокол №14 от 02.08.2012 г. е била приета **„Методика за приемане чрез централизирано класиране на децата в общинските детски ясли, целодневни детски градини и обединени детски заведения на територията на община Пловдив“**. Въз основа на тази Методика функционира електронна система за централизирано класиране за прием на децата в общинските детски заведения. Тя улеснява целия процес на записване на децата, както на родителите, така и на всички директори на общинските детски ясли, ЦДГ и ОДЗ на територията на община Пловдив. При функционирането на системата до момента са открити проблеми, чието разрешаване би спомогнало за нейното усъвършенстване. Въпреки необходимостта от корекции в Методиката, можем да кажем, че дори във варианта, в който работи към момента, приемът за новите първи групи в детските градини удовлетворява в голяма степен потребностите и няма напрежение сред родителите. Записани са вече над 2200 деца от родените през 2010 година.

Училища

На територията на общината функционират 80 училища с частно държавно и общинско финансиране /Таблица 13/, като тези с най голям дял са основните училища, професионалните гимназии и средно общообразователните училища. В държавните професионални гимназии /13/ се обучават ученици в следните профили: електроника, информатика, електропромишленост, облекла, текстил, транспорт, механика, фина механика, машиностроене, търговия, икономика и мениджмънт, счетоводство, банково, застрахователно и осигурително дело, стопанско управление и администрация, архитектура, строителство, интериорен дизайн, хранене и туризъм, обществено хранене, екология, възобновяеми енергийни източници, мебелно производство и др.

Таблица 13. Учебни заведения в община Пловдив (Учебна 2012/2013 – 06.02.2013)

Вид учебно заведение \ финансиране	Държавно	Общинско	Частно	Общо
Болнично училище	1	-	-	1
Духовно училище	1	-	-	1
Начално (I - IV клас)	-	4	-	4

Основно училище (I - VIII клас)	-	24	2	26
Помощно училище за деца с умствена изостаналост	1	-	-	1
Професионална гимназия	13	-	2	15
Профилирана гимназия	-	5	3	8
СОУ (I - XII клас)	-	18	1	19
СОУ за Деца с увреден слух	1	-	-	1
Спортно училище	-	1	-	1
Училища по изкуствата	3	-	-	3
Общо училища	20	52	8	80
Извънучилищни педагогически учреждения	-	1	-	1
Ресурсен център	1	-	-	1
Междучилищния център за политехническо обучение	-	1	-	1
Общо обслужващи звена	1	2	0	3

Източник: МОМН (Учебна 2012/2013 – 06.02.2013)

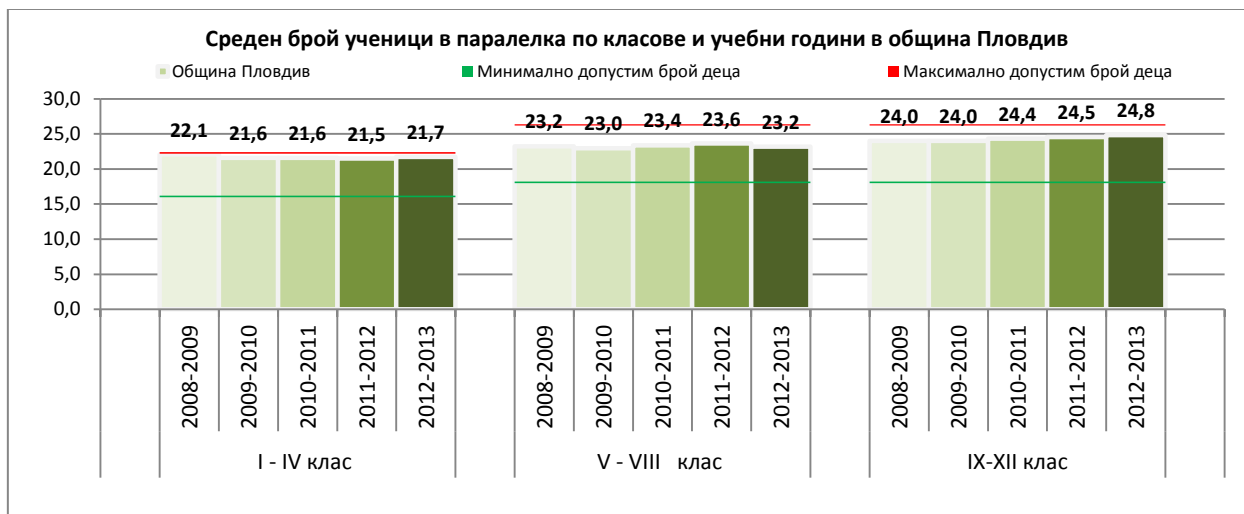
През последните 5 учебни години се наблюдава тенденция за намаляване на броя на учениците за 9-12 клас, което съответно рефлектира и на броя на паралелките при 1-4 клас и 5-8 клас е налице спад през 2010-2011 и 2011-2012 учебни години и в последствие през 2012-2013 година броя на учениците става по-голям отколкото през учебната 2008-2009 / Таблица 14/.

Таблица 14. Паралелки и ученици по класове и учебни години

Учебна година	Паралелки				Ученици			
	Общо	I - IV клас	V - VIII клас	IX-XII клас	Общо	I - IV клас	V - VIII клас	IX-XII клас
2008-2009	1440	547	421	472	33209	12082	9787	11340
2009-2010	1421	559	416	446	32347	12083	9555	10709
2010-2011	1390	550	410	430	31928	11870	9587	10471
2011-2012	1373	551	417	405	31644	11848	9855	9941
2012-2013	1358	559	424	375	31300	12155	9828	9317

Източник: НСИ

Средния брой на учениците в паралелките е рамките на допустимите според Наредба 7, като през последните 5 учебни години се наблюдава плавен темп на намаляване в паралелките от 1 до 4 клас, стабилни показатели при 5-8 клас и увеличава при 9-12 клас /Фиг. 29/.

Фигура 29. Среден брой ученици в паралелка по класове и учебни години в община Пловдив

Източник: НСИ

Тенденцията за увеличаване на броя на учениците от 1 до 4 клас неминуемо ще рефлектира в последствие на паралелите и капацитета на 5-8 клас, поради което съществува опасност от претоварване или нерационално използване на сградния фонд.

2.3.3. ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ

Ясли

По данни на НСИ и периодичното издание Районите, областите и общините в Република България през 2010 година за община Пловдив са налични 23 ясли, които разполагат с 1751 места за 1813 деца, от които 962 момчета и 851 момичета. Тези резултати формира недостиг на 62 места в детските ясли към 31.12. 2010 година.

Болнична помощ

Основните болнични заведения функциониращи на територията на община Пловдив са 15 МБАЛ, един център по кожно-венерически заболявания, един център за психично здраве, един комплексен онкологичен център и 12 ДКЦ /Таблица 15/.

Наличието на толкова лечебни заведения свидетелства за важноста на община Пловдив в здравната система както на местно, така и регионално ниво.

Таблица 15. Основни лечебни заведения

Собственост	Име
Преобладаваща държавна	УМБАЛ „Св. Георги“ ЕАД - Пловдив
Преобладаваща държавна	МБАЛ „Пловдив“ АД - Пловдив
Преобладаваща държавна	Многопрофилна транспортна болница - Пловдив /ведомствена/
Преобладаваща държавна	ВМА - МБАЛ - Пловдив /ведомствена/
Преобладаваща общинска	МБАЛ „Св. Мина“ ЕООД - Пловдив
Преобладаваща общинска	МБАЛ „Св. Пантелеймон“ ЕООД - Пловдив
Частни	МБАЛ „Каспела“ ЕООД - Пловдив
Частни	МБАЛ „Св. Каридад“ ЕАД - Пловдив

Частни	МБАЛ „Тримонциум“ ООД - Пловдив
Частни	МБАЛ „Здраве“ Медицинска структура Пълмед - Пловдив
Частни	МБАЛ „Мед лайнклиник“ ООД - Пловдив
Частни	МБАЛ „Централонкохоспитал“ ООД - Пловдив
Частни	МБАЛ „Еврохоспитал Пловдив“ ООД - Пловдив
Частни	МБАЛ „Свети Иван Рилски“ ООД - Пловдив
Частни	МБАЛ - МК „Еврохоспитал“ ООД - Пловдив
Частни	ДКЦ -11 бр., от които 1 бр. - частен център;
Частни	Комплексен онкологичен център
Частни	Център за психично здраве
Частни	Център по кожно-венерически заболявания

Източник: РЗИ

Свидетелство за регионалното значение на лечебните заведения собственост на община Пловдив е броя на преминалите болни през лечебните заведения през последните 6 години /Таблица 16/. Наблюдава се пик на обслужваните болни през 2009 и 2010 година и след това намаляване през 2012. През 2012 година 58% или 21 101 души са били жители от община Пловдив, а останалата част са жители на други области.

Таблица 16. Преминали болни през ЛЗБП, собственост на община Пловдив

Преминали болни през ЛЗБП, собственост на община Пловдив	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Общо	44 595	47 424	51 517	53 807	47 702	39 395
в т.ч. жители на Община Пловдив	25 012	27 545	28 265	29 068	25 694	21 101

Източник: Община Пловдив

През 2011 г. осигуреността на болничните заведения с легла на 100 000 души от населението за община Пловдив е 1219, докато средно за страната е 631 /Таблица 17/, което свидетелства за добрата леглова осигуреност на общината и изразява важността на община Пловдив в предлагането на медицинско обслужване на регионално ниво.

Таблица 17. Брой легла и население на община Пловдив (2008-2011)

Източник: РЗИ - Пловдив

	2008	2009	2010	2011
Население на община Пловдив	347600	348465	347611	338184
ЛЗБП	19	21	21	22
брой легла	3632	4101	4087	4124

Извън болнична помощ

По данни на РЗИ – Пловдив в общината са налични 203 медицински практики за първична медицинска помощ, от които 11 са групови, а 192 са индивидуални практики /табл. 18/. При денталната помощ се наблюдава сходно положение 598 индивидуални практики и 44 групови. Ясно се откроява превес на индивидуални медицински и дентални практики над груповите такива. Тенденцията за Европейския Съюз е в превес на груповите практики, позволяващи по-качествено обслужване на по-голям брой хора, а не претоварването на едни медицински практики за сметка на други.

Таблица 18. Лечебни заведения за извън болнична помощ (ЛЗИБП)

Вид практика	Брой
Амбулатория за индивидуална практика за първична помощ по дентална медицина	598
Амбулатория за индивидуална практика за първична медицинска помощ	192
Амбулатория за групова практика за първична медицинска помощ	11
Амбулатория за групова практика за първична помощ по дентална медицина	44

Източник: РЗИ

В община Пловдив се разработва „Концепцията за развитие на здравеопазването на Община Пловдив“, чиито основни изводи са:

Болнична помощ:

- Остаряла материално-техническа (сгради, инфраструктура и оборудване) база на държавните и общински лечебни заведения;
- Проблеми с финансирането и издръжката на болниците и просрочени задължения към търговски дружества;
- Увеличен брой хоспитализации резултат от недобре функционираща извън болнична помощ;
- Недостатъчен брой лечебни заведения за долекуване;

Извън болнична помощ:

- Дисбаланс между ОПЛ и спешна помощ при осигуряването на първична помощ;
- Лекарски практики с голям записан брой пациенти нарушават качеството на предлаганата услуга, както и превес на индивидуалните над груповите практики;
- Профилактиката при пациентите стой на втори план;

2.3.4. СОЦИАЛНИ УСЛУГИ

На територията на общината има 359 деца под 16 годишна възраст с увреждане. От тях 74 са с до 50% увреждания, 170 са с от 50 до 90% и 115 са с над 90% увреждания /Таблица 19/. Най-голям е броя на тези деца във възрастова група от 10-15 години, следван от 5-9 години и с най-малък брой е възрастовата група от 0-4.

Таблица 19. Деца до 16 години със и без степен на увреждане по възраст (2011)

	Мерна единица	Общо	0 - 4	5 - 9	10 - 15
Пловдив	Брой	48061	16781	14605	16675
	Процент	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%
В т.ч. отговорили	Брой	27003	8892	8148	9963
	Процент	56.2%	53.0%	55.8%	59.7%
Няма	Брой	26644	8839	8026	9779
	Процент	55.4%	52.7%	55.0%	58.6%
До 50%	Брой	74	9	23	42
	Процент	0.2%	0.1%	0.2%	0.3%
От 50 до 90%	Брой	170	28	55	87
	Процент	0.4%	0.2%	0.4%	0.5%
Над 90%	Брой	115	16	44	55
	Процент	0.2%	0.1%	0.3%	0.3%

Неотговорили	Брой	21058	7889	6457	6712
	Процент	43.8%	47.0%	44.2%	40.3%

Източник: НСИ – Преброяване на населението 2011

При възрастните дела на отговорилите на този въпрос е по-голям и съответно броя на хората с намалена трудоспособност е 23065 души, от които 1825 души са с увреждания до 50%, 5301 са с увреждания от 50-70%, 8848 са с 70-90%, и 7091 са с над 90% /Таблица 20/. Впечатление прави, че с нарастване на възрастовата структура се увеличава и броя на хора с увреждания, като за I и II група са с най-голям брой при над 70 годишните, а при III група с най-голям брой са при 50-59 и 60-69 годишните.

Таблица 20. Население на 16 и повече навършени години със и без трайно намалена работоспособност или степен на увреждане по възраст (2011)

	Мерна единица	Общо	16 - 19	20 - 29	30 - 39	40 - 49	50 - 59	60 - 69	70+
Пловдив	Брой	29009 2	13740	50898	55766	47445	47154	38669	36420
	Процент	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%
В т.ч. отговорили	Брой	20956 0	9427	34658	39723	34393	34683	28886	27790
	Процент	72.2%	68.6%	68.1%	71.2%	72.5%	73.6%	74.7%	76.3%
Няма	Брой	18649 5	9285	34044	38664	32537	30242	22876	18847
	Процент	64.3%	67.6%	66.9%	69.3%	68.6%	64.1%	59.2%	51.7%
До 50%	Брой	1825	26	71	85	241	512	497	393
	Процент	0.6%	0.2%	0.1%	0.2%	0.5%	1.1%	1.3%	1.1%
От 50 до 70% (III група)	Брой	5301	39	148	277	623	1730	1571	913
	Процент	1.8%	0.3%	0.3%	0.5%	1.3%	3.7%	4.1%	2.5%
От 71 до 90% (II група)	Брой	8848	38	228	436	666	1413	2514	3553
	Процент	3.1%	0.3%	0.4%	0.8%	1.4%	3.0%	6.5%	9.8%
Над 90% (I група)	Брой	7091	39	167	261	326	786	1428	4084
	Процент	2.4%	0.3%	0.3%	0.5%	0.7%	1.7%	3.7%	11.2%
Неотговорили	Брой	80532	4313	16240	16043	13052	12471	9783	8630
	Процент	27.8%	31.4%	31.9%	28.8%	27.5%	26.4%	25.3%	23.7%

Източник: НСИ - Преброяване на населението 2011

Община Пловдив разполага със Стратегия за развитие на социалните услуги в общината за периода 2011-2015. Основните четири стратегически направления залегнали в стратегията са:

- Развитие на социални услуги в общността за превенция на социалното изключване и изолация за деца и семейства в риск;
- Развитие на социални услуги за социално включване на уязвими групи и лица в неравностойно положение;
- Деинституционализация на деца и възрастни хора и подобряване качеството на резидентната грижа;
- Повишаване на общинския капацитет за разработване и предоставяне на качествени и иновативни социални услуги.

Текущия капацитет на държавно делегираните дейности в общината по отношение на социалните услуги е изразен в превенция на възрастни хора, хора в риск и хора с увреждания /Таблица 21/.

Таблица 21. Социални услуги – Държавно делегирани дейности в община Пловдив

№	Социална услуга	Капацитет 2013
СОЦИАЛНИ УСЛУГИ, КОИТО СЕ ПРЕДОСТАВЯТ В ОБЩНОСТТА:		
1	Дневен център за стари хора	15
2	Център за социална рехабилитация и интеграция за деца от рискови групи	50
3	Център за социална рехабилитация и интеграция за подкрепа на деца за развиване на умения за самостоятелен живот и превенция на рисковото поведение „Рада Киркович“	40
4	Център за социална рехабилитация и интеграция за деца и младежи с увреждания /мобилни услуги/	20
5	Кризисен център за жени, жертви на домашно насилие	9
6	Кризисен център за деца с девиантно поведение и деца в конфликт със закона „Рада Киркович“	12
7	Защитено жилище за хора с умствена изостаналост	10
8	Наблюдавано жилище „Рада Киркович“	6
9	Център за обществена подкрепа „За деца и родители“	70
10	Център за обществена подкрепа „Столипиново“	15
СПЕЦИАЛИЗИРАНИ ИНСТИТУЦИИ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА СОЦИАЛНИ УСЛУГИ:		
Домове за деца		
11	Дом за деца, лишени от родителска грижа, от I до XIII клас вкл. „Княгиня Мария – Луиза“	90
12	Дом за деца, лишени от родителска грижа, от I до XIII клас вкл. „Рада Киркович“	44
Домове за възрастни хора с увреждания		
13	Дом за възрастни хора с умствена изостаналост „Св. Врач“	48
14	Дом за възрастни хора с физически увреждания „Хаджи Гьока Павлов“	80
Домове за стари хора		
15	Дом за стари хора „Св. Василий Велики“	200
СЕЛИЩЕ МЛАДОСТ:		
16	Дневен център за деца с увреждания „Св. Анна“	25
17	Център за временно настаняване „Младост“	10
18	Защитено жилище „Младост“	17
19	Наблюдавано жилище „Младост“	20
20	Приют за бездомни лица	10
КОМПЛЕКС ЗА СОЦИАЛНИ УСЛУГИ „ОЛГА СКОБЕЛЕВА“:		
21	Дневен център за деца с увреждания	54
22	Център за настаняване от семеен тип за деца	10
23	Кризисен център за деца, жертви на насилие	10
24	Дом за деца, лишени от родителска грижа от I до XIII клас вкл. „Олга Скобелева“	50
КОМПЛЕКС ЗА СОЦИАЛНИ УСЛУГИ „СВ. ГЕОРГИ“:		
25	Дневен център за възрастни хора с увреждания	45
26	Център за социална рехабилитация и интеграция	20
27	Преходно жилище за възрастни хора с умствена изостаналост	15
28	Защитено жилище за възрастни хора с психични разстройства	15
29	Социален учебно- професионален център „Св. Георги“	110
КОМПЛЕКС ЗА СОЦИАЛНИ УСЛУГИ ЗА ДЕЦА И СЕМЕЙСТВА – ПЛОВДИВ:		
30	Център за настаняване от семеен тип „Детска къща“	15
31	Център за настаняване от семеен тип „Майка Тереза“	15
32	Звено „Майка и бебе“	9
33	Център за обществена подкрепа	100

34	Център за работа с деца на улицата	15
35	Център за социална рехабилитация и интеграция	18

Източник: Община Пловдив

Също така общината предлага и следните социални услуги:

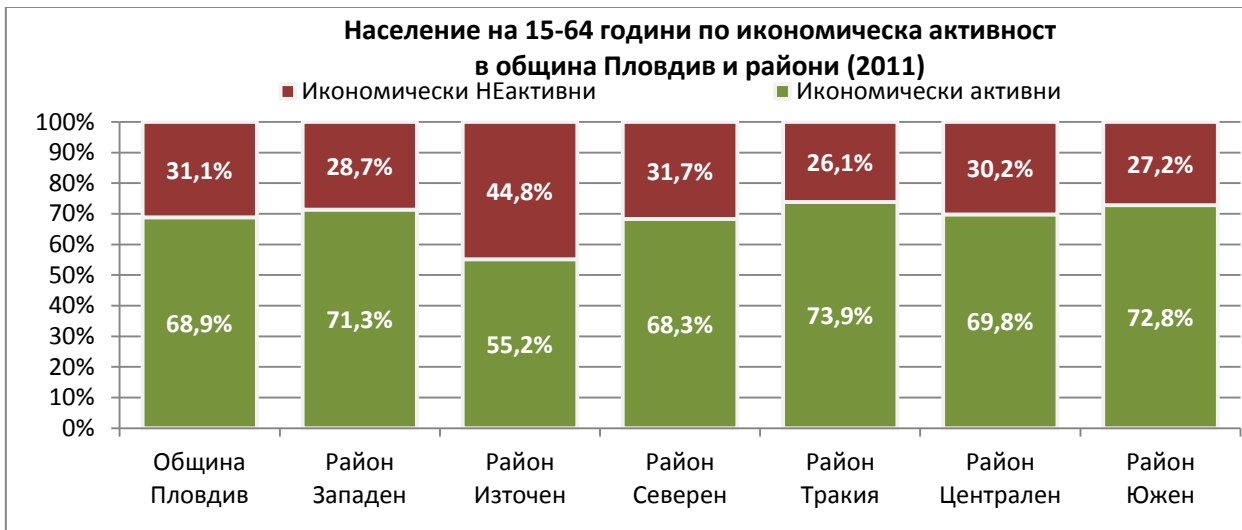
- Общинската услуга „Асистент“ с решение на Общински съвет Пловдив е с разширен обхват от 2010г. до 2012г., а към момента работят 7 социални асистенти, които обслужват самотни лица с увреждания и тежки социални случаи;
- Автопаркът на службата за транспортиране на трудноподвижни лица от 3 специализирани автомобила беше увеличен на 5 бр. През месец юни 2009г. чрез дарение на „Лайнс“Клуб Швейцария е предоставен за ползване микробус Мерцедес 208 - спринтер, а през месец декември същата година се закупи със средства на Община Пловдив нов микробус „Мерцедес 309“- спринтер на стойност 71 114лв. За отчетения период са изпълнени общо 45065 броя заявки, обслужени са около 60 000 пътника и автомобилите са изминали 475 000км.. Превозването на гражданите с увреждания първа група с чужда помощ и с увреждания на долните крайници, тежки случаи без експертни решения става по предварителна заявка. От 01.01.2009г. услугата е безплатна за пътуващите граждани;
- На територията на Община Пловдив работят 12 клуба на пенсионера и инвалида;
- Социално слаби граждани получават подкрепа от Общината, чрез еднократни парични помощи, действие на Наредба за осигуряване на зъбни протези на нуждаещи се лица с ниски доходи.

2.3.5. ТРУДОВ ПАЗАР И БЕЗРАБОТИЦА

С цел изясняване на икономическата активност на населението са използвани следните дефиниции при преброяването на населението през 2011 година:

- **Заети са** лицата на 15 и повече навършени години, които през периода 24 - 30 януари 2011 г.: са извършвали работа за производство на стоки и услуги поне 1 час срещу заплащане (в пари или в натура) или друг доход; не са работили, но са имали работа, от която временно са отсъствали поради отпуск, болест, бременност, раждане и отглеждане на малко дете (за периода, през който са получавали пълния размер на възнаграждението си), неблагоприятни климатични условия, стачка или други причини . /НСИ/
- **Дефиниция за безработен са** лицата на 15 и повече навършени години, които не са имали работа през периода 24 - 30 януари 2011 г., като едновременно с това са търсили активно работа в продължение на четири седмици, вкл. наблюдаваната седмица, и са били на разположение да започнат работа до две седмици след 1 февруари./НСИ/
- **Икономически неактивни** обхваща всички лица, които не са заети, нито са безработни през наблюдавания период. /НСИ/

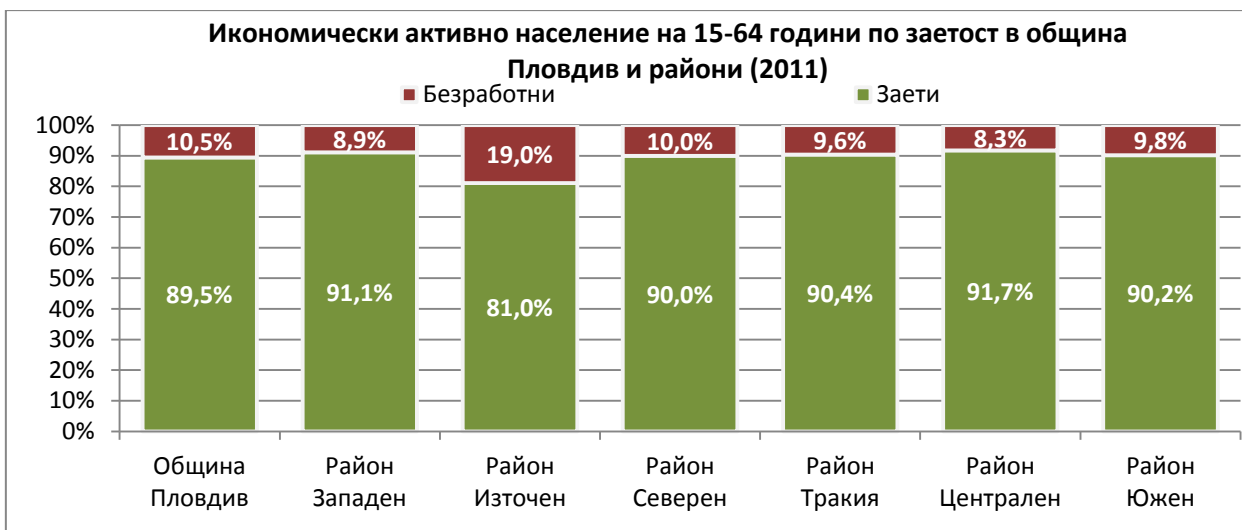
В община Пловдив населението на възраст от 15 до 64 години е 240478 души, а съответно в районите е: Западен / 25474/, Източен / 36867/, Северен / 34573/, Тракия / 41244/, Централен / 48719/, Южен / 53601/. Общата икономическа неактивност в общината е 31.1%, а икономически активните са 68.9%, съответно от районите с най-голяма икономическа неактивност са Източен /44.8%/, Северен/31.7%/ и Централен /30.2%/Фиг. 30/.

Фигура 30. Население на 15-64 години по икономическа активност в община Пловдив и райони (2011)

Източник: НСИ – Преброяване на населението 2011

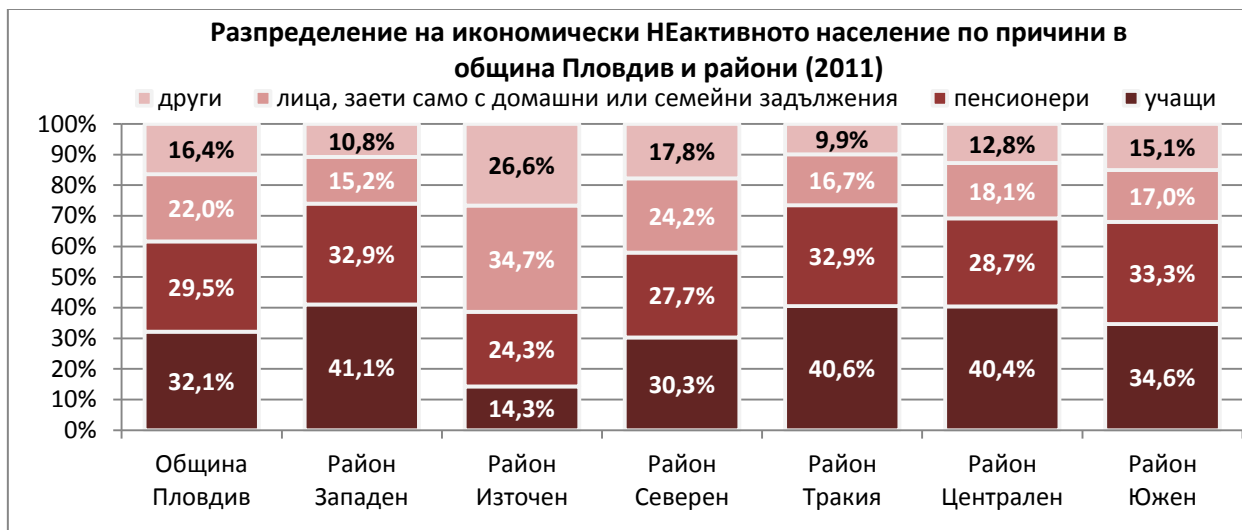
От икономически активното население в общината 10.5% е била безработицата към 01.02.2011 година, като най-голям е дела на безработните в Източен район, следван от Северен /10.0%/ и Южен /9.8%/ /Фиг. 31/.

Фигура 31. Икономически активно население на 15-64 години по заетост в община Пловдив и райони (2011)

Източник: НСИ – Преброяване на населението 2011

От икономически неактивното население в общината най-голям дял имат хората, които се обучават, следват от пенсионерите и лицата, заети с домашни или семейни задължения и други /Фиг. 32./. Разпределението по райони показва, че в Източен район преобладават лицата заети с домашни задължения и други дейности, следвани от пенсионерите, а учащите в този район са с най-малък дял. Най-голям е дела на учащите в Западен район, следван от Тракия и Централен.

Фигура 32. Разпределение на икономически НЕактивното население по причини в община Пловдив и райони (2011)

Източник: НСИ – Преброяване на населението 2011

В обобщение можем да твърдим, че на всеки 100 от хората на възраст от 15-64 години има по 31.1 икономически неактивни, и на всеки 100 икономически активни има по 10.5 безработни в община Пловдив. Най-изявени са проблемите със икономическата неактивност в общината и в районите Източен и Северен, както и от безработицата в Източен /Таблица 22./.

Таблица 22. Коефициенти на икономическа активност, заетост и безработица в община Пловдив и райони (2011)

Коефициенти	Община Пловдив	Район Западен	Район Източен	Район Северен	Район Тракия	Район Централен	Район Южен
Икономическа активност	68.9	71.3	55.2	68.3	73.9	69.8	72.8
Заетост	61.7	65.0	44.7	61.5	66.8	64.0	65.7
Безработица	10.5	8.9	19.0	10.0	9.6	8.3	9.8

Източник: НСИ – Преброяване на населението 2011

При отделните етноси се наблюдава най-малък дял на икономически неактивните при българския етнос следван от друга етническа принадлежност, турска и ромска. Коефициента на безработица е най-висок при ромския етнос, турския етнос следвани от българския и друг етнос /Табл. 23/.

Таблица 23. Икономическа активност и безработица (2011)

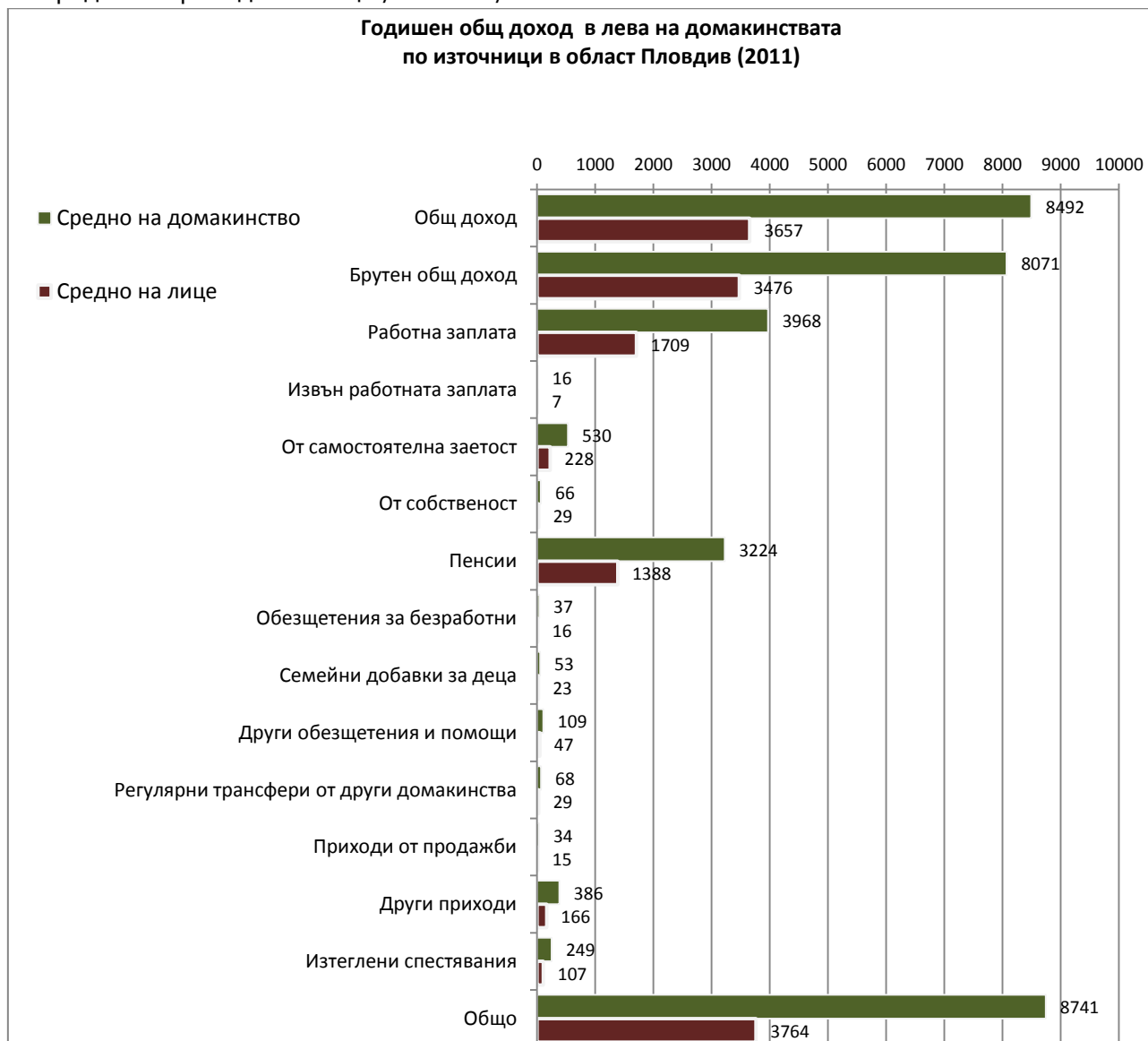
Обхват	Икономически активни (%)	Икономически неактивни (%)	Коефициент на безработица (%)
Общо за община Пловдив	68.9	31.1	10.5
Българска	72.6	27.4	9.2
Турска	39.5	60.5	28.1

Ромска	30.9	69.1	28.4
Друга	65.5	34.5	8.9

Източник: НСИ- Преброяване на населението (2011)

2.3.6. ДОХОДИ

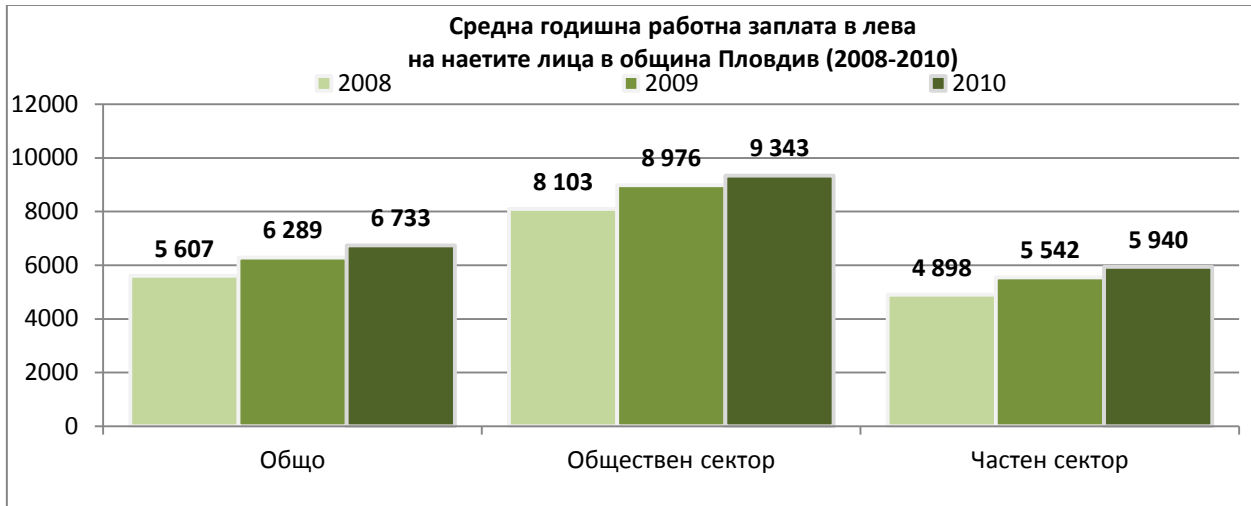
За област Пловдив основните приходи на домакинствата са работната заплата и пенсиите, следвани от самостоятелната заетост и други приходи. Същата последователност важи и за средните приходи на лице / Фиг. 33/.

Фигура 33. Годишен общ доход в лева на домакинствата по източници в област Пловдив (2011)

Източник: НСИ

Основен индикатор за доходите на домакинствата е средната годишна заплата на наетите лица в общината, като общо между секторите е 6733 /2010г./, а в отделните сектори е както следва: в обществената е налице 9343 лева, а частната 5940 лева годишно. Динамиката за периода от 2008 до 2010 е към увеличаване и в три групи /Фиг. 34/.

Фигура 34. Средна годишна работна заплата в лева на наетите лица в община Пловдив (2008-2010)

Източник: НСИ

За 2010 година икономическите дейности с най-голямо възнаграждение са производство и разпределение на енергия, финансови и застрахователни дейности, добивна промишленост и държавното управление /Фиг. 35/.

Фигура 35. Средна работна заплата по икономически дейности в община Пловдив

Източник: НСИ

2.3.7. ИЗВОДИ

При анализа на социалната сфера и човешките ресурси в община Пловдив са идентифицирани проблеми и потенциали, свеждащи се до следното:

Проблеми

- Наличие на флуктуации в естествения и механичния прираст, които немогат да „гарантират“ плавно и устойчиво демографско развитие на общината;
- Необходимост от 62 места в яслите /31.12.2010/;
- Недостиг от 2429 места /2013/ в детски градини за да се осигурят най-необходимите потребности на деца и родителите;
- Претоварването на едни учебни заведения спрямо други и опасност от нерационално използване на сградния фонд на училищата;
- Превес на индивидуалните медицински и дентални практики спрямо груповите и нерационално прехвърляне на пациенти от извънболничната към спешната помощ;
- Остарял сграден фонд, апаратура и инфраструктура на болничните заведения, както и липса на специализирани заведения за долекуване на пациенти;
- Голям брой хора с увреждания и специални потребности и само 5 броя автомобили за превоз на хора с увреждания;
- Голям дял икономически неактивно население и голям дял безработица сред икономически активното;
- Превес на икономически неактивното население в Източен и Северен район заети със домашни задължения;
- Голям дял на икономически неактивното население при малцинствените групи и висока безработица, придружено с ниско образователно равнище.

Потенциали

- Налице е положителен естествен прираст и увеличаване на младото население от 0-4 годишните спрямо предходното преброяване;
- Разрешаването на проблемите с детските градини и болничната помощ е възможно да „отключи“ свободна работна ръка заета в момента с домакинска работа;
- Наличие на университети и колежи, както и на многобройни профилирани паралелки в средното образование;
- Огромен леглови фонд в болничните заведения;
- Наличие на многобройни медицински и дентални практики;
- Над 80% коефициент на образованост при населението от 30-60 години и необходимост за повишаване образователното равнище на 20-29 годишните;

2.4. КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО. КУЛТУРЕН ЖИВОТ. КУЛТУРЕН ТУРИЗЪМ

Забележка: Пълният текст на проучването е в приложение №1. АНАЛИЗ НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО

2.4.1. КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО

На територията на съвременен Пловдив са съхранени следи от непрекъснато човешко присъствие от праисторически времена до наши дни. Континуитетът в градското развитие през вековете е обусловил концентрация на преобладаващата част от историческите структури на Трихълмието и съвременния градски център, в условията на сложна стратификация.

Недвижимо културно наследство (НКН) - територии и обекти със статут на недвижими културни ценности

Историческа зона "Филипопол-Тримонциум-Пловдив".

Под юридическа защита с различни режими за опазване по Закона за културното наследство (ЗКН) е поставена компактна територия в обхвата на централното градско ядро, структурирана в осем групови недвижими културни ценности и охранителните им зони. В нея са обхванати и преобладаващата част от единичните недвижими ценности на града от всички научни и културни области, общо над 700, включително пет обекта на парковото и градинското изкуство и охранителните им зони.

"Старинен Пловдив"

Статутът е определен с Постановление на МС № 143/22.05.1956г. (необнародвано), като „архитектурно-музеен резерват“, по-късно – „архитектурно-исторически резерват“. По реда на ЗПКМ в границите му са определени отделни групови паметници на културата (сега – ГНКЦ) – ансамбли, които за краткост не са описани тук. Устройството му се осъществява на база застроителен и регулационен план със специфични правила и нормативи към него, одобрени със заповед № РД-02-14-2198/21. 12. 2000 г. на МРРБ и МК; ДВ, бр. 11/2001 г. С решение на ОбС Пловдив № 430, взето с протокол № 21/2002 г., и с решение № 6, взето с протокол № 2/2011 г. са приемани „Концепции за устойчиво развитие на Архитектурно-историческия резерват "Старинен Пловдив"“.

ГНКЦ "Капана".

Статутът е определен с решение на НСОПК, протокол № 13/02. 11.1998 г., одобрен от Министъра на културата. С решението по т. 2 от протокол № 5/22.05.2000 на НСОПК е определен статут на следните НКЦ: Групова археологическа и архитектурно-строителна НКЦ- "Система от улични ансамбли по ул. "Княз Александър I", ул. "Отец Паисий", ул. "Райко Даскалов", ул. "Христо Г. Данов", пл. "Джумаята"; Групова архитектурно-строителна НКЦ - "Система от улични ансамбли по ул. "Бетовен" и ул. "Опълченска";Групова архитектурно-строителна НКЦ - "Система от улични ансамбли по ул. "Антим I" и ул. "Лейди Странфорд"; Групова архитектурно-строителна НКЦ - "Система от улични ансамбли западно от Данов хълм (Сахат тепе)"; Групова архитектурно-строителна НКЦ - "Система от улични ансамбли по ул. "Иван Вазов" и ул. "Цанко Дюстабанов". Със статут по ЗКН като обекти на парковото и градинското изкуство са градина „Цар Симеон“, Градска градина (като елемент на групов НКЦ), незастроените части на Данов хълм и на Хълма на освободителите (с охранителни зони), както и уличното озеленяване по бул. „Руски“ и ул. „Иван Вазов“.

Единични недвижими културни ценности

Единичните недвижими културни ценности (ЕНКЦ) представляват безценно богатство на града, не само поради значителния им брой и темпоралната принадлежност, но и поради видовото разнообразие и висока културна и научна стойност и обществена значимост. Все още не за всички обекти на НКН е определен окончателен статут на НКЦ с конкретни режими за опазване.

Състояние на недвижимите културни ценности

В изпълнение на задължения по опазването, определени в ЗКН, община Пловдив, респ. Общински институт „Старинен Пловдив“, осъществяват мониторинг върху състоянието на обектите на НКН, със съдействието на представители на компетентния държавен орган по ЗКН. Обобщените данните от последния мониторинг за Старинен Пловдив, осъществен през 2013 г.¹², сочат следното:

- Извършен мониторинг на общо 111 обекта
- Съборени 15 обекта;
- Застрашени от разрушение 21 обекта;
- За фасадна или цялостна реставрация 33 обекта;
- За частични реставрационни намеси 19 обекта;
- В добро състояние 23 обекта.

Състоянието на ЕНКЦ в Старинен Пловдив като цяло е неудовлетворително, като част от обектите са застрашени от разрушение; не се осъществява експедитивно изпълнение на предписанията. *Основни причини за описаното състояние са:* Хроничен недостиг на финансов ресурс (публичен и частен); Липса на механизми и средства за стимулиране и подпомагане на собствениците за изпълнение на предписаните дейности по опазването; Ограничени възможности за реализация на проекти, произтичащи от собствеността; Липса на специализирано общинско звено за поддръжка и изпълнение на аварийни консервационно-реставрационни работи; Липса на разработени ефективни механизми за стимулиране и реализиране на проекти в условията на ПЧП.

Движимо културно наследство.

Музейна мрежа

Дейностите, свързани с изучаването, опазването, социализацията и популяризацията на движимо наследство, както и други дейности, свързани с културното наследство, културния живот и културния туризъм на Пловдив се изпълняват от регионалните музеи и Градската художествена галерия, представени в настоящата част. Дейности в същата област изпълняват и други културни институти и организации в Пловдив, като Общински институт „Старинен Пловдив“, Регионална библиотека „Иван Вазов“, Културен център „Тракарт“ и др.

РЕГИОНАЛЕН ИСТОРИЧЕСКИ МУЗЕЙ – ПЛОВДИВ

Във фондовете на музея се съхраняват 62 424 културни ценности, от които: 58594 в Основен фонд; 2013 в Обменен фонд; 1817 в Научно-спомагателен фонд. Музеят има следните експозиции:

- Постоянна музейна експозиция „Българско Възраждане“ (отдел „Българските земи Х-ХІХ век“) - разположена в къща „Георгиади“ – ЕНКЦ от национално значение;
- Постоянна музейна експозиция „Съединение на България 1885 г.“ (отдел „Съединение на България“) - разположена в сградата на Областно събрание на Източна Румелия – ЕНКЦ от национално значение;
- Постоянна музейна експозиция „Българско книгоиздаване през втората половина на ХІХ и началото на ХХ век“ (отдел „Българско книгоиздаване“), разположена в къщата на Христо Г. Данов – ЕНКЦ от национално значение.
- Музеен център за съвременна история с Постоянна изложба „Японската кукла“ и зала за временни изложби – разположена в сградата на бившия Народен дом – НКЦ от местно значение.

¹²Вж. Протокол и Доклад за работата на комисия, назначена по Заповед №70/22.03.2013г. на Директора на ОИ „Старинен Пловдив“

РЕГИОНАЛЕН АРХЕОЛОГИЧЕСКИ МУЗЕЙ – ПЛОВДИВ

Регионалният исторически музей (РАМ) извършва научно-изследователска дейност, свързана с проучването, опазването и социализацията на археологическите обекти на територията на Пловдивска област. РАМ притежава, експонира и отговаря за опазването на близо 100 000 ДКЦ, представящи древната история на региона, в т.ч. праисторическите, античните и средновековни култури от периода VI хил. пр. Хр. – XIV в. сл. Хр. От 2010 г. РАМ – Пловдив притежава една от най-модерните експозиции, съвременни оборудвани фондохранилища с климатизация, ведомствена библиотека с 25 000 единици, лаборатория за КРД, лекционна и кинозала, търговски щанд и административен корпус. Сградата на музея (на пл. "Съединение" № 1) е с климатизация, парно отопление, СОТ и физическа охрана. Липсва финансиране (от държавния бюджет) за дооборудване на Лабораторията за КРД с техника, което затруднява реставрацията на ДКЦ - между 350-800 находки, постъпващи всяка година от археологически разкопки. РАМ – Пловдив притежава значително количество фрагменти от антични мозайки, демонтирани през 70 и 80-те години. Голяма част от тях са реставрирани под формата на пана, годни за експониране. Необходими са база за тяхното съхраняване и реставрация и подходяща сграда или зала за експониране. Настоящата експозиция е на площ от 750 м²., като са изложени най-ценните и атрактивни ДКЦ (3 500 единици). Необходимо е решение за разширяване на експозиционната площ. Големият брой движими ценности, които музеят притежава, но не може да експонира поради ограничена експозиционна площ, налагат търсенето на различни варианти за решения. Вижданията на ръководството на музея за развитие включва следните варианти: I Вариант: създаване на нова експозиция в експозиционна зала към сградата на РАМ – Пловдив, под наслов – "Античните мозайки на Филипопол"; II Вариант: Изграждане на нов музей (филиал на РАМ) с отделна сграда под наслов – "Античният Филипопол", включващ античните мозайки, архитектурни елементи и експонати, свързани с религията, бита, занаятите и общественото устройство на Филипопол.

РЕГИОНАЛЕН ЕТНОГРАФСКИ МУЗЕЙ – ПЛОВДИВ

Регионалният етнографски музей (РЕМ) е самостоятелно юридическо лице на бюджетна издръжка, второстепенен разпоредител с бюджетни кредити към Община Пловдив. С ПМС № 80/07.04.2006 г. Етнографски музей – Пловдив е преобразуван в Регионален етнографски музей – Пловдив. РЕМ – Пловдив е научен институт и научно-образователна институция. Той изследва народната култура и културното наследство на човека и общностите; събира, съхранява и популяризира веществените свидетелства и ги експонира с изследователски, образователни и популяризаторски цели. Музеят осъществява координационна, квалификационна и експертно консултантска дейност за всички музеи и сбирки от културни ценности с етнографски характер на територията на региона. Оказва методическа помощ на общинските музеи. Организира научни форуми, конференции, симпозиуми и др. Музеят работи по изследователски проекти и програми съвместно с висши учебни заведения в страната, както и по образователни проекти за ученици. Музеят съхранява повече от 40 000 движими културни ценности, свързани предимно с традицията на населението в Пловдив и неговия културен и стопански хинтерланд, разпределени в шест фонда: „Селско стопанство“, „Занаяти“, „Тъкани и облекло“, „Мебели и интериор“, „Музикални инструменти и обреден реквизит“, „Фототека и произведения на изобразителното изкуство“.

РЕГИОНАЛЕН ПРИРОДОНАУЧЕН МУЗЕЙ – ПЛОВДИВ

Историята на музея датира от 1951 г. От 2006 г. е със статут на регионален музей. Той е втори по големина и богатство музей в страната, с модерна и съвременна оформена експозиция. Той е методически център на природо-научните музеи, отдел „Природа“ и музейните сбирки в Южна България. Музеят поддържа следните тематични експозиции: „Палеонтология, минералогия и петрография“, на площ ок. 100 кв.м.; „Ботаника“, на

площ над 100 кв.м.; тази експозицията е първа по големина и богатство в България; „Безгръбначни“. Тази експозиция включва няколко отдела, между които „Мекотели от Карибско море“ който е един от най-богатите в Европа и единствен в България; „Аквариум“. Разполага с 26 сладководни аквариума, обитавани от около 150 вида тропични и 21 вида местни риби, както и с 3000 литров морски аквариум; „Морско дъно“. Колекцията е единствената у нас по брой на видовете охлюви, миди, корали, морски звезди и др. - общо 280 вида, и по количество експонати - 4 500 бр.; „Риби“, с представена сладководна, морска и океанска ихтиофауна, общо над 60 вида; „Земноноводни и влечуги“. Представени са 47 вида от херпетологичното биоразнообразие на територията на България; „Птици“. Богата колекция от представители на българската и световната орнитофауна, в т.ч. видове с висок консервационен статут и такива, изчезнали от нашите земи; „Бозайници“.

ГРАДСКА ХУДОЖЕСТВЕНА ГАЛЕРИЯ - ПЛОВДИВ

Градската художествена галерия (ГХГ) е един от най-значителните културни институти в Пловдив. В нея са събират, съхраняват, експонират и популяризира част от най-добрите образци на българското изобразително изкуство. Пловдивската колекция на художествени творби от ранните периоди на развитие на българското изкуство е сред най-богатите в страната. Градската художествена галерия разполага със следните фондове: "Живопис" - 2765 бр.; "Графика" - 2597 бр.; "Мексиканско изкуство" - 1192 бр.; "Икони" - 560 бр.; "Приложно изкуство" - 234 бр.; "Скулптура" - 309 бр.; "Фотография" - 98 бр., които са представени в общо пет експозиции, разположени в различни зали в града. Създадена е диференцирана система за посещение на обектите, вкл. с възможност за посещение на обектите маршрутно, съобразена с интересите на различните групи посетители. Към тези маршрути могат да се включат други културни институти. През последните три години в ГХГ са представени над 80 тематични и авторски временни изложби. В ГХГ работи детска школа по изобразително изкуство "Сев колорит". Един път седмично школата провежда и безплатни уроци с ученици.

Съществува разработена програма за развитие на експозициите и дейностите, която предвижда: Иконната сбирка да се развие като част от един общ комплекс, включващ действащата църква "Св. Св. Константин и Елена" и намиращите се на същия терен открити ценности от Античността; През 2014 г. да стартира Трианале под надслов "Сакралните теми в изобразителното изкуство и архитектурата"; Към съществуващата школа по изобразително изкуство да се създаде и група за деца със специфични потребности; Да продължи работата на образователната лектория - филми и лекции за изобразителното изкуство. Цялата дейност на културния институт ГХГ - Пловдив да минава под знака на инициативата "Пловдив - кандидат за културна столица на Европа през 2019".

Нематериално културно наследство

Неразделна част от дейността на музейните специалисти от Регионален етнографски музей – Пловдив се състои в издирване, събиране, научно изследване и документиране с цел съхраняване и популяризиране на нематериалното културно наследство (народни занаяти, традиционен бит и култура от периода на Възраждането и Новото време, проучвания в областта на духовната култура, празничната семейна и календарна обредност, етнология на града и др.). Богати теренни проучвания в тази насока се съхраняват в Научния архив на музея. Утвърдени събития от градски и регионален характер, които целят превръщането на музея в „жива“ институция са:

- Седмицата на традиционните занаяти (последната седмица на м. юни) има вече седемгодишна история. Дворът на музея се превръща в истинска занаятчийска чаршия, където майстори от цялата страна демонстрират своите сръчности и умения. Занаятчийското изложение е съпроводено с възстановка на старинни обичаи и обреди, песни и танци;

- Еснафски празник или денят на Св. Спиридон (12 декември). РЕМ – Пловдив съвместно със Задругата на майсторите на народни художествени занаяти – Пловдив тържествено отбелязва традиционният Еснафски празник, като възпроизвежда ритуала в неговия автентичен вариант, известен от периода на Възраждането (празнично шествие из Стария град, църковна служба, тестир, изложба, зияфет);

Значителен принос за съхраняването за поколенията и популяризирането на нематериалното наследство осъществяват с дейността си народните читалища в община Пловдив В техните школи, самодейни състави, клубове по интереси и обществени културни и образователни прояви са обхванати теми от музикалния и танцов фолклор, празнично-обредни традиции и обичаи, художествени занаяти, култура на ежедневието – наследство на различните етнически общности, съжителстващи в съвременен Пловдив. Най-съществен е приносът на културно-просветната читалищна дейност в тази област, насочена към децата и младите хора. Опазването и популяризацията на нематериалното наследство е част от дейността или предмет на конкретни проекти на ОИ „Старинен Пловдив“, Фолклорен ансамбъл „Тракия“, Регионална занаятчийска камара, Академията за музикално, танцово и изобразително изкуство, ПУ „Паисий Хилендарски“, Съвет по туризъм – Пловдив, Фондация „Тракарт“ 2000, Фондация „Отворени изкуства“ и др.

2.4.2. КУЛТУРЕН ЖИВОТ

Общински културен календар. Утвърдени традиционни културни прояви

Културният календар на Община Пловдив ежегодно се обогатява¹³. През 2013 г. в него са включени 75 събития и дейности, включително отбелязване на официални дати и чествания. В посочения брой с международно участие са 22 прояви. Впечатлява жанровото многообразие на обхванатите събития и дейности. По-ярки и устойчиви във времето са: Международен фестивал на камерната музика – 49 г., единствен по рода си в България; Национални есенни изложби – над 40 г., също уникален за страната формат; Международни дни на фотографията – над 30 г.; Международен куклено-театрален фестивал „Двама са малко, трима са много“ – 21 г.; Международен театрален фестивал „Сцена на кръстопът“ – 16 г.; Есенен салон на изкуствата – 10 г.; Международен фестивал „Пловдивски джаз вечери“ – 10 г.; Международен фестивал на китарата – над 10 г.; Международен детски балетен фестивал „С любов за танца“ – 10 г.; Международен фолклорен фестивал – през 2013 г. се провежда 19-то издание на фестивала; Вердиеви празници и др. Ежегодно, списъкът с културни събития се обогатява с нови прояви. В Общинския календар за 2013 г., сред аотираните като „нови прояви“ фигурират такива с перспектива за утвърждаване сред традиционните, при това – адресирани към децата и младите хора на Пловдив. Те са: Детски кинофестивал (съорг. Община Пловдив, отдел „Култура“, „Пловдив филм“ ЕООД); Младежки фестивал на изкуствата „Млада синя земя“ (съорг. Регионален природонаучен музей, Община Пловдив, отдел „Култура“); „Стрийт арт фест“ (съорг. Община Пловдив, отдел „Култура“, Сдружение „Младежки глас“).

Партньорско участие при формиране на общинския културен календар.

Отдел „Култура“ при община Пловдив пряко и изцяло организира и реализира преобладаващата част от посочените събития и дейности. Общината е, също така партньор на инициативи на външни организатори. Сред тях са: Културните институти, развиващи дейност на територията на общината; Министерство на културата; партньорски общини София, Бургас, Велико Търново и др.; Чуждестранни представителства и организации, напр. Посолството на Република Австрия: Австрийски музикални седмици (през 2013 г. – 17-то издание); Международен институт за Средиземноморски театър – Мадрид (съвместен проект за 17-то издание на Международен театрален фестивал „Сцена на кръстопът“ 2013) и др.; Пловдивските секции на творческите съюзи и Регионална

¹³ Вж. Годишен отчет (към 31.01.2013 г.) за изпълнение на програмата за управление на кмета на община Пловдив за срока на мандат 2011-2015 г.,

занаятчийска камара –Пловдив; Търговски дружества, в т.ч. Културен център „Тракарт“, пловдивските издателства, частни художествени галерии, електронни медии, продуцентски компании и др. Неправителствени организации, като Сдружение “Изкуство днес”, Фондация „Отворени изкуства“, Фондация „МузикАртисимо“, Фондация “Пловдивско фотографско средище”; Сдружение „Арт колаж“, Сдружение „Интер арт фест“, Фондация “Черната кутия”, Сдружение „Литературна къща“, Сдружение „Сдружени пловдивски творци“; Двадесет и пет народни читалища, развиващи дейност на територията на общината, както и други културни организации, описани по-долу.

Инфраструктура на културата

В предишните точки са дадени подробни данни за материалната база, ползвана от културните институти и културни организации в Пловдив, вкл. относно капацитета и състоянието на сградния фонд. Следва да се добави, че градът разполага и с други обекти, съставляващи инфраструктура на културата и поемащи част от проявите в културния календар. Сред тях са Одеонът, сцената при Античния стадион, Летният театър, кинозалоните на „CinemaCity“, „Faces“, „Арена Фламинго“, „Лъки Синема“, лятно кино „Орфей“ (в които се реализират фестивалите „Филмови нощи във Филипополис“, „София филм фест в Пловдив“, „Детски кинофестивал“, „Киномания Пловдив“ и др.). В края на 2012 г. приключи реконструкция на сградата на Градски културен дом „Борис Христов“. Това е една от най-големите общински сгради с 12 000 кв.м РЗП, включваща зала с 520 места, 2 конферентни, 2 танцови и 2 изложбени зали, кино, звукозаписно студио и над 90 обслужващи помещения. Съществуващата инфраструктура на културата е недостатъчна. Без нейното доизграждане, вкл. обновяване на съществуващата, културният живот на града би бил непълноценен. В редица досегашни специализирани проучвания и документи на общината е изведена необходимостта в Пловдив да бъде построена голяма общинска зала с 3000 до 5000 места и съвременно оборудване за разнообразни културни прояви. Като алтернативна възможност се препоръчва изграждането на полифункционална зала, пригодна за спортни, културни и други публични събития с капацитет 10 - 12000 души, като се отчита значението на Пловдив, като културен център в регионален мащаб.

2.4.3. КУЛТУРЕН ТУРИЗЪМ¹⁴

Основни ресурси на културния туризъм

Според *Международната харта за културен туризъм на ИКОМОС* (Мексико, 1999), културният туризъм е вид туризъм, който използва като ресурс наследството – културните и природните ценности на средата, съхраняващи колективната памет на обществото. Практически, най-голям интерес предизвикват дестинациите, в които културните и природните дадености са еднакво обгрижени и представени в техните цялост и интегритет. Горното определение очертава уникалното богатство на ресурси, притежание на Пловдив и носители на неговата неповторима идентичност. То обхваща недвижимото и движимо културно и духовно наследство, творчеството и изявите съвременните пловдивски творци – носители, пазители и интерпретатори на нематериалното наследство, и природните дадености – хълмовете и р. Марица – градообразуващи фактори, свързани с историята на градското развитие и формиращи среда за осъществяване на съвременните жизнени дейности.

В ситуационния анализ към документа *Стратегия и план за развитие на туризма в община Пловдив 2009-2013 г.*, като основни антропогенни туристически ресурси на общината са описани шест групи обекти, отнасящи се към културния туризъм, в т.ч. „Историко-археологически туристически ресурси“, „Музеи“, „Архитектурни туристически ресурси“, „Религиозни туристически ресурси“, „Културни туристически ресурси“, „Етнографски туристически ресурси“. Включена е и седма група „Спортни туристически ресурси“

¹⁴Тук за краткост и в съответствие с установената практика, вкл. Закона за туризма е използваното понятие, в което съдържателно обхваща „културен“ и „исторически“ туризъм, визирани в Стратегия и план за развитие на туризма в Пловдив 2009 – 2013, както е описано по-долу.

включваща основните обекти на спортната инфраструктура. Към всяка от отделните групи са посочени конкретни обекти, принадлежащи на: недвижимото културно наследство; музеите и експонираното в тях движимо наследство; проявите в културния календар, и по-специално традиционни прояви, представящи местното нематериално наследство и съвременно изкуство, в т. ч. прояви с национално и международно участие; религиозни обекти на различни вероизповедания¹⁵. Към този опис следва да се добавят и мемориални обекти: понастоящем като обект на туристическо посещение могат да бъдат посочени само паметниците на Хълма на освободителите.

Пловдив е център на обширен ареал от централната част на Южна България, истинска еманация на материалните и нематериални културни напластявания в тази част на страната и дори – в Югоизточна Европа. В този смисъл, ресурс за развитие и на културния туризъм е културното и природно наследство и развитите на тяхна основа туристически атракции и продукти в посочения ареал.

Анкетните проучвания показват, че туристическият познавателен интерес, особено на чуждестранните туристи, обхваща културните и природни дадености в териториален контекст, значително надвишаващ границите на общината. Ситуационният анализ към документа Стратегия и план за развитие на туризма в община Пловдив 2009-2013 г., представя основните антропогенни туристически ресурси на регионално ниво¹⁶, структурирани в шест групи „Историко-археологически туристически ресурси“ (Асенова крепост и крепостите „Цепина“ край Дорково и Щус край Ситово, ранновизантийската базилика „Св. Спас“ в Алабак, обекти, свързани с Априлското въстание в Батак, Пещера, Брацигово, Перушица и др.), „Музеи“ (в Смолян, Батак и Брацигово), „Архитектурни туристически ресурси“ (Долен, Ковачевица и др.), „Религиозни туристически ресурси“ (Бачковски, Араповски и др. манастири), „Културни туристически ресурси“ (включващи утвърдени периодични прояви – събори-надпявания на Рожен и в с. Дорково и др.), „Етнографски туристически ресурси“ (в Смолян и Широка Лъка). В същия териториален обхват, като обекти на туристически интерес са посочени и голям брой природни ресурси, структурирани в десет групи.

В *Анализ на териториалното развитие на туризма – МИЕТ 2011 г.* и в *Национална концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025* Пловдив е включен в Клъстер „Трите реки“, обхващащ р. Тунджа в северната част („Долината на тракийските царе“), долината на р. Марица (Пловдив, с. Старосел и Кози грамади, Пазарджик, Асеновград) и р. Арда в южната част – Перперикон, Татул.

Състояние на културния туризъм в община Пловдив: основни документи, субекти, дейности

Общински стратегически и планови документи в областта на туризма

Темата е застъпена в основните стратегически, програмни и планови документи на община Пловдив. Тук по-долу се представени основните секторни документи и постановките им, отнасящи се по-конкретно за „културния“ и „историческия“ туризъм, без да се изчерпва проблематиката като цяло на туризма като икономически отрасъл.

Стратегия и план за развитие на туризма в Пловдив 2009 – 2013

Документът е разработен в съответствие с разпоредбите на предходния Закон за туризъм, Стратегията за развитие на туризма в България 2006-2009, Общински план за развитие 2005-2013, Общинските програми за развитие на туризма в община Пловдив от периода

¹⁵В Пловдивимаобщо 40 религиознихрама.Оттях 34 са за християнскотовероизповедание, откоито 20 – за източноправославното.Ислямскотовероизповеданиеизползва 4 храма, а израилтянското /юдейското/ - 1 храм (даннитесаот ОУПО-Пловдив).

¹⁶Ситуационният анализ визиращПловдивскитурристическирайон в границиПловдив-Пазарджик-Девин-Смолян. В описанието на ресурситенесавключениобектиотподрайонитеСредногорие, Подбалканскиполета и Сакар, включени в районТракия, къмкойтопринадлежиПловдив, съгласнопредложението за туристическо райониране на Държавната агенцияпотуризмаот 2008. Окончателнототуристическорайониранепосмисля на чл.15 и 16 отЗакона за туризмапредстои.

2002-2008, програмни документи на различни организации, свързани с туризма. Срокът на действието му изтича през настоящата година. Консултативният съвет по туризъм към община Пловдив стартира работа по изработването на проект за стратегия за следващия планов период 2014-2020, което ще се основава на подробен анализ на състоянието на отрасъла, респ. реализираните до момента мерки и действия, както и на актуалността на стратегическите постановки в променените условия. С оглед целите и предмета на настоящото проучване, тук ще бъдат приведени данни относно позиционирането на туризма и в частност – на културния и исторически туризъм и предвидените дейности.

На база изчерпателен анализ на природните и антропогенни ресурси на общинската територия и в широкия ѝ хинтерланд, в документа е констатирано наличие на значителен потенциал за създаване и предлагане на туристически продукт. Като най-конкуренетоспособни са посочени „бизнес-туризъм“, чийто продукт е определен като най-разработен към момента, „културният туризъм“ със „силно настоящо присъствие“, „исторически¹⁷“, „здравен и балнеоложки“ и „религиозен“ туризъм – и трите разновидности – със значим, предвид даденостите на регионално ниво, но нереализиран потенциал, „спортен туризъм“ – „с дългогодишни традиции и голямо бъдеще. В контекста на актуалната геополитическа обстановка - членството на България в ЕС, са посочени някои световни тенденции в развитието на туризма. В контекста на настоящото проучване тук следва да се цитират релевантните Т-4 „Нарастващ интерес към автентичната локална култура и природа“ и Т-11 „Увеличаване дела на „културния и „исторически“ туризъм“, както и такива като Т-5 „Нарастващо значение на комбинираните туристически продукти“, Т-10 „Увеличаване значението на информацията за избор на туристическа дестинация и оферта“ и др.

В документа е лансирана визия за развитие на Пловдив като един от туристическите центрове на Балканите чрез превръщането му в:

- Централна дестинация на „културния“ и „историческия“ туризъм;
- Утвърждаване като балкански и един от европейските центрове на „бизнес“ туризма;
- Главен „хъб“ (дистрибуционен център) към обекти на „историческия“ туризъм в региона;
- Генератор и елемент на различни туристически коридори и кръгове;
- Генератор на инициативи за развитие на туризма в съседни общини и области.

Като приоритетни за развитие са посочени „културния“, „бизнес“, „спортния“, „историческия“ и „винения“ туризъм. Разработени са четири групи цели, в т.ч. „продуктови“, „дистрибуционни“, „комуникационни“ и „мониторингови“ цели, за чиято реализация в План за развитие са предвидени 69 дейности. Въпреки постигнатите позитивни (макар и не винаги издържащи сравнение с успешните чужди практики) резултати в областите на управлението, информацията, вкл. с въвеждане на съвременни технологии, маркетинговите проучвания, популяризацията и рекламата, участието в борси и изложби, международните контакти и партньорства, подобряване базата на музеите и ГХГ (частично изпълнение), налице е и неизпълнение на част от предвижданията. Посъществени нереализирани в пълна степен предвиждания са:

- Разработване и повсеместно прилагане на туристическо лого – основен елемент от брендирането на дестинацията;
- Изграждане на програми, предназначени за създаване на съвместни туристически продукти с различно тематично съдържание, чрез включване на ресурси и дейности в други общини;
- Изпълняване на мероприятия за включване и реализация на природните дадености (тепетата, р. Марица) като ресурси на туризма;

---

17 За яснота в документа е възприеторазделяне на „културентуризм“, включващ пътувания и отсядания, свързани с посещение на културни събития и „исторически туризъм“, включващ пътувания за запознаване с обекти на недвижимото и движимо културно наследство.

- Изграждане на верига (мрежа) от информационни пунктове в структурата на ТИЦ, в т.ч. около автобусните и ЖП гари на Пловдив и при подстъпите към Стария град;
- Разработване и подходящо разполагане в градската среда на система от елементи за туристическа ориентация и информация;
- Доизграждане на инфраструктурата – мултифункционална сграда, обществени паркинги, места за краткотраен отдих с обществени тоалетни и др. по основните маршрути; не навсякъде в публичните пространства и сгради са създадени условия за достъпност на средата;
- Изграждане на допълнителни туристически атракции – „Алея на възрожденците“; постоянно място за представяне на традиционни мустни занаяти; „ЕС-градче“; съоръжения, предвидени в програмата „Пловдив от птичи поглед“; голф игрище.

Годишни програми за развитие на туризма в община Пловдив

Годишните програми за развитие на туризма в Община Пловдив са предназначени да систематизират основните цели и приоритети, задачите и дейностите, които предстои да бъдат реализирани. Те са съобразени с национални и общински секторни документи, *Националната стратегия за устойчиво развитие на туризма в Република България 2009 – 2013* и *Стратегията и плана за развитие на туризма в Пловдив 2009 – 2013 година*. Годишните програми се разработват от Общинско предприятие „Туризмъ“ и изпълняват от него в партньорство с туристически сдружения, културни институти и неправителствени организации. Основната цел на Годишните програми за 2012 и 2013 г.: *„Повишаване на конкурентоспособността и ефективността на туристическия продукт на дестинация Пловдив чрез пълноценно използване на наличните културно-исторически и природни ресурси, подобряване на информационната и рекламна среда, диверсификация на туристическия продукт и повишаване качеството на предлаганите услуги“*

В програмите за последните години трайно присъстват специфичните цели за: Разработване на брандова идентичност на Пловдив като основна дестинация за културен туризъм в България и естествен логистичен център на Тракийски туристически район; Разнообразяване на културния събитиен календар и подобряване събираемостта на точна и навременна информация за културните събития; Повишаване броя на посещенията в музеите и културно-историческите забележителности; Подобряване на регионалното сътрудничество и връзките с балканските градове.

На тази база са изведени и програмните приоритети, в които се акцентира върху промотирането на дестинацията като стратегически център на Тракийски туристически район; разнообразяване на традиционния туристически продукт, с цел диверсификация и развитие на целогодишен туризъм; участие в специализирани изложения съобразно целевите пазари, организиране на форуми, журналистически форми за имиджово представяне на града, популяризация и реклама на възможностите за туризъм. За реализация на приоритетите и целите се предвиждат набори от дейности, насочени към: *изграждане и поддръжка на туристическите информационни центрове, организацията на информационното обслужване на туристите и свързаните с това стопански дейности; рекламни, маркетингови и PR кампании; ефективно партньорство с другите субекти в областта на туризма, контрол спрямо туристическите обекти за максимална събираемост на дължимите средства, спазване на критериите за обслужване и др.*

Може да се направи обобщеният извод, че общинската политика, отнасяща се за развитието на културния туризъм, се основава на ясно дефинирани цели и конкретни приоритети. Както е посочено и на други места в това проучване, налице е известна неудовлетвореност от изпълнението на мерките в предходните периоди, респ. от постигнатите резултатите, което се изразява в последователното включване на идентични мерки в поредни документи. Културният туризъм е включен сред приоритетите и свързаните с тях цели, респ. мерки и дейности и в другите стратегически, програмни и планови документи, определящи политиките за постигане на устойчиво социално-икономическо и устройствено развитие на общината, като Общински план за развитие, Общ устройствен план, Програма за управление на община Пловдив 2011-2015 г.,

Интегриран план за градско възстановяване и развитие 2014-2020 г. Пряко отношение към развитието на туризма има и кандидатурата на Пловдив за Европейска столица на културата през 2019 г., респ. свързаните с това програмни документи и актове на Общинския съвет.

Основни субекти и дейности в областта на културния туризъм в община Пловдив
Общинско предприятие „Туризъм“ провежда политиката на Община Пловдив в областта на туризма. Дейността му включва: популяризиране на града като привлекателна туристическа дестинация у нас и в чужбина, чрез презентирание на туристическия продукт на международни, национални, регионални и местни туристически борси и изложения (през 2012 г. община Пловдив е представена от ОП „Туризъм“ в девет международни специализирани борси и изложения, от които пет в чужбина); инициране и провеждане на маркетингови проучвания, организиране на рекламни кампании, конференции, семинари и други прояви, свързани с туристическия продукт на града; категоризиране на туристическите обекти и изготвяне категорийна символика. В изпълнение на своите задачи, ОП „Туризъм“ поддържа постоянна връзка с туристическите обекти на територията на Общината, с туристическите информационни центрове в България, с учебните заведения по туризъм в града, както и с браншови, регионални и национални туристически организации. През 2012 г. ОП „Туризъм“ е разработило и реализирало две брандови послания за промотиране на града като дестинация за културен туризъм: „Пловдив – усещане за изкуство и история“ и „Културен септември“ (отнасящ се по-конкретно за Есенния салон на изкуствата). ОП „Туризъм“ периодично организира с рекламна цел опознавателни турове за представители на туристически агенции от различни страни.

В структурата на Общинското предприятие влизат два Туристически информационни центъра (ТИЦ), които осигуряват информационното обслужване на българските и чуждестранните туристи, както и на гражданите на Пловдив. Предвижда се изграждане на трети в Стария град. Със своята дейност ТИЦ съдействат за осъществяването на политиката и конкретните планове и програми по туризма в общината. В изпълнение на своето предназначение, информационните центрове: предлагат пълен набор от информация за гр. Пловдив като туристическа дестинация; предоставят информация, включваща събития, свързани с туризма; предоставят информация за средствата за подслон, местата за настаняване и заведенията за хранене и развлечения, туристически атракции, транспортно и банково обслужване; предоставят рекламно-информационни материали; предоставят помещенията си за презентации и прояви на представители на туристическия бранш и провеждане на стажове и учаци се в областта на туризма.

През 2012 година туристическите информационни центрове са регистрирали общо 18 586 посещения, от които 13 402 на чужденци и 5179 на българи /Таблица 24/.

Таблица 24. . Брой посещения в ТИЦ на община Пловдив

За 2012 г.	ТИЦ 1	ТИЦ 2	Общо ТИЦ 1 и ТИЦ 2
Общо посещения	12 589	5992	18 581
Българи	3302	1877	5179
Чужденци	9287	4115	13 402

Източник: Отчет за изпълнение на годишната програма за развитие на туризма в община Пловдив за 2012 на ОП „Туризъм“

ТИЦ изпълняват своята информационна и промоционална дейности чрез интернет порталите, създадени и администрирани от тях. Това са www.plovdiv-tour.info, който е представителен за дестинацията Пловдив и www.eventsplodiv.info – единен събитийен календар на Община Пловдив. Към настоящия момент ОП „Туризъм“ изгражда единен електронен туристически портал на община Пловдив. Справочно-информационната дейност на туристическите центрове се допълва от *инфо-терминали*, предназначени за

директно ползване от потребителите. Те съдържат значителна база данни за туристическия продукт на града. Въпреки постиженията, констатира се известна неефикасност на информационната дейност.

Както е посочено в Годишен отчет (към 31.01.2013 г.) за изпълнение на програмата за управление на кмета на община Пловдив за срока на мандат 2011-2015 г., все повече културни институции и оператори търсят съдействието на Туристическите информационни центрове на община Пловдив, като основно място за събиране и оповестяване по всички възможни канали на информация за културни и други събития в града. ТИЦ изпълняват своята дейност в партньорство с ОИ „Старинен Пловдив“, Общинска фондация „Пловдив 2019“, музеите и другите културни институти в града, Културен център „Тракарт“, Международен панаир Пловдив, информационните портали Програмата Пловдив Инфо и Събития ат България.

Консултативен съвет по въпросите на туризма в община Пловдив е конституиран в съответствие с разпоредбата на чл. 13, ал. 1 от Закона за туризма. Съставът му е определен със заповед на кмета на общината и включва представители на общинската администрация, на Сдружението по туризъм, на Общински съвет, на Сдружение на общините и на регионални сдружения. Базова норма за осъществяване на дейността е Правилник за организацията и дейността на Консултативния съвет по въпросите на туризма. Съгласно правилника, Съветът разработва съвместно с туристическите сдружения общинска стратегия за развитието на туризма и организира и координира изпълнението; разработва и предлага предложения за промени в Общинската програма за развитие на туризма; организира мероприятия за изпълнение на програмата за развитие и следи за тяхното изпълнение; приема годишния отчет за изпълнението на Програмата; разработва и предлага програма за рекламата на туристическия продукт и предприема мерки за изпълнението ѝ; разработва и предлага мероприятия за поддържане и опазване на природните и културно-исторически обекти; обособява туристически информационен център и организира информационното обслужване на туристите; предлага мероприятия по набирането и изразходването на фонд за развитие на туризма; обсъжда въпроси, свързани с привличане на чуждестранни инвестиции в туризма и прави предложения за реализирането им; оказва съдействие на държавните органи при провеждане на политиката в туризма на територията на Община Пловдив; възлага на експерти или работни групи, разработването на конкурентна тема или представянето на становище по определени въпроси на туризма.

Общински институт „Старинен Пловдив“ изпълнява дейности и функции, свързани с опазването, показването и популяризирането на културното наследство на Пловдив, организирането и провеждането на прояви от културния календар и предоставянето на туристическо обслужване, съгласно Правилник за устройството и дейността му. В контекста на настоящата тема тук са изведени само данни за актуалното развитие на екскурзоводското обслужване, осигурявано от института и за туристическите посещения на обектите, стопанисвани от него. ОИ „Старинен Пловдив“ осигурява екскурзоводско обслужване на обиколните турове на Стария град и в обектите, предоставени му за стопанисване и отворени за туристическо посещение, в т.ч. археологически обекти, къщи – НКЦ от периода на Възраждането с експонирани оригинални артефакти, представящи градския бит, както и произведения на изкуството. ОИ „Старинен Пловдив“ осигурява с екскурзоводска услуга и безплатния пешеходен тур извън Старинен Пловдив, организиран от ОП „Туризъм“.

За усъвършенстване изпълнението на дейностите, през 2012 г. в организационната структура на ОИ „Старинен Пловдив“ е създаден отдел „Културна политика, международно сътрудничество и информационно обслужване“, който планира и организира информационното и екскурзоводско обслужване на посетителите и туристите в Стария град, реализира събития от културния календар на института и на общината и други публични дейности. Усъвършенствана е системата от предлагани услуги и ценовата политика, така че да се обхване по-широк спектър от индивидуални и групови туристи:

въведени се фамилни билети, билети за организирани групови посещения, обиколен тур на Стария град и др. Във връзка с туристическото обслужване и за популяризация на Пловдив и неговото наследство, Институтът извършва и допълнителни, в т.ч. стопански дейности в областта на производство и разпространение на сувенирни изделия.

Други партниращи културни институти и организации в областта на културата и туризма

Музеите, Градската художествена галерия и Културен център „Тракарт“ осъществяват принос по отношение управлението на обектите на културния туризъм и формирането на туристическия продукт в общината. Всеки от тях предлага екскурзоводно обслужване за представяне на съответната експозиция и дейност, а някои (ГХГ) – и система от маршрути за посещение на управляваните от тях обекти. В следващата таблица са показани данни в измерими показатели, илюстриращи резултатите от дейността на ОИ „Старинен Пловдив“, музеите, Градска художествена галерия и Културен център „Тракарт“ през последните три години.

Таблица 25. Брой посещения в културни институти и организации в областта на културата и туризма, 2010-2012 г.

Обект	Всичко посетители 2010 г.	Всичко посетители 2011 г.	Всичко посетители 2012 г.	От посетителите през 2012 г.		
				Българи	Чужденци	Със свободен вход и събития
ОИ „Старинен Пловдив“	46725*	66 625**	47 953*	28 703	15 857	3393***
Регионален исторически музей	27 288	23 401	33 389	25 080	6319	1990
Регионален археологически музей	20 100	40 940	34 377	22 926	6 100	5 351
Регионален етнографски музей	37 292	42 727	63 005	17 702	9437	35 866
Регионален природо научен музей	15 015	21 821	19 539	18 019	862	658
Градска художествена галерия	23 142, /в т.ч. 16497 на събития/	29 566	29 922	7 414	2086	20 422
Културен център „Тракарт“	3 000	3 114	20650	12 650 Не се води отделна статистика на българи и чужденци		8000
ОБЩО	172548	228 194, /в т.ч. 29210 чужденци/		248 835, /в т.ч. 40661чужденци/		

*Не включва посещения на културни събития

**Вкл. посещения на събития - Античен театър

*** Безплатни посещения

Източник: ОП „Туризъм“

Горните данни показват средно нарастване на посещенията в културните обекти общо с над 16 % годишно. Партньори на община Пловдив при формирането на туристическия продукт в областта на културния туризъм са и *търговски дружества и НПО в областта на културата и на туризма*. Освен утвърдените културни прояви с национално и международно признание, през последните години чрез такова партньорство се

реализират нови, специфични инициативи в областта на културния туризъм, между които следва да бъдат представени: *Фестивал „Дефиле на младото вино“* е запазена търговска марка на Съвета по туризъм. Основната идея на фестивала е включването му сред събитията, насочени към реализиране на националната стратегия за виното, представянето на еноложките традиции като част от културното наследство на Пловдив и Стария град; *Панаир на занаятите* – пролетно и есенно издание: нова инициатива, с тенденция за утвърждаване като традиционна в събитийния календар на Пловдив. Осъществява се от Регионална занаятчийска камара - Пловдив с организационна и финансова подкрепа от Община Пловдив. Представят се майстори от цялата страна, вкл. чуждестранно участие.

Други интересни инициативи са: *Кулинарна купа* – партньор Българската асоциация на професионалните готвачи; *Информационен тур за туроператори от Индия* – партньор „Националната асоциация за българо-индийски отношения“; *Ретро рали „Марица“* – партньор Пловдивски автомобилен клуб „Ретро“. *Античен фестивал* – пролетно и есенно издание; партньор Сдружение за антични и средновековни реконструкции „Сила“.¹⁸

Туристически културни маршрути. Системи за туристическа визуална информация и градска ориентация¹⁹

Туристически маршрути

С решение № 261, протокол № 11 от 12.07.2007 г. на Общински съвет-Пловдив са утвърдени туристически културни маршрути. Това е извършено в изпълнение на проект *„Културно-исторически маршрути – Пловдив“*, представен от СНЦ „Български културни следи“, Пловдив и Център за Художествена Консервация в Уилямстаун, Масачузетс, САЩ. Проектът е реализиран съвместно с Община Пловдив през 2008 – 2009 г., като са поставени информационни табели и други знаци на визуализация по тях. Туристическите маршрути са тематично обособени като: „Античност“; „Средновековие“ и „Възраждане“. ТИЦ – Пловдив предлага маршрут с екскурзоводна беседа *„Римския път“*, включващ археологическите обекти Одеон, Античен стадион, Античен театър, Източна порта на Филипопол, Антична жилищна сграда „Айрене“, Форум (Агора), Акведукт на Филипопол. В уебсайта си ТИЦ предлага и *„Виртуална разходка“* из забележителностите на Пловдив. От 2010 г. на туристите и гражданите ежеседмично се предлага безплатен пешеходен тур по маршрут, включващ Форума и Одеона, Главната улица и Стария град. От 2012 насам по време на важни за града събития общината организира за гостите специализирани маршрутни обиколки – Вино и култура; Изкуството на Пловдив; Възрожденския Пловдив и Римския път.

Системи за визуална комуникация

Единна система от елементи на визуалната комуникация в Стария град и историческата зона не е изградена. Състоянието на елементите за туристическа информация и ориентация е следното:

Информационни табели: В Старинен Пловдив: през 2005 година по фасадите на основните НКЦ са поставени двуезични табели с имената на обектите, понастоящем – в лошо състояние. През 2007-2008 г. са поставени информационни табели по маршрути, утвърдени от ОбС Пловдив на база представения по-горе проект, включващ 25 обекта. Дизайнът на табелите е съгласуван от НИНКН. В рамките на проект BG 0041 "Античният стадион на Филипопол - опазване, рехабилитация и градско обновяване"²⁰ (2009- 2012 г.) е изградена система от информационни елементи около разкритата част на стадиона и на ключови места по протежението му в южна посока, на ул. „Княз Александър I“. Реализацията е добър пример за съвременно изграждане на системата и като дизайнерско решение.

¹⁸ Данните са от ОП „Туризъм“, Съветпотуризъм -Пловдив, Регионална занаятчийска камара- Пловдив

¹⁹ Данните са от ОИ „Старинен Пловдив“ и ОП „Туризъм“

²⁰ Реализиран от Областна администрация Пловдив с подкрепата на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство

Насочващи стрелки има само в Старинен Пловдив, изготвени по проект на „Български културни следи“. Специализирани информационни карти са добре разположени на входовете на Стария град, но с неудовлетворително графично оформление, графична култура, зле поддържани и нечетливи. Табели с имена на улици с различен дизайн (само в Стария град – три вида) има преобладаващо – само на български, в лошо състояние; на много места липсват.

През 2012 е изработено и е внесено в НИНКН за съгласуване задание „Изработване на визия и разполагане на информационни и указателни табели и табла на културно-историческите и природни забележителности на територията на Община Пловдив“. В програмата за туризъм на община Пловдив за 2013 са отделени средства за проектиране, изготвяне и монтаж на система за визуална комуникация. Предстои възлагане и изпълнение.

Потребителска оценка на Пловдив като туристическа дестинация

В тази част са представени обобщени резултати от актуално маркетингово проучване, проведено от ОП „Туризъм“²¹. В тях е отразена потребителската оценка на основните ползватели на туристическия продукт относно имиджовото състояние на Пловдив като туристическа дестинация и мотивите за туристическите посещения:

- Пловдив има позитивен имидж и сред българските, и сред чуждестранните туристи. Поддържа се убеждението, че Пловдив е град на изкуствата и културен център на България;
- Изграден е единен образ на града, чрез който той категорично се разграничава от конкурентните дестинации в България и в чужбина – той е безспорно най-древният и многопластов като културни наслаждения, етнически разнообразен, с преобладаваща археологическа стойност на туристическите обекти от римско време и периода на българското Възраждане²², сполучливо съчетани с модерна визия, спокойствие, неприсъщо на втори по големина град, и духовна атмосфера. Този образ не е намерил сполучливи брандови определения;
- Сред чуждестранните туристи Пловдив има имидж на икономически достъпна дестинация, но на фона на България цените на услугите са заслужено по-високи, поради по-високото има качество и интересния културен туристически продукт;
- Градът успява да задоволи очакванията на туристите и да създаде емоционална връзка с тях, но продуктът не се предлага достатъчно организирано;
- Няма достатъчно информация в чужди източници, рекламиращи предимствата на града и неговия туристически продукт, туристите не са запознати с културния календар, получават информацията със закъснение;
- Не се предлагат достатъчно екскурзии от Пловдив до близки дестинации.
- Информационната обезпеченост с указателни табели на английски език е незадоволителна и съществува езикова бариера и лошо отношение към туристите при ползване на транспортни, пощенски, здравни и други важни за тях услуги.

Изводите от маркетинговото проучване относно минимално необходимите мерки за подобряване и разнообразяване на туристическия продукт на дестинация Пловдив са: изпълнение на инвестиционна програма за разкриване, изпълнение на консервационно-реставрационни работи и експониране на обекти на недвижимото културно наследство, представляващи туристически интерес; предварителното дългосрочно фиксиране на

²¹ Анкетата, проведена в периода м. юни - м. септември 2012 г. сред 671 души, от които 435 пловдивчани, 143 чуждестранни туристи и 93 български туристи. Обобщението е на ОП „Туризъм“.

²² Обобщените данни от анкетното проучване сочат, че най-емблематичните и посещавани обекти в Пловдив се подреждат в следния ред: Старият град, Античният театър, Тепетата и с малка разлика на четвърто място се нарежда Античният стадион, чиято популярност значително се е повишила след неговата реставрация. Това е доказателство за големия потенциал на обекта, който ще бъде допълнително развиван. Всички анкетираните посочват като положителен факта, че продължават да се извършват археологически проучвания в града, както и нуждата да се обърне по-голямо внимание на къщите в Стария град.

събитията в културния календар; засилване на рекламата на допълнителните туристически услуги, които предлагат Пловдив и региона.

Специфични проблеми на туристическото обслужване и промотирането на туристическата дестинация по отношение културния туризъм

- В Пловдив не се предлага единна за града екскурзоводска услуга, освен обиколния тур. Всеки от субектите осигурява екскурзоводно обслужване в своите обекти. Не се предлагат общо билети за всички обекти в града или за обекти на различни институции. Проблем е и обслужването на туристи от нелицензирани екскурзоводи.
- Анализът на обслужването на туристите очертава известна нецелесъобразност на настоящото разположение на ТИЦ в града, респ. липсата на информационни центрове на места, където преминава основният контингент от гостите, ползващи ж.п. и автобусен междуградски обществен транспорт, както и при основните подходи към Стария град - в пунктовете, от които стартират организирани и индивидуални посещения и съответно се търси информационно и друго обслужване.
- Понастоящем неудовлетворителна е функционалната организация и естетическото оформяне на подходите към Стария град, особено на тези от североизток, изток и югоизток, които са особено подходящи за начало / край на туровете на туристическите групи и следва да се считат и устройват като „приемни пространства“.
- Като цяло липсват рекламни и информационни материали, които целенасочено и с единна визия да представят културното наследство и възможностите за културен туризъм в Стария град и в Пловдив като цяло. Изготвени са туристически карти на Пловдив и Стария град, които се предоставят безплатно на туристите, както и брошури с актуална информация, но това се оценява като недостатъчно в сравнение със съвременните успешни практики и потребителското търсенето. Зле развита и, с малки изключения - в лошо състояние е системата от елементи за информация във физическата градска среда.
- Не е изградена единна стратегия за популяризиране на Стария град и Пловдив като цяло. Всяка институция или заинтересована страна се представя в публичното пространство самостоятелно, по свои информационни канали и изготвя рекламни и промоционални материали за обектите, стопанисвани от нея, самостоятелно, със средства от собствения си бюджет и съобразно собствените си разбирания. Не се използва единен бранд и лого на Стария град или Пловдив. Всяка институция изгражда своя идентичност.
- В екскурзоводската дейност и обслужването на туристите все още не се използват технически и дигитални средства. Не е въведена система за електронна продажба на билети. Не се използват информационни технологии за представяне на наследството. Не е въведена система за обслужване с аудио-гидове. Не е изградена система за представяне на наследството пред хора със специфични потребности, с изключение на Римския стадион. Въвеждането им ще допринесе за подобряване на интерпретацията и достъпността на наследството.
- Предварителната информация за събитията от културния календар, адресирана по подходящ начин към туристите, е недостатъчна. От представената по-горе анкета на ОП „Туризъм“ е видно, че значителна част от анкетираните (27 % от българите и 56% от чужденците) не са посетили културно събитие поради липса на такава информация.
- Липсват открити места за почивка и освежаване на туристите (т.нар. „туристически оазиси“ с чешми, пейки, сянка, предвид климатичните условия в града), особено в Старинен Пловдив, както и добре устроени и хигиенични обществени тоалетни.
- Липсват подходящо устроени места за спиране на туристическите автобуси, както и такива за паркиране и изчакване на групите. Траен проблем е недостигът на места за паркиране за индивидуални туристи. Следва да се посочи, че необходимостта от изграждане на буферни паркинги с подходящо разположение спрямо културните ценности – обект на туристическо посещение, е посочена изрично в ОУПО-Пловдив.

2.4.4. КУЛТУРНИ ОРГАНИЗАЦИИ. ОРГАНИ И ОРГАНИЗАЦИИ ЗА ЗАКРИЛА НА КУЛТУРАТА

(по смисъла на Глави втора и трета от Закона за закрила и развитие на културата)

Общински и държавни културни институти

Регионалните музеи и Градската художествена галерия, са представени по-горе. В настоящата точка са включени другите Общински и държавни културни институти осъществяващи дейността си на територията на община Пловдив, в т.ч. учебни заведения по изкуствата и културата.

ОБЩИНСКИ ИНСТИТУТ "СТАРИНЕН ПЛОВДИВ"

Общински институт "Старинен Пловдив" е самостоятелно юридическо лице по смисъла на чл.8, ал.1 от Закон за закрила и развитие на културата. Той е създаден с Решение № 150, протокол № 8/2004 г. на Общински съвет – Пловдив. Сред предмета на дейностите и функциите, определени в Правилник за устройството и дейността на ОИ "Старинен Пловдив", са: Управление и извършване на дейности по опазване и закрила на движими и недвижими културни ценности върху територията на цялата община; участие в изготвянето и координацията по изпълнение на стратегия и програми за опазване на културното наследство на територията на общината; участие на представители на института в експертни съвети и комисии на община Пловдив в тази област; консервация и реставрация на културни ценности; координиране на мероприятия по благоустройство, инфраструктура, художествено и улично осветление, озеленяване, чистота, външно колоритно оформление, реклама, сигнализация и маркировка на територията на Старинен Пловдив; Популяризиране на българското духовно и културно-историческо наследство; изготвяне и реализиране на проекти по програми, свързани с популяризиране на културното наследство, с развитие на културата и туризма; културно-информационна, експозиционна и популяризаторска дейност за използване на наследството; Реализиране на културни дейности и прояви, осигуряване на съвременни възможности за културен туризъм. За изпълнение на горните функции, Институтът извършва допълнителни дейности, включително и стопански, свързани с основните – в областта на производство и разпространение на сувенирни материали, реплики и приложения, възраждане на местни занаяти и традиции, организиране и осъществяване на културни дейности и прояви, отдаване под наем и др. Към ОИ "Старинен Пловдив" работи ЛКР с 6 реставратори и помощник реставратори.

С решение на ОбС № 14, протокол № 1/2013 г., на ОИ "Старинен Пловдив" са предоставени за управление 30 общински имота, в т.ч. сгради – НКЦ с музейни, административни, представителни и др. функции в Старинен Пловдив, както и НКЦ извън него, експонирани и адаптирани за съвременни функции: Античен стадион, Античен одеон, баня „Старинна“. Възрожденските къщи, стопанисвани от ОИ "Старинен Пловдив, които са отворени за посещение на туристи, са седем на брой. ОИ "Старинен Пловдив" реализира и инициативи, свързани с обучението и приобщаването на подрастващите и младежите към каузата за опазване на наследството. За тази цел през 2012 г. са подписани договори за съвместна дейност с ПУ, АМТИ, НМТУ "Добрин Петков", Националната художествена гимназия, РЗК-Пловдив. Провеждат се Музикални вечери – един път месечно, организирани от ОИ и НМТУ "Добрин Петков"; изложби на студенти - църковна живопис; практики и работилница "Културно наследство"; Старият град през очите на младите - ден в Празниците на Стария град, посветен на младите хора; Ден на децата и наследството. Всяка година се провежда и състезание по ориентиране „Открий съкровищата на Стария град“.

РЕГИОНАЛНА БИБЛИОТЕКА "ИВАН ВАЗОВ"

Регионална библиотека "Иван Вазов" е втората по големина в България. Годишно библиотеката обслужва 15 хиляди потребители, които реализират около 130 хиляди посещения и заемат 335 хиляди библиотечни документа. Библиотеката притежава

универсален фонд от 1 милион и 400 хиляди библиотечни единици. С дейността си библиотеката осъществява принос в опазването на българското културно наследство по смисъла на ЗКН - книжовни и литературни ценности, документално наследство; аудио-визуално наследство, произведения на изящните изкуства. В културния афиш на библиотеката присъстват клубни форми на работа, кино и видео лектори, музикално-образователни цикли, изложби, срещи с творци и деятели на културата. Филмотеката с над 600 игрални филма - екранизации на класически произведения, се ползва с образователна цел. На разположение на потребителите са уникални краеведски сборки и издания - плакати, материали за колекции и изложби на пловдивски художници, фото и фономатериали от премиери на театрите и операта, проекти на декоративно-монументални произведения на пловдивски художници.

ФОЛКЛОРЕН АНСАМБЪЛ "ТРАКИЯ"

Държавен фолклорен ансамбъл "Тракия" – гр. Пловдив е създаден през 1974 година на бюджетна издръжка към Министерството на културата. Той е организация с нестопанска цел. От 01.01.1999 г., съгласно Постановление 711 на МС се прехвърля към Община Пловдив в единната бюджетна квалификация в дейност "Оркестри и ансамбли". Финансирана се от бюджета на Община Пловдив. Ансамбълът има задача да запази и развие народното песенно и музикално-танцово богатство от всички фолклорни области на страната. Репертоарът се състои от 175 музикални произведения на 32 автори и 35 танцови произведения на шест хореографа. Освен концертния репертоар понастоящем се поддържат и спектаклите: „Картини от Стария Пловдив“, „Хубава Яна“ и „Цветни щрихи от България“. Ансамбълът изнася самостоятелни концерти и участва в национални и международни прояви, включително в чужбина – в 53 страни от всички континенти. Носител е на всички възможни награди в сферата на културата. Два пъти в годината - по „Великден“ и „Коледа“, организира образователни концерти за децата на град Пловдив.

ДРАМАТИЧЕН ТЕАТЪР „Н. О. МАСАЛИТИНОВ“

С Указ на Народното събрание от 10.12.1881 г. тук е създаден първият професионален театър в България. Днес Драматичен театър - Пловдив е държавен репертоарен театър, един от водещите културни институти в страната. Всеки сезон се поставят 12-14 нови спектакъла на двете сцени, с общо 97 000 зрители и приход около 850 000 лв. Във връзка с кандидатурата на Пловдив за Европейска столица на културата, театърът разработва проекти на собствените си сцени, както и две трансевропейски постановки на сцената на Античен театър. Театърът е удостоен с престижни национални и международни награди. Драматичен театър - Пловдив разполага с голяма зала (468 места) и камерна зала (118 места) със сравнително добро техническо оборудване. От 2010, след вливането на Родопски драматичен театър, театърът разполага и с две сцени в гр. Смолян. Театърът е съорганизатор и домакин на ежегодния Есенен международен театрален фестивал "Сцена на кръстопът". Театърът е домакин и на фестивалите „Черната кутия“, „Пловдивски джаз вечери“, „Рошавата котка“, Китарен фестивал, „Пловдивски балетен детски фестивал“, „Европейски музикален фестивал“, както и на еднократни прояви на училища, институции и НПО. Между партньорите и спонсорите на театъра са Община Пловдив, Министерство на културата, Хотел Лайпциг – Пловдив, Роза Импекс ЕООД, Търговско-промишлена камара Пловдив и мн. др.

ДЪРЖАВЕН КУКЛЕН ТЕАТЪР - ПЛОВДИВ

Държавен куклен театър – Пловдив е основан през 1946г. Театърът е финансиран от Министерство на културата и подпомаган от Община Пловдив. Годишно се реализират по 5 нови постановки, които се представят пред не по-малко от 40 000 зрители. Театърът е пътувал в над 40 държави, участвал е в много международни фестивали и е носител на над 80 престижни награди, вкл. орден "Кирил и Методий" I степен. Шест от спектаклите на театъра са в "Златния фонд" на Българска национална телевизия. Държавен куклен театър има собствена сграда с 2 зали: основна – 136 места и камерна – 45 места. Нуждае се от ремонт и обновяване, вкл. адаптация на част от помещенията за нови функции, за

нуждите на бъдещ Детски развлекателен комплекс. Театърът е съорганизатор и домакин на Международен куклено-театрален фестивал на камерната форма "Двама са малко – трима са много". Фестивалът се организира от театъра и сдружение с нестопанска цел Международен куклено-театрален фестивал "Двама са малко – трима са много", под патронажа на Община Пловдив, Министерство на културата, Българският център на УНИМА. Фестивалът включва съпътстваща програма "THEATAIR": представяне на улични спектакли и пърформанси, създадени изцяло за открити пространства, в пряк контакт с широката публиката. Между партньорите и спонсорите на театъра са Община Пловдив, Министерство на културата, Международен панаир – Пловдив, Хотел Новотел - Пловдив, Михалково – водата на Родопите и мн. др.

ДЪРЖАВНА ОПЕРА - ПЛОВДИВ

Държавна опера – Пловдив е държавен културен институт, с дейност създаване и разпространение на симфонични и камерни концерти и спектакли в областта на оперното, симфоничното и балетното изкуство. Институтът е създаден през 2010 г., като е преобразувано функциониращото от 1999 г. Оперно-филхармонично дружество – Пловдив, обединяващо Пловдивската опера и Пловдивска филхармония – два от състава с над половинвековна история и авторитетни позиции в националната музикална традиция. От средата на осемдесетте години Античният театър става част и от историята на Пловдивска опера (ежегоден "Верди" фестивал), на Пловдивска филхармония (концерти, откриване на Европейски месец на културата 1999г.), а впоследствие и на Пловдивското Оперно-филхармонично дружество ("Верди" фестивал, ежегоден Фестивал на оперното изкуство, концерти). Организацията на Оперния фестивал на Античния театър се осъществява с подкрепата на Община Пловдив, Италиански културен институт, Минметинвест, Fairnet-Bulgaria и др.

АКАДЕМИЯ ЗА МУЗИКАЛНО, ТАНЦОВО И ИЗОБРАЗИТЕЛНО ИЗКУСТВО

Академията за музикално, танцово и изобразително изкуство (АМТИИ) започва своето съществуване през 1964 година като Филиал на тогавашната Българска държавна консерватория в София. Понастоящем АМТИИ е едно от четирите висши училища по изкуствата в България и единственото извън столицата. осъществява образователна, научна и художествено-творческа дейност и подготвя специалисти в областта на музикалното, танцовото и изобразителното изкуство и педагогика и подготвя специалисти с образователно-квалификационните степени "бакалавър", "магистър" и "доктор". АМТИИ организира многобройни творчески прояви, майсторските класове, конкурси, концерти – част от културния живот на Пловдив. В академията работят авторитетни творчески състави, като Женски камерен хор, Академичен народен хор, Представителен народен оркестър. В своята академична и творческа дейност АМТИИ си сътрудничи висши училища от цяла Европа, с чуждестранни културни институти, като Гьоте институт, Британския съвет, Чешкия център, Алианс-Франсез. Академията е член на Асоциацията на европейските консерватории, музикални академии и висши училища по музика, включена е и като редовен член на Международната организация за фолклорно изкуство към ЮНЕСКО.

ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ „ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ“

Философско-историческият факултет към ПУ „Паисий Хилендарски“ организира магистърските програми „Културен туризъм и културно проектиране“ (от 2006) и Управление на културното наследство (от 2013). *Магистърската програма „Културен туризъм и културно проектиране“* е открита през 2006 г. Тя е акредитирана и има за задача да даде по-широки теоретични и практически познания за културата, за културното наследство като ресурс и използването им в областта на туризма и културните политики. Между основните партньори при разработването на проекти и организиране на форуми е ОИ „Старинен Пловдив“. Студентите вземат участие и в организацията на различни културни и туристически дейности в Пловдив, какъвто са например форумът „Дефиле на младото вино“ и „Панаир на занаятите“. *Магистърската програма „Управление*

на културното наследство" е предназначена за усвояване на знания за комплексния характер на културното наследство и компетенции за неговата институционална инфраструктура и правна уредба, културни политики към наследство, маркетинг и реклама, но също и придобиване на умения за неговото опазване, социализиране и анимиране. Студентските стажове, организирани от Министерството на образованието, се осъществяват основно в партньорство с ОИ „Старинен Пловдив“, където те разработват проекти, свързани с анимирането на архитектурното наследство. *Магистърската програма „Етнология (общности, идентичности, култура)“* дава знания и развива умения за социално диагностициране, за преодоляване на конфликти в обществото, за анализ на проблеми, породени от културни предразсъдъци. Студентите работят с държавни институции, неправителствени организации и общности за постигане на общи цели. Създадена е студентска асоциация, която, съвместно с Центъра за антропологични и етносоциологически изследвания и Общински институт „Старинен Пловдив“ разработва проект „Младежка работилница „Наследство“.

ЕВРОПЕЙСКИ КОЛЕЖ ПО ИКОНОМИКА И УПРАВЛЕНИЕ

Европейският колеж по икономика и управление (ЕКIU) е създаден с Решение на Народното събрание от 18 септември 2001 г. и е акредитиран от Националната агенция по оценяване и акредитация в две професионални направления - Икономика и Управление и администрация. Между поддържаните специалности за висше образование с образователно-квалификационна степен „бакалавър“ е мениджмънт на туристически услуги, в която се придобиват теоретични и приложни знания и практически умения в областите маркетинг на туристически услуги; реклама на туристически услуги; разработване на проекти и планиране на туристически бизнес; организация на аграрен, културен и екотуризъм.

НАЦИОНАЛНО УЧИЛИЩЕ ЗА МУЗИКАЛНО И ТАНЦОВО ИЗКУСТВО „ДОБРИН ПЕТКОВ“

Училището е една от основните образователни институции в сферата на българското музикално изкуство, под прякото управление на Министерство на културата. Училището развива интензивна художественотворческа дейност – концерти, конкурси, майсторски класове, открити уроци, мултимедийни проекти и др. Едни от емблематичните събития са ежегодните концерти, на които най-изявените млади таланти на училището застават на сцената като солисти на симфоничния оркестър в Пловдив – дългогодишна традиция и знаково събитие в културния живот на града. Възпитаници на училището участват и в общоградски културни прояви. С финансовата подкрепа на община Пловдив, НУМТИ „Добрин Петков“ е организатор на Международния конкурс за млади изпълнители на оркестрови инструменти „Добрин Петков“, на Международния клавирен конкурс „Шуман-Брамс“ и съорганизатор на Международния конкурс за ударни инструменти „Пендим“.

НАЦИОНАЛНА ХУДОЖЕСТВЕНА ГИМНАЗИЯ "ЦАНКО ЛАВРЕНОВ"

Гимназията е открита през 1976 година. Поддържа специалности "Живопис", "Скулптура", "Графика", "Стенопис", "Иконопис" и "Рекламна графика". През 2013 г. се обучават 216 ученици. Продукцията им се представя на пловдивската общественост в годишни общи, тематични и самостоятелни изложби. НХГ „Цанко Лавренов е организатор на два национални конкурса: Национален младежки конкурс „Арт колаж“ и Национален конкурс за рекламна графика. В културния календар на училището ежегодно се включват Национална младежка изложба „Арт колаж“, Национална младежка изложба за рекламна графика, изложба на сериграфски отпечатащи, изложба „Портрет“, Изложба на дипломниците и др. Училището участва в общоградски прояви - официални чествания, Нощ на музеите и галериите, фестивали, благотворителни акции, конкурси. От 2011 г. НХГ Цанко Лавренов" е в собствена сграда. Училището поддържа библиотека с богат фонд, включващ специализирана и художествена литература, енциклопедични издания, видеокасети, както и електронна читалня.

НАЦИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ ЗА СЦЕНИЧНИ И ЕКРАННИ ИЗКУСТВА

Национална гимназия за сценични и екранни изкуства е създадена е през 1975 година. Тя е единственото по рода си учебно заведение в България и на Балканите. Поддържа следните специалности: „Театрален, кино и телевизионен декор“, „Художествено осветление за театър, кино и телевизия“, „Грим и перуки“, „Театрална кукла“, „Актьорско майсторства за драматичен театър“, „Актьорско майсторства за куклен театър“, „Сценичен костюм“. Обучават се 200 ученици. Гимназията разполага с добра база за провеждане на учебния процес. Гимназията поддържа богата специализирана библиотека. Част от общообразователните училища в Пловдив поддържат паралелки със засилено изучаване на предмети в областта на културата, изкуствата и фолклора. Между тях са СОУ „Кирил и Методий“, СОУ „Любен Каравелов“ и др.

Народни читалища

Читалищната дейност в Пловдив има над 100-годишна история. Понастоящем²³ в града дейността си развиват 25 читалища и 4 клона (филиали). Териториалното разпределение е неравномерно – най-висока е концентрацията в район Централен – (11 читалища), а най-ниска – в район Северен – едно читалище с два филиала. Читалищата в общината работят в следните основни направления: библиотечна дейност, школи по изкуствата, любителско творчество, клубове по интереси, културна дейност и работа по проекти. Читалищата ежегодно създават културен календар, като организират/или участват в конкурси, фестивали, празници, концерти, продукции, творчески срещи, мултимедийни презентации и др., адресирани към широката общественост. Развивайки се в новите условия, читалищата разширяват дейността си извън рамките на обичайната за тях културна сфера и провеждат програми за подпомагане на лицата в неравностойно социално положение и малцинствените групи. Читалищата работят и организират съвместни прояви с БЧК, с домове за стари хора и деца от социални домове. Читалищата в Пловдив разполагат с необходимата за дейността им материална база, но често изпитват затруднения по нейното поддържане и модернизиране. Общинският читалищен съюз работи за оптимизиране на сътрудничеството с община Пловдив в тази област, както и за стимулиране на спомоществователството.

Програмни приоритети за развитие дейността на народните читалища

Програмата за развитие на читалищната дейност за 2013 в община Пловдив, разработена от Общинския читалищен съюз, предвижда развитие в следните приоритетни направления:

- Развитие и институционално укрепване на читалищата като местни общностни центрове с културно-просветни, информационни, социални и граждански функции, насочено към развитие и обогатяване на културния живот, социалната и образователната дейност в община Пловдив, проучване, запазване и популяризиране на местните културни традиции и наследство, разширяване на знанията и информационно обезпечаване на гражданите. Този приоритет включва още мерки за развитие, технологично обновяване и поддържане на читалищната инфраструктура.
- Превръщане на читалищните библиотеки в обществен информационен център, полезен партньор и ефективен участник в процесите на информационното осигуряване на жителите на гр. Пловдив, чрез осигуряване на общодостъпност в читалищните библиотеки, и всестранното библиотечно, библиографско и информационно осигуряване чрез използване на възможностите на мрежовата информация и представения публичен достъп до Интернет и др. мерки.:
- Осъвременяване на читалищните дейности и услуги чрез обучение на подрастващото поколение в съответствие с новите реалности, възпитание на децата в дух на демократичност и с цел повишаване естетическите критерии на гражданите на Пловдив, с цели утвърждаване авторитета и доверието на читалищните образователни

²³Данните в тази част се основават на документи на Общински читалищен съюз-Пловдив: Доклад за осъществените читалищни дейности в изпълнение на Програмата за 2012 г.; Справка за числеността на участниците, обхванати в различни форми на читалищна дейност през 2012 г.; Програма за развитие на читалищната дейност за 2013 г.

услуги, разширяване на художествено-творческото направление, още по-активно включване в градския културен живот.

Културни организации, регистрирани по Търговския закон

Издательства - В община Пловдив осъществяват дейност Издателска къща „Жанет 45“ ООД, Издателство „Летера“ ЕООД, Издателска къща „Хермес“ ЕООД, Университетско издателство „Паисий Хилендарски“ ЕООД. Освен активна издателска дейност, те реализират инициативи, като: „Пловдив чете“ и „Младият Пловдив чете“ – фестивали, с участието на авторитетни издателства от цялата страна. Учредена е ежегодна национална награда „Иван Николов“ от „Жанет 45“ през 1994 г. Присъжда се в две категории: за цялостно творчество и за най-добра поетична книга; „Духовна врата“- инициатива на „Жанет 45“, за обмен на литература и популяризиране на българската литература по света; Литературни четения и срещи с издавани автори от страната и чужбина. Издателствата партнират на Община Пловдив, НПО и други субекти, като съорганизатори на културни прояви.

Галерии - В Пловдив функционират над 25 частни галерии и арт-магазини, между които Първи частен музей – галерия „Филипополис“, „Аспект“, „Волар“, „Възраждане“, „Дяков“, „Жорж Папазов“, „Резонанс“, „Ромфея“, „Сариев“, „Червеното пони“, U P.A.R.K. Gallery, „Бовиел“, „Пиронеса“, „Инджов“, „Люнион“, „Бяла зона“, „Елиста“, „Арт Плюс“, „Коридор“, „Явис“, „Ваяна“, „Автограф“, „Арткоммерс 2006“ ООД и др. Освен изпълнение на собствена програма – постоянни експозиции и временни тематични и авторски изложби, те се включват и в прояви от общинския календар, като Нощ на музеите и галериите.

КУЛТУРЕН ЦЕНТЪР „ТРАКАРТ“

Културният център-музей „ТРАКАРТ“ има основен принос за консервацията и експонирането на културните ценности в подлез „Археологически“ в гр. Пловдив. Центърът е открит на 24 май 2004 г., с провеждането на Европейски Форум на Асоциациите за опазване на Европейското културно наследство. От създаването на центъра до настоящия момент, в него са организирани над 50 експозиции и над 250 културни събития. ТРАКАРТ осъществява и социална дейност по подпомагане на маргинализираните групи, съвместно с фондация „Тракарт“ 2000. ТРАКАРТ е концесионер на помещение, в което е устроена камерна зала със 120 места и сцена, използвана за концерти, представяния на книги, театрални постановки, презентации, семинари и др., както 500 кв. м. изложбена площ. Дейността на Тракарт е пример за особено успешно включване на частната инициатива в реализацията на културни политики в обществен интерес, в сътрудничество с публичния партньор в лицето на община Пловдив.

Творчески съюзи и професионални организации в областта на културата

ДРУЖЕСТВО НА ПЛОВДИВСКИТЕ ХУДОЖНИЦИ

Дружеството на пловдивските художници е най-голямото извънстолично творческо сдружение на художници. Дружеството участва активно в културния живот на града, като осъществява редица ежегодни прояви. Основно място сред тях изложбите: общи, групови, гостуващи и самостоятелни. През последните близо две десетилетия Дружеството организира значими традиционни прояви, като: Международен пленер по живопис, чиято цел е осъществяването на контакти на художници от България и чужбина и създаване на живописни творби; Международен литографски пленер, чиято цел е да насърчава съвременните творчески търсения в областта на графиката, както и да разшири кръга на използваните графични техники; Симпозиум по скулптура, чиято основна цел е насищането на парковите пространства в Пловдив с подходяща пластика, която да естетизира парковата среда; Международен симпозиум „Арт колаж - Пловдив“, който има за цел да допринесе за развитието на колажа и за утвърждаването му като отделен жанр в изкуството. Симпозиумът включва теоретична конференция и изложба; Периодични издания на изложба „Южнобългарски художници“.

ДРУЖЕСТВО НА ПИСАТЕЛИТЕ - ПЛОВДИВ

Дружеството е регистрирано в Пловдивския окръжен съд като самостоятелно юридическо лице - организация с нестопанска цел, през 1991 г. Понастоящем наброява 137 членове, от които поети - 75, белетристи - 38, литературни критици и научни работници - 14. В рамките на Дружеството функционират самостоятелно Творчески кръг "Квант и приятели" и Младежка група за творческо писане. Основните дейности на дружеството са: организиране на премиери на нови книги, годишници, творчески срещи и дискусии и семинарни форми, вкл. с участие на гости от страната и чужбина; тематични литературни четения и участия в отбелязването на важни исторически дати за града и страната; участие в провеждането на национален конкурс „Огънят на Орфей“, по договор с Община Пловдив. Партньори в дейността на Дружеството са : Радио Пловдив, КЦ "Тракарт", НБ "Иван Вазов", „Пловдив чете“, книжарниците „Хермес“ и „Сиела“, издателствата „Жанет 45“, „Хермес“ и „Летера“, както и различни пловдивски читалища.

СЪЮЗ НА АРХИТЕКТИТЕ В БЪЛГАРИЯ – ДРУЖЕСТВО ПЛОВДИВ

САБ-Пловдив е дружество от сдружение Съюз на архитектите в България, вписано в регистъра на юридическите лица с нестопанска цел. Понастоящем в САБ-Пловдив членуват 115 архитекта, в т.ч. един ландшафтен архитект. Дружеството участва редовно в общинските инициативи, като Есенния салон на изкуствата. То има и свои съюзни изяви – годишни изложби, форуми, кръгли маси и други форми на обществено обсъждане, свързани с урбанистичното развитие на Пловдив, опазването на неговото културно наследство и изграждането на качествена градска среда. Архитекти – членове на САБ, са включени в постоянния състав на ОЕСУТ –Пловдив. САБ-Пловдив се включва активно в кампанията по кандидатстването на Пловдив за Европейска столица на културата от самото ѝ начало. Дружеството е предложило доброволно съдействие на общината за създаване на актуална карта на материалната база и капацитет на местата за представления, изложби и общуване на територията на града. Членове на САБ участват в конкурсите, обявени от Фондация „Пловдив 2019“, напр. Обща идейна концепция за подготовка кандидатирането на Пловдив за Европейска столица на културата.

РЕГИОНАЛНА ЗАНАЯТЧИЙСКА КАМАРА - ПЛОВДИВ

Регионална занаятчийска камара Пловдив (РЗК – Пловдив) е възстановена със Закона за занаятите на 20.11.2002 г., с финансова и логистична помощ от Германското правителство. Понастоящем в Камарата членуват 1976 занаятчии и 394 занаятчийски предприятия от 129 занаята. Майсторите от народни художествени занаяти са 134 човека, вкл. майстори от Карлово, Сопот, Асеновград и др., както и членове от "Задруга на майсторите". Със своята дейност РЗК-Пловдив допринася за опазването на наследството и за обогатяването на културния живот на Пловдив, както и за създаване на благоприятна среда за обучение и работа на пловдивските занаятчии. Основни дейности и инициативи: Консервационно-реставрационни работи и адаптация на Данчовата къща в Старинен Пловдив; Включване в културния календар на града със следните прояви: Пролетен и Есенен панаир на занаятите, осъществявани с организационна и финансова подкрепа от Община Пловдив, ОИ „Старинен Пловдив“ и ОП „Туризм“. Представят се майстори от цялата страна, вкл. чуждестранно участие. Събитието предизвиква и туристически интерес.

Активни граждански организации - юридически лица с нестопанска цел в областта на културата и изкуствата

СДРУЖЕНИЕ „ИЗКУСТВОТО ДНЕС“ ЦЕНТЪР ЗА СЪВРЕМЕННО ИЗКУСТВО - ПЛОВДИВ

Сдружение "Изкуство днес" е основано през 1997 от група пловдивски художници и интелектуалци. Дейността на сдружението се развива в седем основни посоки: създаване и представяне на проекти, изложби, пърформанс, физически театър, кино и други форми на творческа изява, запознаващи зрителите с най-новите, експериментални търсения и

постижения на български съвременни артисти и автори от цял свят; организиране на работни срещи и семинари по актуални въпроси от теорията и критиката на съвременното изкуство; провеждане на уоркшопи и обучителни програми; мултимедийна лаборатория, работеща в подкрепа на артисти, изявяващи се в областта на електронните медии; база за творчески престой и осъществяване на резидентни програми; изследване, документиране и съхранение на произведения на съвременното изкуство; създаване на информационен фонд за съвременни български автори. В реализирането на международни проекти и представянето на българско съвременно изкуство, сдружение „Изкуството днес“ си сътрудничи със сродни организации от страната и чужбина, получава подкрепата на Община Пловдив, множество културни институти, национални и чуждестранни институции и организации.

ФОНДАЦИЯ "ОТВОРЕНИ ИЗКУСТВА"

Фондацията е учредена през 2007 година. Дейността е насочена основно към създаването, разработването и продуцирането на собствени културни проекти. В ежегодната програма на фондацията са заложили основно проекти и събития в програмите: Нощ на музеите и галериите – Пловдив. В България „Нощ на музеите“ се провежда за първи път в голям мащаб в Пловдив през 2005, след което се утвърждава в национален мащаб като едно от водещите културни събития. В Пловдив се състои от основна програма – „Музеи и галерии“; Съпътстваща програма „Култура и Клуб“ и „Град и публични пространства“. Специална част от събитията - „Малката Нощ“ - е предназначена за детската аудитория. Традиционно събитието се подпомага от Фондация „Америка за България“, Виваком, Община Пловдив; „Град и култура“ е програма, чийто първи проект е „Улица Отец Паисий“ през 2010 година. Други проекти: Алтернативна карта на град Пловдив, основан 2013 година; „Беседка за града“, основан 2012 година; Образователна програма за съвременно изкуство. Включва: art news safe bulletine месечно печатно издание, основано 2008 година; Образователен курс „Въведение в съвременното изкуство“, 2011 година; „Форум Колекционери“, основан 2011 година.

ФОНДАЦИЯ "ТРАКАРТ" 2000

Фондацията е неправителствена организация, регистрирана в обществена полза. Дейността ѝ е насочена към възраждане на българските художествени традиции, реставрация на културни ценности, обучение на млади автори и таланти, екология и градоустройство, благотворителност. Фондация „Тракарт“ 2000 участва и работи по национални и международни проекти. Между тях са: Традиции в бъдещето - обучение на деца от домовете за сираци и младежи в традиционните художествени занаяти. „Regain“ - реализиран по програма „Equal“ – обновяване ресурсите и майсторските умения на занаятчиите от Нормандия, използвайки възможностите на запазените художествени традиции в България. Обучение на 120 младежи в стари занаятчийски и строителни техники с цел интегрирането им в икономическата и социална среда. „Визия за Рим“ и „Да докоснеш или не“ – проекти, реализирани по европейска програма „Култура - 2000“, свързан с интеграция на младежи с увреждания и младежи поставени в неравностойно социално положение; проекти, финансирани по ОП „Развитие на човешките ресурси“ за интеграция на хора в неравностойно положение.

СДРУЖЕНИЕ „СДРУЖЕНИ ПЛОВДИВСКИ ТВОРЦИ“

Сдружението възстановява разрушения парк зад къщата-музей "Златю Бояджиев" в Старинен Пловдив и изгражда Летни сцени "Конюшните на Царя", инвестирайки в строителство, инфраструктура, озеленяване, сцена и сценично осветление. От 1998 г. сдружението продуцира и организира ежегоден летен фестивал "Лятно време", който включва няколко секции - музикални концерти, театрални представления, изложби, детски празници, литературни четения. Фестивал "Лятно време" и Летни сцени "Конюшните на Царя" са утвърдени като форум на камерните музикални и театрални

форми. "Сдружени пловдивски творци", в партньорство с издателска къща "Сиела", осъществява литературен клуб Spiritand Spirit, в който се провеждат литературни срещи с български и чуждестранни автори. "Сдружени пловдивски творци" чрез "Петното на Роршах" и "Конюшните на Царя" е партньор на Капитал Лайт в инициативата "Лигата на разказвачите" и на "Програмата инфо" в проекта "Пловдив чете".

Други НПО с активен принос за пловдивската култура са СНЦ „Български културни следи“, Академия за изкуства „Огънят на Орфей“, Фондация „МузикАртисимо“, Фондация „Пловдивско фотографско средище“; Сдружение „Арт колаж“, Сдружение „Интер арт фест“, Фондация „Черната кутия“, Сдружение „Литературна къща“, Сдружение „Фолклорна студия „Иглика“ и др. Сред активните партньори на община Пловдив, респ. общинска фондация „Пловдив 2019“ по подготовката на кандидатурата за Европейска столица на културата са Студентските съвети към : Университета по хранителни технологии, ПУ „Паисий Хилендарски“, Европейски колеж по икономика, Технически университет – филиал гр. Пловдив, АМТИИ, Медицински университет – Пловдив. Сдружение с нестопанска цел Съвет по туризъм – Пловдив е сред активните юридически лица с нестопанска цел с дейност, свързана с реализация на културното наследство и съвременните културни събития като ресурс на туризма.

Спомоществователство в областта на културата от НПО:

ФОНДАЦИЯ „БАЛКАНСКИ КУЛТУРЕН ФОРУМ“ /БКФ/- преиздадени 7 знакови за духовното развитие на Пловдив книги, като: „Възрожденският Пловдив“ от проф. Н. Генчев, „Пловдив в техните спомени -Ив. Богоров, Ив.Вазов, Йоаким Груев, Любен Каравелов, Хр. Г. Данов“ под редакцията на доц. Ю.Николова, „Пловдив в миналото“ от д-р В. Пеев, „Страшната народна злочестина“ от Н. Каблешков, „Христо Ботев“ от Г. Савчев, „Когато Пловдив беше столица“ и „Пътят към свободата. Исторически разкази за Пловдив през Възраждането“ на М. Стоянов. От тези книги 1400 екз. са дарени на библиотеки, читалища, медии и др. Спонсорират се надарени ученици и студенти в областта на изкуствата, както и културни фестивали и събития, като „Дни на музиката в Балабановата къща“, Лятна академия на изкуствата „Огънят на Орфей“ и др. ПЛОВДИВСКИТЕ РОТАРИ КЛУБОВЕ- осигуряване на стипендии за надарени деца, Лятна академия на изкуствата „Огънят на Орфей“, Фондация „Пловдив - най-старият жив град в Европа“, проект „Народните будители и аз“, пленер за изобразително изкуство „Пловдив - от Твореца сътворен“, финансова и логистична подкрепа на културни институти и събития. ДРУЖЕСТВОТО НА БЪЛГАРСКИ И ТУРСКИ БИЗНЕСМЕНИ „БУЛТИШ“ - спонсориране на културни прояви на гастролиращи състави и изложби.

Консултативни органи на общината в областта на културното наследство, културата, културния туризъм

Със заповеди на кмета на община Пловдив са създадени и изпълняват експертно-консултативни функции в съответствие със специалното законодателство: Общински експертен съвет по устройство на територията, по чл. 5, ал.4 и чл. 6 от Закона за устройство на територията. Консултативният съвет по въпросите на туризма в община Пловдив, по чл. 13, ал. 1 от Закона за туризма. Не е създаден Обществен съвет за закрила на културното наследство, съгласно чл. 17, ал. 1, т. 2 от Закона за културното наследство, както и други консултативни органи - общественно-експертни съвети и/или комисии, подпомагащи формирането и реализирането общинската политика за закрила и развитие на културата, в съответствие с разпоредбите на чл. 18, ал. 3, 4 и 5 от Закона за закрила и развитие на културата.

2.4.5. ОБЩИНСКА ПОЛИТИКА И ИНИЦИАТИВИ ЗА ОПАЗВАНЕ НА НАСЛЕДСТВОТО, РАЗВИТИЕ НА КУЛТУРАТА И КУЛТУРНИЯ ТУРИЗЪМ

Съгласно посоченото в Програмата за управление на кмета на община Пловдив за срока на мандат 2011-2015 г. и Годишния отчет за нейното изпълнение към 31.01.2013 г., развитието на културата е един от важните приоритети в управлението на Пловдив през този мандат, като крайната цел е не само създаването на солидна основа за кандидатстване на Пловдив за Европейска столица на културата през 2019 г., но и формиране на устойчиви политики за дългосрочно планиране и ефективно управление на културните ресурси. През 2012 година средствата за култура в бюджета на Община Пловдив са увеличени и възлизат на 1.4 милиона лева. Общинската политика във визираната област се основава на стратегически, програмни и планови документи, представени по-долу.

Общински програмни и планови документи с отношение към културата, културното наследство и културния туризъм.

Общински план за развитие 2005-2013

В Общинския план за развитие 2005-2013 (ОПР), опазването и реализацията в съвременния живот на потенциалите на културното наследство е визирано като компонент на Основната стратегическа цел за развитие на община Пловдив. Тя е формулирана така: *„Да постигне високи и устойчиви темпове на икономически растеж, подобро качество на живот на своите граждани, запазено и оценено природно и културно наследство“* В Приоритет 1 на ОПР *„Постигане на динамична, конкурентоспособна икономика на основа на знанието“* е включена Специфична цел 5 *„Постигане на атрактивен и проспериращ туризъм“* със следните две мерки: М1 *„Възстановяване и опазване на културно-историческото наследство“*; М2 *„Развитие на културния туризъм, бизнес туризъм и спортния туризъм“*.

Междинна оценка по изпълнението на Общинския план за развитие 2005-2013 г. на община Пловдив от м. юни 2011 г. включва следните данни и оценки за изпълнението на плана: *Специфична цел 5 „Постигане на атрактивен и проспериращ туризъм“*: За постигане на тази цел са заложили 2 мерки, като дейностите към тях за периода 2005-2006 г. са 14, а за 2007-2013 г. - 22. В изпълнение на тази специфична цел са привлечени 20 362 000 лв., като от бюджета на община Пловдив са изразходвани 8 560 000 лв., а останалите средства са осигурени от републиканския бюджет и ЕС. По мярка 1 *„Възстановяване и опазване на културно-историческото наследство“* са усвоени 19 720 000 лв., като основните обекти, които са възстановени са: Археологически музей – 4 102 042 лв., Градски дом на културата – 11 662 050 лв., Античен стадион – 1 494 000 лв. (финансиран със средства от ФМ на ЕИП, по проект на Областна администрация – Пловдив, в партньорство с община Пловдив и АКТ). По мярка 2 *„Развитие на културния туризъм, бизнес туризъм и спортен туризъм“* са усвоени само 644 000 лв., като основният обект, който е ремонтиран е Детската железница на Младежкия хълм, на стойност 179 000 лв., изпълнението няма пряк принос за развитието на културния туризъм

Общ устройствен план на община Пловдив (ОУПО)

В прогнозната част на ОУПО, сред целите на развитието е включена Четвърта основна цел: *„Да се създадат условия за развитие на Пловдив като регионално, национално и европейско културно средище“*. Формулирани са следните специфични цели: Специфични цели с функционална насоченост: Нормативно осигуряване на културната дейност; Координиране на дейността на държавата, общината и гражданските организации по управлението на културната дейност; Развитие на частно предприемачество на пазара на културата. Специфични задачи с устройствена насоченост. Да се създадат условия за: Съхраняване, развитие и експониране на културно-историческото наследство и идентичността на градската среда на Пловдив и интегрирането ѝ с потенциала на извънградската среда; Реконструкция, доизграждане и развитие на нова материална база

на всички културни институции; Интегриране на структурите на културата със структурите на средата за отдих; Териториална локализация на елементите на материалната база на културата в съответствие с основните устройствени цели на макро пространственото реструктуриране и развитие на града.

Системата „Културно наследство“ е предмет на ОУП като елемент физическата среда – обект на опазване и фактор в устройството на територията, както и като ресурс на туризма – стимулатор на социално-икономическото развитие²⁴. Изведени са изискванията и приоритетите на политиките за управление на системата, между които за нуждите на настоящото проучване следва да бъдат цитирани следните:

- Пълноценен обхват на съществуващите и нови материални и нематериални културни ценности като обекти на внимание, защита и използване. Това е принципна и общовалидна постановка на плана, която визира не само изискванията за опазване на наследството, произтичащи от националното законодателство и ред международни документи, но също така и констатациите, че публичната грижа за опазване, социализация и популяризация на ценностите не е постоянна и равностойна, особено по отношение на тези, разположени извън активния градски център.
- Изява на културното наследство като ресурс-стимулатор за общото териториално развитие и за развитието на отделните функционални системи. Нарастване на значението на наследството в ежедневието на гражданите в емоционален и в познавателен смисъл. Изява на ролята на културното наследство за качеството на живот в средата на обитаване, вкл. чрез интегриране на елементи на наследството в съвременната градска среда и в териториите извън обхвата на груповата културна ценност Историческа зона „Филипопол-Тримонциум-Пловдив“.
- Синтез на културни и природни ценности в единно работеща система; повишаване на традиционната роля на р. Марица и на природните територии; интегриране на културен и екотуризм. Лансира се тезата „природните дадености на Пловдив с градообразуващо значение да бъдат третирани като част от градското наследство“.
- Постигане на по-пълна изява и реализация на гео културния потенциал на културното наследство и на неговия културен ареал, повишаване на ролята му в мрежата на културните коридори и активното му включване в европейското културно пространство.

Без пълна изчерпателност, в контекста на това проучване следва да се посочи предвиждането на плана за формиране на „интегрирана система от надземни и подземни културно-исторически структури“, включващо възможности за оптимизиране на устройството на системата от подземни пространства, както и свързването им с надземните градски структури. Прогнозите на ОУПО за развитието на инфраструктурата на културата са с акцент за приоритетно изграждане на обекти с представителен характер, в т.ч. изграждане на голяма многофункционална зала с капацитет 3-5 хил. места, както и поэтапно увеличаване на площите, предназначени за други дейности в областта на културата.

Програма за управление на община Пловдив 2011-2015

В Програмата са изведени приоритетите в развитието на община Пловдив в рамките на настоящия управленски мандат. В актуален план е изведена връзката с кандидатурата на града за Европейска столица на културата през 2019 година. *Приоритетите, отнасящи се за развитието на културата, са представени в р-л III на програмата.* Към всеки от приоритетите е определен набор от мерки за реализация, както следва:

- Приоритет 1: Устойчива програма за развитие на културата. Предвидени са четири мерки, отнасящи за въвеждане на нова форма на културния календар, изготвяне на Стратегия за дългосрочно развитие на културата, създаване на програма „Култура“ за финансиране на дейности и програми, при въвеждане на проектния принцип.

²⁴ Следва да се посочи, че в графичната част към плана като територия с режим за културно-историческа защита неоснователно е показан само Старинен Пловдив, в различие от текстовата част – диагноза и прогноза, където системата е третирана изчерпателно и адекватно.

Създаване на Стратегия за устойчиво развитие на Общински институт "Старинен Пловдив".

- Приоритет 2: Подготовка на кандидатурата на Пловдив за „Европейска столица на културата 2019“, чрез съвместна работа с Общинската фондация „Пловдив –2019“ по изготвяне на кандидатурата и включване на проекти с тематична насоченост в Програмата за развитие на Пловдив в подкрепа на кандидатурата
- Приоритет 3: Експониране и популяризиране на древен Пловдив, чрез изпълнение на следните мерки: Организиране на международни археологически и архитектурни форуми; Устойчиво развитие на културната инфраструктура. Разработване и реализация на проекти самостоятелно и в партньорство, свързани с превръщането в туристическа атракция на археологически обекти, като „Небет тепе“; „Античен театър“; „Раннохристиянска базилика“ /малката Базилика/; „Античен Одеон“; „Римски стадион“ и др.
- Приоритет 4: Синхронизиране на културната политика на община Пловдив с професионални културни институции, творчески организации, неправителствени и частни формирания, промоутъри, медии и други организации, предвиждащ развитие на партньорските отношения с културните институции в Пловдив, целенасочена съвместна работа с националните и местни медии, сътрудничество с творческите общности за създаване на благоприятна бизнес-среда и инвестиционен климат за реализация на културния потенциал.

Развитието на културния туризъм е предмет на раздел XII „Туризъм“ на Програмата. В този раздел са включени следните приоритети: Създаване на устойчив модел за популяризиране на Пловдив като туристическа дестинация с акцент върху културно-историческите му забележителности, което ще се осъществи чрез изработване и прилагане на цялостна маркетингова и рекламна стратегия, реформиране на ТИЦ, формулиране на цялостната общинска политика за туризма и разработка на разнообразни туристически продукти; Тясно сътрудничество и ангажиране на браншовите организации за по-доброто предлагане на туристическия продукт чрез мерки, отнасящи се за промяна и актуализация на Електронния туристически регистър, изграждане на стратегически партньорства в разработване на проекти, свързани с подобряване на туристическата услуга и развитие на различни форми на туризъм.

Интегриран план за градско възстановяване и развитие

Интегрираният план за градско възстановяване и развитие (ИПГВР) на гр. Пловдив с времеви хоризонт - 2020 г.е разработен в съответствие с разпоредбите на Закона за регионално развитие и се свързва с прилагането на Оперативната програма „Регионално развитие“, както и на други оперативни програми, финансиращи проекти в градовете. Планът съдържа комплексен набор от интервенции, концентрирани в рамките на три специфични зони за въздействие на територията на града, които са: „Първа градска част“ - зона с преобладаващ социален характер; „Гладно поле“ - зона с потенциал за икономическо развитие и „Централна гара“ - зона на публични функции с висока обществена значимост. При обосновката на избора на зоните за въздействие, по-специално на „зоната със социален характер“, е акцентирано върху наличието на ценни обекти от археологическата структура с потенциал за експониране, разположението на територията непосредствено в източното и южно подножие, на подстъпите към Старинен Пловдив, както и на активните функционални връзки в западна посока, с централната част на града. При избора на „зоната с публични функции“ също са взети предвид обстоятелства, отнасящи се към туристико-обслужващите функции на територията, както и културно-историческия ѝ потенциал. На тази база са определени комплексни проекти за изпълнение в следващия планов период. Проектите, предвидени в ИПГВР, задължително се включват в ОПР.

Секторни документи в областта на туризма: Стратегия и план за развитие на туризма в община Пловдив 2009-2013 г.; Годишни програми за развитие на туризма в община Пловдив

Концепция за устойчиво развитие на Архитектурно-исторически резерват „Старинен Пловдив“

Актуалната Концепция не отразява в пълна степен проблемите и потребностите на опазването на недвижимото наследство на Пловдив, в контекста на целите и приоритетите на общинската политика, представени до тук. Анализът на състоянието на дейността показва остра потребност от стратегически и програмен документ, в който да бъдат конкретно дефинирани дейности и проекти за реализация в краткосрочен, средносрочен и дългосрочен план, осигуряващи устойчивост, както и необходимите мерки за управление на този процес. Специално следва да се посочи ограниченият териториален обхват на досегашните документи – извън предмета на Концепцията остава значителна част от недвижимото наследство, разположено извън границите на „Старинен Пловдив“.

Други актове и документи на Общински съвет-Пловдив, свързани с реализацията на общинската политика в областта на културното наследство

С Решение № 146, взето с протокол № 7 ОТ 16. 05. 2013 г. ОбС е приел Наредба за поправяне, заздравяване или премахване на строежи, които създават непосредствена опасност за живота или здравето на гражданите на територията на община Пловдив. В новата наредба се регламентира редът за поправяне, заздравяване или премахване на опасни за живота и здравето на хората строежи, вкл. редът за констатиране състоянието на строежи, представляващи недвижими културни ценности и за извършване на консервационно-реставрационни работи. С Решение № 221, взето с протокол № 10 ОТ 27. 06. 2013 г., по предложение на кмета на общината, ОбС е дал съгласие Община Пловдив да участва в учредяването на „Асоциация на общини със селища и територии на културно-историческо наследство“ на територията на Република България с фактически основания – осъществяване на ефективна, устойчива и отворена към гражданите политика в областта на опазване и популяризиране на културно-историческото наследство на Пловдив и развитие на културния туризъм.

Пловдив – кандидат за културна столица на Европа през 2019. Общинска фондация „Пловдив 2019“

Водещ приоритет в общинската политика е кандидатурата на града за Европейска културна столица през 2019. Пловдив е един от първите от общо 8 български градове, които се включват в надпреварата за титлата, като на 07.02.2011 г. в ОбС - Пловдив е подписан Меморандум за политически консенсус и подкрепа на начинанието. Под този документ стоят подписите на тогавашното ръководство на Община Пловдив, на представители на основните политически сили в града, на общественици, журналисти и хора на изкуството. С Решение на ОбС Пловдив № 262, взето с протокол №17/ 2011 г. се създава Фондация „Пловдив – Европейска столица на културата“, регистрирана с Решение на Пловдивски окръжен съд № 538/27.09.2011, пререгистрирана през 2012 като Общинска фондация „Пловдив 2019“²⁵.

Цели на Общинска фондация „Пловдив 2019“

- Да подготви кандидатурата на Пловдив за "Европейска столица на културата";
- Да съдейства за сближаването на европейските народи и култури;
- Да обединява творческата енергия на културни и административни институции за съвместни проекти и връзка с европейски партньори, като необходимо условие за успешно кандидатстване за титлата "Европейска столица на културата";

²⁵Данните тук и по-долу са от Годишен отчет за дейността на Общинска фондация „Пловдив 2019“ за 2012 г. и други документи на Фондацията

- Да съдейства за устойчивото развитие на Пловдив като модерен европейски град;
- Да популяризира културните постижения на Пловдив в страната и чужбина, като ангажира с тази цел местната общност и я привлича в съвместни прояви;
- Да координира създаването на дългосрочна стратегия за културната политика на града;
- Да насърчава интеграцията между културата, бизнеса, науката и образованието в съответствие със Стратегията за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж;
- Да провежда съвместно с Община Пловдив обществени кампании в България и чужбина с цел ефективен обмен на добри практики за устойчиво регионално развитие и устойчив туризъм; да привлича подкрепа от европейски партньори, културни институции и творци от цял свят в защита на идеите и интересите на Пловдив и България.

Мото и концепция на кандидатурата²⁶

Мотото на пловдивската кандидатура за Европейска столица на културата през 2019 е „Пловдив заедно“. Концепцията „Пловдив заедно“ си поставя задачата, чрез културата в най-широкия смисъл на понятието да се обединят хората от различните поколения, етноси и вероизповедания в града и целия Южен централен район, който стои зад пловдивската кандидатура. Същевременно „заедно“ означава и интегриране на историческите пластове, натрупани в града и региона, съвременното и визията за бъдещо развитие.

Акценти в досегашната дейност на Общинска фондация „Пловдив 2019“

Преките дейности, свързани с кандидатурата, както и тези по оценяване и финансиране на външни проекти, според програмата за дейността на Фондацията, са представени в Годишен отчет за дейността на Общинска фондация „Пловдив 2019“ за 2012г. На конкурсен принцип са финансирани проекти в направленията „Творческият Пловдив“ (подпомогнати 17 проекта на стойност 79 150 лв, от общо 58 предложения), и „Европа – Пловдив – граждани“ (подпомогнати 5 проекта на стойност 33 428 лева, от общо 21 проектни предложения). През отчетния период Фондацията е участвала в над 20 културни събития и инициативи, част от които с подчертано европейско измерение. През 2012 г. година „Пловдив 2019“ е предприела успешна комуникационна кампания и други действия за увеличаване популярността на каузата "Пловдив - Европейска столица на културата", в резултат на което е получила подкрепа от различни институции, личности и организации, както и от самите граждани. Създаден е Обществен комитет за подкрепа на фондацията.

Приоритетни области в предстоящата дейност за реализация на кандидатурата

В програмата на фондация „Пловдив 2019“ за 2013 година са предвидени дейности в следните приоритетни области:

- „Подготовка на апликацията на града за европейска столица на културата, включително програмата от събития за и до 2019 година“
- „Донорска програма „Творческият Пловдив“
- „Партньорства, международни и регионални инициативи и сътрудничество“
- „Комуникации, кампании и публични събития в подкрепа на кандидатурата на Пловдив“
- „Укрепване на административния капацитет“.

Фондация „Пловдив 2019“ работи съвместно с широка мрежа от партньори, между които на първо място са общинската администрация и европейските, национални и местни институции, учебни заведения, професионални сдружения, културни оператори, бизнес

---

²⁶Концепцията е разработена след конкурс, в който са участвали 34 кандидати, и на база широки обсъждания, със съдействие на немски и английски консултанти

партньори, граждански организации, младежки формации, местни, регионални и национални медии, граждани.

Общинска политика и практики за стимулиране на лица, дейности и проекти в областта на културата и опазването на наследството

Награда Пловдив

Политиката на Община Пловдив за стимулиране на лица, дейности и проекти в областта на културата и опазването на наследството има дългогодишни традиции. Награда „Пловдив“ е отличие на Община Пловдив за ярки постижения в културния живот на града. Учредена е през 1981 г. Ежегодно, в продължение на повече от 30 години се връчва на изявени творци в девет раздела: художествена литература, художествен превод, театър, музика, изобразително изкуство, архитектура, журналистика, фотография и операторско майсторство, изкуство, предназначено за деца. Присъжда се и специална награда „Пловдив“ за меценатство.

Общинска подкрепа на самодейното изкуство и литературно творчество

Към отдел „Култура“ на Община Пловдив функционира 22 любителски състава със 640 участници в тях. Това означава, че им се предоставя безвъзмездно място за репетиции, плащат се хонорари на художествените ръководители, корепетитори и друг помощен персонал. При възможност се оказва финансово съдействие за изяви, гастроли в чужбина, ушиване на костюми, закупуване на инструменти и т.н. Съставите реализират годишно около 300 изяви. С изрични решения на Общински съвет, община Пловдив подпомага финансово и отделни лица, по-специално - млади творчески дарования. *Общинска програма за финансиране на книги* - Отдел „Култура“ при община Пловдив ежегодно реализира програма за финансиране на книги на пловдивски автори или значими за Пловдив издания. *Общинска политика за подкрепа на занаятчийството и опазване на занаятите, като част от нематериалното културно наследство:* Община Пловдив, ОИ „Старинен Пловдив“ и ОП „Туризъм“ подпомагат и стимулират развитието на занаятчийството, като осигуряват условия и финансово подпомагане за организиране ежегоден Панаир на занаятите по проект на РЗК-Пловдив, стартирал през 2012 г. Предоставени за стопанисване и създаване на занаятчийски работилници са и две къщи Старинен Пловдив.

Общинска политика за повишаване образователното ниво на подрастващите в областта на културата и изкуствата.

Образователен проект „Академия за изкуства“ - Съорганизатори Община Пловдив, отдел „Култура“ и Сдружение „Сдружени пловдивски творци“ Проектът включва образователни лекции за младежи от 14 до 18 години по няколко направления в сферата на различни изкуства: „История и теория на киното“, „Идеи на XX век“, „Литература на XX век“, „Модерни методи на мислене“, „Модерна музика на XX век“, „Визуални изкуства на XX век“. През 2012 г. за обучение са включени 158 ученици от 15 пловдивски училища. През 2013 г. академията се организира за втори път. През 2012 г. общината реализира и проект „Подрастващи овладяват керамични техники и приобщават свои връстници в неравностойно положение да творят“. В проекта се реализира обучение в спецификата на работата с глина и керамичната техника на 140 деца от пловдивски училища, включително и двата дома за деца „Олга Скобелева“ и „Кн. Мария Луиза“²⁷.

²⁷Данните са от Годишен отчет (към 31.01.2013 г.) за изпълнение на програмата за управление на кмета на община Пловдив за срока на мандат 2011-2015 г.

2.4.6. ОБОБЩЕНИ ИЗВОДИ ЗА СЪСТОЯНИЕТО И ТЕНДЕНЦИИТЕ; ПРОБЛЕМИ И ПОТРЕБНОСТИ

Проблеми

- Част от стратегическите, програмни и планови документи не отговарят на актуалните потребности и са с ограничена приложимост. Основни документи са с изтичащ срок на действие.
- Важни за общината мерки и проекти, включени в споменатите общински документи, не са реализирани. Част от разработените проекти не са одобрени за финансиране. Много от разработените проекти нямат практическо приложение.
- Констатира се известен недостиг на капацитет за изпълнението на общинските правомощия и задължения в разглежданите области, както и дублиране на отговорности на съответните структури в общинската администрация, както е показано в предходните анализи.
- Недостигът на общински финансов ресурс продължава да ограничава пълноценната реализация на общинската политика в разглежданите области.
- Все още не са разработени ефикасни практики в публично-частното партньорство.
- Изпълнението на политиката за опазване и реализация на недвижимото културно наследство като ресурс на туризма се затруднява по отношение някои ключови археологически обекти - собственост на държавата, поради липса на право на управление от страна на общината

Потенциали

- Включване сред приоритетите на Общинския план за развитие 2014-2020 на опазването и социализацията на наследството, развитието на културата и на културния туризъм.
- Изработване и приемане на секторни стратегически и програмни документи за периода 2014-2020 г., в т.ч. Стратегия за развитие на културата с програма за прилагане и Програма за развитие на туризма по чл. 11 от Закона за туризма, с раздели, отнасящи се за усъвършенстване на управлението в съответния сектор.
- Изработване и приемане на План за опазване и управление на Историческа зона "Филипопол-Тримонциум-Пловдив" с програми за прилагането му, в съответствие с чл. 78 от Закона за културното наследство и подзаконовата нормативна уредба.
- Доизграждане и модернизация на инфраструктурата на културата в община Пловдив чрез рехабилитация и обновяване на съществуваща и изграждане на нова база, в т.ч. полифункционална зала, пригодна за културни, спортни и конгресни прояви. Осигуряване на устройствена планова основа /в т.ч. на нивото на общия и подробните устройствени планове/, за доизграждане нова инфраструктура. Създаване на условия за активно и широко обществено ползване на съществуваща ведомствена инфраструктура, предназначена за дейности в сферата на културата и изкуствата.
- Създаване на общински фонд "Култура" и приемане на правилник за неговата работа, съгласно чл. 36 от Закона за закрила и развитие на културата.
- Придобиване право на управление на археологически обекти и на управление или собственост други обекти на наследството – държавна собственост, с оглед тяхното пълноценно опазване и съвременно ползване за постигане целите на общинската политика; придобиване на права на собственост или ползване на подходяща ведомствена инфраструктура за развитие на културни дейности.
- Изпълнение на ключови обекти и дейности в разглежданите области, чрез разработване на избираеми проекти за финансиране по оперативните програми /от европейските структурни фондове/ и други донорски програми; реализиране проекти в условията на публично-частно партньорство.
- Успех на кандидатурата за Европейска столица на културата, чрез разработване на конкурентни програми и мобилизиране на администрацията и гражданското общество в изпълнението.

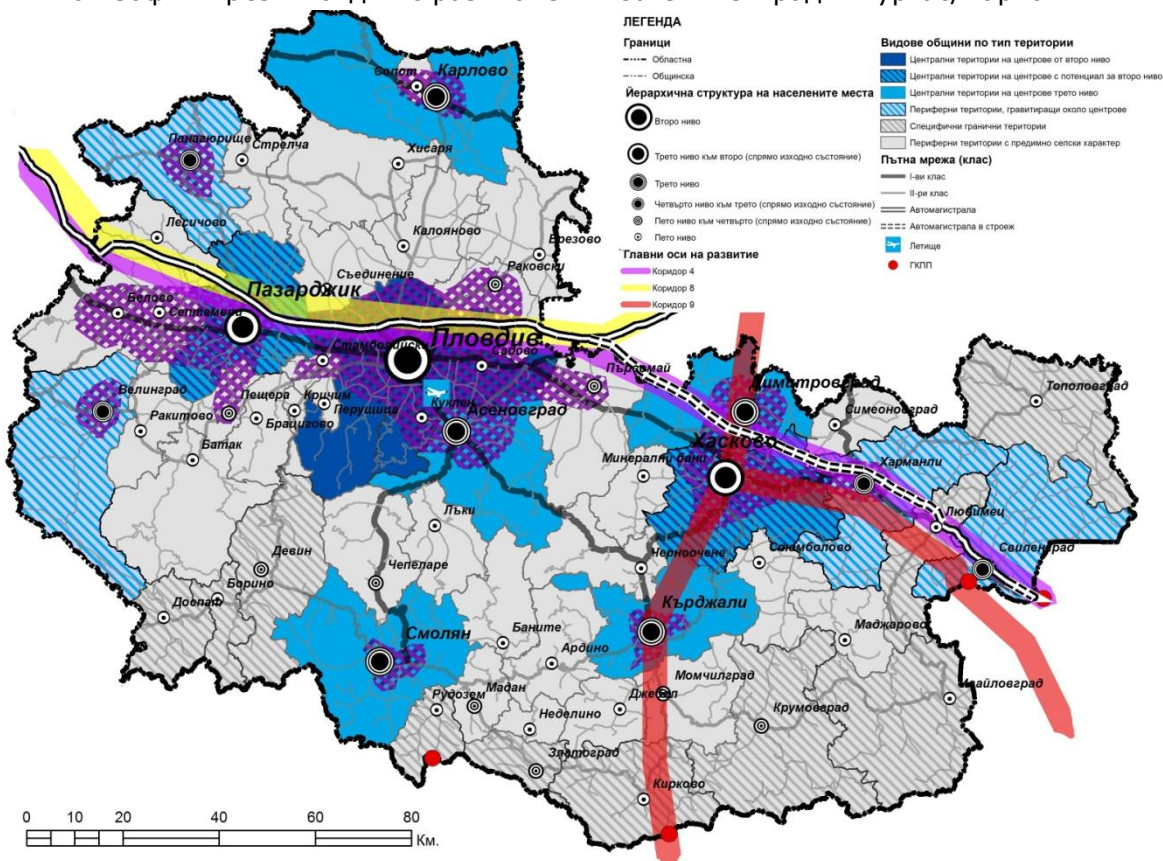

2.5. ИНФРАСТРУКТУРНО РАЗВИТИЕ, СВЪРЗАНОСТ И ДОСТЪПНОСТ НА ТЕРИТОРИЯТА

2.5.1. ТРАНСПОРТНА ИНФРАСТРУКТУРА И ДОСТЪПНОСТ

Транспортни коридори с национално и наднационално значение

Северно от община Пловдив преминават Пан-европейските транспортни коридори – ОЕТК №8 и ОЕТК № 4. Общоевропейският транспортен коридор №8 /Дуръс-Тирана-Скопие-София-Пловдив-Бургас-Варна/ провежда трафика от и за Адриатика, осигурявайки международните потоци между Балканите и Централна и Западна Европа. ОЕТК № 4 осъществява връзка между Западна Европа и Гърция, като свързва урбанизационни центрове Дрезден/Нюрнберг-Прага-Виена/Братислава-Будапеща-Арад-Букурещ-Констанца/Крайова-София-Солун/Пловдив-Истанбул. На територията на град Пловдив се пресичат международния път ЕТК-10 „София - Свиленград“ и първокласния път I-36 „Карлово - Смолян“. Движение по европейските транспортни коридори се осъществяват по АМ „Тракия“ и по международните пътища Е-80 (от София през Пловдив за Хасково и ГКПП „Капитан Андреево“), път Е-773 (от Пловдив за Стара Загора, Сливен и Бургас) и по жп линия от София през Пловдив с разклонения за Свиленград и Бургас/Варна.

Фигура 36. Йерархична структура на населените места и оси на развитие
Източник: по данни от НКПР

Европейските транспортни коридори (ЕТК) се разглеждат като основен градообразуващ фактор. Връзките с южната планинска периферия се осъществява чрез второкласните пътища II-86 (от Пловдив през Асеновград за Смолян) и II-58 (от Пловдив през Асеновград за Кърджали/Хасково). Тринадесет радиално разположени направления осъществяват връзките на града с другите селища, страната и чужбина. Това пресичане на различни по значение пътища в чертите на града, определя значението му като важен транспортен възел с висока концентрация на транспортни потоци.

Автомобилен транспорт и инфраструктура

Формирането на комуникационно-транспортната система на Пловдив е резултат от историческото развитие на града и неговата функционално пространствена структура,

както и от местоположението му на международните трасета на ОЕТК-8 и ОЕТК-4, посока Изток-Запад и на регионалните национални връзки север-юг. Уличната мрежа е подразделена на първостепенна улична мрежа (ПУМ) и обслужваща улична мрежа (ОУМ). Площите на ПУМ и ОУМ по административни райони са съответно:

Таблица 26. Улична мрежа по административни райони

	Район	ПУМ	ОУМ
1	Северен	22,44 ха	100,86 ха
2	Централен	37,07 ха	127,19 ха
3	Източен	8,63 ха	60,66 ха
4	Тракия	15,77ха	62,26 ха
5	Южен	72,92 ха	75,52 ха
6	Западен	2,99 ха	66,30 ха
	Общо Пловдив	157,82 ха	492,79 ха

Източник: ПСКТС към одобрения ОУП на община Пловдив, 2007г.

Първостепенна улична мрежа

Първостепенната улична мрежа е формирана от историческото развитие на града първоначално като линейна спрямо р.Марица, а впоследствие с входно-изходните артерии, с растери се е оформила и като радиално-растерна. Общата дължина на ПУМ (II, IIIA, IIIB и IV кл.) е 162,44 км. Площта на ПУМ в териториалния баланс на града е 157,82 ха. Улиците от ПУМ са класифицирани като II-ри, III-ти (А и В) и IV-то класни улици, съгласно Наредба №2 на МРРБ за планиране и проектиране на комуникационно-транспортните системи на урбанизираните територии.

Функционалната класификация включва :

- **II-ри клас** (градски магистрали) с обща дължина 40,68 км. Към тях са отнесени: бул."Васил Априлов", бул."Васил Левски", бул."България", бул."Цариградско шосе"-бул."Мария Луиза", бул."Санкт Петербург"-Кукленско шосе, булевард Източен - шосе за Асеновград; бул."Освобождение", бул."Цар Борис III-Обединител".
- **III-ти клас** (районни артерии) с обща дължина около 70,0 км, като са разделени на IIIA(22,7км) и IIIB (47,3км). Третокласните улици са основен носител на масовия обществен пътнически транспорт (МОПТ).
- **IV-ти клас** (главни улици) с обща дължина около 52,0 км. Те обслужват главния градски център и вторичните центрове съвместно с районните артерии.

Трасетата на републиканската пътна мрежа (РПМ) навлизат по съгласувани с Изпълнителна агенция „Пътища“ (ИАП) трасета в градската ПУМ и я използват за провеждане на националните и регионални транзитни потоци (входно-изходни артерии) в регулационните граници. За гр. Пловдив плътността на ПУМ към 2012 г. е 3,0 км/км². В дължината на ПУМ не е включен околоръстният пръстен III 864.

Второстепенна улична мрежа (ВУМ)

Площта на второстепенната улична мрежа е 651,61 ха. Второстепенната улична мрежа включва улици V-ти и VI-ти класове, които директно обслужват прилежащите жилищни и производствени зони и отвеждат автомобилното движение до улици от по-високи класове.

Система на масовия обществен пътнически транспорт

Системата на "Масовият обществен пътнически транспорт" в гр. Пловдив обхваща автобусен, тролейбусен, таксиметров транспорт и маршрутни таксите. Основната улична мрежа е натоварена неравномерно. Струпването на линии на МГТ по бул. "Цар Борис III Обединител" се дължи на наличието на търговска пешеходна зона с относително добри пешеходни връзки, добра пътна настилка, което предполага възможност за ефективна връзка с централната градска част. Към 2013 г. са спрени повечето линии на

тролейбусния транспорт, което се отразява негативно на системата на градския транспорт и на състоянието на околната среда в града. Пловдив има 45 бр. маршрутни таксита, които покриват 10 линии. Броят на таксиметровите автомобили в Пловдив е над 2000. Дублирането на линии, които в голяма част обслужват общ маршрут, е предпоставка за нелоялна конкуренция при неспазване на разписанията и липса на редовен контрол.

В град Пловдив има три основни пункта, от които тръгват и пристигат извънградските автобусни маршрути: Автогара "Юг", Автогара "Родопи" и Автогара "Север". Във връзка с концесията на централна ж.п. гара се очаква появата на четвърта автогара, което ще преструктурира пътничкопотока. Конкретните пътничкопотоци за и от околградската зона са много интензивни. Те са от порядъка на 12000 лица, които ежедневно влизат в града с автобусния транспорт от околградската зона с основна цел месторабота и други услуги в града. Капацитетът на трите автогари в Пловдив - автогара "Родопи", автогара "Юг" и автогара "Север" е ограничен и те се използват само за тръгващите автобуси. Пристигащите пътници се разтоварват в районите около автогарите, както и по спирките на МТГ. Това от една страна е добре за транспортното обслужване на пътуващите с междуградския транспорт поради това, че имат добри връзки с градския транспорт, но значително натоварват спирките на МТГ от една страна и значително се натоварват кварталите около автогарите от автобуси, престояващи до настъпване на часът на тръгване по съответния маршрут – от друга. Всички по-продължителни престои се извършват извън автогарите. Липсват подходящи условия за предпътен преглед на автомобилите, условия за почистването им, както и условия за почивка на водачите и провеждане на предпътни медицински прегледи.

Организация на движението в гр. Пловдив

Организацията на движението в гр. Пловдив основно се базира на светофарно регулирани кръстовища по ПУМ. Циклите на светофарите не винаги адекватно отразяват интензивността на транспортните потоци по мрежата. В централната градска част са въведени забрани за паркиране по платната на ПУМ и система от еднопосочни улици, които позволяват успоредно паркиране. Разработен е ГПОД, публикуван от общинската администрация в сайта на общината. Замислената от преди десетилетия система за координирано светофарно регулиране и система от зелени вълни все още не е реализирана. Модулната система от кръстовища по ПУМ в Централната градска част е изключително подходяща за тази цел.

Паркиране и гариране

По отношение на действащата „Синя зона“ в гр. Пловдив прилагаме таблична справка за ориентировъчния брой налични паркоместа по видове паркиране:

Таблица 27. Места за паркиране в гр. Пловдив по райони

Район	Усп. Паркиране	Перп. Паркиране	Обособени същ. паркинги	Общ брой паркоместа	Същ. подз. паркинги	Общо парк. и гариране	Новопр. Паркинги	Новопр. под з паркинги
Централен	3604	2797	1124	7525	445	7970	325	225
Източен	31	2097	514	2642		2642	50	50
Тракия	18	5518	1687	7223		7223	95	
Западен	330	4293	537	5160	105	5265	60	
Северен	797	2092	1289	4178	100	4278	150	140
Южен	692	4044	828	5564		5564	160	
други	134	1476	3490	5100		5100	154	580
общо	5606	22317	9469	37392	650	38042	994	995
Прослав		25		25		25		
Коматеево		180	35	215		215		

	5606	22522	9504	37632	650	38282	994	995
--	------	-------	------	-------	-----	-------	-----	-----

Източник: ПСКТС към одобрения ОУП, 2007 г.

В горната таблица броя на паркоместата е обобщен по административни райони на града. Към 2013 г. проблемът с паркирането, както в повечето български градове е особено изострен. Основната причина той да се задълбочава е неизграждането на предвидените паркоместа (по конкретни разработки в ПУП). С особена острота и болезненост проблемът с паркирането стои в ЦГЧ. Паркоместата са изследвани по структурни градоустройствени териториални единици и още по- прецизно по транспортни райони.

Железопътен транспорт и инфраструктура

Историческото развитие на железопътната мрежа, която нейните обслужва транзитния и местния трафик на Пловдив, определя града като важен транспортен и обществено-икономически център.

Основната магистрална жп линия е ЖП линия Димитровград- София-Пловдив-Свиленград, на която се намира и Централна гара Пловдив. Другата основна връзка е в източна посока през разделен пост "Кръстовище" и жп гара "Тракия" за гара "Скуtare" и в югоизточна посока за жп гара "Крумово" с връзки към Димитровград и Асеновград. Освен това жп възел Пловдив се характеризира и с товарна, разпределителна и техническа гари, както и вагоноремонтно депо. **ЖП линии**, които преминават или започват от Пловдив са:

- ЖП линия София – Пловдив – Свиленград (№1).Номерацията в скоби е по възприетата номерация на железопътните линии в България.
- ЖП линия Пловдив – Бургас (№8). В инфраструктурно отношение тази ЖП линия започва от разделен пост – кръстовище. В рамките на ЖП възела е включен участъкът пост „Кръстовище“ – Тракия и междугарие Тракия – Скуtare. ЖП линията е двойна и електрифицирана, а горното строене е тип 49 кг/м на стоманобетонни траверси. Проектната скорост е от 80 до 130 км/час. Разглежданото трасе се явява част от Трансевропейски коридор №8.
- ЖП линия Пловдив – Филипово – Карлово (№82). ЖП линията е единична и електрифицирана.
- ЖП линия Филипово – Панагюрище. Излиза от гара Филипово от гърловина страна Стара Загора паралелно на линията за Карлово.
- ЖП линия Филипово – Скуtare. Тази ЖП линия е единична и електрифицирана. Междугарието е с дължина 10 км.
- Специални ЖП връзки. Тези връзки са били предназначени за обхождане на централния градски ЖП диаметър, в случай на непредвидени обстоятелства. Те са отвързани трасета, тъй като в местата на вливане липсват ЖП стрелки.

ЖП гарите на територията на Пловдив са:

- *Гара Пловдив.* Намира се на ЖП линия София – Пловдив – Свиленград. Състои се от девет двустранно свързани коловози, от които първи, трети, четвърти, пети и шести са за обслужване на пътници и са снабдени с перони;
- *Гара Филипово.* Разположена е в северната част на града. Коловозното развитие се състои от 11 двустранно свързани коловоза, като първите 6 броя са съоръжени с ниски перони, при междуосово разстояние от 4.80 до 6.10 метра;
- От източната гърловина водят началото си ЖП линии за Карлово, Панагюрище и Скуtare (Бургас), връзка за товарна гара и множество ЖП клонове за Северна производствена зона.
- *Гара Тракия.* Намира се в източната част на града. Състои се от 4 коловоза, от които първи, трети и четвърти са снабдени с перони;

- *Товарна гара Пловдив (Сточна гара).* Намира се между пътническата и разпределителна гара Пловдив. Не функционира към настоящия момент, съоръженията се ползват с друго предназначение, а за терена има разработен проект за МОЛ;
- *Товарна гара Филипово.* Намира се югоизточно от гара Филипово. Включва разтоварища и коловози, излизащи от гърловина страна Стара Загора;
- *Разпределителна гара Пловдив.* Това е най-големият експлоатационен пункт в системата на ЖП възела. Предназначен е за композиране, разкомпозиране и прекомпозиране на товарни влакове и местна дейност за обслужване на товарополучателите. От 1988 година в разпределителната гара работи система за комплексна автоматизация.

ЖП - стопанствата и поделенията на територията на Пловдив са:

- *Локомотивно депо Пловдив.* Намира се южно от пътническата гара. Предназначено е за гариране, екипиране и ремонт на локомотиви и електрически мотриси. На територията на депо са обособени 3 сектора:
  - *Депо за пътнически вагони.*
  - *Депо за товарни вагони*
  - *Други ЖП стопанства и поделения*

По отношение на индустриалните ЖП – клонове, в настоящия момент се обслужват с ЖП транспорт около 20 клонопритежателя, докато в близкото минало са били повече от сто. От гара Филипово се обслужва Северна производствена зона. Южна производствена зона се обслужва от гара Пловдив разпределителна.

Въздушен транспорт

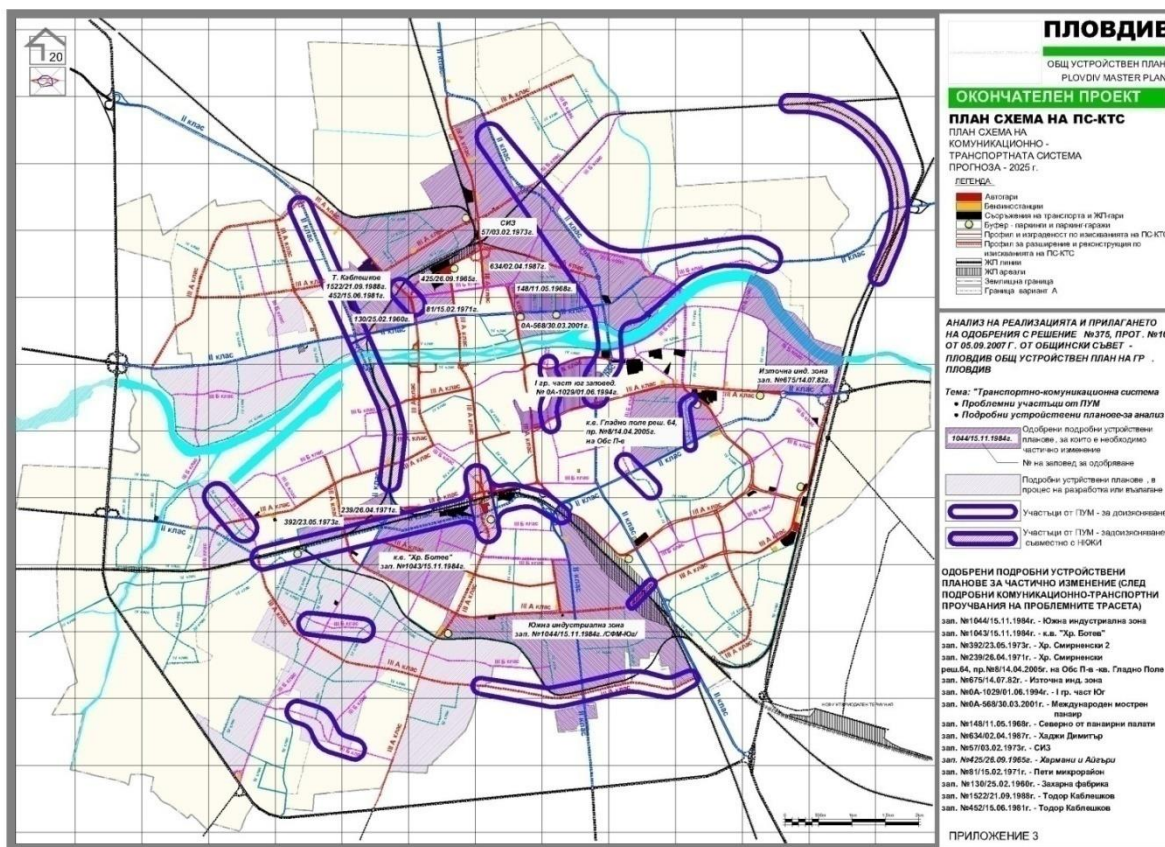
Летище Пловдив се намира на ок. 3 км. от републиканската пътна мрежа. Тази трикилометрова отсечка е изцяло преасфалтирана през 2001 г. и в момента е в добро състояние. Летище Пловдив е една от петте международни аерогари на Република България. До 1982 г. гражданското летище ползва обща инфраструктура с базата на ВВС – Граф Игнатиево. От 1982 г. е въведен в експлоатация самостоятелен комплекс за гражданската авиация. През септември 1992 г. летището получава статут на международно. Трафикът на летище Пловдив се обслужва от една бетонна писта с дължина 2500м и ширина 45м. Тя позволява кацане и излитане на всички типове пътнически самолети, опериращи в момента с изключение на Boeing 747 JumboJet и Airbus A380. При тези дадености капацитетът за обработка на пътници е 160 души на час (1 самолет – среден тип). През натоварения зимен сезон това се оказва недостатъчно. Летище Пловдив разполага с обществен паркинг за 50 автомобила или 20 автобуса.

Развитието на карго-дейността на летище Пловдив преживя своите най-силни времена в средата на 90-те години. За да се постигне реален и чувствителен ръст на товарооборота трябва максимално добре да се използват предимствата от географското разположение на летище Пловдив и добрата му достъпност с автомобилен и жп-транспорт.

На около 1 км от терминала е жп-спирката Маврудово по линията Пловдив – Асеновград. При увеличаване на пътническия трафик на летището терминалът и жп-спирката биха могли да се свържат с автобусна линия, каквато е практиката в развитите европейски държави. По този начин ще се осигури на пътниците връзка с Централна гара – Пловдив, а от там и с цялата железопътна мрежа в страната.

Във **Фигура 37.** са отразени част от по-важните разработените и одобрени подробни устройствени планове на територията на гр. Пловдив, за които е необходима частична промяна, с цел регулационно осигуряване на важни участъци от трасета, елементи на ПУМ. Отражени са също подробните планове, които са в процес на разработване или на възлагане. Маркирани са по-важни участъци от уличната мрежа, които следва да се дообмислят. Част от тях е необходимо да бъдат приведени в съответствие с ОУП, чрез изменение на одобрения подробен устройствен план – напр. участъкът от източна тангента, преминаващ през територията на север от река Марица. За постигане на тази

цел е възможно одобрените и влезли в сила планове да се изменят само в определени части, след изготвяне на комуникационно-транспортни проекти.

Фигура 37. План-схемана ПС-КТС /

Източник: Изработване на анализ на реализацията и прилагането на одобрения с реш. №375, протокол №16 от 05.09.2007 г. на общински съвет Пловдив ОУП на гр. Пловдив

2.5.2. ЕНЕРГИЙНА ИНФРАСТРУКТУРА

Електроснабдяване

ТЕЦ "Пловдив - Север" е единствен производител на електрическа енергия на територията на Пловдив. Около Пловдив е изграден двоен пръстен от електропроводи 110кV с напречна връзка. Пръстенът е единичен само в северозападната част на града. От П/Ст "Пловдив" - чрез няколко електропроводни връзки 110кV се разпределя електроенергия в извънградските подстанции. Аварииите по електропроводите - средно по една на месец - не смущават работата на подстанциите 110кV. Сечението на електропроводите са с достатъчни преносни възможности. Кабелната мрежа е реализирана във вид на многобройни пръстени в добра конфигурация. Изградена е от въздушни електропроводи с АС проводници (75 100м - 11%); кабели тип САПЕкТ с пластмасова изолация (311 679м - 40%); кабели с хартиено-маслена изолация (165774м - 21%) и кабели тип САХЕкТ с химически омрежен полиетилен (217 817м - 28%). Обща дължина на кабелни линии 20кV - 695км., въздушни линии 20кV - 75км. Кабелната мрежа задоволява нуждите на Пловдив, както и на селищата около него и на промишлените производители извън урегулираните части на града. Състоянието на мрежата като цяло е добро с възможности за присъединяване на нови потребители на средно напрежение с минимални капиталовложения. Броят на трафопостовите на територията на Пловдив е 921 броя, без вътрешнозаводските. Разположение на трафопостовите е неравномерно, както на територията, така и на потребните мощности на консуматорите. Райони с недостиг на електрически мощности - централния район и кварталите - "Беломорски", "Остромила", "Гагаица", "Разкопаница" и др. Райони с двойно надвишение на инсталираната мощност

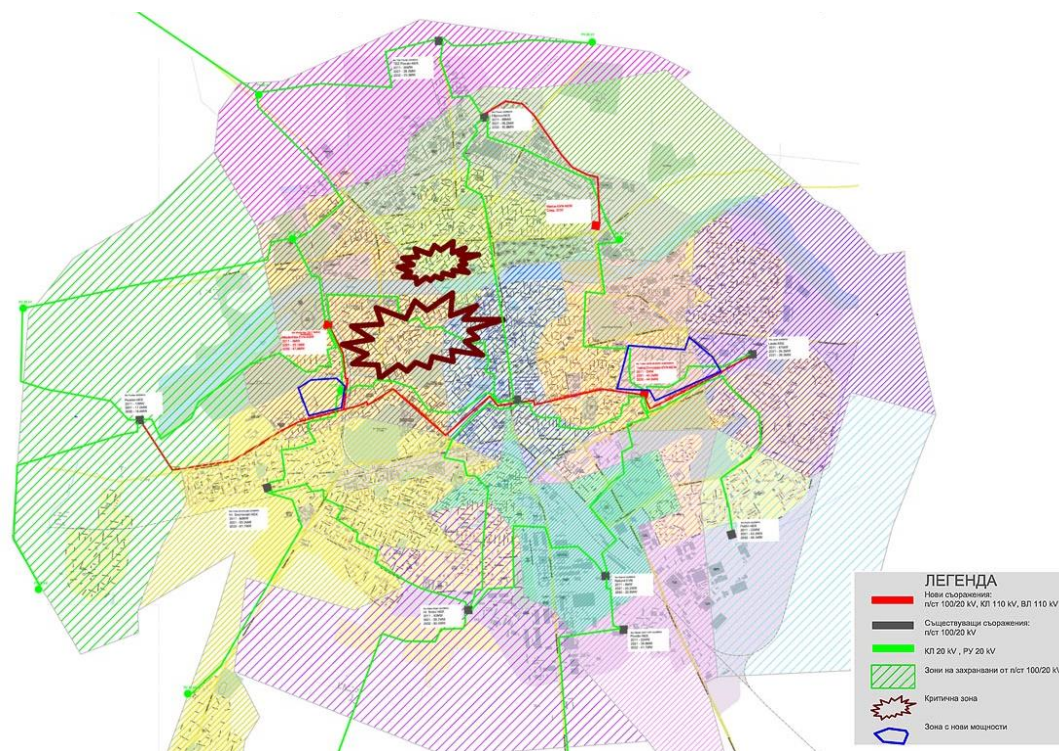
спрямо потреблението – "Тракия", "Кършияка" и др. Причини за аварии на трафопостовите: - претоварвания и къси съединения – 65%; атмосферни влияния – течове – 20%; кражби – 4%; други (грязачи, животни) – 2%.

Развитие на нови производствени мощности трябва да се очаква по отношение на икономически обосновани когенерации. През 2010 година EVN България Топлофикация започна строежа на такава нова когенерационна централа за комбинирано производство на топлинна и електрическа енергия в Пловдив. Новата централа е с електрическа мощност 49,9 MW и топлинна мощност 54 MW.

Евентуалната реконструкция на ОЦ-Юг за приоритетно комбинирано производство на електрическа енергия и пара би зависило от бъдещото развитие на електроенергийния пазар. В югоизточната част на града има излишък от инсталирани мощности. Газифицирането в южната част на града, което може да изпревари евентуално развитие на топлопреносната мрежа, както и факта че принудената електроенергия е значително по-скъпа показва, че към момента няма интерес към нея. На територията на общината няма перспективи за развитие на вятърни електроцентрали и МВЕЦ. Може да се очаква развитие на производствени мощности от биомаса, но с незначително влияние върху електроенергийния баланс. Не трябва да се пренебрегва възможността за монтиране на слънчеви панели върху покривите на сградите.

За да се осигури надеждно ел. захранване и задоволяване на нарастващите ел. товари в различни райони на гр. Пловдив е необходимо да се проведат следните мероприятия:

- За да се осигури сигурно захранване на клиентите в новата промишлена зона около автомагистрала „Тракия“ между Радиново и Царацово, EVN България изгради и пусна в експлоатация 2011 нова подстанция 110/20 kV с мощност 32.5 MVA;
- С оглед развитието на електрическите товари и сигурността на захранване EVN България планира през 2014/2015г. изграждането на нова подстанция 110/20 kV с мощност 2x40 MVA в района на кв. Тракия с работно име п/ст Тракия. EVN България планира между 2017-2023 изграждането на още две нови подстанции 110/20 kV, в гр. Пловдив;
- При планирането на новите подстанции в гр. Пловдив е взето под внимание осигуряването на критерия n-1 (при отпадане на един елемент от електроразпределителната мрежа, всички клиенти да бъдат захранени без провеждане на ремонтни и строителни дейности по мрежата);
- Подстанция Тракия е планирана да се изгради в района на кв. Гладно поле. От една страна тя е необходима за поемането на мощност от подстанциите Лаута и Тримонциум, и от друга страна изградените вече търговски площи и планове за развиване на територията на кв. Гладно поле;
- Подстанция Младежка трябва да бъде ситуирана на бул. Копривщица в района на стадион Пловдив. Тя е необходима за поемането на бъдещите товари на кв. Парк Отдых и култура, както и за осигуряването на критичните зони между булевардите Руски и Копривщица, и бул. Васил Априлов и ул. Брезовска на северния бряг на река Марица;
- Северната част на град Пловдив включваща всички жилищни квартали Захарна фабрика, Кършияка, Филипово и Гагарин се захранват от една подстанция – Филипово. Новата подстанция Марица, която се предвижда да бъде изградена след 2035г., трябва да бъде разположена на северния бряг на река Марица в района на кръстовището на бул. България и Рогошко шосе.

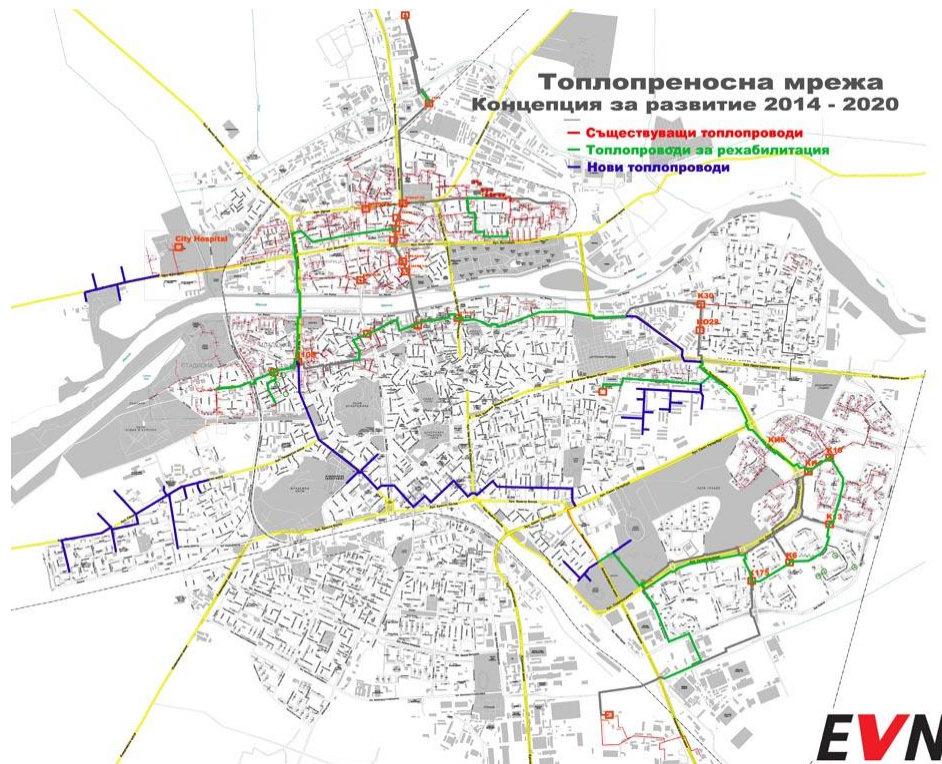

Фигура 38. Концепция за развитие на разпределителната мрежа 2012-2032г.
Източник: EVN, 2012г.

Топлоснабдяване

Централизираното топлоснабдяване на гр. Пловдив се извършва от съществуващи два основни топлоизточника – ТЕЦ Север и ОЦ Юг. ТЕЦ Север е предназначен основно за топлофикация на район Северен, Източен и Западен и частично Централен. ОЦ Юг е предназначен за топлоснабдяване на район Тракия, Южен и частично Централен. *ТЕЦ "Пловдив – Север"* е топлофикационна централа с комбинирано производство на топлинна и електрическа енергия за нуждите на промишлеността и комунално - битовия сектор на гр. Пловдив. Топлоснабдява битовите, обществено-административните и промишлени потребители в северните, източните, западните и частично централните райони на града. Централата е разположена на площадка с местонахождение в промишлената зона на гр. Пловдив, район "Северен" с адрес: бул."Васил Левски" №236, с граници: на запад – бул."Васил Левски", на север – отводнителен канал, на изток – отводнителен канал, на юг /посока от изток на запад/ - НЕК – ЕАД, клон "ВЕЦ група Родопи", път за "Рибарника", "Топлоремонтстрой-Пловдив".Топлофикационното дружество притежава и оперира с 160 км топлопреносна мрежа, от които 9,8 км са новоизградени топлопроводи след 2010 год. Абонатите на топлофикационното дружество са присъединени към топлопреносната мрежа чрез 1209 абонатни станции, всички оборудвани със системи за автоматика. Следващата илюстрация показва развитието на топлопреносната мрежа до 2020 г., предоставена от EVN.

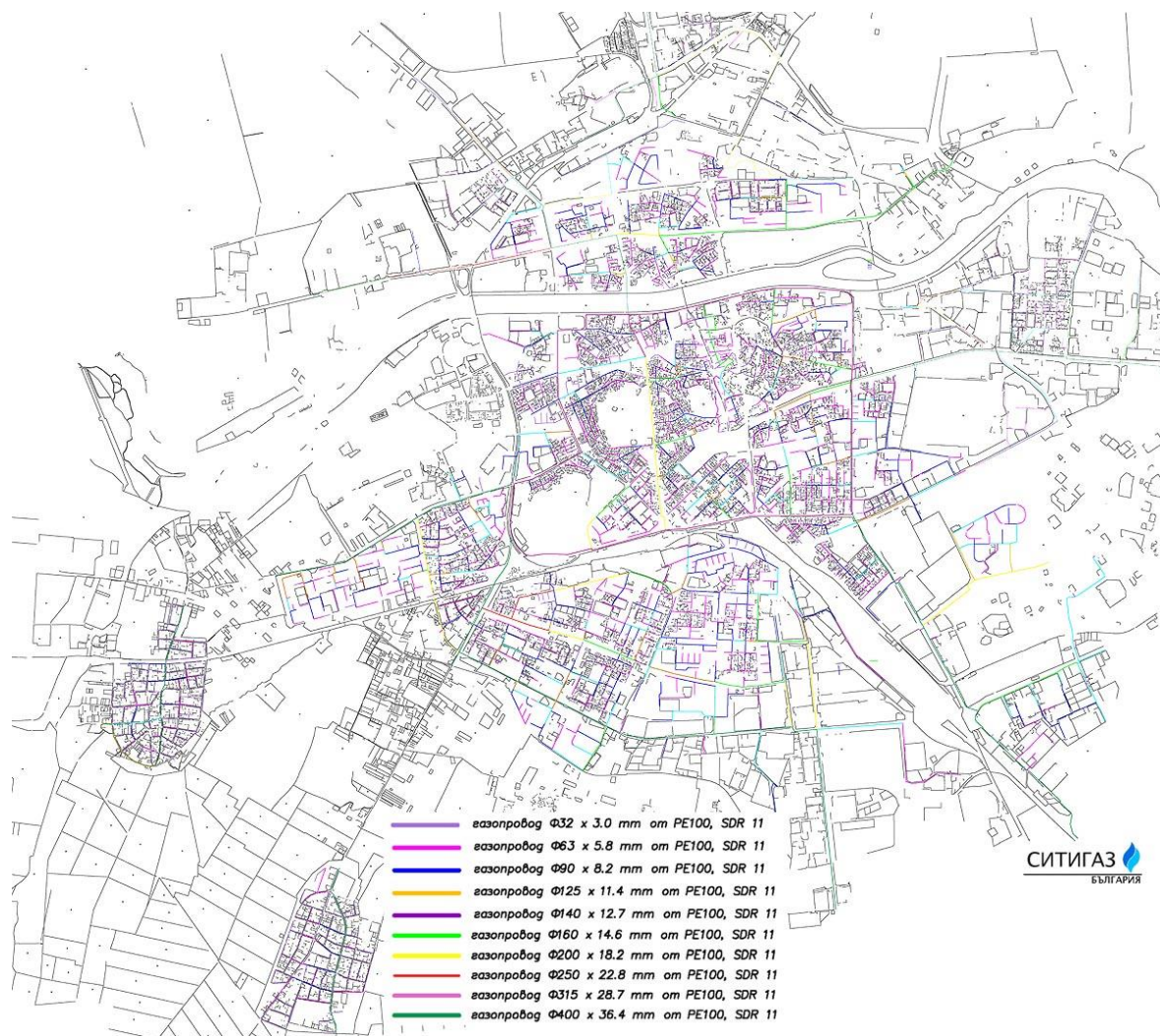
Фигура 39. Концепция за развитие на топлопреносната мрежа 2014-2020г.
Източник: EVN, 2013г.

Газоснабдяване

Захранването с природен газ на община Пловдив се осъществява от съществуващите ГРС-Пловдив юг, ГРС-Пловдив УОС, АГРС-Пловдив север. Към настоящия момент са изградени следните главни газопроводни клонове от ГРМ-Пловдив:

- От ГРС – Пловдив ЮГ за захранване с природен газ на югоизточната част на града тръгват два газопровода с диаметър 400 x 36,4 mm. Двата газопровода се движат успоредно на бул. „Асеновградско шосе“ и достигайки до урбанизираната територия се разделят. Първият тръбопровод тръгва в западна посока и навлиза по бул. „Кукленско шосе“ в квартал „Христо Ботев“ като захранва, чрез отклонения промишлени, обществени и битови консуматори. Трасето на втория газопроводен клон се насочва в североизточна посока, пресича ЖП линиите за с. Крумово и ЖК „Тракия“, като продължава по бул. „Менделеев“, бул. „Източен“ и се включва в пръстена, захранващ централната градска част.
- От АГРС – Пловдив СЕВЕР за захранване на промишлените и обществено административни консуматори, намиращи се на север от р. Марица е изграден газопровод с диаметър 315 x 28.7 mm от PE100 - SDR11. Достигайки „Карловско шосе“ от газопровода е изградено отклонение с диаметър 110x10.0 mm за захранване с природен газ на „Бултекс“ООД, „Автомотор корпорация“АД, „Булвария“АД, „Рефан“ и др. намиращи се в община Марица. Основният тръбопровод тръгва в южна посока и навлиза в гр. Пловдив. След навлизане в чертите на град Пловдив се оформят два основни клона на запад и изток, захранващи всички потенциални консуматори на природен газ.

Към настоящия момент са изградени около 97 км от разпределителната мрежа на гр. Пловдив. На територията на общината има съществуващи газопроводи, захранващи с природен газ потребители пряко присъединени към мрежата на „Булгаргаз“ АД. През 2011 год „ЕВН България Топлофикация“ ЕАД изгради нов стоманен газопровод от АГРС-Пловдив север до площадката на „ТЕЦ – Север“ с диаметър DN 300 с работно налягане 5,5МРа за нуждите на нова когенерационна централа.

Фигура 40. Схема на газопреносната мрежа
Източник: Ситигаз България, 2012 г.

2.5.3. КОМУНИКАЦИОННА ИНФРАСТРУКТУРА

Един от най-важните проблеми на телекомуникационните мрежи днес продължава да бъде достъпа на абонати до услугите предоставени от доставчиците на тези мрежи. Актуалността на този проблем най-вече се определя от бързото развитие на мрежата на Интернет-достъпа, която от своя страна изисква рязко увеличаване на пропускателната способност на абонатната мрежа. Това се постига с нови съвременни безжични и оптични средства за абонатен достъп. Територията на гр. Пловдив е включена в единна селищна телефонна мрежа на БТК АД от цифров тип, изградена на база на 5 броя районни телефонни централи, придържащи се в общи линии към административната структура на града. Има тенденция към намаляването ползването на фиксирани телефонни услуги. Оптичната свързаност между отделните централи е изградена с кабели с капаците от 12 до 60 FO /оптични влакна/, обособена основно в рингова структура обхващаща всички районни централи. Има изградена и лъчева структура с оптични кабели свързваща районна централа Център с всички останали.

С изграждането на оптичните кабелни линии се постига значителна надеждност на връзките, подобряване на качеството и скоростта на предлаганите услуги. Оптичната свързаност е изградена чрез две нива оптични рингове – магистрални и локални и отклонения от тях за осигуряване на оптична свързаност на бизнес абонати и големи клиенти на БТК АД. От 2012 год. е започнало и изграждането на оптични мрежи – FTTP – оптика до абоната, тъй като за момента мрежата за абонатен достъп е изградена на базата на медни кабели с конфигурация на три нива – първична, вторична и третична.

Тази структура е от тип „звезда“, което от своя страна не позволява организирането на обходни връзки при кабелни повреди.

Мрежата за телекомуникационни услуги в гр. Пловдив е добре развита и наситена от оператори, предлагащи кабелен и мобилен тип на тези услуги. В границите на компактният град един от основните проблеми са каналните мрежи – общински и на различните кабелни оператори. Конфликтите са със съществуващите съоръжения на различни експлоатационни дружества и кабелни оператори, част от тях не нанесени в подземния кадастър на Общината, незаконно строителство, тесни тротоари и поддръжката на колекторите.

2.5.4. ВОДОСНАБДИТЕЛНА И КАНАЛИЗАЦИОННА ИНФРАСТРУКТУРА

Съществуваща водоснабдителна мрежа

От данни на ВиК ООД гр. Пловдив, дебитите на наличните водоизточници на гр. Пловдив прогресивно намаляват. По данни на „ВиК“ ЕООД - Пловдив общото потребление на гр. Пловдив възлиза на W ср. год. = 53334.2 хил.м³/год. (1690л./сек). Необходимото водно количество на гр. Пловдив за етап 2033 год. е определено на $Q_{м.дн.}$ = 2282.60 л./сек., $W_{год}$ = 63697 хил.м³/год. Видно от изчисленията е, че съществуващите водоизточници на гр. Пловдив не са в състояние да подсигурят потреблението на града за по-късен етап, поради което се налага търсенето на алтернативи на захранване. Съществува идеята и тя е в процес на проектиране за водоснабдяването на гр. Пловдив от каскада „Въча“. Водоснабдяването на гр. Пловдив се осъществява от два основни водоизточника:

- Гравитачно - от речно водохващане на р. Търмашка с пречиствателна станция за питейни води „Храбрино“ .Проектният капацитет на станцията е 100 л/сек., а средногодишният работен дебит е 58.00 л/сек. (подаденото към потребителите питейно водно количество възлиза на $W_{ср.гл}$ = 1835 х. м³/год.). След пречистването, водата се довежда гравитачно чрез външен чугунен водопровод с диаметър Φ 300 мм с дължина $L=14$ км. в югозападния край на града – кв. „Коматево“, където се включва в съществуващата водопроводна мрежа.
- Помпачно от четири групи помпени станции: „Южна помпена станция“, „Северна помпена станция“, „Помпена станция Изток 1“ и „Помпена станция Изток 2“, разположени в терасата на р. Марица. Водите от четирите групи помпени станции се подават директно в съществуващата водоснабдителна мрежа на град Пловдив.

Основните стратегически насоки за развитие на ВиК сектора в гр. Пловдив са залегнали в изготвения през 2009 год. проект за „Техническа помощ за подготовка на проекти във водния сектор Група Б – Велико Търново, Кърджали, Перник, Видин, Пловдив, Добрич, Ямбол“ (ЕА 120187/D/SV/BG). Изготвен е и окончателен доклад при завършване на генералния план за водния сектор за град Пловдив. На база на оценката на настоящата ситуация на системите по водоснабдяване и канализация са разработени и представени приоритетните инвестиционни програми за периода 2009-2015 г. на обща стойност 126 900 000 евро за град Пловдив.

Правителството на Р България, в лицето на МРРБ, с подкрепата на ЕБВР имат намерение да финансират изграждането на проект за водоснабдяване на гр. Пловдив от "Каскада Въча". Този проект е с регионално значение, но главната му цел е бъдещото водоснабдяване на гр. Пловдив. В тази глобална рамка община Пловдив започва изпълнение на "Интегриран проект за водите на град Пловдив" на стойност 145 млн. лв. по ОП "Околна среда". За проекта има подписано споразумение с МОСВ и се очаква оценката на Европейската комисия. Заложеното съфинансиране от община Пловдив е 16.7 млн. лв.

Съществуваща канализационна мрежа

Канализационната система е смесена – за битови, промишлени и дъждовни води. Няма разделна канализационна система дори и по крайречните улици на река Марица. Канализационната система на град Пловдив е изградена между 1935 и 2001 г. (основно преди 1970 г.) от бетонови тръби и все още е в процес на доизграждане. Общата канализационна система включва 7 колектора, които преминават от юг, запад и север в

източна посока, следвайки наклона на терена. Канализационната система е предвидена като гравитачна, но при дъжд голяма част от нея работи като напорна. В югоизточния край на града е изградена Пречиствателна станция за битови отпадъчни води.

Отпадъчните води от южната част на града преминават гравитачно към ПСОВ, а отпадъчните води от северната част се изпомпват от ПС „Север“ към ПСОВ. Това състояние е реалност от 1 юли 2008 г. Преди тази дата само отпадъчните води от южната част са били свързани с ПСОВ, докато отпадъчните води от северната част са били зауствани непречистени в р. Марица. Помпената станция и напорния северен колектор за препомпване на отпадъчните води до ПСОВ са изградени (2 напорни колектора, всеки с диаметър 1000 мм) преди две години и са в експлоатация от м. юли 2008 г. Материалът, от който са изработени тръбите на колекторите в града е както следва:

- Бетонни тръби – диаметър 150 мм до 1000 мм, обща дължина – около 380 км;
- Стоманобетонни тръби – кръгли с диаметър 1250 мм до 1500 мм и тръби с петоъгълно сечение - 1000/1000 до 4000/3000 мм, обща дължина – около 35 км;
- Устообразни тръби от стоманобетон - 1100/685 до 4400/2750 мм, обща дължина - около 33 км;
- Тръби с яйцевидно сечение от стоманобетон - 600/900 до 1300/1950 мм, обща дължина - около 30 км;
- Полиетилен с висока плътност – диаметър до 1030 мм – няколко километра.

Град Пловдив е разположен в долина и малките хидравлични наклони на мрежата са причина за бързото претоварване на канализацията. Канализацията често пъти се претоварва в централната част и това създава опасност от замърсяване на околните почви и води, както и от възникване на болести и епидемии.

Малкият диаметър на градската канализация, проектирана и изградена през 30-те и 40-те години на миналия век, е поради ниските оразмерителни параметри, по-точно за максимална интензивност на дъждовните води от 220 л/с.ха и за период на претоварване от 3 години. Понастоящем интензивността на дъждовните води в района е 314 л/с.ха. По тази причина дори при средно интензивни валежи канализацията на града се запълва и работи под налягане, като наводнява мазетата на прилежащите къщи, подлезите и съседните терени. Друга причина за намаления капацитет на съществуващата канализация е, че някои канали са задръстени с отпадъци, предимно строителни, както и поради ниските скорости на водата в каналите при сухо време. Това е положението в главен колектор VII и причинява неблагоприятен хидравличен режим на заустващите в него колектори.

Колектори I и IV са в най-лошо състояние. При обилен дъжд последният работи под налягане и наводнява съседните сгради и улици. През 2003 г. колекторът се е задръствал 35 пъти и е наводнявал пътя, кръстовищата и мазетата на съседните сгради. Този проблем засяга около 100000 души.

Съществува предпроектно проучване за изграждане на канализационната система, изготвен през 1999 г., който предвижда завършване и съединяване на южния и северен колекторни пръстени. Северният колекторен пръстен е проектиран да облекчава натоварването на съществуващата канализационна система, като покрива площите северно от р. Марица от 1295ха. Работният проект за пръстена е изготвен през 1991 г. Строителството започва през 1992г. Първият етап, който включва помпена станция за препомпване на водата през р. Марица в ПСОВ Пловдив е завършен през 2007 г. и въведен в експлоатация през м. юли 2008 г. Останалата част от северния колекторен пръстен с обща дължина 3340 м е построен през м. ноември 2008 и това облекчава второстепенната мрежа и поема битовите и дъждовни води от северната част на града.

Новопостроеният северен пръстен VII А ще облекчи съществуващия колектор VII. При силен дъжд колекторът работи под налягане и наводнява улиците и мазетата на околните сгради. Само през 2003 г. колекторът се е претоварвал 26 пъти, като е наводнявал

улиците и кръстовищата. Вече е построена част от този колектор с дължина 1 875 м от стъклопластови тръби с диаметър 1 600. Той свързва съществуващия преливник на ПСОВ и новопроектиран преливник на южния колектор.

Договорен е инвестиционен пакет за постигане на съответствие с Директива 91/271/ЕС, намаляване на здравия риск, намаляване инфилтрацията на външни води в колекторите и повишаване свързаността към канализационната мрежа. Въз основа на оценката на съществуващото състояние и бъдещите повишени изисквания към качествата на отпадъчните води е изготвен списък с основните приоритетни дейности, свързани с канализационната система и пречистване на отпадъчните води на град Пловдив. Общо за част канализация с пречистване на водите стойността на проекта е около 72 500 000 евро, включително 10% непредвидени, в т.ч. за канализационна мрежа 37 830 000 евро и за ПСОВ и рекултивация на депо – 28 100 000 евро.

2.5.5. ИЗВОДИ ЗА ИНФРАСТРУКТУРНО РАЗВИТИЕ, СВЪРЗАНОСТ И ДОСТЪПНОСТ НА ТЕРИТОРИЯТА

Налични потенциали

- Местоположението на гр. Пловдив като международен възел на трансконтинентални (ЕТК №4 и 8), национални и регионални връзки изток-запад и север-юг оформят града като важен комуникационно-транспортен център;
- Интегрираният план за градско възстановяване и развитие извежда и в трите зони за въздействие съществени комуникационни пунктове и трасета като приоритетни и показва приложимостта на ОУП в ключови градски територии;
- Съхранената крайградска обиколна жп линия и нейното клоново развитие към голям брой населени места в зоната на активно влияние на Пловдив, както и тенденцията за увеличаване на коефициента на подвижност съдържат изключителна възможност за бъдещото ѝ включване в единната транспортно-комуникационна система на града;
- Летище Пловдив представлява важност за развитие на въздушния транспорт и подобряване на икономическа и рейтингова позиция на града;
- Газификацията на промишлените зони /без Източна индустриална зона/ е почти напълно реализирана;
- Газификацията на обществено – административния сектор в районите с изградена газоразпределителна мрежа е на добро ниво;
- Развитието на гр. Пловдив като кръстовище на международни транспортни коридори ще бъде силно подпомогнато чрез изграждането на *мобилна мрежа за специални и граждански услуги*, свързани с всички видове транспорт;
- Съществува потенциал за изграждане на *интегрирана информационна система на община Пловдив* за подобряване на процесите и обслужването на гражданите и бизнеса, с възможност за увеличаване броя на услугите.

Съществуващи проблеми

- В по-голямата си част уличната мрежа, особено в Централната зона на града, е с изчерпана пропускателна способност или работи на границата на пропускателната си способност;
- Предимно в централните градски части пропускателната способност на изследваните участъци от първостепенната улична мрежа вече е изчерпана и надвишава с 40-50% практическата пропускателна способност на светофарно регулираните кръстовища;
- Липсват основни прекачни пунктове на СМГТ, които да съвместят основните пътникопотоци;
- Околовръстната ЖП-линия за градски превози не е оптимизирана по отношение пътникопоток, не е съвместена със системата МОПТ и не може да се използва оптимално;
- Крайградската обиколна жп линия, съставена от обхождащите трасета на т.н. специални жп връзки, е в незадоволително състояние и е негодна за движение;

- Товарните жп гари са слабо натоварени и не се използват пълноценно по тяхното транспортно предназначение;
- Индустриалната жп мрежа е в лошо състояние и се използват около 20% от нея. Много от клоновете са изоставени, обрасли с растителност, запустели или прекъснати;
- Битовата газификация в гр. Пловдив все още е много слабо развита;
- Голяма част от газифицираните райони са в режим на комплексно жилищно застрояване, което предполага съгласието за газифициране на сградата на поне 2/3 от собствениците ѝ. Това е реална пречка пред битовата газификация;
- Наличните водни ресурси, разположени в терасата на река Марица намаляват капацитета си и не могат да отговорят на настоящото потребление в града;
- Водопроводната мрежа на град Пловдив е изградена предимно с азбесто-циментови и стоманени тръби, повечето от които са с изтекъл срок за експлоатация, следствие на което загубите във водопроводната мрежа достигат до 65%;
- Липсата на напорни резервоари за съхранение на необходимия дневен резерв води до неравномерна работа на помпените станции;
- В канализационната мрежа има инфилтрирани водни количества и големи количества условно чисти води от промишлеността и поради това отпадъчните води са силно разреждени
- Поради това, че пречиствателната станция е проектирана само за снижение на БПК и ХПК, то тя не отговаря на изискванията по наредба №6/2000;
- Централната част на града /без големите пътни артерии/ се отводнява чрез канализация с относително малки диаметри. Необходима е поетапна подмяна на тези канални клонове.

2.6. ЕКОЛОГИЧНО СЪСТОЯНИЕ И РИСКОВЕ

Община Пловдив е урбанизирана, с висока плътност на застрояване, интензивен автомобилен трафик и промишлена активност. Освен антропогенното въздействие, до голяма степен състоянието на околната среда се определя и от абиотичните фактори. В района преобладават западни ветрове, висок е дела на тихо време (безветрие), налице е относително висока влажност на въздуха и интензивна слънчева радиация през летните месеци. Поради характеристиките на релефа се наблюдават специфични метеорологични особености.

Представената по-долу информация е на база на стратегически общински документи, както и планове и доклади на РИОСВ – Пловдив и Басейнова Дирекция за управление на водите Източноевропейски район – Пловдив, и други. Информацията, мерките и действията, чиито източник не е упоменат изрично, са извлечени от следните документи:

- Програма за опазване околната среда на територията на община Пловдив 2006-2014 г. (ПООС);
- Актуализация на плана за действие към Програма за опазване на околната среда на територията на община Пловдив, 2011 г.;
- Актуализация на програмата за подобряване на качеството на атмосферния въздух на територията на Община Пловдив 2003-2010 г. и План за действие за периода 2011-2013 г.;
- Плановете за управление на хълмовете „Бунарджик“, „Младежки хълм“ и „Данов хълм“;
- Проект на Програма за достигане на нормативните нива по показателите ФПЧ_{2,5} и полициклични ароматни въглеводороди (ПАВ) в атмосферния въздух на територията на Община Пловдив с План за действие за периода 2013-2015 г.;
- Стратегическа карта за шума за агломерация Пловдив с план за действие;
- Актуализацията на общинската програма за управление на отпадъците 2011-2016 г.;
- Програмите за овладяване популациите на безстопанствените кучета и котки до 2014г.

2.6.1. СЪСТОЯНИЕ НА КОМПОНЕНТИТЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

Територията на Община Пловдив е разположена на територията на биома на широколистните листопадни (летнозелени) и смесени гори на умерените ширини в Северното полукълбо и в Европейско-Западносибирската област на Палеарктичното биогеографско царство. Намира се на 160 m надморска височина. Според биогеографското райониране на България (Груев, 1994), територията на общината попада в Среднобългарски район, подрайон на Горнотракийската низина. Намира се в централната част на Горнотракийската низина по двата бряга на р. Марица. Пловдивското поле е типична алувиална низина, формирана от р. Марица и нейните притоци. От северозапад се издигат възвишенията на Същинска и Сърнена Средна гора, на изток – Чирпанските възвишения (650 m). От юг полето е оградено от склона на Родопите – стръмен и висок – около 1300 m н.в. От запад са източните склонове на Рила (1700-2100 m).

Геоморфоложка характеристика

В географско отношение територията на Община Пловдив попада в обхвата на Тракийско-Странджанската природо-географска област – Горнотракийска подобласт – Пазарджишко-Пловдивски регион. В геоморфолошко отношение районът е част от Преходнопланинската котловинна геоморфоложка област, като попада в териториите, заети от разчленени алувиални низини. Според геоморфолозите (Гълъбов и др., 1962), Община Пловдив попада в низинния височинен пояс (от 0 до 200 m н.в.) и в морфоструктурата на Балканидите. В котловинната морфоструктура са образувани вътрешно котловинни възвишения – това са Пловдивските хълмове – най-високият “Младежки хълм” (Джендем тепе) – 285,5 m н.в., “Хълм на Освободителите” (Бунарджика) 265 m н.в., “Данов хълм” (Сахат тепе) – 227 m н.в., Трихълмието (Тримонциум, състоящо се от Тексимтепе – 195 m н.в., Джамбазтепе – 212 m н.в. и Небеттепе – 207 m н.в., Марково тепе – 189 m н.в. Върху силно разломения палеогенски релеф се е образувал Пловдивския гребен, който обхваща “Пловдивското поле”. Гребенът е изпълнен с алтерниращи пясъци, глини, чакъли, валуни и варовици. По самия Маришки разлом, в долината на р. Марица, се издига Пловдивския хорст, представен от сиенитните Пловдивски хълмове.

Климат

Според климатичната подялба на България (Ташков, 1982) територията на Община Пловдив попада в преходно-континенталната климатична област. В Горнотракийската низина преходно-континенталният климат е типично изразен. Климатът на Пловдивското поле, в което е разположен градът има специфични климатични проявления, които формират неговия мезоклимат, отличаващ се с характерни особености. Релефът има съществено значение за формирането на местния климат. Характерно тук е не низината, а оградните планини и възвишения, които с полето формират една голяма коритовидна морфологична структура. Тази структура е “черупката” на пловдивския въздушен басейн и обуславя спецификата на физическите процеси в него (инверсии, преориентация на въздушния поток, “долината на бриза”, фьон и др.). Най-характерно следствие от “черупката” са температурните инверсии. Градът също има своето влияние за формиране на собствения си микроклимат. Тепетата със своята височина, ориентация на склоновете, скалите и растителността, седловинните връзки между тях, падините – поречието на р. Марица и най-ниска ивица районът около Гребния канал, формират специфичния микроклимат който в различните зони от територията е различен. Характеризира се със сравнително мека зима, но с неустойчивост на зимните температури – при фьон могат да достигнат до +20°C, а при температурни инверсии падат под -30 градуса. Лятото е горещо, есента – топла и продължителна, а пролетта – хладна, с чести слани. Средната годишна температура е 12,2°C, а средната годишна амплитуда – 23,4°C градуса. Територията на Пловдив попада в единствената зона на пресичане на изолиниите на най-ниските януарски и най-високите юлски температури в Европа. Абсолютният максимум за

периода 1930-1970 г. е отчетен през месец август – +41,3°C, а през 2000 г. – +42,3°C. Средно годишната минимална температура е 6,5°C, а абсолютният минимум – 31,5°C. Така средно годишната максимална температурна амплитуда надхвърля 70°C.

През последните години се наблюдават значителни климатични различия в сравнение с периода до 70^{-те} години. Сезоните все повече се разминават, изчезват пролетта и есента, и от зимата след рязък скок на температурите се преминава направо в лятото. Наблюдава се общо покачване на зимните и летните температури.

За Пловдив, през цялата година доминиращ е западният вятър – 33-60%, следван от този от изток – 16-33% и тези от югозапад и югоизток – до 10%. Оградните планини и коритообразна морфоструктура на Пловдивското поле са причина за слабите ветрове (0-5 m/s), като ветровете със скорост до 1 m/s заемат 95% от времето в годината, тези със скорост 2-4 m/s – от 5 до 30%. Местните ветрове са долиния бриз и фьона. При нахлуване на въздушни маси от долиния бриз се наблюдават температурни инверсии, съпроводени от мъгли, ниски температури и др., а при тези от фьона – зимните температури рязко се покачват.

Влажността на въздуха като показател на климата е в пряка зависимост от температурата на атмосферата, от овлажняването на постолащата повърхност и вятъра. Средната годишна относителна влажност в гр. Пловдив е 73%, най-висока е през декември – 86% и най-ниска през м. юли-август – 62%.

Валежите в Пловдив са също неблагоприятни. За това свидетелства средно годишната сума на валежите – 540 mm (най-ниски в региона), с максимум през месец февруари – 332 mm и минимум през месец август – 31 mm. До 70-те години сезонното разпределение на валежите е сравнително равномерно (зима – 123 mm, пролет – 149 mm, лято – 144 mm, есен – 124 mm). Отново, от 80 год. насам, се наблюдава промяна на това състояние и "прегрупиране" на валежите в един пролетен максимум и засушаване в останалите сезони, т.е. оформяне на два сезона – дъждовен и засушлив.

Снежната покривка предоставя най-добри възможности за подхранване на почвените хоризонти с влага – спокойно и без ерозия. Средномесечния и годишен брой дни в Пловдив със снежна покривка е: януари – 11, февруари – 5, ноември – 1, декември – 6, ср. год. – 23 дни. Средната височина на снежната покривка е между 2 и 4 cm, средно максималната – между 6 и 13 cm, а абсолютният максимум е 52 cm. Поради честия преход на температурата през 0°C, снежната покривка рядко издържа до нов снеговалеж. Урбанизираната територия на общината има специфичен климат. Основните фактори, влияещи на климата на града, са вида, плътността, ориентацията и характера на сградния фонд, вида и ориентацията на уличната мрежа, озеленени и неозеленени терени, водни площи, вид и отражателна способност на изкуствените покрития, източници на топлинни и газови емисии и т.н. От съчетаното влияние на природните и антропогенни фактори са формирани местни климатични условия. За града те не са много благоприятни. Това се вижда от "Биоклиматичния паспорт на града". Общо 58,02 дни (15,89%) от годината са с дискомфортни климатични условия, в 113,2 дни климатичните условия на средата са благоприятни за основните човешки дейности, а в останалите 170 дни времето е студено или прохладно с превес на вятъра.

Таблица 28. Биоклиматичен паспорт на град Пловдив

Продължителност		Показатели			Биоклиматична оценка
Брой дни	% от годината	Т°C на въздуха	Влажност %	Вятър м/с	
36.30	9.93	Под 0°	Над 80%	Над 3.5	Дискомфортно охлаждане
57.03	15.62	0-5°	30-70	3-3.5	Студено
113.20	31.01	5-15°	30-70	0.5-3.0	Прохладно
136.75	37.48	15-25°	30-70	0.5-3.0	Комфорт
21.72	5.96	>25°	<30	<0.5	Дискомфортно прегряване

Съгласно ПООС комплексната ландшафтно-климатична оценка на територията очертава четири микроклиматични зони в градската територия.

Води

Съществен елемент от градската среда на гр. Пловдив е р. Марица, която го пресича от запад на изток. Наклонът на коритото на реката е малък от 0,8 до 0,9%, поради която причина при прииждане тя често се е разливала в околната низина. Наводненията са нанасяли големи щети на града, ето защо през 1937 г. започва облицоване с камъни на десния бряг на реката. Облицовката не е била завършена и през 1957 г. високите води заливат голяма част от кв. Филипово. Впоследствие Общината взема мерки за почистване на коритото и пълно облицоване на двата бряга в района на града. Това спасява Пловдив от наводнение при катастрофалните наводнения в България през 2005 г.

С най-голямо значение за р. Марица е натискът, породен от точкови източници: градски отпадъчни води от ГПСОВ – Пловдив и индустриални емитери ("КЦМ" – АД и "Агрива" АД). Програмата от мерки за повърхностните води (План за управление на речните басейни в Източнобеломорски район 2010-2015 г., том 4 - Марица) включва следните мерки за ВТ река Марица от р. Вьча до р. Чепеларска, ГК-2, 4,5 и 6 и Марковки колектор: изграждане на утайково стопанство към ГПСОВ-Пловдив; реконструкция/подмяна на канализационна мрежа в гр. Пловдив; залесяване на бреговете с дървесни видове (4 бр. на 15 м); забрана за сечи на естествена дървесна растителност по бреговете и островите в реката; забрана за добив на инертни материали, строеж на МВЕЦ, прочистване на речни корита, зауствания, корекции и строг контрол през зимния период (конкретно в места за зимни струпвания на риби – земен канал на ГПСОВ на Пловдив, от заустване до мост на пътя Пловдив-Садово -0.66 км; р. Марица, гр. Пловдив, от мост на В. Априлов до ЖП моста на линия Карлово-Пловдив - 0.75 км).

Почви

Почвената покривка е един от основните абиотични фактори, определящи характера на растителността. Образувана в продължение на милиони години, тя е междинно звено между геолого-геоморфоложката основа, климатичните условия, динамиката на водата и растителността.

Според почвено-географското райониране на България, Община Пловдив попада в Южнобългарската ксеротермална почвена зона, която се поделва на няколко зонални почвени типове. В Горнотракийската низина са разпространени карбонатните и типични смолници, образувани върху водонепропускливи плиоценски езерни седименти и андезитни туфи и туфити, средиземноморско климатично влияние и незначителен наклон. Характеризират се с маломощен почвен хоризонт (45-60 см), по-слабо уплътнен хумусен хоризонт и с по-високо хумусно съдържание (3,5 - 4%) в сравнение с излужените смолници.

Почвите в Община Пловдив са почти ненарушени и по морфологичен строеж те не се отличават от естествените с изключение на повърхностните хоризонти. При тях се наблюдава изтощаване и влошаване на някои ценни агрохимични свойства. Почвите в гр. Пловдив са предимно "антропогенни" (Antrosols, от типа урбаногенни почви – Urbicantrosols), типични за градска среда, с ясно изразени характерни особености, като по произход, състав и свойства съществено се различават от естествените почви. Те нямат нормален естествен профил, който обикновено е нарушен поради извършването на строителни, мелиоративни и укрепващи дейности. Пластовете в тях са със състав, зависещ от това кой, кога, какво е насипвал. Не могат да се причислят към определен почвен тип, тъй като профилът не притежава характерните за почвите, образувани в резултат на естествен почвообразователен процес. Притежават лек механичен състав, ниско съдържание на хумус, азот и фосфор. Усвоимата влага е много малка, поради високата водопропускливост и слабите им водозадържащи способности. Изменението на

урбаногенните почви има случаен характер. Съществува изменение на температурния, водния и въздушен режим.

Почвите по пловдивските тепета са със силно скъсени профили – главно ринкери и литостоли, тъй като са образувани върху устойчиви на изветряне сиенити. При тях се наблюдават почвени различия и подтипове, но за всички е характерна ерозията, която застрашава целостта на почвената покривка и нейната функционалност.

2.6.2. СЪСТОЯНИЕ НА ФАКТОРИТЕ, ВЪЗДЕЙСТВАЩИ ВЪРХУ ОКОЛНАТА СРЕДА

Основен документ, определящ целите и приоритетите в областта на околната среда в Община Пловдив е „Програма за опазване на околната среда на територията на Община Пловдив“ за периода 2006 - 2014 г. Друг стратегически документ е приетият с Решение № 495 (Протокол № 22 от 20.12.2012 г.) „Генерален план за организация на движението на град Пловдив“ със следните цели, засягащи околната среда:

- Чувствително подобрене на уличния трафик и намаляване на престоя на автомобилите по кръстовищата от Първостепенната Улична Мрежа (ПУМ) на гр. Пловдив;
- Подобрене на екологичните условия в града по ПУМ на града, вследствие намаляването на шума и газовите емисии на автомобилите;

Реализират се проекти с фокус върху подобряване на градската среда. Един от тях е проект „Подобряване на екологичната и рекреационна среда на град Пловдив“, с финансовата подкрепа на ОПРР 2007-2013 г., съфинансирана от ЕС чрез Европейския фонд за регионално развитие“ (Договор № BG161PO001/1.4-02/2008/003). Към края на 2011 г. по проекта са благоустроени междублокови пространства (на бул. "Шести септември" №195-201; бул. "Пещерско шосе" - ул. "Бряст"), площад на ул. "Генерал Скобелев"; градинка кв. "Прослав". Рехабилитирана е зелена площ от южната страна на ул. "Напредък", реконструирани са парк "Райчо Кирков" и парк "Белите брези", район "Южен".

При издаване на строително разрешение стриктно се спазват изискванията на Наредба № 4 за Обхвата и съдържанието на инвестиционните проекти и Наредба № 8 за обема и съдържанието на устройствените схеми и планове. В постоянният състав на ЕСУТ на Община Пловдив влиза експерт ландшафтен архитект, който следи за спазване на специфичните изисквания в част „Паркоустройство“.

Провежда се политика по насърчаване на гражданите за активно включване в Кампания "Зелен дом" за поддържане на зелените площи и почистването. В административен район „Тракия“, през 2011 г. във връзка с инициативата "Зелен дом, зелена зона" са номинирани 15 адреса, които са поощрени за добре поддържани площи пред блока с материални награди.

Замърсяване на водите

Данните от пунктът за контролен мониторинг на повърхностни води на територията община Пловдив (р. Марица – гр. Пловдив) показват умерено екологично състояние. Химичното състояние на р. Марица се следи от Автоматична станция за мониторинг на води към Изпълнителната агенция по околна среда (ИАОС), разположена в УПИ I – зеленина, кв. 561а, по плана на Пета градска част.

За подземните води се извършва качествен и количествен мониторинг като на територията на Община Пловдив е определен контролен мониторингов пункт за химичното състояние на едно подземно водно тяло (код BG3G00000NQ018).

Вътрешноведомствена комисия (Заповед № 12 ОА - 423/21.02.2012 г. на Кмета на Община Пловдив) ежесечно извършва обход и оглед за наличие на строителни и битови отпадъци, незаконни постройки, израснали във водното течение дървета и незаконни водовземания, с цел поддържане проводимостта на речното легло на реките Марица, Първенецка и Пясъчник.

Във връзка с постоянната защита от вредното въздействие на водите на 13.02.2013 г. Община Пловдив има подписан договор с Центъра за научни изследвания към

Университета по архитектура, строителство и геодезия за предпроектно проучване във връзка с бъдещи дейности по ремонт, реконструкция, изграждане на нови подпорни стени и социализиране коритото на река Марица в границите на града. В рамките на проекта ще бъдат изследвани хидравличният режим на реката, състоянието на ниските, високите и подпочвените води, ще се направи техническа оценка на подпорните стени, геодезично заснемане и цифров модел на коритото в 10-километровата зона от Околовръстния път до моста на Адата.

Подземните води в района за община Пловдив са от голямо значение, тъй като по-голямата част населението на Общината и промишлените предприятия се водоснабдяват от подземните води чрез изградените сондажни и шахтови кладенци. Подземните води в района са в хидравлична връзка с повърхностно течащите води и техните качества се влияят значително от качествата на повърхностните води. Дълбочината на подземните води в района на Общината е 10-15 m. Образуваният водоносен хоризонт в порестите почви, изграждащи Горнотракийската низина, върху площ от 2300 km², като обемът на водите достига 4 млрд.м³. През последните години се забелязва понижаване на нивото на подземните води, което основно се дължи на постоянното изземване на пясък от коритото на р. Марица.

Друг фактор, влияещ върху водите в града, е канализационната система, разгледана в съответния раздел заедно с нейните специфични проблеми и потенциали. Отпадъчните производствени води след пречистване в локални пречиствателни съоръжения са включени в градска канализация и се допречистват в ГПСОВ, подлежаща на рехабилитация с цел да се намали притока на вредни вещества, органика и биогенни елементи във водоприемника. Същевременно се отчита висок брой проверки през 2012 г. (n=163) на фирми, заустващи отпадъчните си води в градската канализация, от които 42 броя са с наднормено замърсяване. От тях 85 броя имат локални пречиствателни съоръжения, от които 18 броя са с наднормено замърсяване.

Водоснабдяването на гр. Пловдив основно се извършва от 54 броя тръбни сондажни кладенци, водите от които посредством 4 помпени станции – “Юг”, “Север”, “Изток-1” и “Изток-2”, се подават във водопроводната мрежа на града. Общото количество вода от тръбните кладенци, което се подава във водопроводната мрежа на града е 2270 l/s.

Проблемите и решенията за водоснабдителната система са разгледани в съответния раздел. Ключов замърсител на водоснабдителната система е канцерогенният характер на етернитовите тръби на действащата водоснабдителна мрежа.

Замърсяване на въздуха

Територията на Община Пловдив е урбанизирана, с висока плътност на застрояване, интензивен автомобилен трафик и промишлена активност. Основни източници на замърсяване през зимния период е комунално - битовия сектор, автомобилният транспорт, състоянието на пътната инфраструктура. През летния период влиянието на бита е заменено с активни дейности на населението типични за летния период напр. строителни, ремонтно-строителни и др. – създаващи предпоставки за вторичен унос.

РИОСВ - Пловдив следи качеството на атмосферния въздух в два пункта, които са част от Националната система за мониторинг на околната среда: един градски фонов Автоматична измервателна станция (АИС) “Каменица” и транспортно-ориентиран при „Баня Старинна”. През 2011 г. превишение на ПС за СЧН на NO₂ е регистрирано в при АИС „Баня Старинна” (27 превишения) (Национален доклад за състоянието и опазването на околната среда в Република България през 2011 г., 2013). Основен източник на азотни оксиди, водещи до превишаване на нормите в двата района са емисиите от автомобилния транспорт. Анализът на регистрираните концентрации по показател NO₂ през 2012 г. показва, че и в двата пункта не са отчетени превишения на СЧН над допустимите 18 за календарна година.

Финните прахови частици (ФПЧ_{2,5}) имат за основен източник отново емисиите от транспорта, но също така и битовия сектор, промишлената дейност, както и лошо

поддържаните пътни артерии. Средногодишната норма е превишена при АИС „Каменица“ през 2011 г.

През следващата 2012 г. ФПЧ₁₀ показват ясно изразена зависимост от метеорологичните условия като през зимният сезон има слабо разсейване на замърсителите. С началото на отоплителния сезон се наблюдава повишаване на броя превишенията на средно денонощните концентрации на ФПЧ₁₀. Естествено влияния оказват не само горивни процеси от битовия сектор, но и от транспортния поток и състояние на пътната инфраструктура.

Полициклични ароматни въглеводороди (ПАВ) постъпват в атмосферния въздух от изгарянето на различни видове горива, в т.ч. и в битовия сектор. През 2011 г. в РОУКАВ Пловдив е регистрирано превишение на целевата СГН за съдържание на ПАВ в атмосферния въздух.

Към момента в Община Пловдив действа „Актуализация на Програма за подобряване качеството на атмосферния въздух на територията на Община Пловдив“ за периода 2011-2013г., приета от Общински съвет Пловдив с Решение № 223 от 16.06.2011 г. В Програмата и Плана за действие са заложени редица ключови мерки, които имат пряк дългосрочен ефект към подобряване на КАВ. Така например за 2011 г. са отделени средства в размер на 10 209 642.00 лв. за изпълнение на дейността Поддържане на чистотата и Извозване на едрогабаритен отпадък. Активно се провеждат информационни кампании:

- за разясняване и стимулиране използването на по-качествени горива (по-висока калоричност, по-малко прах), ефективни отоплителни съоръжения и начини на отопление (пиролизни котли, камини и котли на биомаса с к.п.д. над 85%, газ, централно топлоснабдяване);

- за ограничаване използването на примитивни печки за отопление на твърди горива с ниска топлинна ефективност.

Към 2011г. са извършени пред проектни проучвания за използването на екологично чисти горива, биогорива и екологични превозни средства. Създадена е база данни на фирми към Община Пловдив, извършващи търговска дейност на твърдо гориво на територията на общината. Към базата данни се поддържа информация от районните администрации за изразходваните твърди и течни горива (дърва, въглища, брикети и нафта) в куб. м. или тонове за година, като ориентиран процент на домакинство.

Във връзка с поддържане и повишаване на статистическата информация необходима за вземане на управленски решения във връзка с чистотата на атмосферния въздух бе изготвен и одобрен от Кмета на Община Пловдив „Информационен лист на обектите неподвижен източник на емисии в атмосферния въздух от собственици/ползватели на обекти осъществяващи дейности свързани с изпускане на емисии на територията на Община Пловдив“. Същият е приложен на територията на шестте административни района във връзка с териториалното деление на Община Пловдив. Информационния лист съдържа информация за годишното потребление на гориво от източника на емисии, вид на горивото, вид и марка и мощност на котелната инсталация на обектите неподвижен източник на емисии в атмосферния въздух на територията на Община Пловдив, обхваща периода 2009-2010-2011г. Информационния лист съдържа още информация за оператора на обекта и лице за контакт.

Контрол и адекватни санкции се предприемат за нерегламентирани дейности, замърсяващи с прахови частици (горене на гуми, изхвърляне на строителни и други отпадъци, паркиране на коли в зелени площи и др.). Въведеното изискване кореспондира с чл. „Наредба за опазване на околната среда на територията на Община Пловдив“ (Решение №199 взето с Протокол №10 от 28.05.2009 г.). С нея се уреждат обществените отношения, свързани с осигуряването, опазването и поддържане на природосъобразна екологична среда и чистотата, както и условията, и реда за отглеждане на домашни любимци и тяхната регистрация на територията на Община Пловдив.

Във връзка със стимулиране използването на ВЕИ са монтирани слънчеви колектори за получаване на топла вода на 5 общински обекта преди 2011г.

Шум

Община Пловдив разполага с план за действие към стратегическа карта за шум на агломерация Пловдив, разработен 2010 г. Паралелно с това общината има одобрен генерален план за организация на движението на град Пловдив, който дава ясна представа за стратегията касаеща подобряване развитието на транспортната система в гр. Пловдив.

Напълно реализирана е мярката за намаляване на километрите изминат пробег на обществения транспорт с 15 % съгласно Решение № 522, взето с Протокол № 29 от 15.12.2011 г. на Общински съвет – Пловдив.

Приоритет е даден и на изграждането и доизграждането на велосипедни алеи. В идеен проект по Схема „Устойчив градски транспорт“, финансирана от Оперативна програма „Регионално развитие“ е заложено изграждането на велоалеи на територията на Община Пловдив с обща дължина около 48 км. Проектът е в процес на корекции. На бул. „България“ – север е изградена велоалея с обща дължина 2335м. В процес на изпълнение е „Стратегия за превръщането на Пловдив в град на велосипедиста 2010-2020 г.“. Стратегията е приета с Решение № 43, взето с Протокол № 4 от 17.02.2011 г. на Общински съвет- Пловдив.

През 2012 г. са преасфалтирани и реконструирани редица транспортни трасета на обща стойност 6 277 520.86 лева, което непосредствено намалява шумовото замърсяване на града.

Важен критерий при сключване на договорите с фирмите превозвачи, е автобусите извършващи вътрешноградски транспорт да бъдат с екологосъобразност на двигателите „ЕВРО 3“. До края на 2012 г. броят на автобусите със стандарт „ЕВРО“ 4 е 24 брой, а с „ЕВРО 5“ – 38 брой. В допълнение за ограничаване на транзитния поток, особено на тежкотоварните автомобили през зоните с повишен пътен трафик в гр. Пловдив във всички случаи на повишена интензивност са предприемани действия за пренасочване на потока по обходни маршрути.

Инвестиционни проекти и разрешителните за строеж с обществено предназначение подлежат на оценка за съответствие като се следи предвидената климатизация да отговаря на изискванията, заложи в нормативните актове по отношение източниците на шум.

Община Пловдив своевременно реагира на оплаквания за високи нива на шума. Така например при обслужване на съдовете за битови отпадъци в ранните часове на деня, ОП „Чистота“ е извършило експериментална промяна на работното време на сметосъбиращата техника от 09:00 до 19:30 часа за район „Южен“. В тази връзка през юни 2012 година е проведено и анонимно анкетиране на граждани (50 анкетни карти) от различни възрастови групи, живеещи на територията на район „Южен“, гр. Пловдив.

Главните източници на шум в града са транспортните средства: леките и товарни автомобили, както и тези на масовия градски транспорт. Съгласно Закона за защита от шума в околната среда, компетентен орган по контрола на шума в околната среда от промишлени инсталации и съоръжения на територията на агломерация Пловдив е РИОСВ-Пловдив. По данни на Регионалната инспекция през 2012 г. не са констатирани наднормени нива на шума в мястото на въздействие на контролираните от тях обекти.

Освен данни от Националната система за мониторинг на шума в околната среда, Община Пловдив разполага със Стратегическа Карта за шум (СКШ) и данни от Системата за постоянен мониторинг на шума в гр. Пловдив, собственост на Община Пловдив. „Стратегическата карта за шум за агломерация Пловдив“ има за цел да определи степента на шумовото натоварване в околната среда чрез измерване, оценка и картотекиране на шумовите нива в околната среда (Решение № 311, взето с Протокол № 15 от 03.08.2009 година на Общински съвет – Пловдив). В допълнение е приет и План за действие към Стратегическата карта за шум на гр. Пловдив (Решение № 368, взето с Протокол № 26 от

23.09.2010 година на Общински съвет – Пловдив). На база Заповед № 12 ОА 3135/12.12.2012 г. на Кмета на Община Пловдив е сформирано специализирано звено (7 длъжностни лица от Пловдивски Общински Инспекторат) за извършване на текущ контрол по отношение на шума чрез преносим шумомер.

От проведените през 2012 г. контролни измервания и докладвани собствени периодични измервания от производствени обекти, извършващи дейността си на територията на агломерация Пловдив, не са констатирани наднормени нива на шум. Броят на пунктовете, в които РЗИ-Пловдив е провеждал мониторинга на шум за Пловдив през 2012 година е 44. Измервателната система за непрекъснат мониторинг и контрол на шума в околната среда към Община Пловдив разполага към момента с 5 брой стационарни измервателни терминала.

Ерозия, замърсяване и запечатване на почвите

Ерозията на почвите е агроекологичен индикатор, който обикновено се изразява като загуба на почва (t/ha). Оценката на средногодишните загуби на почва от ерозия за дадени климатични, почвени, топографски и стопански условия се извършва с помощта на математически модел, базиран на уравнение USLE³ и с използване на географска информационна система (ГИС). По този начин е възможно да се локализира риска от ерозия на определена територия, да се оценят загубите почва, да се направят различни анализи и прогнози в зависимост от конкретни нужди. Към момента такава оценка се прави единствено за земеделски земи.

Почвените замърсявания биват два вида: дифузни (с основен източник земеделските практики и атмосферното замърсяване) и локални (минни обекти и индустриални предприятия). В резултат на локалните и дифузните почвени замърсявания настъпват промени в състоянието на почвата.

На територията на Община Пловдив не са регистрирани превишения на МДК за 2011 г.

Зелена система

Зелената система е ключова подсистема на града за подобряване както на микроклимата, така и на качеството на атмосферния въздух.

Зелената система на Пловдив се базира основно на уличното, дворищното и вътрешно квартално озеленяване (зеленина за ограничено обществено ползване и със специфично предназначение), докато терените на най-важната ѝ категория – зелената за широко обществено ползване имат разпокъсан характер. Нейни основни елементи са парковете, хълмовете, „Цар Симеоновата градина“, „Дондуковата градина“ и още няколко малки обществени градини, като те са с различна степен на фактическа изграденост.

- Реализирани паркове са: „Цар Симеоновата“ градина, „Дондуковата“ градина, парк „Рибница“, хълм Бунарджика, „Данов хълм“.
- Частично реализирани паркове са „Отдых и култура“ и „Младежки хълм“.
- Неустроени паркове са „Лаута“ и „Остров Адата“.
- Предвижданията на предходните устройствени планове за създаването на „Южен парк“ са компрометирани поради реституцията на предвидените за това терени.

Специфичен ресурс на Пловдив, пряко свързан със зелената система, са водните площи представени преди всичко от двата големи водоема - река Марица с 185,90 ха, вкл. остров „Адата“ с прекрасни условия за градски парк и Олимпийският гребен канал с 37,00 ха.

Количествените параметри на системата от обществени зелени площи изявяват ясно нейната недостатъчност. Терените за озеленени обекти за широко обществено ползване (паркове, градини и скверове) са 9,27 кв.м/об. Терените за озеленени обекти със специфично ползване (гробнищни паркове, Ботаническа градина, дендрариуми, разсадници) са 2,14 кв.м/об. или общо обществено достъпните озеленени площи на един обитател възлизат на 11,51 кв.м, при норматив от порядъка на 20-28 кв.м/об.

Освен, че е недостатъчна, обществената зеленина покрива твърде неравномерно отделните градски части. С най-висок показател е тя в район „Западен“, където благодарение на масива на парк „Отдых и култура“ задоволеността с терени за зелена система (вкл. и спорт) е 55,52 кв.м/об., при това в благоприятен пешеходен изохрон. В низходящ ред следват районите „Тракия“ - 23,14 кв.м/об. благодарение на парка „Лаута“, въпреки, че не е цялостно устроен; „Централен“ – 14,87 кв.м/об., благодарение на хълмовете и двете градски градини; „Северен“ – 10,84 кв.м/об., от които обаче 9,06 кв.м/об. идват от гробищен парк в производствената зона; „Източен“ – 6,49 кв.м/об., от които и тук 4,48 кв.м/об. са от Централен гробищен парк и накрая район „Южен“ – 3,89 кв.м/об. с една единствена градина на ул. „Скопие“.

Съществуващата система от обществени озеленени площи се характеризира и с две съществени функционални слабости. Първата е, че липсва 15 минутна пешеходна достъпност до границите на общоградските паркове за близо половината от територията на града, а там където съществува, капацитетът на парковете не е достатъчен да поеме контингента от население. Примери за това са парковите площи в район „Източен“ – с единствената градинка във „Втора Каменица“, район „Северен“ – с парка „Рибница“, район „Южен“ с градинката на ул. „Скопие“. Вторият недостатък е липсата на необходимите зелени клинове, пояси и зони за осъществяване на контакта на града с природата и планината, трансформирайки свободните пейзажни пространства в архитектурно оформени паркови композиции, подобряващи микроклимата.

Ресурсите за увеличаване на обема на обществените озеленени площи, с които разполага Пловдив в рамките на градската територия са ограничени, но все пак съществуващи. По отношение на озеленените площи за широко обществено ползване това са свободните незастроени терени в северната, югоизточната и южната производствени зони, незастроените терени общинска собственост в район „Западен“ и естествено поречието на р. Марица.

По отношение на озеленените площи с ограничено обществено ползване това са междублоковите пространства на жилищните комплекси, които в голямата си част са лишени от дълготрайна декоративна растителност и, в които могат да се обособят обществени градинки с локално значение. Според Общия устройствен план в отделните устройствени модули има резерви, които да покрият поне част от нормативно необходимата зеленина на града.

През 2012 г. е проведена мащабна залесителната акция с акцент по оживени булеварди, междублокови пространства, градини и паркове. Засадени са общо 98 342 брой храсти и 1 607 брой дървета. Вложените средства за посадъчен материал и засаждане са в размер на 211 602 €.

Планирането, изграждането, устойчивото поддържане, опазването и развитието на зелената система на територията на община Пловдив се регулира от специална наредба, одобрена с решение № 225, взето с протокол № 11 от 11.06.2009 г. на Общинския съвет.

2.6.3. БИОРАЗНООБРАЗИЕ И ЗАЩИТЕНИ ТЕРИТОРИИ

Обща характеристика

Във фитогеографско отношение Община Пловдив спада към Медитеренската провинция на Европейската широколистна област, която се характеризира с разпространението на ксеротермни гори от космат дъб (*Quercus pubescens*), благун (*Quercus frainetto*) и цер (*Quercus cerris*) и на мезофилни гори от летен дъб (*Quercus robur*) и полски бряст (*Ulmus minor*), разпространени в цялото тракийско поле и вече напълно унищожени и превърнати в обработваеми земи. Долината на р. Марица е важен фитоклиматичен път за проникването от юг на север на редица по-южни (средиземноморски и субсредиземноморски) растителни видове, които се концентрират най-вече по терените с варовикова скална основа. За района на гр. Пловдив такива видове се срещат по хълмовете – Младежки хълм, Хълм на освободителите и Сахат тепе, а именно: червена хвойна (*Juniperus oxycedrus*), кукуч (пистация) (*Pistacia terebinthus*), румелийско лютиче

(*Ranunculus rumelicus*), средиземноморски шпорец (*Delfinium halteratum*), румелийски кантарион (*Hypericum rumelicum*), бенедитска пресечка (*Cnicus benedictus*), храстовиден хришел (смин) (*Jasminum fruticans*), както и отдавна унищожените ендемични видове подуточашковклинавче (*Astragalus physocalyx*) и четинест кантарион (*Hypericum setiferum*). От края на 19 век с намесата на градските власти в зелените площи и уличните пространства се залесяват с предимно декоративни дървесни видове (като акация, айлант, софора, каталпа), а в парковете площи се въвеждат рудерални елементи за сметка на естествените тревисти видове.

Характеристика на основните типове природни местообитания

За територията на Община Пловдив могат да се диференцират следните основни типове природни местообитания съгласно Директивата на Съвета на Европейската икономическа общност 92/43/ЕЕС за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна, респ. включени в Приложение 1 на Закона за биологичното разнообразие:

1. *Сладководни местообитания, в които се намират находища на водни, водолюбиви лечебни растения, отнасящи се към групата на хидро- и хигрофитите* (поречието на р. Марица и влажните зони в близост до нея, напоителни и отводнителни канали, както и рибарниците край гр. Пловдив):

- 3130 *Олиготрофни до мезотрофни стоящи води с растителност от Littorelleta uniflorae и/или Isoetes-Nanojuncetea.*

Това природно местообитание в България е представено от два подтипа в зависимост от надморската височина, като на територията на Община Пловдив е представен втория подтип, а именно: *Низинни пионерни съобщества от едногодишни хигрофити, развиващи се върху изсъхващи влажни наноси (тип пясъци) през втората половина на лятото по бреговете на големите реки във вътрешността на страната (Марица, Тунджа). Имат динамичен характер и всяка година се изменят в зависимост от водното ниво и от периода на засушаване.* В Община Пловдив този подтип природно местообитание е представено по поречието на р. Марица.

- 3150 *Естествени еутрофни езера с растителност от типа Magnopotamion или Hydrocharition.* Към този тип природно местообитание се отнасят: *Водни площи с частично антропогенен произход, напр. изоставени наводнени баластриери, еутрофни до мезотрофни крайречни езера, старици, лимани, най-вече с мътни, богати на органика води.* В тях се срещат много разнообразни хидрофитни съобщества. Разпространено е в цяла България, основно в ниските райони, най-вече в Тракийската и Дунавската низина. В Община Пловдив това природно местообитание е представено по поречието на р. Марица - изоставени баластриери, стари речни корита и разклонения, рибарниците край гр. Пловдив, напоителни и отводнителни канали и др.

2. *Естествени или полуестествени тревни формации, в които се намират находищата на мезофитни и ксерофитни, главно тревисти лечебни растения (необработваеми земеделски земи, синури, ивици край пътища и др.)*

- 6220 *псевдостепа с житни и едногодишни растения от клас Theropodietea.* Към това природно местообитание се отнасят *ксеротермни тревни съобщества с преобладаване на едногодишни растения, сред които представители на родовете Млечка (Euphorbia), Плюскавиче (Silene), Челебитка (Nigella), Горицвет (Adonis), Лен (Linum), Мак (Papaver), Детелина (Trifolium) и геофити от родовете Лук (Allium), Кукувиче грозде (Muscari), ромулея, пролетка (Romulea) и др.* *Среща се локално по сухи ерозирали терени в Южна България, в райони с изразено средиземноморско климатично влияние, вкл. и долината на р. Марица.* В Община Пловдив това природно местообитание е представено главно извън регулационните граници на гр. Пловдив - необработваеми земеделски земи, синури, ивици край пътища и др.

3. *Горски местообитания, в които се намират находищата на сенколюбиви тревисти и храстови лечебни растения* (крайречните горски съобщества по р. Марица, р. Първенецка (парк "Отдых и култура" край гребния канал) и р. Пясъчник, запазените естествени и полуестествени горски екосистеми по пловдивските хълмове и най-вече Младежки хълм и др.)

- 92АО Крайречни галерии от бяла върба (*Salixalba*) и бяла топола (*Populusalba*). Към този тип природно местообитание се отнасят крайречни горски съобщества с доминиране на бяла върба (*Salixalba*), крехка върба (*Salixfragilis*), бяла топола (*Populusalba*), черна топола (*Populusnigra*), а в храстовия етаж кучешки дрян (*Cornussanguinea*), червена калина (*Viburnumopulus*) и елшовиден зърнастец (*Frangulaalnus*) Разпространени са на преувлажнени места край реките в низините в южните части на страната, но най-вече край реките Марица, Струма, Места, Тунджа. В Община Пловдив това природно местообитание е представено по поречието на р. Марица, край устието на р. Първенцка (парк "Отдых и култура" край гребния канал) и частично по поречието на р. Пясъчник.
- 9560 Ендемични гори от *Juniperusspp.* Към този тип природно местообитание се отнасят силно разреждени средиземноморски горски съобщества с доминиране на дървовидна хвойна (*Juniperusexelsa*) – асоциация жълт равнец-дървовидна хвойна (*Achilleoclypeolatae- Juniperusexelsae*). Среща се по ерозирали склонове до 600 м.в. с ерозирали почви и множество скални разкрития. Имат богат видов състав, включващ редица средиземноморски и ендемични таксони. Това местообитание е представено частично в южния и отчасти източния и югозападния склон на Младежкия хълм, където поради недостъпността на стръмните склонове и сипей средата е била по-слабо антропогенно повлияна.

Тъй като проучваната територия обхваща главно урбанизирана градска среда и прилежащата към нея извън регулационна площ, при описаните по-горе природни местообитания се наблюдават изменения от основния тип, които са различни в зависимост от степента на проявеното антропогенното влияние. Освен това на територията на общината се наблюдават и местообитания, типични за урбанизираната градска среда, които не могат да бъдат отнесени към естествените (съгласно Директива 92/43/ЕЕС, респ. ЗБР) като парковите площи, отнасящи се към зелената система.

Защитени територии

На територията на Община Пловдив са разположени 3 защитени територии - "Бунарджик", "Младежки хълм" и "Данов хълм". Те са единствените в страната, които са вписани изцяло в силно урбанизирана градска среда.

За трите защитени територии има разработени планове за управление по планови задания, одобрени от министъра на околната среда и водите. И трите защитени територии са с категория „Природна забележителност (ПЗ)“. Целта на обявяването и на трите обекта е запазването на ландшафта на уникални геоморфоложки образувания - част от тепетата в Пловдив.

ПЗ МЛАДЕЖКИ ХЪЛМ

Обявен със Заповед № РД466 от 22.12.1995 г.

Документи за промяна:

1. Приемане на План за управление със Заповед № РД-541 от 26.05.2004 г.
2. Промяна в режима на дейностите със Заповед № РД-903 от 11.12.2008 г.

Площ: 36.2 ха според регистъра на ИАОС.

Южният склон на този хълм и отчасти източния и югозападен склонове е най-интересен във флористично отношение, тъй като от научна и природозащитна гледна точка това е рядко срещано разнообразие и струпване на едно място на толкова много защитени, "червени", ендемични и редки растения.

Премахнати са изсъхнали дървета (35 броя) и са оформени храсти. От видовете копривка, ясен и явор са засадени 25 броя; черен бор в парковата част 5 бр.; зацвявяването е с 1500 броя едногодишни цветя. Внесените 180 броя храсти са от вида лигуструм, лоницера и евонимуст. Подменени са дъски за пейки 15 броя. По поливната система в долната зона са отстранени 12 аварии като са подменени кранове и части от аварирания водопровод. Ремонтирани са 58 м² настилка по плочници и 70 м² паважни настилки.

ПЗ ДАНОВ ХЪЛМ

Документи: Обявен със Заповед № РД466 от 22.12.1995 г.

Документи за промяна:

1. Приемане на План за управление със Заповед № РД-541 от 26.05.2004 г.
2. Промяна в площта - намаляване със Заповед № РД-591 от 04.08.2006 г.
3. Промяна в режима на дейностите със Заповед № РД-903 от 11.12.2008 г.

Площ: 5.24 ха според регистъра на ИАОС.

В сравнение с Младежки хълм и Бунарджика, Дановият хълм има значително по-беден флористичен състав, което се дължи от една страна на по-малката му площ, а от друга – на по-силната му пряка и косвена антропогенна повлияност. Сегашният състав на флората включва 103 вида, в т.ч. 8 дървесни и храстови и 96 тревни.

Оформените дървета са около 45 броя, както е работено и по почистването на зазелавели 250 броя храсти, отстранени са над 320 броя издънки на дървета.

ПЗ ХЪЛМ БУНАРДЖИК

Документи: Обявен със Заповед № РД466 от 22.12.1995 г.

Документи за промяна:

1. Приемане на План за управление със Заповед № РД-541 от 26.05.2004 г.
2. Промяна в режима на дейностите със Заповед № РД-903 от 11.12.2008 г.

Площ: 22.0 ха според регистъра на ИАОС.

На хълма все още се срещат известен брой редки, защитени, включени в червената книга и ендемични растения. Те обитават главно скалите и силно каменливите участъци по хълма - места, където прокарването на алеи и залесявания са трудно изпълними.

Някогашната растителност на хълма по местата с повече почва, каквито са части от източния, северния и другите склонове, е била представена от съобщества с преобладаващо участие на летен дъб (*Quercuspedunculiflora*) и полски бряст (*Ulmusminor*) и единични екземпляри от липа, мъждрян, полски клен, храсти от глог, маслинка, дрян и др. Тази растителност е отдавна унищожена и заменена с изкуствено засадена от летен дъб (на места той се размножава субспонтанно), акация, благун (*Quercusfrainetto*), бъз, гледичия, каталпа, черница, див рожков, различни видове спиреи.

Осъществено е залесяване на широколистни дървета от вида копривка, платан, явор и ясен (брой 43), смърч и черен бор(108), 450 броя храсти от вида лигуструм и ружа са използвани за оформяне на парковата част. Подкастрени и оформени са 4100 броя храсти, 80 дървета по автомобилния път към върха. Възстановени са 158 м² алеи. Възстановен е захранващ поливния водопровод. Подменени дъски за пейки 30 броя.

2.6.4. ПРИРОДНИ РИСКОВЕ И ПРЕВЕНЦИЯ

В община Пловдив са отчетени значими минали наводнения (значимостта е оценена по отношение на ефекта върху човешко здраве, околна среда, стопанска дейност, културно наследство) и като територия, която може да бъде засегната от потенциални бъдещи наводнения. Първите документирани наводнения в района на гр. Пловдив датират от 31 август – 01 септември 1856 г., когато нивото на водата в града надвишава 4 м. Следват няколко големи наводнения. Изградените корекции водят до усвояване на територии, принадлежали в миналото на реката за земеделие и урбанизирани територии. Строителството на диги и стесняването на напречния профил на реката вследствие на канализирането запазват площите зад дигите от наводняване. В същото време, обаче, се увеличават значително скоростта на течението, обемът и върхът на високата вълна за разположените по-надолу участъци. Важна дейност на Община Пловдив през 2012 г. с положителен дългосрочен ефект е изграждането на бетонова подпорна стена за предпазване на терена от заливане, както за левия бряг, така и за десния бряг на р. Марица от км 2⁺⁸⁸⁴ до км 3⁺⁴³⁴ с финансиране по ОП „Регионално развитие“.

2.6.5. УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ

Актуализираната Общинска Програма за управление на отпадъците на Община Пловдив е приета с Решение №146, взето с Протокол №12 от 12.05.2011 г. на Общински съвет – Пловдив. Планът за действие обхваща периода от 2011 до 2016 г. и включва основните

мерки и дейности, насочени с цел общинската политика, свързана с управление на отпадъците, да отговоря на Европейските изисквания. В програмата са заложили следните 5 основни приоритета:

1. Предотвратяване и намаляване на образуването на отпадъците;
2. Нарастване на количествата рециклирани и оползотворени отпадъци;
3. Екологосъобразно обезвреждане на отпадъците;
4. Предотвратяване и намаляване на риска от стари замърсявания с отпадъци;
5. Увеличаване на инвестициите в сектора и прилагане на принципите „отговорност на производителя“ и „замърсителят плаща“ и др.

По първият приоритет са отчетени за 2011 г. проведено традиционно почистване под надслов „За един по-чист и зелен град“ и сключени договори за въвеждане на системи за разделно събиране на излезли от употреба батерии и акумулатори; излезли от употреба гуми; излязло от употреба електрическо и електронно оборудване. Извършени са своевременни проверки по сигнали на граждани за наличие на опасни отпадъци от медицински заведения в съдовете за битови отпадъци.

По вторият приоритет (цел) е отчетено въвеждане на нови схеми на разделно събиране, които допълват изградената инфраструктура и съответстват на целите, поставени с действащата нормативна уредба и политиката в сектора и осигуряване на информация на обществеността. Договорът с „ЕКОБУЛПАК“ АД е от 2007 г. за пет района (Централен, Северен, Южен, Източен и Западен). Сепарираните количества са представени на Табл. 1, а през 2011 г. за депониране са предадени общо 4330 т.

Таблица 29. Обобщени резултати за сепарираните количества, предадени за рециклиране, през 2011 г.

Сепарирани отпадъци от опаковки от системата за разделно събиране на ЕКОБУЛПАК АД в Община Пловдив за 2011 г., кг			
Хартия	Пластмаса	Стъкло	Общо рециклирани отпадъци
110 162	34 743	64 038	208 943

Източник: община Пловдив

За район Тракия е сключен договор с „ЕКОПАК БЪЛГАРИЯ“ АД на 10.06.2009 г. за разделно събиране, съхранение, сортиране и обработка на отпадъци от опаковки. За 2011 г. са отчетени 118 713 кг от , предадени на краен преработвател.

Също така се отчита оптимизиране на системата за събиране и транспортиране на битови отпадъци на територията на Община Пловдив като са обхванати шестте административни района.

По приоритет №3 се отчита визуална проверка и е посочено, че при констатиране на отпадъци, които не са битови организаторите по райони от ОП „Чистота“ сигнализират в районната администрация и инспектората за предприемане на съответните действия от собствениците на отпадъци по екологосъобразното им обезвреждане в съответствие с действащата нормативна уредба. Специализираната техника на общинското предприятие е морално остаряла и е необходимо закупуване на нова специализирана техника за сметоизвозване: сметовози, ротопреса с три оси, 18м3 – 4 бр. и с ротопреса с две оси, 15м3 – 1 бр.

Община Пловдив е сключила договор с „НОРД ЕЛРЕЦИКЛИНГ“ ЕАД за събиране, транспортиране, временно съхраняване и предаване за последващо третиране на негодните за употреба батерии и акумулатори /НУБА/ и оползотворяване на излязло от употреба електрическо и електронно оборудване /ИУЕЕО/.

На 22.08.2011 г. е сключен договор с оползотворяваща организация „НОРД АВТОРЕЦИКЛИНГ“ АД, съгласно който Общината предоставя правото, а оползотворяващата организация приема да организира за своя сметка на територията на Общината система за събиране, временно съхраняване и транспортиране на излезлите от употреба моторни превозни средства на нейна територия. Със същата фирма е сключен и договор за

екологосъобразно събиране, транспортиране, временно съхраняване и предаване за оползотворяване и/или обезвреждане на отработените масла.

Биоразградимите отпадъци от територията на Община Пловдив постъпват в изградената в землището на с. Шишманци „Инсталация за биологично разграждане по закрит способ“. ДЗЗД „Консорциум Екологичен завод“ изпраща отчети с данни за приетите за третиране неопасни отпадъци, съгласно които през 2011 г. приетото количество за ферментация в инсталация за биологично разграждане по закрит способ е 58 020,522 т. и е произведен 20 479, 34 т. компост.

По четвъртият приоритет може да се обобщи, че съоръженията за третиране на отпадъци се поддържат в съответствие с действащите нормативни изисквания. Експлоатацията на „Регионално депо за неопасни отпадъци, в землището на с. Цалапица“ (Комплексно разрешително №355-НО/2008 г. на МОСВ/КР/, влязло в сила от 02.01.2009 г.) и „Депо за неопасни отпадъци и Инсталация за биологично разграждане по закрит способ, с. Шишманци“ (Комплексно разрешително № 380-НО/2009 г. от ИАОС, в сила от 03.11.2009 г.) се осъществява при спазване на условията, поставени в Комплексните разрешителни за работа.

Депонираното количество отпадъци на депото в землището на с. Цалапица за 2011 г. от Община Пловдив е 60 661,360 т.

Контролът върху екологосъобразното третиране на генерираните отпадъци се извършва съобразно разпоредбите на Закона за управление на отпадъците, дружествата и търговците, които извършват дейности с отпадъци подлежат на регистрационен, разрешителен или лицензионен режим – чл.12 от ЗУО. През 2011 г. от РИОСВ-Пловдив са издадени 38 бр. решения за дейности с отпадъци за територията на община Пловдив. От отдел УОКДМ са издадени 38 бр. разрешения за депониране на отпадъци на Депо за неопасни отпадъци на гр. Пловдив, в землището на с. Цалапица и третиране на отпадъци в „Депо за неопасни отпадъци и Инсталация за биологично разграждане по закрит способ“, с. Шишманци.

Строителните отпадъци от гр. Пловдив и региона се обработват и депонират на депо за строителни отпадъци, съгласно Разрешение № 09-ДО-935-00/23.02.2010 г., издадено по реда на чл.12 от Закона за управление на отпадъците. Депото е на територията на с. Първенец, община Родопи (отстояние 13 километра от гр. Пловдив).

Във връзка с прилагане на законодателството в сферата на отпадъците на територията на Община Пловдив действа Наредба за управление на отпадъците на територията на Община Пловдив (приета с Решение на Общински съвет – Пловдив с Решение № 144, взето с Протокол №8 от 18.05.2006 г.) и от 2011 г. е актуализирана Наредба на Община Пловдив за реда и условията за намаляване на замърсяването с отпадъци от излезли от употреба МПС (Приета с Решение №268, взето с Протокол №17 от 14.07.2011 г. на Общински съвет – Пловдив). Също така Община Пловдив е член на Регионално сдружение „Цалапица“ по отношение на Регионално депо за неопасни отпадъци, в землището на с. Цалапица, местност "Паша махала" и на Регионално сдружение „Шишманци“.

2.6.6. ПРОБЛЕМИ, ПОТЕНЦИАЛИ, ПРОЕКТИ, МЕРКИ

Спецификата на околната среда е, че проблемите възникват във всички градски подсистеми и не могат да бъдат отстранени само с програмите по екология. При това някои от тези проблеми трябва да се отстраняват паралелно, за да дадат траен ефект върху компонентите на средата. Това прави както изпълнението на мерките, така и управлението на процеса изключително комплексен и труден.

В този смисъл редица мерки, заложили по другите раздели на Общинския план за развитие (особено в сферата на транспортно-комуникационната и техническата инфраструктура) изпълняват функцията на хоризонтална политика по отношение на околната среда. Тук са разгледани непосредствено възникналите проблеми и проекти извън съседните области на действие на плана за развитие.

Управленският капацитет, задълженията и отговорностите на община Пловдив по опазване на околната среда са определени с редица наредби, като:

- Наредба за опазване на околната среда на територията на община Пловдив (последна актуализация с решение № 500, взето с протокол № 22 от 20.12.2012 г. на ОбС);
- Наредба за управление на отпадъците, приета с решение № 144, взето с протокол № 8 от 18.05.2006 г. на ОбС;
- Наредба за осигуряване на обществения ред (последна актуализация с решение № 427, взето с протокол № 18 от 25.10.2012 г. на ОбС);
- Наредба за развитие, поддържане и опазване на зелената система на община Пловдив, приета с решение № 225, взето с протокол № 11 от 11.06.2009 г. на ОбС;
- Наредба на община Пловдив за реда и условията за намаляване на замърсяването с отпадъци от излезли от употреба МПС, приета с решение № 161, взето с протокол № 9 от 17.05.2012 г. на ОбС;
- Наредба за овладяване популацията на безстопанствени кучета и котки и регламентиране отглеждането на домашни кучета и котки на територията на община Пловдив, приета с решение № 204, взето с протокол № 10 от 31.05.2012 г. на ОбС (последна актуализация на 20.12.2012 г.)

Тези наредби заедно с програмите определят политиката на общината по отношение на околната среда достатъчно обхватно. По всички направления на околната среда особено последните две години им подробни отчети по мерки, които създават пълна характеристика на дейността на общинската администрация в тази област. Такива са например:

- Отчети по програмата за опазване на околната среда (ежегодно 2008-2012 г.);
- Отчети за мерките за качеството на атмосферния въздух (2005 до 2012 г. ежегодно);
- Отчетът за изпълнение на Актуализация на Общинска Програма за управление на отпадъците на Община Пловдив, приета с Решение №146, взето с Протокол №12 от 12.05.2011 г. на Общински съвет – Пловдив за отчетен период 2011 г.;
- Отчетът по изпълнение на план за действие за ограничаване и намаляване на шума в околната среда на агломерация Пловдив за 2011 и 2012 година и други.

Специфичен териториален аспект на раздела по околната среда е следният. Въпреки че, община Пловдив обхваща главно урбанизирана градска среда и прилежащи към нея терени, благоприятното географско положение на града, влиянието на долината на р. Марица, играеща ролята на фитоклиматичен път за проникване на средиземноморско и субсредиземноморско влияние, както и наличието на площи, в които антропогенното въздействие е слабо изразено определят сравнително голямото многообразие от природни местообитания, обхваща територията на цялата община. Това са естествени или близки до естествените сухоземни или акваториални области, характеризиращи се с характерни абиотични и биотични особености, придаващи им специфичен облик и обезпечаващи развитието на видовете.

Актуализацията на програмите на Община Пловдив (основно през 2012 г.) в сферата на екологията създава базата, върху която да се постигне подобряване на състоянието на околната среда и условията на живот, като извеждат проблемите и определят мерки за преодоляването им.

Направление „Въздух“

Община Пловдив е класифицирана като район, в който нивата на замърсителите прах, фини прахови частици под 10 микрона /ФПЧ10/, серен диоксид и кадмий превишават установените норми или нормите плюс определените допустими отклонения от тях. Във връзка с това и на основание изискванията на Закона за чистотата на атмосферния въздух, през 2003г. е разработена “Програма за подобряване качеството на атмосферния въздух /КАВ/ на територията на Община Пловдив”, приета от Общински съвет – Пловдив с Решение № 75, взето с Протокол

№ 3 от 26.02.2004 г.

Към настоящия момент на основание официално уведомление от РИОСВ-Пловдив за необходимостта от изготвяне на актуализация на съществуващата програма по показателя ФПЧ10 с писмо с изх.№ М- 150/15.6.2010., и уведомление от МОСВ с писмо изх. № 91-00-743-02.12.2010 г. и изх. № 91-00-7430 /28.01.2011 г. до Кмета на Община Пловдив има стартирала процедура по Актуализация на Програмата за подобряване на качеството на атмосферния въздух на територията на Община Пловдив за периода 2010-2013г. Актуализацията на Програмата е продължение на дейността на община Пловдив за намаляване на замърсяването на въздуха на територията на община Пловдив и предотвратяване на по - нататъшно емитиране на вредни вещества от основните дейности – транспорт, битово отопление, почистване, строителни дейности, използване на твърди и течни горива в обществените и търговски сгради.

Актуализацията на Програмата за подобряване на качеството на атмосферния въздух на територията на Община Пловдив и изготвяне на План за действие към нея за периода 2011-2013 се налага по следните причини:

- непостигане на необходимите резултати (достигане и поддържане на установените със законодателството по опазване чистота на въздуха норми) от предвидените мерки в Плана за действие за периода 2003-2010 г.;
- изтичане на срока за действието му;
- промяна в приноса на отделните източници на замърсяване на атмосферния въздух и заплахата от сериозни икономически санкции от ЕК.

И проблемите, и произтичащите от тях решения са свързани с градски подсистеми като обществения транспорт, енергийната ефективност, топлоснабдителната система, състоянието на уличната мрежа, изграждането на буферни паркинги, липсата на велосипедни алеи, както и на работа с гражданското общество. Това проличава особено в раздела за дългосрочните действия до 2014 г.

Реализират се инвестиционни проекти, които имат пряк положителен ефект върху околната среда в община Пловдив, и най-вече по отношение замърсяване на въздуха. Така например тече активен процес на модернизиране на транспортната инфраструктура и пътните настилки, както и на ограничаване на ръчното метене и замяна със специализирана техника, гарантираща отстраняване на праха от настилките без разпрашаване, където позволява пътната инфраструктура (1 076 400 км/за 2011 г.). Тези успешно изпълнявани дейности имат пряк положителен ефект върху КАВ, по-специално понижаване нивата на ФПЧ₁₀.

Направление „Води“

Проблемите в направлението са описани в съответния раздел по техническата инфраструктура. Основният инструмент за преодоляването им е генералният план за водоснабдяване и канализация до 2033 г. и свързаният с него интегриран проект за водите.

Специфичен проблем, свързан с управлението, е очакваното прехвърляне на инфраструктурните активи на общината.

По отношение на управление на водите на басейново ниво проблемите и мерките са изведени в плана за управление на речните басейни в Източно-беломорския район и по специално в раздела за река Марица. Общинската администрация следва да включи индикаторите за контрол на мерките в програмата за опазване на околната среда на община Пловдив и да участва в обсъжданията по мониторинга.

Направление „Ландшафт и зелена система“

С Наредбата за развитие, поддържане и опазване на зелената система на община Пловдив от 2009 г. е създадена нормативната рамка за разглеждане на озеленяването и ландшафтните проблеми като градска подсистема. С разработването на програма към наредбата ще се определят съответстващите мерки. На този етап основният проблем,

формулиран в ОУП, все още е налице – това е недостигът на зелени площи спрямо нормата. Липсата на територии за постигане на целта следва да се компенсира с уплътняване на наличните площи и с интензивното озеленяване на уличните пространства. И тук решаването на проблемите не е самостоятелно, а е обвързано с комплексни реконструкции на градските квартали, с интегрираното планиране, с реализация на мероприятията по транспортната инфраструктура. Като самостоятелни действия по поддръжката и частичното изграждане на подсистемата ОП „Градини и паркове“ предлага следното:

- Реконструкция на паркови площи чрез възобновяване и модернизиране на озеленяването, изграждане на поливни системи, обновяване на детски съоръжения и паркова мебел: Градина „Рибница“, „Лаута“, Парк „Отдых и култура“, „Източна Румелия“, бул. „Марица“ – север и юг.
- Поетапно подмяна на застаряваща и заболяла растителност по улици и булеварди, с нова от подходящи видове с висока декоративна и екологична стойност.
- Изграждане на съвременни поливни системи в площи с изпълнено озеленяване, квартални градинки и булеварди.
- Провеждане на специализирани мероприятия по хълмовете Бунарджик, Данов хълм и Младежки хълм съгласно Плановете за управление на зелените територии с цел създаване на условия за устойчиво развитие и разпространение на български и балкански реликтни ендемични видове, които са основна причина за обявяване на хълмовете за защитени територии.
- Повишаване качеството на поддръжка на зелените площи в междублокови пространства, чрез постепенно увеличаване на отделените средства и поддържащия персонал.

Същевременно постоянна задача на предприятието е изграждането и поддръжката на поливните системи на зелените площи.

Направление „Отпадъци“

„Програмата за управление на отпадъците на територията на Община Пловдив 2011 – 2016 г.“ и Плана за действие към нея осигуряват екологосъобразното управление на отпадъците чрез предотвратяване, намаляване или ограничаване на вредното им въздействие върху човешкото здраве и околната среда. При изпълнение на заложените дейности в Плана за действие, общинската политика, свързана с управлението на дейностите по отпадъците ще отговаря напълно на Европейските изисквания.

Програмата за управление на отпадъците на територията на Община Пловдив е разработена в съответствие с Националната програма за управление на дейностите по отпадъците и включва мерки, предвидени в плана за действие към Националната програма, съгласно чл.29, ал.4 от Закона за управление на отпадъците. Община Пловдив своевременно предприема мерки за управление на отпадъците, в това число и актуализация на общинските наредби и сключване на договори с външни изпълнители. Община Пловдив участва в създаването на регионални сдружения за Регионалните депа за отпадъци (Регионално сдружение „Цалапица“ и „Шишманци“), което оптимизира тяхното функциониране, управление и мониторинг.

Въведена е система за разделно събиране на отпадъци от опаковки, като за целта е сключила договори с „ЕКОБУЛПАК“ АД (през 2007 г. за обслужване на районите Централен, Източен, Западен, Северен, Южен) и „ЕКОПАК БЪЛГАРИЯ“ АД (през 2009 г. за обслужване на район Тракия) в качеството им на Организации по оползотворяване. В резултат към 2011 г. се отчита понижение на депонирания отпадък.

Изграден е “Завод за преработка на ТБО”, който трайно решава проблема с ТБО.

Планът за действие на Актуализираната програма за управление на отпадъците 2011-2016 г. очертава цели със съответните мерки и финансови рамки, някои от които са следните:

- Предотвратяване и намаляване образуването на отпадъците: информационни кампании, екомаркировка, диференцирано таксуване;

- Нарастване количествата на рециклирани и оползотворени отпадъци: център за рециклиране, мониторингова система за контрол на разделното събиране, увеличаване капацитета на сепариращата инсталация в Шишманци;
- Подобряване на организацията по разделяне, съхранение, събиране и транспортиране на отпадъците: претоварна станция, система за интегрирано управление на опасни отпадъци, подновяване на специализираната техника за сметосъбиране и специализирани съдове, разделно събиране на отпадъците от дърва и въглища;
- Екологосъобразно обезвреждане на отпадъците: идентифициране на нерегламентирани сметища, съоръжение за предварително третиране на строителни отпадъци, етапна рекултивация на всяка закрыта клетка в сметището в с. Цалапица;
- Нормативно регулиране управлението на отпадъците;
- Осигуряване на база данни на отпадъците: информационна система;
- Укрепване на административния капацитет;
- Увеличаване на инвестициите в сектора и прилагане на принципите „Отговорност на производителя“ и „Замърсителят плаща“ в система за интегрирано управление на отпадъците;
- Участие на обществеността;
- Управление на специфични потоци отпадъци: (1) опаковки и отпадъци от опаковки, (2) негодни за употреба батерии и акумулатори, (3) излезли от употреба МПС, (4) отработени масла и нефтопродукти, (5) излязло от употреба електрическо и електронно оборудване, (6) биоразградими отпадъци, (7) утайки от градски пречиствателни станции за отпадъчни води, (8) опасни отпадъци от домакинствата, (9) отпадъци от хуманното здравеопазване с опасен характер: изграждане на регионален (за територията на пет области) инсенератор за опасни болнични отпадъци.

Като цяло „Програмата за опазване на околната среда на територията на Община Пловдив – 2006-2014 г.“обединява усилията на общинските органи, държавните институции, населението, неправителствените организации и предприятията на територията на общината за постигане на емисионните норми за допустимо съдържание на вредни и опасни вещества по компоненти и фактори на околната среда. Това води до напредък в „Постигане на устойчиво развитие и опазване на околната среда, в прозрачни условия към обществеността“ - генералната цел, заложенa в стратегическата част на Програмата за опазване на околната среда на територията на Община Пловдив.

2.7. УПРАВЛЕНИЕ И АДМИНИСТРАТИВЕН КАПАЦИТЕТ:

Пловдив е административен център на Пловдивска област и център на Южен централен район за планиране (ниво 2), в обхвата на който влизат областите Пловдив, Пазарджик, Смолян, Кърджали и Хасково. Общинските администрации на две съседни общини – Марица и Родопи са разположени в рамките на град Пловдив. На територията на града функционират повече от 150 държавни институции и подразделения на централни ведомства. През 2012 г. Пловдив стана седалище на една от дирекциите на МИЕТ – „Маркетинг, реклама и информация в туризма“ във връзка с инициативата на Министерски съвет за децентрализация на държавната администрация. В Пловдив се намират Генералните консулства на Република Гърция и на Република Турция, както и Почетните консулства на Италия, Германия, Русия и Украйна, Мароко, Казахстан и Екваториална Гвинея. Градът е и академичен център с 10 висши учебни заведения и филиали.

2.7.1. СТРУКТУРА НА ОБЩИНСКАТА АДМИНИСТРАЦИЯ:

Концентрацията на значителни управленски, образователни и информационни функции е важна предпоставка за динамичното развитие на община Пловдив и до голяма степен предопределя структурата на общинската администрация, която е повлияна също така от обстоятелството, че град Пловдив е единственото населено място на общината, което е изключение от структурата на повечето общини в България.

Структурата, функциите и числеността на общинската администрация са дефинирани от „Устройствения правилник“, който е приет от Общинския съвет и е разработен съгласно принципите и изискванията, произтичащи пряко от разпоредбите на: Конституция на Република България; Европейската харта за местно самоуправление и Закон за местното самоуправление и местната администрация; специализираната нормативна уредба имаща пряко отношение към организацията и дейността на общинската администрация, както и правилници, наредби, вътрешни правила за дейността, действащи в рамките на административната структура и на територията на Община Пловдив. Действащите нормативни актове и правилници в административната структура на общината представляват добра основа за ефективното и ефикасно осъществяване на ежедневната оперативна дейност на администрацията.

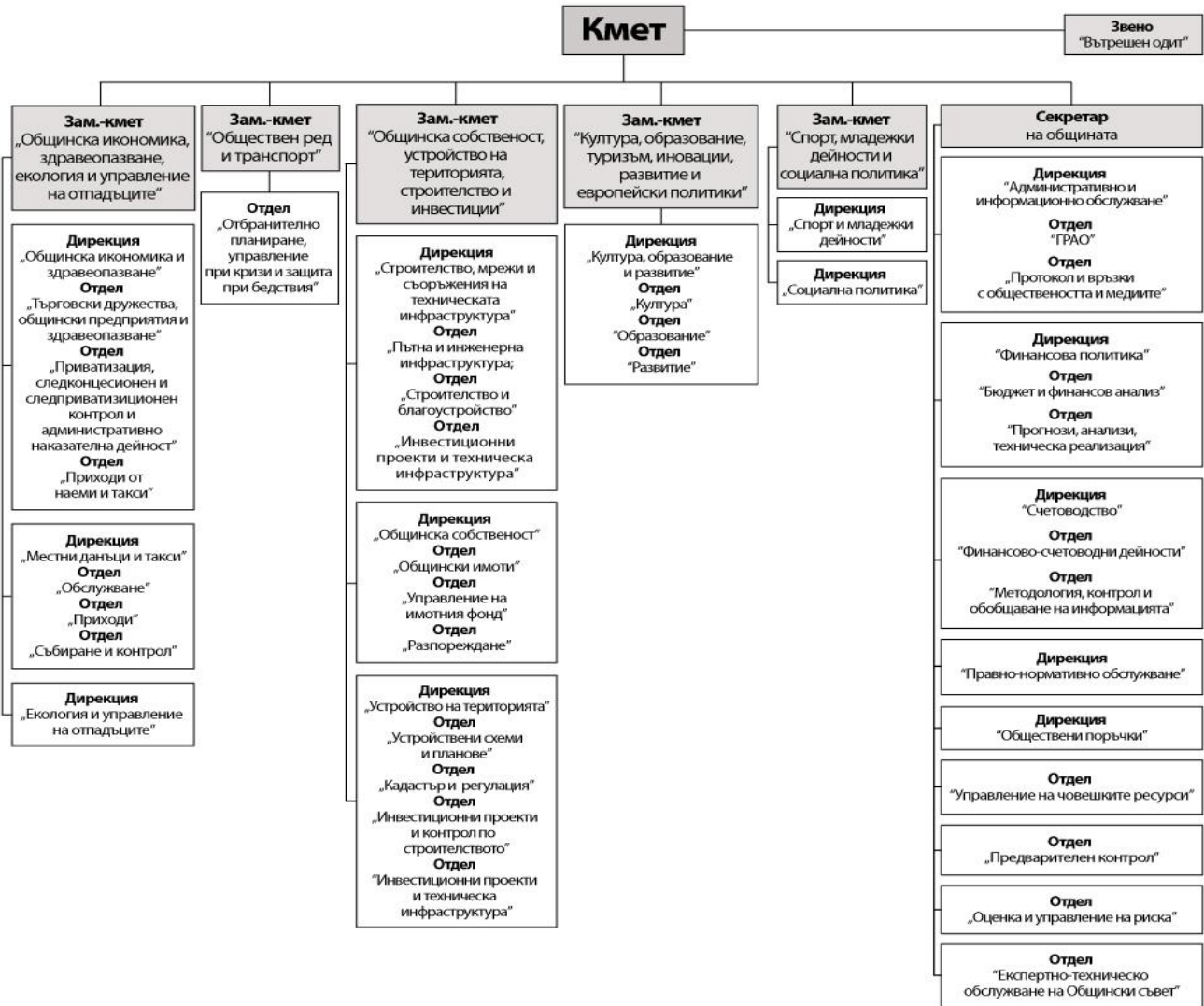
Кметът на община Пловдив е орган на изпълнителната власт в общината. Той е избран мажоритарно с мандат от 4 години. Неговата дейност се подпомага от един секретар и пет заместник кмета, отговарящи за следните сфери на общинската дейност:

- „Общинска икономика, здравеопазване, екология и управление на отпадъците“,
- „Обществен транспорт“,
- „Общинска собственост, устройство на територията, строителство и инвестиции“,
- „Култура, образование, туризъм, иновации, развитие и европейски политики“
- „Спорт, младежки дейности и социална политика“.

Дейността на общинската администрация се контролира и утвърждава от Общинския съвет, който има 51 члена, представители на различни политически партии и на различни териториални и социални общности. Към Общинския съвет функционират 11 постоянни комисии, а при необходимост по актуални проблеми се сформират временни комисии.

За по-ефективно управление, община Пловдив е разделена административно на 6 района („Централен“, „Източен“, „Западен“, „Северен“, „Южен“ и „Тракия“), които са обособени като Кметства с избрани от Общинския съвет кметове и действащи районни администрации. Основната задача на районните администрации е да предоставят ефективни административни услуги на гражданите от съответния район, всеки от които е съпоставим като брой на населението с повечето областни градове в страната. Районните администрации подпомагат Кмета на Общината при осъществяване на правомощията му.

Общинската администрация се дели на обща и специализирана. Общата администрация осигурява технически дейности на органите на местната власт и на специализираната администрация и извършва дейности по обслужването на гражданите, физическите и юридическите лица. Специализираната администрация подпомага и осигурява осъществяването на правомощията на органите на местната власт. Работата на общинската администрация се подпомага и от тринадесет общински предприятия, като: ОП „Градини и паркове“, ОП „Чистота“, ОП „Организация и контрол по транспорта“, ОП „Европейски политики и сътрудничество“, ОП „Общински пазари“, ОП „Туризъм“ и др.

Фигура 41. Блок-схема на структурата на общинска администрация

Административни услуги

Община Пловдив предоставя широк спектър от административни услуги при използване на автоматизирана административно-информационна система с активирана функция за контрол на сроковете за изпълнение на услугите. Служителите от звената за административно обслужване във фронт-офиса могат да изискват незабавно предоставяне на информация и/или документи от другите звена в административната структура, когато тя е необходима за извършване на справки и предоставяне на документи при административно обслужване на място. В община Пловдив съществува децентрализация на административната дейност като една значителна част от предлаганите услуги се извършват от районните администрации. По този начин е постигнато предоставяне на качествени услуги на възможно по-голям брой граждани, осигуряване на благоприятна бизнес среда, както и повишаване удовлетвореността на крайните потребители на административните услуги.

Електронните услуги предлагани от община Пловдив включват плащане на местни данъци и ТБО, справки за данъчни задължения, виртуална карта на масовия градски транспорт, интерактивна карта на община Пловдив, SMS паркиране, система за електронно класиране на деца в ДЗ. Предстои включване на поредица от нови електронни административни услуги. В процес на изпълнение е проект **"Разработване и внедряване на „Интегрирана информационна система на община Пловдив за подобряване на процесите и обслужването на гражданите и бизнеса“**, който има за цел изграждането на единна система за ефективно обслужване на гражданите и

бизнеса чрез оптимизиране на процесите и автоматизация на административните действия, свързани с обслужването на гражданите и бизнеса.

Човешки ресурси

Числеността на общинската администрация е одобрена на Общински съвет по предложение на Кмета на Общината. Общата численост на служителите в администрацията е 9335 бр., от които 2053,5 са заети в общински предприятия. Служители в общинска администрация отговарят на съответните образователни и квалификационни изисквания за заеманата от тях длъжност. Реализира се приетата през 2011 г. **„Програмата за управление на Община Пловдив 2011-2015 г.“** Това е програмен документ за средносрочно развитие на Пловдив, очертаващ ясно приоритетите и предизвикателствата пред общинската администрация. В Програмата са очертани следните цели: Развитие и утвърждаване на административен капацитет като основен фактор за постигане на стратегическите цели на управлението на общината; Изграждане на адекватна и ефективна система за планиране и контрол на изпълнението; Усъвършенстване на организацията по административното обслужване и документооборота в администрацията; Откритост и достъпност на дейността на общинска администрация Пловдив. За повишаване на специфичните умения и професионалната квалификация на служителите в общинската администрация се осъществява специализирано обучение на служителите в администрацията. Това обучение, обаче, не се планира на базата на предварително извършен анализ на потребностите от обучение на служителите.

Междубщинско сътрудничество

Община Пловдив териториално е обградена от общините Родопи и Марица, чиито администрации са разположени на територията на гр. Пловдив. Това административно делене е резултат от правителствено решение през 1982 г. и не засяга общите интереси в изграждане на инфраструктурата, организацията на труда и образованието, изграждането и ползването на общи места за отдих, както и постигането на целите за опазване и съхранение на природната среда и природните ресурси. Въпреки това работата по набелязаните мерки и обекти за междубщинско изпълнение през изминалия програмен период, заложи в Общинския план за развитие 2005-2013 г. е недостатъчно ефективна. Все още областната администрация не е поела присъщите ѝ функции за стимулиране на междубщинското проектиране и сътрудничество. Липсва административен капацитет, за да подпомогне общините по отношение на реализацията на съвместните дейности. През последните години беше създадено на звено на ОПРР на ниво област. Предприетите инициативи за междубщинско сътрудничество не са довели до задоволителни резултати и общите проекти тепърва очакват своята реализация. Усилията за подобряване на междубщинското сътрудничество ще имат определяща роля за успеха в усвояването на фондовете на ЕС през следващия програмен период, когато съчетаването на ресурсите от всякакъв характер и всякакъв източник ще бъде едно от важните условия за успешното изпълнение на Общинските планове за развитие.

2.7.2. ГРАЖДАНСКИ СЕКТОР

Регистрираните организации в Пловдивския окръжен съд и в Публичния регистър на юридическите лица с нестопанска цел са повече от 1000. същевременно, в информационния портал за неправителствените организации в България са включени около 300 организации от Пловдив, а регистърът на НПО, публикуван на сайта на община Пловдив, съдържа 106 организации. Организацията, които са актуализирали своите данни в последните 1-2 години в информационния портал на НПО са само 20. Тази състояние показва, че от една страна икономическата криза е засегнала голяма част от неправителствените организации и дейността им е „замряла“ в последните години поради липса на финансиране. От друга страна, разликата между регистрираните и реално функциониращи НПО е характерна черта на целия сектор в България, която се прояви особено силно преди 5-6 години, когато бяха регистрирани стотици НПО, само за да могат

„да усвоят“ средства по Оперативна програма „Административен капацитет“. Независимо от посочените обстоятелства, към настоящия момент в Пловдив има множество НПО, които са активни, успяват да намерят финансиране и да реализират проекти или пък работят без особено голямо финансиране в полза на членовете си или на обществено уязвими групи.

Могат да бъдат открити няколко групи НПО, активни в следните сфери на дейност:

- Икономика – браншови организации на предприемачи, строители, инженери, архитекти, туристически деятели, търговци, занаятчии и др.;
- Култура и образование – организации, допринасящи за културния облик и живот на града и за повишаване на знанията и уменията на различни възрастови, професионални и социални групи;
- Младежки организации – работещи в областта на младежките дейности и политики, свободното време и образованието на младите хора;
- Екология, околна среда, енергийна ефективност – организации на природозащитници, еколози, професионални фирми по алтернативна енергия и енергийна ефективност и др.;
- Здравеопазване и социални дейности – организации, работещи в полза на хора с увреждания и специфични здравословни проблеми, уязвими етнически и социални групи и др.

От **първата група** особено активни са Бизнес – експертния съвет, Съветът по туризъм, Форум „Пловдив 21 век“, Търговско – промишлената камара – Пловдив, Камарата на строителите в България, САБ, Камарата на архитектите, Камарата на инженерите в инвестиционното проектиране. Всички тези организации притежават експертен капацитет в сферата, в която работят, имат отношение към развитието на града, проявяват не само интерес към процеса на подготовка на ОПР, но и желание и компетентност за участие.

От **втората група** активни и популярни са: фондация „Пловдив – европейска столица на културата през 2019 година“, Сдружение „ПЕСК“, фондация „ТРАКАРТ 2000“, фондация „Образование за демокрация“ и др. Всички имат не само желание и интерес, но и потенциал за участие в процеса по разработване на ОПР – Пловдив. Членовете им са с опит в местното и регионално развитие и във формирането и прилагането на общински политики в областта на културата и образованието. Фондация „Пловдив – европейска столица на културата през 2019 г.“ успя да превърне кандидатстването на града за европейска столица на културата в кауза и да обедини около нея културния елит на Пловдив.

Третата група са организациите, работещи в сферата на младежките дейности. Част от тях изпълняват проекти по програма „Младежта в действие“ с участието на български и международни партньори и с финансовата подкрепа на Националния център „Европейски младежки програми инициативи“ и работят с широк кръг млади хора в Пловдив и областта. Популярни са Националният алианс за работа с доброволци - Пловдив, сдружение „Младежки глас“, фондация „За младите хора“, Сдружение - Велоклуб „Крива спица“, фондация „Кентавър Арт“. Последните две организации работят активно в областта на градската среда, облика и артистичната атмосфера на града и инициират и реализират проекти, свързани с велоалеи, събития и празници на открито, почистване на обществени пространства и др. Особено впечатляващ е едноседмичният фестивал „Реката и тепетата“, организиран от фондация „Кентавър Арт“ в края на август, 2012 г.

Четвъртата група организации обединяват преди всичко природозащитници и еколози, експерти в областта на екологичното разнообразие и радатели за чиста околна среда и за алтернативни източници на енергия. В повечето случаи те са опозиция на държавната / общинска политика, защото имат преди всичко критичен и тревожен поглед към състоянието на природата и околната среда и към действията или бездействията на институциите. Една от най-популярните организации в това отношение е сдружение „Зелени балкани“, което е реализирало значими проекти, свързани с биологичното

разнообразие и с природните и национални паркове. През последните няколко години придобиха популярност организациите, обединяващи професионалисти в областта на енергийната ефективност и зелената енергия като Национален съюз „Екоенергия“ - Пловдив, Енергийна агенция - Пловдив, Клъстер „Зелена енергия“ и др., които се стремят да въвеждат и популяризират европейски стандарти и технологии.

Петата група организации често са най-мотивираните, тъй като те работят за решаване на болезнени проблеми, свързани с човешки драми и съдби. Голяма част от членовете им са лично засегнати от съществуващия социален или здравословен проблем и невъзможността да се справят сами, ги е подтикнала да се сдружат и да потърсят решение или алтернатива. Активни и популярни в Пловдив са Сдружение „Съюз на инвалидите“ - Пловдив, Българска асоциация за профилактика на рака на гърдата - Пловдив, Асоциация на пациентите с онкологични заболявания, Асоциация на пациентите с вродени лицеви аномалии, Асоциация „Майки срещу дрогата“, Сдружение - Младежки клуб „Рома“ - Столипиново, Фондация за регионално развитие „Рома“ - Пловдив.

Имайки предвид волята на Общинската администрация и постепенно придобития опит в тази област, смятаме, че Община Пловдив ще постигне консенсус и ще намери възможности да използва ресурса на гражданския сектор, както и гражданския сектор ще осъзнае значението на сътрудничеството с местната власт за постигане, както своите цели, така и целите от общ характер, за създаване на хармонична жизнена среда. От неправителствения сектор, в бъдеще, се очаква да се включат също структурите на етажната собственост. Те ще участват активно в проектите за енергийна ефективност и ще бъдат полезни за прилагане на политиката на общината, свързани с обществен ред и сигурност, качество на среда, поддържане на екологичните параметри в общината. Досега общината не е успяла да овладее пълноценно техните възможности и не е използвала европейски финансов ресурс чрез тях.

През следващия планов период, за реализация на ОПР, общината ще активира организации основани на професионален признак, от различен творчески професии в областта на културата, образованието, здравеопазването, инженерните науки като Съюз на художниците, Съюз на журналисти, Съюз на архитектите. Същественото е, че тези организации са основани на доброволен принцип, което означава че доброволността е активната страна, на която общината може да разчита при бъдещо партньорство. Като НПО, тези доброволни сдружения на професионалисти имат собствен финансов ресурс, не зависят от общински или държавен бюджет и имат възможност да участват в различни програми, да партнират на общината за участие. Това е още един слабо използван до момента ресурс. Фондацията Пловдив ЕСК 2019 е една възможност за изява и пряко включване за изява на НПО-та, засега с общински средства, а в бъдеще с по широк хоризонт.

2.7.3. ПОДГОТОВКА И РЕАЛИЗИРАНЕ НА ПРОЕКТИ И ИНИЦИАТИВИ;

След приемането на България като пълноправен член на ЕС през 2007г., Община Пловдив има натрупан опит в реализирането на проекти, финансирани по оперативни, международни и други донорски програми. За подобряване на капацитета за управление и изпълнение на проекти, с Решение № 13, взето с Протокол № 1 от 19.01.2012 г. на Общинския съвет е създадено ОП „Европейски политики и сътрудничество“, в което работят 15 квалифицирани експерти, отговорни както за разработването и подготовката на проектни предложения, така и за координацията при управлението и изпълнението на одобрените проекти. ОП „Европейски политики и сътрудничество“ има ключова роля в провеждането на политиката на община Пловдив в областта на европейската интеграция и международното сътрудничество.

През 2007г. Община Пловдив печели проект COMMERCE за създаване на оптимални мерки за мобилност за намаляване на вредните емисии във въздуха, по програма Интелигентна Енергийна Европа и проект SORCER за ефективно използване на

алтернативни източници на енергия, по 6-та Рамкова Програма на ЕС, на обща стойност 97 317 лв.

През 2008 г. с одобрението на три проекта по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ на обща стойност 195 334 лв., общината поставя началото за подобряване качеството на предоставяното образование, както и за създаване на трайно партньорство с други общини. През същата година получава финансиране на стойност 3 112 818,95 лв. от различни международни програми за реализирането на пет проекта. Един от най-значимите сред тях, на стойност 1 754 037,20 лв. е за опазване, рехабилитация и градска реновация на Античния стадион на Филипопол, финансиран по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство.

През 2009 г. общината печели шест проекта по оперативните програми на обща стойност 7 956 907,21 лв. Подобрени са училищни сгради на територията на гр. Пловдив с финансиране от Оперативна програма „Регионално развитие“. Работи се за повишаване на качеството на предоставяните услуги в помощ на хора в неравностойно положение. През същият период международните проекти са на обща стойност 197 209,83 лв.

През 2010 г. Община Пловдив постига голям успех в сферата на социалните услуги, със спечелването на четири проекта на обща стойност 1 703 960 лв. по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, целящи подобряване качеството на живот на лица с увреждания и такива от етническите малцинства. В партньорство с ромска неправителствена организация, Община Пловдив предоставя на повече от 600 човека от кв. Столипиново услуги за превенция на изоставянето, реинтеграция, приемна грижа, както и такива за социално включване. Проектът за изграждане на кризисен център за жени, жертви на домашно насилие, трафик и насилствена проституция предоставя денонощно психологическа помощ и социална подкрепа.

През 2011 г. са одобрени за финансиране пет проекта на обща стойност 3 556 882,26 лв. Подписан е договор за получаване на безвъзмездна финансова помощ за укрепване на подпорните стени на река Марица, имащ за цел предотвратяване на наводнения, чрез интервенции на рискови участъци по течението на реката в границите на общината. Отпуснати са средства за изграждане на областен информационен център и за създаване на интегриран план за градско възстановяване и развитие на гр. Пловдив. Одобрени са два проекта по програма „Европа за гражданите“ и програма EuropeAid на ЕК на обща стойност 94 993,35 лв. И двата проекта се осъществяват с представители на други европейски страни, което свидетелства за добро партньорство и отлична комуникация при реализирането на общи цели.

През 2012г. приоритет на общината е реконструкцията, рехабилитацията и обновяването на инфраструктурни обекти и въвеждане на мерки за енергийна ефективност на общински сгради. През същата година са спечелени осем проекта на обща стойност 68 648 317,14 лв. Най-значими за развитието на Община Пловдив през този период са проектите за модернизация и развитие на градския транспорт, изграждане на модерен лъчетерапевтичен комплекс, изграждане на центрове за настаняване от семеен тип и защитено жилище. През 2012 г. общината стартира новаторския си проект за популяризиране на Пловдив като туристическа дестинация, целящ привличане на много наши и чуждестранни туристи.

До средата на 2013 г. Община Пловдив печели проекти на обща стойност 7 908 917,66 лв. За изграждане на зелена и достъпна градска среда по Оперативна програма „Регионално развитие“ се отпуска безвъзмездна финансова помощ в размер на 5 000 000 лв. С проекта се цели осигуряване на достъпна и екологична градска среда, с по-високо качество на живот и нови възможности за икономическо и социално развитие. Стартира изпълнението на два проекта по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, свързани с образователната интеграция на деца и младежи от етнически малцинства. Очаква се Община Пловдив да сключи ДБФП по проект за водния цикъл на Община Пловдив „Интегриран проект за водите на град Пловдив – Фаза 1“ по ОП „Околна среда“.

2.7.4. ИЗВОДИ ЗА УПРАВЛЕНИЕТО И АДМИНИСТРАТИВНИЯ КАПАЦИТЕТ:

Налични потенциали

- Анализът на структурата на администрацията, разпределението по длъжности и определените функции показва, че съществува добра осигуреност, качество и ефективност на оперативната дейност на Общината, добро качество на предоставяните услуги /на физически и юридически лица/ и ефикасност по отношение провеждането и мониторинга на изпълнението на конкретни местни политики;
- Има потенциал за развитие на ефективни механизми за координация и субординация между отделни звена в общинската администрация;
- В Пловдив съществува многообразен и добре развит неправителствен сектор, с традиции в разработването и изпълнението на проекти, както на местно и регионално, така и на национално и международно ниво.
- Съществува партньорство между общинската администрация и НПО, които подкрепят местната власт за реализиране на общинските политики и на конкретни проекти и инициативи.
- Както е видно от изложената информация по-горе, от началото на програмния период (2007 г.) към настоящия момент, който съвпада и с приключването му през 2013 г., Община Пловдив подобрява капацитета си за усвояването на средства по национални и международни програми. Процентът на привлечените безвъзмездни средства, както и броят на подадените и одобрени проекти нарастват с всяка изминала година. Делът на големите инвестиционни проекти, насочени към подобряване на инфраструктурата и градската среда нараства.

Съществуващи проблеми

- Няма ефективно действаща система за обучение, квалификация и стимулиране на служителите от общинската администрация;
- Съществува недостиг на експертиза и инициатива за привличане на финансови средства, поддържане на ефективен диалог с бизнеса и прилагане на публично-частни партньорства;
- Необходимо е задълбочаване на междуобщинското сътрудничество. Община Пловдив би могла да установи по-тясно сътрудничество със съседните общини Марица и Родопи с цел реализиране на ефективни и печеливши проекти от взаимен интерес.

2.8. СИНТЕЗЕН SWOT АНАЛИЗ НА ОБЩИНА ПЛОВДИВ

1	ПОЗИТИВНИ ФАКТОРИ	НЕГАТИВНИ ФАКТОРИ
	СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ
ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ОБЩИНА ПЛОВДИВ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Местоположение при пресичането на националните оси за развитие София-Бургас и Плевен-Смолян; ▪ Обединяващ фактор за агломерацията Пазарджик-Пловдив-Асеновград; Богато и многопластово преплитане на различни епохи, сътворили разнообразното културно наследство на града; ▪ Уникално наследство от Античността и съхранено единство на урбанистичните структури от възрожденския период; ▪ Предпоставки за силна връзка между изявата на културното наследство, актуално осмисляне на публичните пространства и съвременното изкуство; ▪ Утвърден производствен център и добри перспективи за логистични дейности; ▪ Разнообразна икономическа структура с изявена хранителна промишленост, функционално обвързана с научните и академични институции в Пловдив. Формиране на „АгроФуудТек“; ▪ Традиционно провеждане на международния пловдивски панаир и ролята на общината за популяризиране и предлагане на различни услуги; ▪ Значими транспортни и логистични компоненти – възлова железопътна гара и непосредствена близост до АМ „Тракия“ и летище Пловдив; ▪ Изградена и добре функционираща система от културни, социални, здравни и образователни институции; ▪ Концентрация на университети и научни дейности с допълващи се сфери; ▪ Природни дадености, формиращи облика на града и определящи фактори за състоянието на жизненото среда – тепетата, река Марица; ▪ Исторически формирана зелена система - градски градини, паркове и улично озеленяване; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Недостиг на територии за инвестиционни и обществени инициативи, свързани с усвояването на свободни терени; ▪ Концентрация на общинските ресурси в град Пловдив при липса на прилежащи села и комплексна селищна структура; ▪ Недостатъчен обхват на земеделските територии; ▪ Рискове за физическото и смислово опазване на културните ценности; ▪ Недостатъчно реализации за единно представяне и популяризиране на историческите и природни дадености в общината; ▪ Неразгърнат потенциал за интегриране на културното наследство и съвременните културни дейности; ▪ Зле поддържани и неефективно функциониращи индустриални зони; ▪ Слабо развити туристически отрасъл и система от културно-туристически маршрути в общината; ▪ Липса на необходимите условия за развитие на устойчиви форми на конгресен и спортен туризъм; ▪ Неблагоприятна демографска структура; ▪ Недостиг на места в детските ясли и детските градини; ▪ Ниско образователно равнище и високо равнище на безработицата сред етническите малцинства; ▪ Замърсени компоненти на околната среда –атмосферен въздух и елементи на зелената система; ▪ Ограничени възможности за изграждането на нови зелени площи за обществено ползване;

2	ПОЗИТИВНИ ФАКТОРИ	НЕГАТИВНИ ФАКТОРИ
	ВЪЗМОЖНОСТИ	ЗАПЛАХИ
ВЪНШНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Концентрация на административното обслужване на Южния централен район в община Пловдив. Функционална зависимост на съседни общини от регионалния център; ▪ Изпълняване на деконцентрирани държавни функции (министерството на туризма); ▪ Пълноценно сътрудничество и съвместни проекти със съседни общини; ▪ Популяризиране и улесняване на процедурите за усвояване на средства от европейските фондове; ▪ Приложение на ресурсите и инициативите на новия програмен период; ▪ Икономически развити съседни общини и относително благоприятна ситуация в областта; ▪ Транспортната обезпеченост на южна България чрез доизграждането на АМ "Тракия"; ▪ Актуализирани документи за планиране на устойчивото и пространственото развитие – НКПРР, НКРР, ОСР, ИПГВР; ▪ Наличие на Районна устройствена схема; ▪ Отчетлива тенденция за стимулиране на туристическото развитие в България чрез подчертаване на културното наследство; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Засилваща се конкуренция от страна на съседни общини и фокусиране на местните инвестиции извън границите на община Пловдив; ▪ Продължаващи негативни процеси на централизация на националните ресурси и концентрация на населението в малък брой урбанистични центрове; ▪ Ограничен брой национални инструменти за финансиране и организиране на проучването, опазването и социализирането на културното наследство; ▪ Неефективни национални механизми за балансиране на публичния и частния интерес при управлението на културното наследство; ▪ Недостатъчно успешни практики и разработени модели за междуобщинско сътрудничество и развитие в рамките на неформални /различни от административно-териториалното деление/ райони в България; ▪ Задълбочаващи се национални проблеми – културни, политически, демографски, социални и икономически; ▪ Неуспешно прилагане на публично-частните партньорства в развитието на общината;

3. СТРАТЕГИЧЕСКИ ПРЕДЛОЖЕНИЯ ЗА РАЗВИТИЕТО НА ОБЩИНА ПЛОВДИВ

3.1. РАМКА ЗА ФОРМУЛИРАНЕТО НА СТРАТЕГИЧЕСКИТЕ ПРЕДЛОЖЕНИЯ

Стратегията за развитие на община Пловдив представлява съчетание на **визия, четири стратегически цели, шест приоритетни области** и прилежащите им **мерки**. Формулираните предложения за развитие отчитат законодателната и стратегическата рамка на регионалното развитие в европейското и националното пространство. Структурата и посланията на стратегическата част съответстват на постановките в ЗРР, ППЗРР, „Методическите указания...” и не противоречат на законодателството в сферите устройство на територията, опазване на околната среда и културното наследство.

Стратегическата част адаптира на локално ниво ключовите теми за развитие, въведени от Кохезионната политика и регламентите за управление на фондовете на ЕС. Формулираните стратегически цели отразяват общите цели на Стратегията *Европа 2020*, Териториалния дневен ред на ЕС 2020 и Общата стратегическа рамка на ЕС до 2020.

Стратегията е хармонизирана с предвижданията на НСРР и НКПР на България, заедно с Националната програма за развитие България 2020, Националната програма за реформи и секторните стратегии в страната. ОПР се рамкира от планирането на цялата пловдивска област, изразено от Областната стратегия за развитие за периода 2014-2020. ОСР посочва проблемите и потенциалите, споделени от всички общини, и очертава общи визия и цели за развитие. Стратегическите предложения от ОПР напълно съответстват и на *Стратегическите насоки за разработване на целите и приоритетите на общинските планове за развитие*, неразделен компонент на ОСР на Пловдив.

Проследени и развитие са актуалните предложенията от ОПР на Пловдив за периода 2007-2013.

Стратегията на ОПР убедително отразява и спомага за постигането на стратегическите цели на Интегрирания план за градско развитие и възстановяване на Пловдив за 2014-2020.

3.2. ИЗПОЛЗВАНИ ПРИНЦИПИ

Стратегията на настоящия ОПР е направена съобразно утвърдените теоретични модели и съвременни практики в сферата на стратегическото планиране на местното развитие. Приложено е съчетание от няколко основни принципа.

- **Публичност.** Стратегията е формулирана съвместно с множество представители на община Пловдив, чрез проведената серия от публични дискусии и паралелните им анкети.
- **Съгласуваност.** ОПР на Пловдив успешно заема своето място сред системата за планиране в ЕС и България, като съответства, интерпретира и конкретизира предложенията на документите от по-високо ниво.
- **Съсредоточеност.** Приоритетните области от стратегията позволяват ясен фокус на усилията и ресурсите в оптимален брой допълващи се направления за общинското развитие.
- **Обвързаност.** Използван е съвременният интегриран подход за планиране, като отделните дейности са обвързани по между си и съвместно подобряват определени аспекти от общинското развитие.
- **Аргументираност.** Структурирането и съдържанието на стратегията се основава на закономерностите в местното развитие, обобщени от общественото мнение и синтезираните резултати от проведенния анализ.
- **Оперативност.** Стратегията завършва със съвкупност от мерки, чиито конкретни дефиниции дават възможност за предприемането на ясни действия и реализация на мотивирани проекти през следващите седем години.

3.3. ПОДХОД

Подходът за изграждането на стратегическата част е подробно илюстриран във /Фиг. 42/. Разработен е модел, обединяващ резултатите от проведения анализ и прилежащата му оценка /синтезен SWOT анализ и пресичане на SWOT компонентите/, разнообразните мнения от проведените публични срещи и попълнените анкети, както и основните насоки от действащите законодателни и стратегически документи. Всеки от посочените компоненти е сведен до списък от ключови приоритети в развитието на община Пловдив, обединени в общ **набор от ключови теми за развитие**. На основата на ключовите теми се построява и цялата стратегия за развитие на общината.

Комплексният анализ на състоянието в общината завършва със синтезен SWOT анализ, отбелязващ силните и слабите страни на общината, заедно с възможностите и заплахите от прилежащия регионален и национален контекст. Четирите компонента са *пресечени* помежду си – за оползотворяването на силните и овладяването на слабите страни се използват условностите на външните характеристики /възможностите и заплахите/. Получават се четири *пресичания*, а именно между възможностите и силните страни, за надграждане на силните характеристики; между възможностите и слабите страни, за преодоляване на слабостите; между заплахите и силните страни, за подчертаване на силните страни; и между заплахите и слабите страни, за да се преобразуват слабостите. Всяко от пресичанията в същността си представлява извеждане на важни сценарии за общинското развитие, а четирите заедно образуват следните тематичните направления на първия компонент за създаването на **набор от ключови теми**.

ПРЕСИЧАНЕ	СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ
<p>ВЪЗМОЖНОСТИ /КАК МОЖЕМ ДА НАДГРАДИМ СИЛНИТЕ И ПРЕОДОЛЕЕМ СЛАБИТЕ СТРАНИ СЪОБРАЗНО ВЪЗМОЖНОСТИТЕ ОТ ВЪНШНАТА СРЕДА/</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Инициране и водещо участие в съвместни проекти с общини от региона; ▪ Обособяване и популяризиране на единен културно-туристически продукт, основан на темата <i>историята, културата, реката, тепетата на Пловдив</i>; ▪ Интензивно развитие на преработваща промишленост, логистика и обслужващи дейности с надобщинско значение; ▪ Приложение на новите оперативни програми за утвърждаване на общината като център на образованието и науката; ▪ Подобряване на условията за културен туризъм; <p>НАДГРАЖДАНЕ НА СИЛНИТЕ СТРАНИ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Развитие на допълващи общинската икономика дейности извън границите ѝ, при сътрудничество със съседни общини; ▪ Представяне на местните исторически и природни дадености като част от наследството на целия регион; ▪ Използване на финансовите инструменти на ЕС за опазване на национално значими културни ценности; <p>ПРЕОДОЛЯВАНЕ НА СЛАБИТЕ СТРАНИ</p>

ПРЕСИЧАНЕ	СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ
<p>ЗАПЛАХИ /КАК МОЖЕМ ДА ПОДЧЕРТАЕМ СИЛНИТЕ И ПРЕОБРАЗУВАМЕ СЛАБИТЕ СТРАНИ СЪОБРАЗНО ЗАПЛАХИТЕ ОТ ВЪНШНАТА СРЕДА/</p>	<ul style="list-style-type: none"> Популяризиране на възможностите за икономическа инициатива в рамките на община Пловдив; Превръщане на общината в национален лидер в областта на хранителната промишленост и връзката ѝ с науката; Създаване на стратегия и програма за управление на културното наследство и културния живот в общината; Публично представяне на значението на историята, културата, реката и тепетата за съвременното на Пловдив; <p>ПОДЧЕРТАВАНЕ НА СИЛНИТЕ СТРАНИ</p>	<ul style="list-style-type: none"> Използване на висококатегорийните земеделски земи за научна дейност в сферата на селското стопанство; Разработване на пилотни проекти за междуобщинско сътрудничество; Създаване на модели за управление на културното наследство на основата на публично-частните партньорства; Разработване на политики за успешна интеграция на етническите групи; <p>ПРЕОБРАЗУВАНЕ НА СЛАБИТЕ СТРАНИ</p>

Резултатите от проведените дискусии, посветени на различните етапи от разработването на ОПР, показаха най-ценните дадености, приоритетните области за въздействие, заедно с изразените проблеми в общината. Изброените категории също бяха приравнени към няколко значими теми.

Проучването на законодателната и стратегическата рамка постави фокус върху основните послания и предложения на разгледаните документи, намерили закономерен израз в общинския план.

Следствие на изброеното се обособиха ключови теми, предопределили стратегията на ОПР и разкриващи значимостта на:

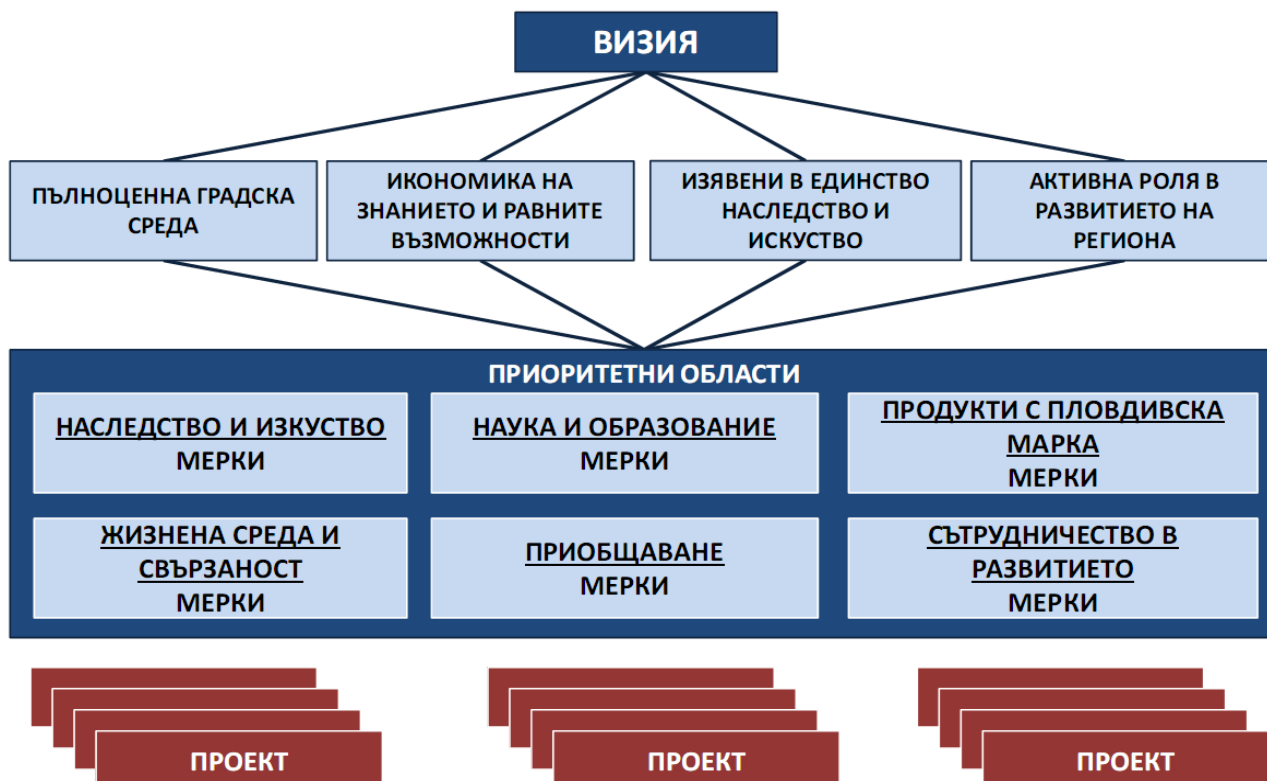
- постигане на здравословна и жизнена градска среда, осигуряваща пълноценни условия за различните сфери на човешка дейност;
- развитие на местната икономика при активно взаимодействие с науката;
- стимулиране на икономическата активност и по-високо равнище на заетостта;
- интегрирана изява на културното наследство и природните дадености и културния живот;
- утвърждаване на община Пловдив като водещ център региона.

Фигура 42. Подход за изграждането на стратегията

3.4. СТРУКТУРА

Структурата /Фиг. 43/ на стратегическата част присъединява елементите визия за развитие 2020 г., четири стратегически цели, шест приоритетни области и прилежащите им конкретни мерки. Предложената структура напълно съответства на „Методическите указания...“, като същевременно се позовава на съвременния интегриран подход за планиране. Обединяващата визия за развитие, представляваща желаното и постижимо състояние на община Пловдив през 2020 г., се разгръща в четирите стратегически цели. Стратегическите цели получават продължение в единството на шест приоритетни области, изразяващи определена област за действие и съдържащи набор от мерки – реализацията на визията за развитие на община Пловдив и всяка стратегическа цел ще бъдат реализирани чрез допълване между приоритетните области. По този начин принос към дадена цел ще имат повече от една приоритетна област.

Фигура 43. Структура на стратегическата част на общинския план

3.5. ВИЗИЯ 2020

Следвайки представения по-горе подход и стремежа да се изяви идентичността на община Пловдив, се очерта следната визия за развитие:

„ПЛОВДИВ, ДРЕВЕН И ВЕЧЕН“ – модерен и проспериращ, административен, университетски икономически и културен център на Южен централен район; град с реализиран научен потенциал; град с достойно представени културно наследство и съвременно изкуство - предпочитана европейска туристическа дестинация; град с динамична, конкурентоспособна икономика, базирана на знанието и новите технологии; град, осигуряващ сигурност, привлекателна жизнена среда и високо качество на живот, равнопоставеност и шанс за всички; място, където младите хора виждат своето бъдеще.

3.6. СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ

Стратегическите цели имат ясен фокус – избегнато е тяхното прекалено обхвратно формулиране и опасност от неефективно разпределение на ресурсите по време на предстоящото им реализиране. Планираната система от индикатори за наблюдение на плана осигурява механизъм за измерване на степента на тяхното осъществяване. Избраните цели са взаимно свързани и взаимно подкрепящи се.

Стратегическа цел 1: ПЪЛНОЦЕННА ГРАДСКА СРЕДА

Комфортно обитаване, разнообразно обслужване и условия за рекреация при ефективно функциониращи технически инфраструктури

Първата стратегическа цел представлява желаното състояние на градската среда като балансирано съчетание на допълващи се пространства и функции. Пълноценната градска среда е задължително условие за осъществяване на различните човешки дейности. Целта представя община Пловдив през 2020 година като място за комфортни и разнообразни форми на обитаване, съответстващи на социалните групи и потребности. Община Пловдив следва да предоставя достъпни условия за обслужване – здравеопазване, образование и търговия. Отдыхът и спортните дейности се развиват заедно с пълноценното управление на пловдивските природни забележителности. Към тях се присъединяват и специфичните забележителности на Пловдив – тепетата и река Марица. Свързаността на отделните функции чрез оптимални решения на техническите инфраструктури осигурява пълнота и цялост на градската среда за устойчиво местно развитие.

Стратегическа цел 2: ИКОНОМИКА НА ЗНАНИЕТО И РАВНИТЕ ВЪЗМОЖНОСТИ

Икономически растеж на основата на традициите в производството, научния потенциал и активно партньорство между наука и бизнес

Следващата цел изразява желаното и постижимото, с оглед на местните дадености, състояние на общинската икономика. Целта обединява два основни компонента – интелигентният, но и приобщаващият растеж. Пловдивската икономика следва да се основава на иновациите и традициите на научните дейности в град Пловдив. Предвижда се и отвореността на местната икономика към всички социални групи, осигуряваща устойчива заетост и предпоставки за висококачествен и достоен живот на всички.

Стратегическа цел 3: ИЗЯВЕНИ В ЕДИНСТВО НАСЛЕДСТВО И ИЗКУСТВО

Съхранени и познати културно наследство и природни дадености, пълноценно включени в богат културен живот и местната икономика

Третата цел поставя фокус върху уникалността на Пловдив като място на съхранени в единство и пространствена цялост разнообразни културни ценности, заедно с креативно съвременно изкуство. Целта съсредоточава нужните действия за постигането на съхранено, представено и участващо в съвременния живот наследство – следствие на връзката му с изкуствата и основен стимул за целогодишен културно-туристически продукт.

Стратегическа цел 4: АКТИВНА РОЛЯ В РАЗВИТИЕТО НА РЕГИОНА

Креативна партньорска мрежа за съвместното развитие на общините от региона, координирана от община Пловдив

Установените активно взаимодействие и сътрудничество между общините от региона, иницирано и координирано от община Пловдив, са последната стратегическа цел на ОПР. Бъдещата партньорска мрежа е следваща регионалната специфика и търсеца оптимално съвместно действие и резултати. Целта разкрива значимостта и ролята на Пловдив за функционирането на обкръжаващия го регион и същевременно, нуждата от преодоляване на административните общински граници от страна на пловдивската икономика – селско стопанство, промишленост, туризъм, транспорт и логистика.

3.7. ПРИОРИТЕТНИ ОБЛАСТИ

Шестте приоритетни области представляват областите за действие, където следва да се концентрират финансовите ресурси и общинските инициативи през следващия програмен период. Съобразно структурата на стратегията, приоритетите не са директно обвързани и подчинени на дадена стратегическа цел, а допринасят за постигането на повече от една цел. Приоритетните области са организирани като съчетание от прецизно формулирани мерки, разкриващи какво точно трябва и може да се осъществи в общината. За всяка мярка е добавено кратко описание, представящо нейното съдържание и аргументи за включването ѝ в приоритетната област. Различните мерки в една или повече различни области са тематично свързани за да се осигури по-голяма ефективност и синергия между очакваните от осъществяването им резултати. Мерките са отворени и следва да се конкретизират с допълнителни проекти през целия следващ програмен период. В този смисъл въздействието на мерките не се изчерпва с дефинираните проекти в Програмата за реализация на ОПР. Тук следва да се насочват и всички останали инициативи в общината до 2020 г.

Приоритетна област 1: НАСЛЕДСТВО И ИЗКУСТВО

Приоритетната област НАСЛЕДСТВО И ИЗКУСТВО съсредоточава нужните ресурси и усилия за трите основни проявления на управлението на културното наследство – опазване, пълноценно представяне и трайно насищане със съвременни функции. Предвидени са и необходимите дейности за активното включване на природното наследство в градския живот на Пловдив. Включено е обособяването на жизнени открити публични пространства /улицы, площади, кръстовища, с акцент върху исторически значимите/. Те следва да се изпълнят с разнообразни функции и ползватели, да предоставят изява на изкуството и препратка към историята. Единното разглеждане на природните дадености, културното наследство и културния живот е предпоставка за съхраняване и подчертаване на пловдивските идентичност и атмосфера. Приоритетната област допринася за постигането на СЦ3: *Изявени в единство наследство и изкуство*, насочена е към СЦ1: *Пълноценна градска среда* и СЦ2: *Икономика на знанието и равните възможности*, във връзка с ролята на приоритета за развитието на културния туризъм.

Приоритетната област изразява и синтезира необходимото разнообразие от интегрирани по между си отделни инициативи, насочени към кандидатурата на Пловдив за Европейска столица на културата през 2019 година.

Мярка 1.1. Проучване, консервация и определяне на подходяща съвременна функция на археологически културни ценности

Очакван резултат:

Разкрити и проучени археологически обекти в рамките на общината. Физически трайно съхранени и социализирани обекти.

Препоръчителни задачи:

Мярката обединява последователни и допълващи се действия, които следва да бъдат част от общ подход и стратегия за управлението на културното наследство. Първоначални са провеждането на редовни археологически теренни проучвания, доразкриване на археологическите пластове и систематизиране на резултатите. Следват консервационните и допустимите спрямо принципите за запазването на автентичността /Венецианската харта/ реставрационни дейности. Осигуряването на достъпност и възможност за посещение и престой, заедно с разполагането на подходяща функция са условията за превръщането на археологическите ценности в значими елементи на градската среда. Преимущество на пловдивската ситуация е съпадението на историческия и съвременния административен и обслужващ център.

Мярка 1.2. Консервация и реставрация на архитектурни културни ценности и адаптиране за съвременни функции

Очакван резултат:

Обновени и поддържани архитектурни културни ценности, възстановени и защитени обекти в лошо или аварийно физическо състояние.

Препоръчителни задачи:

Препоръчват се постоянен мониторинг и оценка на състоянието на архитектурно-строителните културни ценности, ръководени от Общински Институт „Старинен Пловдив“. Последващите резултати и предписания за подобряване на физическото състояние на обектите следва да са предмет на задължително изпълнение и контрол, при активно взаимодействие на трите сектора – публичния, неправителствения и частния.

Задължителен компонент на консервационните и реставрационните дейности е осъществяването им спрямо утвърдените принципи за запазване на автентичността на историческите обекти. За регламентираното осъществяване на консервационно-реставрационните работи е подходящо и създаването на специализиран информационно-консултативен център – **фронт-офис за експертни консултации по КРР** към ОИ „Старинен Пловдив“.

Мярка 1.3. Разработване на планове и програми за управление на културното наследство

Очакван резултат:

Разработена и въведена ефективна система от интегрирани по между си стратегически, планови и програмни документи за управление на културното наследство, съобразно действащото в сферата законодателство.

Препоръчителни задачи:

Изпълнението на предвидените задачи ще осигури предпоставките за провеждане на останалите мерки и реализация на конкретни проекти в сферата на културното наследство. Наличието на обща рамка ще ограничи опасността от некоординирани и изолирани по между си инициативи за опазване и социализация на недвижими културни ценности. Предвиденият сценарий на действие включва разработване на обща стратегическа рамка за управление на наследството, специализирани планове за опазване и управление на културното наследство, както и прилежащите им програми за реализация. Целесъобразно е програмите да бъдат с различен срок за прилагане и задължителен механизъм за отчитане на резултатите, а към наследството в риск да бъдат ориентирани спешни планове за действие.

Мярка 1.4. Създаване на организационна основа, капацитет и осигуряване на финансови инструменти за управление на културното наследство

Очакван резултат:

Изградени и функциониращи механизми за координиране и финансиране на дейностите по управлението на културното наследство.

Препоръчителни задачи:

Предпоставка за успешното изпълнение на мярката са съществуващият опит и утвърдени партньорства в реализирането на проекти в сферата на наследството. Съществуващата специализирана общинска структура за опазване на културното наследство /Общински институт „Старинен Пловдив“/ също е основен фактор. Усилията следва да се фокусират върху оптимизиране на капацитета на съществуващите звена и създаването на мрежа за взаимодействие и сътрудничество между всички заинтересовани страни, включително и частните собственици на културни ценности. Систематизирането на възможностите за публично-частни партньорства и използването на различни финансови инструменти са ключов фактор за успешно осъществяване на всички останали мерки, свързани със сферата на културното наследство. Тази мярка е смислово и функционално свързана с предходната **Мярка 1.3.**

Създаването на **обществен съвет за закрила на културното наследство**, функциониращ като съвещателен орган към общинската администрация е конкретен пример за дейност от обхвата на мярката.

Мярка 1.5. Обвързване на различните културни ценности и исторически теми в единна система от културни маршрути и информационно представяне на историята на Пловдив

Очакван резултат:

Завършена, информационно и публично представена система от културни маршрути, свързващи исторически обекти от различни цивилизации, култури и епохи.

Препоръчителни задачи:

Мярката се основава на идеята за общо представяне на историческите дадености – представянето им като единство от разнообразни елементи. Общото представяне на наследството следва да разкрива запазеното недвижимо културно наследство, но и съпътстващите го исторически теми. Основна задача са обособяването и сигнирането на културни маршрути, покриващи цялото многообразие на пловдивската история. Следващият компонент е осигуряването на средства за туристическа информация и ориентация за разпознаването и функционирането на маршрутите.

Мярка 1.6. Приложение на съвременните технологии за представяне на културното наследство

Очакван резултат:

Приложени информационни технологии за представяне на наследството – обслужване с *аудио-гидове* и средства за представяне на наследството пред хора със специфични потребности, активно запознаване с историята на Пловдив чрез интернет.

Препоръчителни задачи:

Отчетено е недостатъчно активното представяне на местната история чрез съвременните технологии. Основополагащо следва да бъде наличието на единен интернет портал за наследството и изкуството на Пловдив, предоставящ подробна информация. Успешен метод за изява на наследството е разработването и на GIS и GPS приложения, даващи възможност за обобщение на елементите на културното наследство и изучаването му спрямо индивидуалния интерес на гражданите и гостите на Пловдив. Допълващи дейности са подготовката на условия и услуги за разпространяване на информация в рамките на съответната забележителност. Тук се включват популярните в международната практика *аудио-гидове*, заедно с атрактивни виртуални разходки сред обекта, но и целия времеви обхват на историята му.

Мярка 1.7. Почистване, поддръжка и активно включване на река Марица в градския живот

Очакван резултат:

Пълноценно благоустроени и активно използвани за рекреация река Марица и прилежащите ѝ територии.

Препоръчителни задачи:

Река Марица е символ на община Пловдив и исторически фактор за градското възникване и развитие. Протежението на река Марица представлява защитени зони по Натура 2000 /Директива за опазване на природните местообитания/, а растителността на прилежащите ѝ територии са неразделна част от зелената система на община Пловдив – реката и крайбрежието ѝ са основна природна даденост. Значимостта на реката я превръща във важен обект за опазване и поддръжка, разкрива и потенциала ѝ за отдих и рекреация. Необходимите задачи включват почистване на речното корито, залесяване на крайбрежието с подходяща растителност, възстановяване на застрашени местообитания. Последващи са осигуряването на достъпност, пешеходни пътеки и места за отдих и престой.

Мярка 1.8. Повишаване атрактивността за отдых и рекреация на тепетата

Очакван резултат:

Тепетата като благоустроени, с разнообразни условия за рекреация и жизнени културни и исторически обекти.

Препоръчителни задачи:

Тепетата на Пловдив са също емблематични и с историческа роля за община Пловдив. Младежки хълм, Данов хълм и Бунарджика са със статут на защитени територии /природни забележителности/ и са основните зелени площи за обществено ползване. Подобно на предходната мярка, ресурсите следва да се концентрират за необходимите залесителни мероприятия и осигуряване на достъпна градска среда. Необходими са съпътстващи дейности за по-активното използване на наличните обекти за културни дейности, както и разкритите исторически обекти.

Мярка 1.9. Регенерация и адаптация на исторически сгради и насищането им със съвременни функции

Очакван резултат:

Пълноценно обновени и отредени за нови, съвременни функции исторически сгради.

Препоръчителни задачи:

Историческото богатство на общината може да бъде успешно включено в съвременния живот, единствено при насищането на старите сгради с нови функции. Емблематичен пример за неизползване, negliжиране и опасност от физическо изгубване са тютюневите складове, за които съществуват разнообразни възможности за тяхна трансформация и съвременна роля. Търсенето на подходяща регенерация следва да бъде ръководен принципи и при взимането на решения за стари индустриални сгради, складове и други.

Мярка 1.10. Увеличаване на площта, подобряване на състоянието на озеленените пространства и обвързването им в система

Очакван резултат:

Увеличени площ и достъпност до обществените зелени площи – паркове, градини, междублокови пространства.

Препоръчителни задачи:

Мярката допълва предвидените инициативи за подобряването на пловдивските тепета като част от зелената система и системата за рекреация на общината. В този случай се фокусира върху другите елементи на зелената система – паркове, градини, скверове и междублокови пространства. Нужните дейности обхващат обновяване на настилките и архитектурните елементи, залесяване и възстановяване на нарушената растителност. Добавя се разполагането подходящи спортни съоръжения и културни обекти. Задължително условие за завършването на зелената система и поддържането на здравословна градска среда са допълването и поддръжката на уличното озеленяване. Акцент на мярката следва да бъде подобряването на двете градски градини, паметници на градинското и парковото изкуство – Цар Симеонова градина и Дондукова градина.

Мярка 1.11. Обновяване и доизграждане на обектите на културната инфраструктура и разширяване на експозиционните площи

Очакван резултат:

Осигуреност с подходяща по функционалност и капацитет културна инфраструктура.

Препоръчителни задачи:

Идентифицираният недостатъчен капацитет на културната инфраструктура изисква пълноценно обновяване и разширяване на съществуващите обекти, както и изграждането на модерни обекти за културни прояви и събития. Разширяването на експозиционните площи следва да се постигне при интегриране и отчитане на предложенията от **Мярка**

1.9. Регенерация и адаптация на исторически сгради и насищането им със съвременни функции.

Мярка 1.12. Преосмисляне на откритите публични пространства чрез физическото им обновяване и използване като арена за културния живот на Пловдив

Очакван резултат:

Активни открити публични пространства, носители на градската идентичност и изразяващи местната атмосфера.

Препоръчителни задачи:

Мярката присъединява два основни компонента – физическо обновяване и функционално преосмисляне. Физическото обновяване включва реновирани настилки, осигурени пешеходни подходи и направления, подходящо публично и художествено осветление, разполагане на елементи на градския дизайн. Функционалното преосмисляне предполага въвеждането на нови дейности и е успоредно с ролята на публичните пространства като символ на града. В този смисъл е подходящо организирането на пространства за културни събития и информационно представяне на местните исторически забележителности.

Мярка 1.13. Подкрепа за организирането и провеждането на разнообразни културни събития и прояви

Очакван резултат:

Регулярно преобладаващи се културни събития и прояви, формиращи богат и целогодишен културен календар на общината.

Препоръчителни задачи:

Мярката визира насърчаването на традиционните и появата на нови културни събития. Инициативите и конкретните проекти от мярката трябва да преодолеят липсата на достатъчно реклама, непопулярността и ограниченото международно участие към настоящия момент. Задължителни изисквания са насочването на изброените действия към усилията спрямо кандидатурата на Пловдив за Европейска столица на културата през 2019 година.

Приоритетна област 2: НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ

Приоритетът разкрива местните традиции в науката и образованието, както и перспективите за превръщането им в основа на съвременна икономика на знанието. Върху училищата, университетите и институтите в община Пловдив следва да се фокусира достатъчен обем ресурси за подобряване на образователната им инфраструктура достъпността до тях. Присъединяват се и необходимите мерки за поддържане на ученето през целия живот, подобряване и разнообразяване на личните професионални умения.

Съдържанието на приоритетната област успешно стимулира *СЦ1: Пълноценна градска среда* и *СЦ2: Икономика на знанието и равните възможности*. Развитието на регионално значимите образователни институции подпомага и *СЦ4: Активна роля в развитието на региона*.

Мярка 2.1. Осигуряване на необходимия капацитет на образователната инфраструктура

Очакван резултат:

Достатъчен капацитет и брой на местата в детските градини и училищата.

Препоръчителни задачи:

Тук се присъединяват реконструкцията и разширяването на съществуващи обекти на образователната инфраструктура, заедно със строителството на нови обекти. Освен представените инвестиционни дейности е нужно оптимизирането и поддръжката на електронен регистър за свободните места в образователните институции.

Мярка 2.2. Подобряване на материалната среда и организационните условия за наука, образование и обучение

Очакван резултат:

Усъвършенствана среда и условия за образование и развитие на научна и изследователска дейност.

Препоръчителни задачи:

Ресурсите следва да се насочат към ремонтни дейности с внедряване на мерки за енергийна ефективност на обекти от образователната инфраструктура. Осигуряването на пълноценни прилежащи пространства и достъпна среда е следваща задача за изпълнение. Мярката се разширява от осъвременяването на оборудването и въвеждането на интерактивни форми на обучение.

Важна дейност е и проучването на възможностите за обединяване на сродни професионални гимназии в обща материална база. Подобна инициатива ще подобри учебния процес и ще позволи отделните специалности да се допълват и да се развиват успоредно.

Усилията на общинската администрация през следващия планов период следва да се насочат към:

- широко обхващане на 4, 5 и 6 годишните в предучилищното образование;
- предоставянето на специфични условия за изоставащите от началния етап на образованието ученици;
- осигуряване на целодневна организация на учебния процес I-IV клас;
- подобряване на възможностите за хранене в училищата.

Мярка 2.3. Повишаване на образователното равнище на населението, включително и на етническите групи

Очакван резултат:

По-голям относителен дял на лицата с висше и средно образование спрямо общото население над седем години.

Препоръчителни задачи:

Мярката се обобщава от прилагането на различни стимули за привличане и задържане на населението в образователната система за придобиване на средно и висше образование. Отделни проекти следва да се ориентират към осигуряването на достъпно за всички социални групи образование. Възможни дейности са провеждането на кампании за намаляване на преждевременно напусналите училищата, популяризиране на възможностите за образование в училищата и университетите. Мярката може да се реализира успешно единствено при съвместни усилия между образователните институции, неправителствените организации, частния сектор и общинската администрация.

Мярка 2.4. Стимулиране на преквалификацията и придобиването на нови знания и умения за лицата над 30 години

Очакван резултат:

По-висока конкурентоспособност и повече възможности за професионална реализация за лицата над 30 години.

Препоръчителни задачи:

Фокусът се поставя върху предоставянето на обучения за повишаване на квалификацията, придобиване на нови умения и компетентности, съобразно с потребностите на пазара на труда и съвременната икономика. Успоредни са мотивационните обучения, насърчаващи добиването на нови компетентности, както и търсенето на работа от страна на икономически неактивните лица.

Мярка 2.5. Развитие на професионалното образование и научно-изследователска дейност, ориентирана към нуждите на местната икономика

Очакван резултат:

Ефективна научно-изследователска дейност с директен принос към общинската икономика. Увеличен обем на инвестициите в научните изследвания. Въведени технологични и организационни иновации.

Препоръчителни задачи:

Организационните проявления на мярката включват стимулирането на повече инвестиции в традиционните и притежаващи потенциал за развитие научни направления в община Пловдив, както и отговарящите на настоящата икономическа ситуация професионални гимназии. Подходящи форми са поддържането на постоянен контакт и обмен между Община Пловдив, образователните и научните институции, както и бизнеса.

Мярка 2.6. Развитие на "зелена" икономика на основата на разумно използване на ресурсите и осъзнато отношение към околната среда

Очакван резултат:

Публично осъзнаване на нуждата от постигането на устойчиво местно развитие.

Препоръчителни задачи:

Понятието „зелена“ икономика представя икономическото развитие като част от интегрираното и балансирано развитие на компонентите на устойчивото развитие – екологични, социални, икономически, културни и управленски. Публичното представяне и защитаване на съвременните практики за ограничаване на екологичния отпечатък, ефективно и няколкократно използване на ресурсите и продуктите, разпространяването на възобновяемата енергия в индивидуалното и обществено потребление са основните задачи от тази мярка.

Приоритетна област 3: ПРОДУКТИ С ПЛОВДИВСКА МАРКА

ПРОДУКТИТЕ С ПЛОВДИВСКА МАРКА изразяват идеята за успешна изява на местните дадености и представянето им като разнообразие от продукти, привличащо интереса на инвеститори и гости на общината. Структурата на приоритета успешно допълва и се съчетава с елементите от всички останали приоритетни области. Продуктите с пловдивска марка следва да символизират уникалните възможности за културен живот, наука и образование, качествен и достоен живот в общината. Приоритетът е с насоченост и към четирите стратегически цели.

Мярка 3.1. Съчетаване на природните и историческите дадености за формиране на комплексен и устойчив туристически продукт

Очакван резултат:

Обособен, ефективно представен и разпознаваем целогодишен туристически продукт.

Препоръчителни задачи:

Настоящата мярка продължава **Мярка 1.5**, ориентирана към създаването на културно-туристически маршрути. В този случай се добавят и природните дадености на Пловдив, с акцент върху река Марица, тепетата, историческите градини и уличното озеленяване. Главна задача е системата от културни маршрути да се пресече с маршрути, ориентирани към природните ценности. Целесъобразно е дублирането на културните и природните пътища и едновременното представяне на двата вида ценности по тях. Подобен подход съответства на пловдивската специфика и позволява създаването на силно разграничима марка – синтез между човешката дейност и природната среда и обособен културен пейзаж.

Превръщането на Пловдив в туристическа дестинация и позиционирането му в общия туристически продукт на региона може да се основава на следните нишови продукти – културен туризъм, религиозен туризъм, винен туризъм, гурме, спортен и конгресен туризъм.

Мярка 3.2. Осигуряване на мрежа от информационни и посетителски центрове, средства за туристическа информация и градска ориентация

Очакван резултат:

Повишена информираност и достъпност до историческите и природни дадености

Препоръчителни задачи:

Мярката предлага начин за преодоляване на проследения проблем за липсата на достатъчно информация за местните забележителности. Съществуващите информационни и посетителски центрове не предоставят нужната информация и не предразполагат към посещението на следващи обекти и цялостно възприемане на местната история. Необходимо е коректното проектиране, изграждане и адекватно разполагане на посетителски центрове, предоставящи необходимото туристическо обслужване и условия за престой. Аналогично, системата от средства за градска ориентация, насочващи туристическите потоци, но и провокиращи интереса на местните жители, трябва да се реализира без да нарушава естетическите качества на средата. Информационните табели и карти, маркерите на туристическите маршрути, следва да обхващат множеството на обектите, посочени в **Мярка 3.1.**, и да са обединени от темата за специфична пловдивската марка.

Мярка 3.3. Обновяване на пловдивските индустриални зони

Очакван резултат:

По-голяма привлекателност и ефективност на индустриалните зони. По-висока инвестиционна активност в рамките на зоните.

Препоръчителни задачи:

Предвидени са дейности за усъвършенстване на техническата инфраструктура в индустриалните зони на общината, осигуряването на свързаността им с другите части на общината и ключовите транспортни направления. Нужна е оценка на настоящата ефективност на зоните и определяне на гъстотата на активността в тях – концентрацията на икономически предприятия. При идентифицирането на нужда от регенерация на сгради и терени, следва да се предприемат маркетингови кампании и институционални стимули за привличането на нови икономически субекти. Дефинирането на местна марка, свързана с производството, може успешно да се организира около традиционните, но и перспективни отрасли –металообработване, машиностроене и електротехника, текстилна промишленост и особено селско стопанство, хранително-вкусова промишленост и връзката им с науката. Задължително условие за рационалността на индустриалните зони е фокусирането на средства за предоставянето на среда и условия за развитието и възникването на МСП.

Мярка 3.4. Насърчаване на малкия и среден бизнес и икономическите инициативи в сферите на преработващата промишленост и туризма

Очакван резултат:

Ефективно функциониращи малки и средни предприятия, създаващи продукти и услуги с висока добавена стойност. Привлекателни организационни условия и физическа среда за предпримачество и нови икономически инициативи.

Препоръчителни задачи:

Планираните задачи включват инвестиции за технологична модернизация на предприятията с оглед на по-високата ефективност на производствения процес. Хоризонтален е стремежът за по-разумното използване на ресурсите и приложение на енергия от възобновяеми източници. Следващите инструменти за насърчаване на малкия и средния бизнес са популяризирането на създадените продукти и услуги, като част от традициите на пловдивската индустрия. Съществена задача е въвеждането на регулярен механизъм за сертифициране на новите продукти. Спрямо туризма, задължителен е целенасочения подход към неговия маркетинг и представяне на национално и международно ниво.

Като приоритетна задача следва да се определи повишаването на качеството на административно обслужване в община Пловдив – основен фактор за стимулирането на нови икономически инициативи и привличане на инвеститори.

Мярка 3.5. Развитие на научна дейност и технологии в сферата на земеделието и хранителната промишленост

Очакван резултат:

Превръщането на община Пловдив в международен център за високи технологии в сферата на земеделието и хранителната промишленост.

Препоръчителни задачи:

Развитието на научна дейност и технологии в сферата на земеделието и хранителната промишленост е в пряко взаимодействие с мерки от приоритетната област НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ. В този случай интересът се насочва конкретно към изследователската дейност в перспективното съчетание на отраслите земеделие и хранително-вкусовата промишленост. Целта е да се изтъкне значимостта на община Пловдив като безспорен лидер в сферата. Мярката продължава заложените в ИПГВР Пловдив идеи за изграждане на производствено ядро на високотехнологичен клъстер „АгроФуудТех“. Реализацията на предвидения в ИПГВР проект и неговите съставни подпроекти ще гарантират утвърждаването на община Пловдив като национален център на агроиндустрията и хранителната промишленост.

Необходимо е обогатяването на учебните програми на двете дисциплини в училищата, университетите и институтите, както и поддържането на постоянен интерес към тях. Стимулирането на качествени изследвания и тяхното практическо приложение са основни задачи. Подходящо решение е създаването на центрове за компетентност, обединяващи експерти за генерирането на иновации. Не на последно място е нужна организация за пазарната реализация на иновациите, основаваща се на активно партньорство между науката, бизнеса и Община Пловдив.

Мярка 3.6. Маркетингово представяне на пловдивските забележителности

Очакван резултат:

Община Пловдив, като събирателна точка на регионални културни и туристически маршрути.

Препоръчителни задачи:

Уникалните исторически дадености и емблематични природни обекти на общината, съвместно с географското ѝ местоположение, подсказват, че в рамките на град Пловдив и ареала му се пресичат разнопосочни исторически пътища с национално и европейско значение. Това се потвърждава от преминаването през общината на *Диагоналния път*, част от системата на културните коридори на югоизточна Европа. Мярката търси превръщането на Пловдив в център на обхватна регионална система от културно-туристически маршрути и продукти, обединени пространствено от историческата провинция Тракия. Подходяща отделна задача е създаването на партньорска мрежа между градове от региона, иницирана от Община Пловдив. Предварително условие е активното представяне и рекламиране на пловдивската история като разнообразие на движими и недвижими културни ценности от различни епохи и различни цивилизации. Следващата задача е представянето на общината като фокус и отправна точка за опознаването на регионалната история. Налагането на подобна пловдивска марка предполага утвърждаването на община Пловдив като разпределителен център и задължителна дестинация за туристическите потоци в тази част на Европа.

Мярка 3.7. Популяризиране на предимствата за инвестиране и икономическа инициатива в Пловдив

Очакван резултат:

Привлечени инвестиции и нови икономически инициативи в рамките на община Пловдив.

Препоръчителни задачи:

Изискват се усилия за реклама на пренебрегнатият потенциал на община Пловдив за обособяването на нови терени за икономически дейности, съобразени с перспективните местни отрасли, и най-вече обновяването и трансформацията на съществуващи производствени и складови сгради. Това представлява „мека“ мярка, допълваща предвижданията на **Мярка 3.3**. Друга възможност произлиза от предоставянето на институционални стимули и облекчения за инвеститорите в общината, стартиращи нова дейност. Продължение на предишната възможност е разработването на пилотни проекти, на базата на публично-частните партньорства.

Мярка 3.8. Представяне и популяризиране на местните обичаи и занаяти

Очакван резултат:

Живи местни обичаи и занаяти, неразделна част от икономическия и културния живот на община Пловдив.

Препоръчителни задачи:

Актуалният културен календар на общината включва ежегодни прояви за представяне на местни, национални и международни занаяти и продукти. Необходимо е утвърждаването, развитието и разширяването обхвата на провежданите събития. Към мярката се присъединява и съхраняването или възстановяването на специфични за региона занаяти чрез финансови и институционални стимули за нови занаятчийски работилници и обособяването на подходяща среда за реализация на продукцията.

Мярка 3.9. Съхраняване на идентичността, атмосферата и функциите на ЦГЧ на Пловдив

Очакван резултат:

Жизнена централна градска част на Пловдив, носеща духа на града и региона.

Препоръчителни задачи:

Съвременната централна градска част на Пловдив впитва запазените археологически и възрожденски структури, ценната архитектура от края на XIX и началото на XX век, заедно със съвременните административни и обслужващи функции. ЦГЧ на Пловдив най-силно изразява пловдивската идентичност и може да бъде най-разпознаваемата пловдивска марка. Тази закономерност изисква специален подход към управлението и планирането на централната част. Необходимо е разработването на регламенти за съхраняване на разнообразието от функции, възможностите за свободен достъп, активно пешеходно движение, социални контакти и обмен. Физическото и смислово опазване на културните ценности от различни епохи е задължително и налага специални условия за дизайн на рекламата и изграждане на околната среда. Гарантирането на пространства за културна изява на открито и осигуряването на актуална и адекватна устройствена основа завършват по-общата структура на мярката.

Мярка 3.10. Утвърждаване на община Пловдив като панаирен и конгресен център

Очакван резултат:

Осигурени условия и маркетинг за развитието на международна търговия и конгресни събития в община Пловдив.

Препоръчителни задачи:

Мярката надгражда съществуващи специфични характеристики на Пловдив – Международен панаир Пловдив и Пловдивската стокова борса. Традициите в организирането на мащабни търговски изложения изисква фокусирани усилия на местната администрация и бизнеса за доразвитие, повишаване на атрактивността и популяризиране на Международния панаир.

Приоритетна област 4: ЖИЗНЕНА СРЕДА И СВЪРЗАНОСТ

Четвъртата приоритетна област се отличава със своята всеобхватност и насоченост спрямо разнообразните функционални аспекти на общинското развитие. Предвидени са интервенции и инвестиции за подобряване на енергийната ефективност на жилищния сектор и обществените сгради, предоставяне на качествени публични услуги, благоприятна среда за разнообразен отдых и спорт, рационална транспортна система, съответстваща на концепцията за устойчивото развитие. Отделните интервенции се допълват по между си и гарантират жизнена среда и устойчива мобилност в рамките на община Пловдив. Приоритетната област е директно продължение на смисъла на *СЦ1: ПЪЛНОЦЕННА ГРАДСКА СРЕДА*.

Мярка 4.1. Повишаване на енергийната ефективност на публичните и жилищните сгради

Очакван резултат:

Понижени количества на изразходваната енергия и подобро качество на атмосферния въздух.

Препоръчителни задачи:

Съществуващите публични и жилищни сгради следва да се обновят чрез ремонт на основните им конструктивни елементи. Препоръка към новото строителство е да се търси оптималното разположение на жилищата, така че то да бъде ефективно с оглед на енергийния разход. Следваща и допълваща задача е да се използват възобновяеми източници за производство на енергия и локално задоволяване на енергийните нужди.

Мярка 4.2. Обновяване на вътрешнокварталните пространства и осигуряване на нови места за отдых и спорт

Очакван резултат:

Благоприятни условия за ежедневен отдых във всички градски части и предпоставки за активен спортен и здравословен начин на живот за гражданите на Пловдив.

Препоръчителни задачи:

Във фокуса на мярката попадат вътрешнокварталните пространства, които следва да се обновяват според нуждите на местните жители, при създаването на повече зелени зони и съчетаването на разнообразни рекреативни функции. Последващи дейности са постоянното почистване и поддържане на възстановените зони.

Мярка 4.3. Развитие на спортната инфраструктура в града

Очакван резултат:

Обезпеченост на община Пловдив от спортни зали и площадки, велоалеи и други спортни съоръжения, осигуряващи необходимите условия за по-голяма спортна активност на населението. Основа за организирането и провеждането на масови спортни събития и утвърждаването на Пловдив като спортен център на България.

Препоръчителни задачи:

Необходимо е да се приложи единен и интегриран подход за планиране и изграждане на спортната инфраструктура в общината. Предвижда се възстановяване на съществуващите и образуване на нови специализирани места за спорт. Старите и новите спортни обекти следва да са обвързани в обща система и да обслужват целия град. Насърчаването на спортната дейност ще допринесе за цялостното подобряване на качеството на живот в община Пловдив. Ключова задача е изграждането на мултифункционално спортно съоръжение, осигуряващо предпоставките за обособяването на Пловдив като национален център за спортни събития.

Мярка 4.4. Насърчаване на разнообразни форми на придвижване

Очакван резултат:

Увеличена достъпност на градската среда и възможности за комбиниране на различни видове транспорт. По-чист и по-здравословен въздух за жителите на града.

Препоръчителни задачи:

Мярката изразява и обединява необходимите усилия за съчетаване на различни видове транспорт и стимулиране на интермодалността в община Пловдив. Отделни компоненти на мярката са насърчаването на пешеходното и велосипедното движение, подтикването на жителите към използването на обществения транспорт и услугата „споделено пътуване“ – обединени от обща концепция за развитието на транспорта в общината и постигането на преход между отделните видове транспортни средства. Всички тези задачи трябва да се изпълнят чрез конкретни улеснения за жителите за да се гарантира удобното им придвижване без личен автомобил.

Мярка 4.5. Развитие на мрежа за велосипедно движение;

Очакван резултат:

Ефективна система от велосипедни алеи и велосипедни паркинги, която да обхваща цялата градска територия.

Препоръчителни задачи:

Създаването на велосипедни алеи трябва да се съобрази със съществуващата организация на движението и осигуряването на достъпна и безопасна за велосипедистите градска среда. Изграждането на велосипедните алеи задължително е част от цялостното транспортно планиране в общината, но и следва да бъде обект на отделни планове и програми за развитие. Планирането на алеите трябва да следва няколко основни принципа – отделяне на алеите от най-натоварените улици и трасирането им през повече паркове и градини; съобразяване с наблюдаваните потоци велосипедисти; отчитане на разположението на историческия център на град Пловдив, зоните за озеленяване и спорт, както и на учебните заведения.

Целесъобразно е отделните велосипедни направления да бъдат свързани по между си и да формират завършена мрежа. Към мрежата се включват и нужните велосипедни паркинги, разположени на подходящи места, с оглед на свързаността на велосипедното движение с другите форми на транспортно придвижване в града.

Мярка 4.6. Осигуряване на безопасни пешеходни пространства и достъпна градска среда;

Очакван резултат:

Добри условия и организация на пешеходното движение. Достъпна градска среда за всички жители, особено за социалните групи в неравностойно положение.

Препоръчителни задачи:

Мярката включва изграждане и рехабилитация на пешеходни алеи и тротоари, заедно с осигуряване на подлези и надлези към първостепенните улици с голям поток автомобилно движение. Стимулирането на пешеходното движение изисква и специфична организация на движението, ограничаваща и регламентираща автомобилното движение в определени градски територии и особено в централната градска част.

Предоставянето на средства за достъп до подвижния състав и спирките на обществения транспорт за хората с физически увреждания, както и изграждане на нужните съоръжения за тяхното лесно и удобно придвижване до ключовите публични сгради и открити пространства, са основни задачи.

Успоредно е разполагането на указателни знаци и средства за ориентация и информация в градската среда.

Мярка 4.7. Подобряване на водоснабдителната и канализационната мрежа;

Очакван резултат:

Качествена градска околна среда, със стабилни и качествени доставки на питейна вода.

Препоръчителни задачи:

Предвидени са отстраняването на дефекти по водоснабдителната и канализационната мрежа, чрез рехабилитация на съществуващите и изграждане на липсващите им елементи. Целесъобразно е изготвянето на програма за приоритетна и поетапна подмяна на водопроводните и канализационни тръби. Паралелни следва да бъдат инвестициите за мониторинг и контрол на функционирането на двете системи, гарантиращи поддържането им в изрядност и своевременно отстраняване на възникналите проблеми.

Мярка 4.8. Подобряване на качеството и достъпа до здравно обслужване

Очакван резултат:

Подобрени здравно обслужване и здравен статус на населението. Национално значение на здравната инфраструктура в община Пловдив.

Препоръчителни задачи:

Мярката насочва средства за подобряване на материалната база и оборудването на различните обекти на здравната инфраструктура. Освен обединените от мярката инвестиционни проекти, са нужни и „меките“ проекти, създаващи необходимите условия и стимули за по-широко използване на здравното обслужване от всички социални групи и спрямо техните потребности.

Мярка 4.9. Оптимизиране на транспортната система и организацията на движението в община Пловдив

Очакван резултат:

Добра транспортна свързаност на община Пловдив, сигурност и безопасност на движението.

Препоръчителни задачи:

Адекватното планиране на транспортната система като комплекс от различните форми на движение, откриването на най-подходящите трасета за автомобилния и железопътния транспорт, са основата за ефективност на местния транспорт. Последващи задачи са приложението на модели за управление на трафика, включително чрез изграждане на центрове за управление на трафика и координираните от тях централизирана компютърна система и системи за видеонаблюдение.

Към физическите аспекти на мярката се присъединяват и осигуряването на необходимите паркинги и нови транспортни връзки.

Идеята за градска железница в ареала на Пловдив притежава потенциала да облекчи трафика и същевременно да обвърже града със заобикалящите го селища. Мярката извежда темата за стимулирането на железопътния транспорт и насочва към провеждането на необходимите проучвания, планове за развитие и конкретни инвестиционни проекти.

Мярка 4.10. Обновяване на уличната мрежа при подобряване на уличното озеленяване и приложение на енергийно ефективно публично осветление

Очакван резултат:

Улична мрежа в добро състояние, пълноценно осветена и озеленена. По-малко произшествия по улиците и по-благоприятна среда за пешеходците.

Препоръчителни задачи:

Тук се включват рехабилитацията на съществуващата улична мрежа, съпътствана от подходящо улично озеленяване и енергоспестяващо публично осветление – подмяна на асфалтовата настилка, облагородяване на тротоарите чрез озеленяване и осветяване. Подобни инициативи допринасят не само за безопасността на гражданите, но и за приятната атмосфера на градската среда.

Мярка 4.11. Подобрени услуги на масовия градски транспорт

Очакван резултат:

Подобрено качество на масовия градски транспорт и увеличен дял на хората, които използват услугите му.

Препоръчителни задачи:

Подобреният и активно използван градски транспорт е условие за по-добре организиран трафик и по-малко задръствания. Масовият градски транспорт може да се подобри основно чрез адекватното планиране на маршрутната му система и подмяна на остарелия подвижен състав.

Планирането на маршрутната система неминуемо е тясно обвързано с цялостното пространствено развитие на община Пловдив и предвижданията на актуалните устройствени планове. Нужна е оценка на съществуващите маршрутни линии, тяхната натовареност, степен на запълнен капацитет и обща ефективност. Същевременно е нужно да се определят изолираните от системата на градския транспорт територии и да се предвиди изграждането на нови маршрутни линии.

Обновяването на амортизирания автопарк следва да осигури транспортни средства, обезпечени с достъп от страна на хората с увреждания.

Аспект на мярката също е подобряването на състоянието на спирките на градския транспорт при наличието на удобни пешеходни връзки и подходи към тях.

Важна задача е и възстановяването на тролейбусната мрежа и пълноценно развитие на тролейбусния транспорт.

Мярка 4.12. Осигуряване на подходящи условия за развитие на логистични дейности

Очакван резултат:

Утвърждаването на община Пловдив като транспортен и логистичен център.

Препоръчителни задачи:

Разположението на общината по ключови и исторически транспортни направления, непосредствената близост на АМ „Тракия“ и летище Пловдив, заедно с ролята на град Пловдив като железопътен възел, разкриват потенциалите за успешното развитие на логистични дейности. Необходими условия са изграждането на подходяща инфраструктура, включително да се определят най-подходящите места за складиране и разпределение на суровините или готовата продукция.

Мярка 4.13. Намаляване на вредните емисии и шума от производството, транспорта и битовото отопляване

Очакван резултат:

Подобрена екологична обстановка в община Пловдив.

Препоръчителни задачи:

Мярката е неразривно свързана с предходните мерки за подобряване на транспортната ситуация и стимулиране на устойчиви и нисковъглеродни форми на транспортно придвижване. В този случай се предлагат разнообразни дейности – изграждане на инсталации за ограничаване на вредните емисии от производствата, поставяне на съоръжения за защита от шума по протежението на улиците с най-интензивен трафик, стимулирането на енергийната ефективност на многофамилните жилищни сгради. По подобен начин, мярката е синтезна и приобщаваща компоненти на други планирани действия от обхвата на приоритетната област *ЖИЗНЕНА СРЕДА И СВЪРЗАНОСТ*. Идентифицираните екологични проблеми в рамките на общината, обаче, изискват независима мярка, поставяща акцент върху замърсяването на околната среда в пловдивската община.

Мярка 4.14. Постоянно поддържане на системата за наблюдение на качеството на околната среда

Очакван резултат:

Ефективно функционираща централизирана система за наблюдение компонентите на околната среда. Въведени механизми за проследяване на процесите с негативно екологично въздействие.

Препоръчителни задачи:

Необходимо е анализирането на съществуващите системи за мониторинг на различните компоненти на околната среда, оценяване на тяхната ефективност и разработването на програми за разширяване на обхвата им, оптимизиране на функционирането и интегрираното им управление.

Мярка 4.15. Доразвитие и усъвършенстване на системата за разделно събиране и преработка на отпадъците с изграждане завод за преработка на строителни отпадъци

Очакван резултат:

Ефективни комплексни дейности за управление на отпадъците

Препоръчителни задачи:

Доброто управление на отпадъците е задължително условие за устойчивото развитие на община Пловдив. Важността на дейността е потвърдена и от приоритетите на Оперативната програма за развитие на околната среда за периода 2013-2020. Тези обстоятелства мотивират насочването на инвестиции и различни инициативи с оглед на оптималното събиране, преработване, усвояване и повторна употреба на отпадъците.

Мярката се групира в две основни направления – организационни и функционални.

Първата група извежда нуждата от информационни кампании и различни публични срещи и събития за създаването на разумно отношение спрямо употребата на продуктите, изхвърлянето и третирането на отпадъците. Изброената потребност се покрива и от съдържанието на **Мярка 2.6**, като двете мерки съвместно подпомагат постигането на „зелен“ и устойчив начин на живот.

Функционалните изисквания към управлението на отпадъците изискват осигуряването на действаща система за събиране на отпадъците, включваща разполагането на специализирани контейнери и подвижен състав. Добавят се съоръженията за сепариране и рециклиране на отпадъците в търсене на последваща повторна употреба. Възможност за оползотворяване на отпадъците представлява и преработката им с оглед на добиването на електрическа или топлинна енергия.

Приоритетна област 5: ПРИОБЩАВАНЕ

Приоритетна област ПРИОБЩАВАНЕ включва необходимите мерки за гарантиране на социалната равнопоставеност и равностойния достъп до заетост, образование, професионално развитие и качествено здравеопазване. Приоритетната област предвижда балансирано разпределение на ресурси за различните уязвими социални групи, включително етническите малцинства, хората с увреждания и възрастните лица. Положителното въздействие на тази област ще допринесе за осъществяването на **СЦ2: ИКОНОМИКА НА РАВНИТЕ ВЪЗМОЖНОСТИ**.

Мярка 5.1. Интеграция на рисковите социални групи на пазара на труда

Очакван резултат:

По-високи икономическа активност и равнище на заетост сред изолираните социални групи.

Препоръчителни задачи:

Целевите групи са различни изолирани социални групи – хората с увреждания, етническите групи, самотните родители, лицата със зависимости. Мярката следва да обхване разработването на ефективни инструменти за по-добра реализация на пазара на труда от рисковите групи. Препоръчително е инструментите да имат два аспекта – насърчаване на икономически неактивните лица в търсенето на работа, както и

увеличаване на възможностите за устойчива заетост. В обхвата на мярката попадат провеждането на мотивационни обучения, осигуряване на стажантски програми, откриване на работни места, предназначени за представители на рисковите групи. Различните дейности следва да се планират при отчитане на специфичните потребности и умения на целевите групи.

Особено внимание и ресурси трябва да се отделят за насърчаването на заетостта на социално изключени млади хора до 29 г.

Мярка 5.2. Повишаване на достъпа до образование на етническите групи

Очакван резултат:

Повишено образователно равнище на етническите групи.

Препоръчителни задачи:

Ниският относителен дял на лицата с висше и средно образование на турската и особено ромската етническа група са характерни и за община Пловдив. Активното социално включване на етническите групи и участието им в икономически и културния живот на общината, извежда като задължително условие повишаването на образователното им равнище. Задачите покриват темите запознаване на етническите малцинства с ролята и значението на доброто образование, ограничаването на преждевременното напускане на образователния процес и стимули за следването и завършването на висше образование.

Мярка 5.3. Осигуряване на възможности и стимулиране на "учене през целия живот"

Очакван резултат:

Адаптиране на работната сила към променящите се икономически условия и потребности на пазара на труда.

Препоръчителни задачи:

Динамичното развитие на икономиката налага нуждата от добиването на нови умения сред възрастното население. Предоставянето на разнообразни и достъпни форми на учене през целия живот, развиващи базови и специфични умения, е фактор за конкурентоспособност на възрастното население и устойчивата му трудова заетост.

Мярка 5.4. Стимулиране на удължения трудов стаж или т. нар. политика за "активно стареене"

Очакван резултат:

Активно участващи в социалния живот и пазара на труда възрастни хора. Подобро здравословно състояние на възрастните лица.

Препоръчителни задачи:

Мярката изразява идеята на активното стареене – осигуряването на пълноценен и креативен живот на възрастните хора при добър здравен статус и силна връзка между отделните поколения. Основните задачи са последователност на организирането на партньорска мрежа между различните институции и НПО, насърчаваща и провеждаща различни инициативи за по-високата активност и богато разнообразие на възможностите за социални контакти, отдых и културен живот на възрастното население.

Пример за успешно приложение на политиката за „активно стареене“ е въвлечането на възрастните хора в поддържането на междублоковите пространства. Допълнителна възможност е регламентирането на подобна дейност срещу предоставянето на помещения за пенсионерски клубове от страна на общината.

Мярка 5.5. Социално включване и гарантиране на достъпно и качествено здравеопазване

Очакван резултат:

Успешно интегрирани и участващи в обществения живот уязвими групи.

Препоръчителни задачи:

Мярката акцентира върху нуждата от подготовката и приложението на политики за социално включване и осигурено здравеопазване за по-добър здравен статус на уязвимите представители на обществото. Положителният резултат от политиките изисква съгласувани и координирани действия от страна на различни представители на

публичния, неправителствения и частния сектор в община Пловдив. Провеждането на периодични информационни и образователни дискусии, поддържането на комуникационни канали и изявата на културните особености на етническите групи са средства за социална интеграция. Достъпното и качествено образование продължава логиката и инициативите на **Мярка 4.8.**, но фокусира вниманието върху специфичните потребности на уязвимите групи.

Компоненти на мярката са и инициативите за изграждане на умения за независим живот на хора с увреждания.

Приоритетна област 6: СЪТРУДНИЧЕСТВО В РАЗВИТИЕТО

СЪТРУДНИЧЕСТВОТО В РАЗВИТИЕТО съчетава две теми – ефективното управление и сътрудничеството на различни равнища и между различни участници. Обединяването на двете теми представя важността на споделеното управление – взимане на решения между различните заинтересовани страни. Предвидени са разнопосочни мерки за подобряване на административния капацитет, създаването на партньорски мрежи и поставянето на организационна основа – предпоставки за комплексното развитие на общината. Интегралният характер на приоритета посочва неговият принос към четирите стратегически цели. По този начин следващите мерки са важно условие за успешното реализиране на Общинския план за развитие.

Мярка 6.1. Повишаване на административния капацитет за разработване и управление на проекти

Очакван резултат:

Развити умения за разработване и успешна реализация на проекти от различни сфери и с разнообразни източници на финансиране.

Препоръчителни задачи:

Предвиденият комплекс от дейности се насочва към представителите на публичните администрации, неправителствените организации и бизнеса. Завършването на проектите с успех, от страна на трите сектора, изисква разпределянето на финансови средства за повишаването на капацитета за предварителната подготовка и последващата реализация на проектите. Комплексът от дейности включва изготвянето на анализ на съществуващите умения и оценка на липсващите компетенции, провеждането на разнообразни специализирани обучения, организирането на периодични форуми за представяне на добрите практики в управлението на проекти.

Мярка 6.2. Популяризиране на финансовите инструменти на ЕС и възможностите на публично-частните партньорства

Очакван резултат:

Ефективно усвояване на средствата от структурните и кохезионния фонд на ЕС. Разработени проекти по модела на публично-частните партньорства.

Препоръчителни задачи:

Необходими са инициативи за популяризиране на специфичните цели и финансираните дейности на оперативните програми за периода 2014-2020. Осигуряването и разпространяването на информационни материали, организирането и провеждането на разяснителни семинари са най-важните инструменти за повишаване на информираността на различните възможни бенефициенти. Непознатите към настоящия момент възможности за стимулиране на местното развитие, чрез прилагане на модела на ПЧП, налагат проучването им от страна на Община Пловдив и представянето им пред частния сектор. ПЧП пряко отговаря на търсеното взаимодействие и сътрудничество между различните актьори в процеса на общинското планиране и развитие.

Мярката е тясно взаимосвързана с предходната, като двете заедно позволяват високо качество и голямо количество на реализираните проекти в община Пловдив през следващите седем години.

Мярка 6.3. Координация и комуникация между общинската администрация, образователните институции и бизнеса за планиране на образователните програми и обучение в работна среда

Очакван резултат:

Повишено качество на образованието, реструктурирани специалности в професионалните гимназии и повече възможности за професионална реализация. Формирани партньорства между общинската администрация, образователните институции и бизнеса.

Препоръчителни задачи:

Изменящите се потребности на работодателите изискват способност за адаптация на съдържанията на учебните програми. Мярката посочва нуждата от въвеждането на система за планиране на образователните програми, основаваща се на постоянно взаимодействие и сътрудничество между бизнеса, образованието и общинската администрация. Безспорна е необходимостта от интензивна връзка между образованието и бизнеса чрез участие на частния сектор в изготвянето на план-приема и регулиране на специалностите спрямо търсенето на пазара.

Пълноценната професионална реализация на учащите, налага и разпространяването на стажантските програми по метода „*обучение с работа*“. Препоръчително е разработването на програма и предлагането на институционални стимули за обучение в реална работна среда.

Мярка 6.4. Формиране на партньорски мрежи за управление и изява на културното наследство и живот на Пловдив

Очакван резултат:

Съвместни усилия за управление на културното наследство. Съхранени и социализирани недвижими културни ценности, развит културно-туристически продукт.

Препоръчителни задачи:

Марката е необходимо условие за оптималното въздействие на **Мярка 1.4.**, предоставяща предпоставките за успешното опазване и социализация на недвижимото културно наследство в Пловдив. Целесъобразно взаимодействието в тази сфера да се инициира и координира от съществуваща общинска структура „*Старинен Пловдив*“. Успешните практики също трябва да бъдат отчетени и използвани. От съществено значение е да се създаде виртуална мрежа, осигуряваща непрекъснат контакт и обмен между различните участници в управлението на културното наследство – Община Пловдив и особено общинския институт „*Старинен Пловдив*“, НИНКН, Регионалния археологически музей, Регионалния исторически музей, Регионалния етнографски музей, неправителствения сектор, частни инвеститори и дарители, частните собственици на сгради, културни ценности. Организирането на семинари, обсъждащи основните проблеми и настоящите възможности за преодоляването им, са важен компонент на мярката.

Мярка 6.5. Създаване на мрежа за обмен на информация и диалог между Община Пловдив и различните заинтересовани страни

Очакван резултат:

Подобрено общинско управление и повишено гражданско участие.

Препоръчителни задачи:

Своевременното идентифициране на проблемите и потенциалите за развитие е условие за успешното управление в общината. То е постижимо единствено при непрекъснат контакт и обмен на информация между общинската администрация. Аналогично на **Мярка 6.4.**, съществуват две проявления на предвиденото действие – виртуална мрежа и периодични публични срещи и дискусии, въвличащи оптимален брой разнообразни представители на община Пловдив.

Неразделна част от настоящия общински план е неговата **Система за наблюдение и оценка на изпълнението на общинския план**. Системата предвижда конкретни механизми за обмен на информация, публичност и отчетност на дейностите по реализацията на плана, фокусиращи най-важните моменти в общинското развитие през

следващите години. Системата за наблюдение предвижда последователност от публични срещи, балансирано разпределени във времето.

Мярка 6.6. Подкрепа за създаването на клъстери в подходящи производства и услуги, включително и при сътрудничество с други общини

Очакван резултат:

Функциониращи и конкурентоспособни клъстери с различни участници от община Пловдив и региона.

Препоръчителни задачи:

Предвижда се подходящата организационна и информационна подкрепа на общинската администрация спрямо създаването и последващото развитие на клъстери. Ефективните клъстери, основаващи се на традиционните и утвърдени икономически отрасли, са основен фактор за икономическия просперитет на общината. Разработването на удачни клъстерни модели, обединяващи и участници от различни общини, предоставя възможност и за икономическото развитие на региона. Необходимо е да се постави фокус върху отделни проекти в няколко направления – осигуряването на обща инфраструктура, общ маркетингов подход за реализация на продуктите и услугите на клъстерите и хоризонталните инициативи за повишаване на капацитета и конкурентоспособността им. Целесъобразно е да се постави акцент и върху развитието на обособените клъстери „АгроФуудТех“ и „Клъстер комуникационни и информационни технологии Пловдив“.

Мярка 6.7. Създаване на организационна основа за междуобщинско сътрудничество в предоставянето на услуги

Очакван резултат:

Ефективно междуобщинско сътрудничество за предоставяне на услуги и реализация на общи проекти.

Препоръчителни задачи:

Мярката следва традиционната роля на община Пловдив като административен и обслужващ център за целия регион. Въвеждането на работеща форма за организация на група общини, координирана от Община Пловдив, изисква регулярни срещи, взаимни обучения и обмен на добри практики, включително и чрез контакт с други европейски региони. Поставянето на основа за междуобщинското сътрудничество може да се продължи чрез разработването на модели за предоставяне на общи и по-качествени услуги за населението. Други перспективи са разработването на общи планове в идентичните сфери на развитие, както и реализация на съвместни ключови проекти.

Мярка 6.8. Насърчаване на електронното управление в община Пловдив

Очакван резултат:

Въведена електронна платформа за управление на общинското развитие и качествени електронни услуги за гражданите.

Препоръчителни задачи:

Мярката напълно съответства на националните приоритети за развитие през следващите години и на приоритетните оси на Оперативна програма „Добро управление“ за периода 2014-2020. Необходими са реализациите на взаимносвързани проекти за разработване на нови или усъвършенстване на вече съществуващите инструменти на електронното управление. Необходимо е съсредоточаването на средства за осигуряването на добри електронни услуги, подобряващи цялостното административно обслужване и улесняващи бизнес инициативите.

Друга особено важна задача е оптималното приложение на Географските информационни системи в устройственото планиране и инвестиционното проектиране на общината. Програма за реализация на общинския план

3.8. ИНДИКАТИВНА ФИНАНСОВА ТАБЛИЦА

Разработената индикативна финансова таблица обобщава ориентировъчните финансови ресурси, необходими за реализацията на общинския план за развитие. Финансовата рамка представлява разпределение на предвидените средства по отделните приоритетни области от стратегията на ОПР, както и приложените разнообразни финансови източници. Индикативната финансова таблица обединява прогнозната стойност на всички проекти от Програмата за реализация на общинския план, която от своя страна приобщава всички проекти от **програмата за реализация на ИПГВР на град Пловдив**.

Обратно, индикативната финансова таблица се разгръща в конкретни стойности на включените в **Списък с проекти за реализация през периода 2014-2020 /т. 7.2./**.

Таблица 30. Индикативна финансова таблица на общинския план

Приоритетна област	Местно публично финансиране			Външно публично финансиране					Частно финансиране		Финансови инструменти		ОБЩО
	Общински бюджет	В т. ч. съфинансирани на европейски проекти	Общ дял	Централен бюджет	Общ дял	Фондове на ЕС	Общ дял	Други източници	Фондове, фирми	Общ дял	Заеми от финансови институции	Общ дял	
	/хил. лв./	/хил. лв./	/%/	/хил. лв./	/%/	/хил. лв./	/%/	/хил. лв./	/хил. лв./	/%/	/хил. лв./	/%/	
НАСЛЕДСТВО И ИЗКУСТВО	37 953,5	1 641,5	46%	2 295	3%	26 213,5	32%	5 400	10 475	13%		0%	82 337
НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ	39 707	1 967	38%		0%	37 041	35%		27 831	27%		0%	104 579
ПРОДУКТИ С ПЛОВДИВСКА МАРКА	24 423,99	9 259,5	2%		0%	209 295,5	17%		958 200	78%	31 000	3%	1 222 919,5
ЖИЗНЕНА СРЕДА И СВЪРЗАНОСТ	56 061,6	14 911,16	10%	38 750	7%	308 206,9	55%	9 000	64 775	12%	80 085	14%	556 878,5
ПРИБОЩАВАНЕ	3 265,9	170,87	51%		0%	3 200	49%			0%		0%	6 465,
СЪТРУДНИЧЕСТВО В РАЗВИТИЕТО	4 228,6	973,6	18%		0%	15 619,4	65%			0%	4 000	17%	23 848
ОБЩО	165 640,5	28 923,6	8%	41 045	2%	599 576,4	30%	14 400	1 061 281	53%	115 085	6%	1 997 027,9

4. СИСТЕМА ОТ ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ПЛАНА

4.1. ПОДХОД ЗА РАЗРАБОТВАНЕТО НА СИСТЕМАТА ОТ ИНДИКАТОРИ

Системата от индикаторите е неизменна част от цялостната оценка за наблюдение, оценка и актуализация на ОПР, която е подробно представена в **т. 5. Система за наблюдение и оценка**. Тя е основен обективен инструмент за проследяване изпълнението на ОПР. Избора на подходящи индикатори се базира на специфичните характеристики на стратегическата част на ОПР и съвременните методи за наблюдение на стратегическото планиране.

Процеса на разработването на системата от индикатори за настоящия ОПР премина през три етапа:

- Преглед на научна литература и системи от индикатори използвани в урбанистичната практика;
- Създаване на банка от индикатори и дефиниране на нови такива;
- Анализ, организиране и избор на подходящи индикатори за целите на настоящия ОПР.

Набора от избраните индикатори е обусловен е следните критерии:

- Да имат количествена характеристика;
- Възможност индикаторът да се измерва чрез наличните източници на информация, включително НСИ, ТСБ-Пловдив, ОДМВР-Пловдив действащите индикатори използвани в общината за проследяване напредъка по други планове и стратегии и други;
- В най-пълна степен да измерват заложените цели и мерки в плана

Индикаторите обхващат широк набор от теми, които пряко касаят икономическото, социалното и екологичното развитие на общината и отразяващи изпълнението на мерките в плана.

За всяка приоритетна област в ОПР са избрани няколко водещи индикатора за въздействие, а за по-адекватното измерване на прогреса по приоритетните области – към всяка мярка е определен един основен индикатор, който най-пълно съответства на нея.

Адекватното измерване на прогреса на ОПР зависи от точността на началните стойности на отделните индикатори, които са определени от официални източници на информация. Определени индикатори не притежават начална стойност, което се дължи или на разминаване в данните от различните източници на информация, или поради все още липсващата система за събиране на данните. Въпреки това е целесъобразно за нуждите, както на настоящия план, така и за бъдещето обективно измерване на различни области в развитието на общината да се разработи и поддържа информационна база за тях. Подобна база данни следва да се поддържа от общинската администрация и нейните специализирани администрации и отдели. Необходимо е активното и регламентирано взаимодействие между общинските звена и представителите на експлоатационните ведомства, териториалните подразделения на националните дирекции, неправителствения и частния сектор. Поддръжката на общинския справочник следва да бъде неразделна част от дейностите по организирането и представянето на годишните доклади за изпълнение на ОПР, заложен в системата за наблюдение и оценка на плана.

Системата от индикатори е структурирана в два основни направления – индикатори за въздействие и индикатори за резултат, напълно удовлетворяващи „Методическите указания...” на МРРБ. Съвместно, двата типа индикатори позволяват да се определи степента на постигане на целите и приоритетите заложен в ОПР на община Пловдив. Стратегическите цели представят желаното и възможно бъдещо състояние, докато приоритетните области представляват областите на действие и въздействие. Двата елемента изискват към тях да се приобщат различни индикатори.

4.2. ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ

За набиране на изходните стойности на разработената система от индикатори са използвани различни източници на надеждна информация: НСИ – данни от текущата статистика, националното преброяване проведено през 2011 г.; Информационната система за управление и наблюдение на структурните инструменти на ЕС в България /ИСУН/; годишни доклади на различни отдели в общината, приети през 2007 г. Общ устройствен план на гр. Пловдив.

4.3. ВИДОВЕ ИНДИКАТОРИ

Системата от индикатори измерва социални, икономически, физически и финансови характеристики на община Пловдив. Наред с тях са определени индикатори свързани с управлението, маркетинга и сътрудничеството в местното развитие.

Съобразно с „Методическите указания...“, индикаторите за въздействие са насочени към реализацията на целите, докато индикаторите за резултат са свързани с действията в рамките на отделните приоритетни области. Първият вид следва да оцени цялостната ефективност на стратегията и какво е достигнатото състояние на общината, спрямо визията и стратегическите цели до 2020 г. Вторият вид индикатори могат да бъдат съотнесени и спрямо конкретен ключов проект, включен в програмата за реализация на ОПР.

Индикаторите за въздействие са разделени в четири категории, спрямо стратегическите цели на ОПР.

Индикаторите за всяка цел са формулирани въз основа на ключовите тематични компоненти от съдържанието на целите.

4.3.1. ИНДИКАТОРИ ЗА ВЪЗДЕЙСТВИЕ

Таблица 31. Индикатори за въздействие

№	Индикатор за въздействие	Мерна единица	Източник на информация	Период на отчитане	Базова стойност (год. на отчитане)	Междинна стойност /2017 г./	Целева стойност /2020 г./
Стратегическа цел 1: Пълноценна градска среда							
1.	Обем привлечените средства по ОПРР и ОПОС	Млн. лв.	ИСУН, община Пловдив	3 години	X	X	X
2.	Зелени площи на глава от населението	Квадратен метър/жител	Община Пловдив	3 години	11,51 м ² (2007 г.)	19 м ²	23,89 м ²
3.	Дял на обновените сгради, културни ценности от всички сгради културни ценности	Процент	Община Пловдив/ ОИ „Старинен Пловдив“, МК	3 години	X	X	X
4.	Извършени (дребни) престъпления	Брой	ОД на МВР	Годишно	X	X	X
5.	Брой на лицата от община Пловдив преминали болни през ЛЗБП, собственост на общината	Брой	Община Пловдив	Ежегодно	21 101 (2012 г.)	20 750	19 500
6.	Процент от градската територия с пределно допустими нива на шума (60 dBA)	Процент	Община Пловдив	3 години	60 (2007 г.)	56	50
Стратегическа цел 2: Икономика на знанието и равните възможности							
7.	Количество на нови иновации (патенти, изобретения и др.)	Брой	Българско Патентно Ведомство	3 години	X	X	X
8.	Дял на разходите за научна и развойна дейности	Процент/БВП	НСИ	Годишно	X	0,7%	1.5%
9.	Коефициент на безработица	Процент	НСИ/ДБТ-Пловдив	Годишно	10.5% (2011 г.)	10.1%	9.7%
10.	Относителен дял на	Процент	НСИ	10 години	28,47%	-	33%

	лицата, над 7 години, с висше образование				(2011 г.)		
11	Брой нефинансови предприятия на 1000 души от населението	Брой/1000 жит.	НСИ	Годишно	62.62‰ (2011 г.)	63.5‰	64.5‰
Стратегическа цел 3: Изявени в единство наследство и изкуство							
12	Приход от реализирани нощувки на едно легло годишно	Лв./легло/год	НСИ, ОП „Туризм“	Годишно	3 609 лв. (2012 г.)	4 200 лв.	5 000 лв.
13	Средна продължителност на туристическия престой	Общ брой нощувки/ общ брой пренощували лица	НСИ, ТСБ-Пловдив	Годишно	1.73 (2012 г.)	2.1	2.5
14	Брой туристически забележителности включени в туристически маршрути	Брой	ОП „Туризм“, ОИ „Старинен Пловдив“	3 години	25 (2012 г.)	35	45
15	Дял на приходите от туризъм и култура спрямо общите приходи в общинския бюджет	Процент	НСИ, Община Пловдив	Годишно	2,65 (2012 г.)	5	9
16	Брой реализирани проекти, свързани с опазването на културното наследство и развитието на културен туризъм	Брой	ОП „Туризм“, ОИ „Старинен Пловдив“	3 години	17 (2012 г.)	27	37
Стратегическа цел 4: Активна роля в развитието на региона							
17	Стойност на изплатени суми по договори по оперативни и други програми на жител	лева/човек	ИСУН, НСИ, Община Пловдив	3 години	21,87 лв. (към 2012г.)		
18	Брой разработени междуобщински програми, проекти, стратегии и др.	Брой	Община Пловдив	3 години	X	X	X
19	Брой реализирани междуобщински проекти	Брой	Община Пловдив	3 години	X	X	X

4.3.2. ИНДИКАТОРИ ЗА РЕЗУЛТАТ

Индикаторите за резултат разглеждат количествено измеримите мерки от състава на приоритетните области. Индикаторите се фокусират върху предполагаемите резултати и следствия от предвидените дейности и проследяват динамиката в общинското развитие. Комбинирани са разнообразни източници на информация, предоставящи точна и осъвременена информация за следените от индикаторите характеристики. Подборът на индикаторите спрямо спецификата на стратегическите цели и приоритети, в съчетание с техния оптимизиран брой, позволяват успешното прилагане на системата от индикатори по време на изпълнението на плана и особено при подготовката на планираните оценки.

Таблица 32. Индикатори за резултат

Мярка (№)	Индикатор за резултат	Мерна единица	Източник на информация	Период на отчитане	Базова стойност (година на отчитане)	Междинна стойност /2017 г./	Целева стойност /2020 г./
ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 1: НАСЛЕДСТВО И ИЗКУСТВО							
Мярка 1.1. Проучване, консервация и определяне на подходяща съвременна функция на археологически културни ценности	Брой проучени, разкрити и социализирани археологически обекти	Брой	Община Пловдив	3 години	X	X	X
Мярка 1.2. Реновиране и реставриране на архитектурни културни ценности	Дял на изпълнените предписания за подобряване на физическото състояние на архитектурните културни ценности спрямо общия брой издадени предписания	Брой изпълнени предписания/брой издадени предписания	Община Пловдив, НИНКН	3 години	X	X	X
Мярка 1.3. Разработване на планове и програми за управление на културното наследство	Брой разработени планове и програми за управление на културното наследство	Брой	Община Пловдив	3 години	X	X	X
Мярка 1.4. Създаване на организационна основа, капацитет и осигуряване на финансови инструменти за управление на културното наследство	Стойност на изплатените средства по Оперативни програми свързани с културното наследство	Лева	Община Пловдив, ИСУН	3 години	470 744 лв. (към 2012 г.)	800 000 лв.	1 200 000
Мярка 1.5. Обвързване на различните културни ценности и исторически теми в единна система от културни маршрути и информационно представяне на историята на Пловдив	Брой на установените културно-опознавателни маршрути	Брой	Община Пловдив	3 години	X	X	X
	Брой указателни табели в градската среда ориентирани към културното наследство	Брой	Община Пловдив	Годишно	X	>150	>300
	Брой посещения в ТИЦ	Брой	ОП „Туризъм“	Годишно	18 581 (2012 г.)	21 500	26 000
Мярка 1.6. Приложение на съвременните технологии за представяне на културното наследство	Внедряване на аудио-визуални техники при представяне на местните забележителности	Брой обекти с внедрена аудио или визуална	Община Пловдив	3 години	X	X	X

		система за представяне					
Мярка 1.7. Почистване, поддръжка и активно включване на река Марица в градския живот	Реализирани проекти за облагородяване на р. Марица и околните и пространства	Брой	Община Пловдив	3 години	0	1	4
Мярка 1.8. Повишаване атрактивността за отдих и рекреация на тепетата	Брой реализирани проекти за облагородяване на тепетата	Брой	Община Пловдив	3 години	X	X	X
Мярка 1.9. Регенерация и адаптация на исторически сгради и насищането им със съвременни функции	Исторически сгради с нови функции	Брой	Община Пловдив	3 години	X	X	X
Мярка 1.10. Увеличаване на площта, подобряване на състоянието на озеленените пространства и обвързването им в система	Зелени площи на глава от населението	Квадратен метър/жител	Община Пловдив	3 години	11,51 м ² (2012г.)	17 м ²	23,89 м ²
Мярка 1.11. Обновяване на обектите на културната инфраструктура и разширяване на експозиционните площи	Обновени обекти на културната инфраструктура	Брой	Община Пловдив	3 години	X	X	X
	Големина на новоизградените експозиционни площи	м ²	Община Пловдив	3 години	X	X	X
Мярка 1.12. Преосмисляне на откритите публични пространства чрез физическото им обновяване и използване като арена за културния живот на Пловдив	Обновени ключови публични пространства с реализирани културни дейности	Брой	Община Пловдив	3 години	X	X	X
Мярка 1.13. Подкрепа за организирането и провеждането на разнообразни културни събития и прояви	Проведени културни събития годишно	Брой	Община Пловдив	Годишно	75 (2013 г.)	86	99
ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 2: НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ							
Мярка 2.1. Осигуряване на необходимия капацитет на образователната инфраструктура	Места на 100 деца в детските градини в общината (Места в ДГ/100 деца)	Брой	Община Пловдив, МОН, НСИ	Годишно	77,9 (2012 /2013 г.)	87	98
Мярка 2.2. Подобряване на средата за наука, образование и обучение	Образователни обекти с изпълнени мерки за енергийна ефективност	Брой	Община Пловдив	3 години	X	25	40 (52)
Мярка 2.3. Повишаване на образователното равнище на населението	Относителен дял на лицата, над 7 години, със средно образование	Процент	НСИ	10 години	45,51% (2011 г.)	-	50%
Мярка 2.4. Стимулиране на преквалификацията и придобиването на нови знания и умения за лицата над 30 години	Лица над 30 г. преминали (пре)квалификационен курс	брой	Община Пловдив, Агенция по заетостта	Годишно	X	X	X
Мярка 2.5. Развитие на научно-изследователска дейност, ориентирана към нуждите на местната икономика	Обем на инвестициите в научни изследвания	Лева	Община Пловдив, университети, НСИ, научни звена	Годишно	X	X	X
Мярка 2.6. Развитие на "зелена" икономика на основата на разумно използване на	Реализирани информационни кампании с насоченост върху	Брой	Община Пловдив	3 години	0	2	3

ресурсите и осъзнато отношение към околната среда	проблемите на околната среда и алтернативните източници на енергия							
ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 3: ПРОДУКТИ С ПЛОВДИВСКА МАРКА								
Мярка 3.1. Съчетаване на природните и историческите дадености за формиране на комплексен и устойчив туристически продукт	Туристически маршрути обхващащи природните и исторически дадености на града	Брой	Община Пловдив	3 години	3 (2012 г.)	5	7	
Мярка 3.2. Осигуряване на мрежа от информационни и посетителски центрове, средства за туристическа информация и градска ориентация	Изградени туристическо-информационни и посетителски центрове	Брой	Община Пловдив	3 години	2 (2012 г.)	3	5	
Мярка 3.3. Обновяване на пловдивските индустриални зони	Реализирани инвестиции в съществуващите индустриални зони	Млн. лв.	НСИ, Община Пловдив	3 години	X	X	X	
Мярка 3.4. Насърчаване на малкия и среден бизнес и икономическите инициативи в сферите на преработващата промишленост и туризма	Икономически субекти в областта на преработващата промишленост	Брой	НСИ	Годишно	2 320 (2012 г.)	2 550	2 975	
	Дял на заетите в туристическия сектор	Процент	НСИ	10 години	6,93 (2011 г.)	-	9,5%	
Мярка 3.5. Развитие на научна дейност и технологии в сферата на земеделието и хранителната промишленост	Публикувани научни трудове в областта на земеделието и хранителната промишленост от пловдивските университети и научни звена	Брой	Община Пловдив, университети, НСИ	3 години	X	X	X	
Мярка 3.6. Маркетингово представяне на пловдивските забележителности като част от наследството на Тракия	Разработени общи проекти със съседни общини в областта на културата и туризма	Брой	Община Пловдив, ИСУН	3 години	1	3	5	
Мярка 3.7. Популяризиране на предимствата за инвестиране и икономическа инициатива в Пловдив	Реализирани кампании за реклама на Пловдив като място за инвестиции	Брой	Община Пловдив	Годишно	X	6	14	
Мярка 3.8. Представяне и популяризиране на местните обичаи и занаяти	Брой културни събития за популяризиране на месните обичаи и занаяти	Брой	Община Пловдив	Годишно	X	X	X	
Мярка 3.9. Съхраняване на идентичността, атмосферата и функциите на ЦГЧ на Пловдив	Брой реализирани проекти в изпълнение на Плана за опазване и управление (ПОУ) на Историческа зона „Филипопол-Тримонциум-Пловдив“	Брой	Община Пловдив	3 години	X	X	X	
Мярка 3.10. Утвърждаване на община Пловдив като панаирен и конгресен център	Брой организирани търговски изложения	Брой	Община Пловдив	Годишно	X	X	X	
ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 4: ЖИЗНЕНА СРЕДА И СВЪРЗАНОСТ								
Мярка 4.1. Повишаване на енергийната ефективност на публичните и жилищните сгради	Брой проекти по ИП 1 на ПО 1 на ОПРР	Брой	Община Пловдив	3 години	x	30	60	

ОПР на община Пловдив 2014-2020

Мярка 4.2. Обновяване на вътрешнокварталните пространства и осигуряване на нови места за отдих и спорт	Изградени детски площадки, спортни съоръжения и места за отдих	Брой	Община Пловдив (ОП „Градини и паркове“)	3 години	X	X	X
Мярка 4.3. Развитие на спортната инфраструктура в града	Изградени спортни съоръжения (комплекси и стадиони)	Брой	Община Пловдив	3 години	14	16	18
Мярка 4.4. Насърчаване на разнообразни форми на придвижване	Дължина на велосипедната мрежа	Километър	Община Пловдив (ОП „Организация и контрол по транспорта“)	3 години	11 (2012 г.)	30	48
Мярка 4.5. Развитие на мрежа за велосипедно движение	Обособени паркинги за велосипеди	Брой	Община Пловдив (ОП „Организация и контрол по транспорта“)	3 години	X	20	34
Мярка 4.6. Осигуряване на безопасни пешеходни пространства и достъпна градска среда	Площ на реновираните пешеходните пространства	м ²	Община Пловдив (ОП „Организация и контрол по транспорта“)	3 години	X	X	X
Мярка 4.7. Подобряване на водоснабдителната и канализационната мрежа	Загуба на вода при преноса във водоснабдителната мрежа	Процент (консумирано количество/подадено количество)	Експлоатационни дружества	3 години	66,7 (2006 г.)	70%	76%
Мярка 4.8. Подобряване на качеството и достъпа до здравно обслужване	Брой на линейките на 1000 жители	Промила	ЦСМП - Пловдив, НСИ	Годишно	1,82 (2011 г.)	2,5	3,5
	Брой на леглата в болниците на 1000 жители	Промила	НСИ, РЗИ-Пловдив	Годишно	11,59 (2011 г.)	15	19
	Брой на лекарите на 1000 жители	Промила	НСИ	Годишно	7,2 (2011 г.)	9	11,5
Мярка 4.9. Оптимизиране на транспортната система и организацията на движението в община Пловдив	Брой реализирани проекти в обхвата на План за интегриран градски транспорт	Брой	Община Пловдив	3 години	X	X	X
Мярка 4.10. Обновяване на уличната мрежа при подобряване на уличното озеленяване и приложение на енергийноефективно публично осветление	Дължина на уличното озеленяване	Километър	Община Пловдив (ОП „Организация и контрол по транспорта“ и ОП „Градини и паркове“)	Годишно	X	X	X
Мярка 4.11. Подобрени услуги на масовия градски транспорт	Услуги предлагани като част от МГТ	Брой	Община Пловдив, операторите на градски транспорт	3 години	0	1	2
Мярка 4.12. Осигуряване на подходящи	Площ на териториите за	Хектар	Община	3 години	X	X	X

условия за развитие на логистични дейности	логистични дейности		Пловдив					
Мярка 4.13. Намаляване на вредните емисии и шума от производството, транспорта и битовото отопляване	Количество въглероден диоксид на жител за една година (CO ₂ /жител/год.)	Килограм	НСИ	Ежегодно	715.12 (2011 г.)	705	690	
Мярка 4.14. Постоянно поддържане на системата за наблюдение на качеството на околната среда	Брой на издадените бюлетини свързани с качеството на околната среда, годишно	Брой	Община Пловдив	Ежегодно	X	X+10%	X+20%	
Мярка 4.15. Доразвитие и усъвършенстване на системата за разделно събиране и преработка на отпадъците с изграждане завод за преработка на строителни отпадъци	Събрани битови отпадъци на жител за една година	Кг./чов./год.	НСИ	Ежегодно	327.79 (2011 г.)	320	315	
ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 5: ПРИОБЩАВАНЕ								
Мярка 5.1. Интеграция на рисковите социални групи на пазара на труда	Брой лица обхванати от проекти за интеграция на рискови социални групи на пазара на труда	Брой	Община Пловдив	3 години	X	X	X	
Мярка 5.2. Повишаване на достъпа до образование на етническите групи	Дял на лицата от етнически групи, никога не посещавали училище	Процент	НСИ	10 години	7,32 (2011 г.)	6,5	5,5	
	Дял на лицата от етнически групи завършили основно образование	Процент	НСИ	10 години	34,64 (2011 г.)	43	50	
Мярка 5.3. Осигуряване на възможности и стимулиране на "учене през целия живот"	Дял на лицата с придобито поне основно образование на възраст между 30-69 год.	Процент	НСИ	10 години	85,25% (2011 г.)	86,15%	87,55%	
Мярка 5.4. Стимулиране на удължения трудов стаж или т. нар. политика за "активно стареене"	Дял на лицата в пенсионна възраст от икономически неактивното население	Процент	НСИ, ДБТ-Пловдив	10 години	29,5% (2011 г.)		27%	
Мярка 5.5. Социално включване и гарантиране на достъпно и качествено здравеопазване	Брой социални услуги предлагани от общината	Брой	Община Пловдив	Ежегодно	35 (2013 г.)	37	39	
ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 6: СЪТРУДНИЧЕСТВО В РАЗВИТИЕТО								
Мярка 6.1. Повишаване на административния капацитет за разработване и управление на проекти	Брой проекти за развитие на административния капацитет	Брой	Община Пловдив	3 години				
Мярка 6.2. Популяризиране на финансовите инструменти на ЕС и възможностите на публично-частните партньорства	Реализирани ПЧП и проекти с финансовите инструменти на ЕС	Брой	Община Пловдив	3 години				
Мярка 6.3. Координация и комуникация между общинската администрация, образователните институции и бизнеса за планиране и актуализиране на образователните програми	Брой актуализирани учебни програми, в съответствие с изискванията на пазара на труда	Брой	Община Пловдив, НПО	3 години	X		7	
Мярка 6.4. Формиране на партньорски	Брой партньорски проекта за	Брой	Община	3 години	X	X	X	

ОПР на община Пловдив 2014-2020

мрежи за управление и изява на културното наследство и живот на Пловдив	изява на културното наследство		Пловдив				
Мярка 6.5. Създаване на мрежа за обмен на информация и диалог между Община Пловдив и различните заинтересовани страни	Брой организирани съвместни дискуссионни форуми/ публични инициативи	Брой	Община Пловдив	Годишно	X	X	X
Мярка 6.6. Подкрепа за създаването на клъстери в подходящи производства и услуги, включително и при сътрудничество с други общини	Създадени и работещи клъстери в сътрудничество с други общини	Брой	Община Пловдив	3 години	X	X	X
Мярка 6.7. Създаване на организационна основа за междуобщинско сътрудничество в предоставянето на услуги	Брой съвместно предоставени публични услуги с други общини	Брой	Община Пловдив	3 години	X	X	X
Мярка 6.8. Насърчаване на електронното управление в община Пловдив	Брой предлагани електронни услуги за гражданите и бизнеса	Брой	Община Пловдив	3 години	X	X	X

5. СИСТЕМА ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА

5.1. ЗНАЧЕНИЕ НА СИСТЕМАТА ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА

Задължително условие за успешната реализация на общинския план за развитие е неговата способност за адаптация към промените в общинските характеристики през следващите седем години. За да бъде ОПР основа за разработване на стратегическите документи през програмния период 2021-2027 е нужна неговата актуалност в края на 2020 г. Тези особености посочват необходимостта от разработването на система за наблюдение и оценка на плана. Системата обвързва отделни звена, извършваните от тях функции и последователността на операциите във времето.

Целите на системата са да се определи степента на изпълнение на планираните цели, да се проследи съответствието на плана с променящите се условия и да се аргументира нуждата от неговата актуализация.

Основните задачи пред системата са информационното обезпечаване, приложението на системата от индикатори на ОПР, пълноценната координация и взаимодействие на участващите структури и успешното публично представяне на резултатите от наблюдението.

Системата за наблюдение и оценка интегрира идентифицираните индикатори за измерване на резултатите и въздействието на плана /**т. 4. Система от индикатори за наблюдение и оценка на плана**/.

5.2. УЧАСТВАЩИ СТРУКТУРИ

Основните участници са общинския съвет на община Пловдив, кмета на общината, специализираните дирекции и отдели в местната администрацията, разнообразните институции осигуряващи информация, всички заинтересовани страни, професионалните общности и участващите експертни екипи.

Общинският съвет е ръководния орган за наблюдение на ОПР. Представители на общинския съвет активно участваха в разработването на документа, осигурявайки условията за открито осъществяване на регламентиранияте дейности по планирането на общинското развитие. Практиките за осигуряване на публичност следва да бъдат продължени и във времето на реализацията на плана, като се гарантират нормативните изисквания за отчетност на резултатите от ОПР.

Кметът на общината организира наблюдението на ОПР. Основният инструмент за наблюдение и оценка на реализацията на плана е годишният доклад, подготвян в началото на всяка година от програмния период, с изключение на първата. Кметът въвежда и контролира процедурата за подготовката на доклада, след което предлага завършения документ за одобрение от общинския съвет. Неразделна част от процедурата е изпращането на доклада до председателя на областния съвет за развитие на Пловдив.

Специализираните дирекции и отдели в общинската администрация активно се включват във всички етапи на разработването и реализацията на общинския план. Тяхната роля е да осъществяват необходимата комуникация и координация с всички останали участващи страни. Съществена роля е и предоставянето на експертна дейност при подготовката на годишните доклади.

Задължително е въвличането на институциите, предоставящи нужната информация за проследяване на плана, съобразно с неговите индикатори. Основните източници на информация са Националният статистически институт, Териториалното статистическо бюро в Пловдив, Агенцията по заетостта, различни представителни проучвания на местната администрация, неправителствени организации и експертни колективи.

Заинтересованите страни обхващат представители на областната администрация, неправителствения сектор, частния сектор, образователните и културни институции, професионалните общности, заедно с отделните жители в общината. Разработването на

ОПР се проведе в условията на коректна и креативна комуникация между всички заинтересовани страни, обменящи идеи чрез проведените обществени обсъждания и анкетни проучвания. Обособилите се контакти следва да бъдат използвани и през предстоящите седем години, с оглед осигуряването на по-пълна представа за реалните резултати от изпълнението на плана. Препоръчително е подготвянето на контактна листа, въз основа на която да се организират предстоящите дискусии.

Експертните екипи включват Изпълнителя на ОПР – „Консорциум „ПЛОВДИВ 2021“ ДЗЗД“ – заедно с изпълнителите на **първоначалната, междинната и последващата** оценка на плана.

Обвързването на изброените звена в единна система за взаимодействие позволява всеобхватно наблюдение на ОПР и точна оценка на неговите прогрес и ограничаващи фактори.

5.3. ДЕЙНОСТИ ПО НАБЛЮДЕНИЕТО И ОЦЕНКАТА НА ПЛАНА

В същността на системата за наблюдение и оценка на ОПР Пловдив са предвидените отделни дейности и тяхната последователност.

Съгласно законодателството в сферата на регионалното развитие, кметът на общината и общинският съвет съвместно обезпечават дейностите по изработването, съгласуването и последващите реализация и наблюдение на ОПР. Двата органа осигуряват предпоставките за въвличане на обществеността в работата по създаването и прилагането на плана. Кметът на общината организира цялостния процес в условията на постоянна координация и комуникация с одобряващия и приемащия орган – общинският съвет.

Общинският съвет е определен като основен орган за наблюдение на ОПР. Функциите на ОС /чл. 81 от ППЗРР/ са осигуряване на необходимата информация за оценка, координация и разпределение на отговорностите между отделните структури от общинската администрация, изпълняващи ОПР, както и поддържане на непрекъсната комуникация с централните и местните институции. ОС утвърждава необходимите мерки за промяна и усъвършенстване на системата за наблюдение и оценка на плана. Успоредно е хармонизирането на изброените дейности с действащото законодателство и утвърдените норми за обществената дейност в страната, както и популяризирането на резултатите от ОПР в публичното пространство.

Кметът организира наблюдението на конкретните дейности по реализацията на ОПР. Инструментът за обобщаване и представяне на резултатите от прилагането на ОПР, респективно неговото наблюдение, е годишният доклад. Системата за наблюдение на ОПР Пловдив предвижда изработването на общо шест доклада. Изводите от съдържанието на докладите са информационната основа за междинната и последващата оценка на плана и предоставя информация за:

- социалните, икономическите и екологичните промени в рамките на общината и прилежащата ѝ външна среда;
- степента на изпълнение на предвидените стратегически цели;
- конкретните резултати от изпълнението на задълженията от страна на изпълняващите плана;
- мотивирани предложения за подобряване на системата за наблюдение, както и за цялостния процес по изпълнението на плана.

Компетентните органи следва да предоставят информацията относно предприетите мерки за осигуряване на публичност на плана, идентифицираните проблеми и предложения за тяхното преодоляване, използваните начини за събиране на информация, функционирането на формираните партньорства. Докладът се обсъжда и приема от ОС.

Съществена функция на ОС и кмета е планирането на вътрешна организационна структура, където са детайлно разпределени задълженията на специализираните общински дирекции и отдели, поддържащи процеса по наблюдение на ОПР.

Изработването на междинна оценка на ОПР е предвидено за 2017 година. Междинната оценка следва да проследи:

- досегашния прогрес на плана;
- актуалността на стратегията му спрямо настъпилите промени в средата;
- ефективността на координацията между компетентните органи.

Междинната оценка трябва да констатира и аргументира нуждата от актуализация на ОПР. В случай на подобна необходимост, актуализирания документ на ОПР е предвиден за разработване през втората половина на 2017 година и съобразно структурата на настоящия документ. По този начин междинната оценка е ключов инструмент за оценка на изпълнението на ОПР и представлява логическо продължение на предходните годишни доклади.

Междинната оценка се изработва от експертен екип при взаимодействие между всички заинтересовани страни, предоставящи становище за досегашните резултати от плана. Оценката синтезира дейностите по събиране и обработка на информация, приложение на системата от индикатори, формулиране на насоки за корекция на плана. Извършването на дейностите изисква екип, предоставящ нужната експертна дейност, и активно взаимодействащ със специализираните администрации в общината. Ключова роля изпълняват заинтересованите страни, предлагащи необходимата информация и своите гледни точки, заедно със специализираните институции, съхраняващи нужната статистическа информация. Кметът внася документа за обсъждане от ОС, който го одобрява и по този начин формално завършва междинната оценка.

Изводите на междинната оценка отвеждат до евентуалната актуализация на ОПР. Главните причини за промяна на плана могат да бъдат продиктувани от динамичните социални и икономически процеси на общинско ниво, заедно с възникнали съществени изменения в екологичната обстановка. Към тези обстоятелства се присъединяват и важни промени в законодателната и стратегическата рамка – набора от европейските и националните нормативни и стратегически документи, основните политики и секторните планове и програми. Междинната оценка следва да оцени значимостта на настъпилите изменения и адекватността на наличния ОПР спрямо тях. Оценката определя дали е целесъобразно формулирането на допълнителни мерки и дефинирането на нови проекти – изработването на актуализиран документ със срок за изпълнение оставащото време от програмния период. Друга възможност е решението за актуализиране само на програмата за реализация.

5.4. РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ДЕЙНОСТИТЕ

Представените елементи от системата за наблюдение, оценка и актуализация на ОПР са обобщени в прилежащата **Таблица 33**. за разпределение на дейностите във времето и сред отделните участници.

Общите дейности са класифицирани в следните видове:

- организиране;
- наблюдение и одобряване;
- експертна дейност;
- осигуряване и събиране на информация;
- провеждане на дискусии;
- приложение на системата от индикатори на плана.

Дейностите са разпределени сред идентифицираните компетентни органи и заинтересовани страни, във връзка с осъществяването на най-важните събития от хронологията на плана.

Събитията са:

- публична дискусия;
- предварителен проект;
- окончателен проект;
- първоначална оценка;
- последваща оценка;
- годишен доклад;
- публикуване и разпространяване;
- междинна оценка;
- актуализиран документ на ОПР.

В таблицата е приложена информация за разработването на ОПР, свързано с въвеждането на определени механизми за координация и комуникация между участващите, както и с извършването на конкретни операции. Механизмите следва да бъдат продължени във времето на реализацията. Всяко едно от ключовите събития е ориентирано към определен момент във времето и е свързан със задаване на конкретни отговорности. Подобен подход предлага детайлно разработена система, позволяваща успешно управление на ОПР, като съчетание от взаимосвързани и подредени във времето действия.

През 2014 година е предвидено първоначалното създаване на комуникационни канали и въвеждане на методи за събиране на информация от страна на общинската администрация. Основните методи са организиране на информационна система, съдържаща данни за всички проекти от съдържанието на ОПР, активен диалог със заинтересованите страни и отбелязване на техните наблюдения върху общинското развитие. Този механизъм следва да се доразвие през следващите години с изработването на **годишните доклади, междинната, последващата оценка** и евентуално **актуализацията на документа**.

През 2015, 2016 и 2018, 2019 и 2020 година следва да се проведе последователността от изработване на годишен доклад, чрез приложението на системата от индикатори и използване на събраната информация от страна на специализираните дирекции и отдели в общината. След изготвянето на доклада следва да се организира публичното му представяне и разпространяване – задължение на общинската администрация. Приложимите методи за дейността са публикуване на интернет страницата на общината, използване на местните медии и препращането на документа на ключовите партньори по реализацията на ОПР /подготвената контактна листа/. Поредицата от събития завършва с организирането и провеждането на публична дискусия, въвличаща компетентните органи, заинтересованите страни и професионалните общности. На срещите, освен запознаване с резултатите, трябва да се обобщи и съхрани общественото мнение, като ресурс за следващите годишни доклади.

Междинната оценка следва да се извърши от независим експертен екип през първата половина на 2017 година. Избраният екип, в състав според разпоредбите на ППЗРР, задължително използва разработената система от индикатори при постоянен контакт с общинската администрация. След одобрението на оценката от ОС, материалите ѝ се публикуват на интернет страницата на общината.

Аналогична е и процедурата за последващата оценка на плана, предвидена за 2021 година и финален момент от наблюдението и оценяването на общинския план.

Последващата оценка дава препоръки за разработването на ОПР за програмния период след 2021 година.

В случай на положително становище от междинната оценка, относно потребността от актуализация на ОПР, се изработва актуализиран документ на ОПР за периода 2018-2020. Актуализираният документ следва редът за подготовка на ОПР, включително техническото изпълнение на задачата и формалните процедури по неговото приемане. Документът е логично продължение на изводите и решение на проблемите, описани от доклада на междинната оценката. Структурата и стратегията на актуализирания план трябва да се основават и да надграждат изпълнявания до 2018 ОПР.

Таблица 33. Система за наблюдение и оценка на общинския план

УЧАСТНИЦИ	РАЗРАБОТВАНЕ						РЕАЛИЗАЦИЯ																						
Общински съвет	■			■	■			■		■	■		■	■		■	■	■		■	■		■	■		■	■		
Кмет на общината	■			■	■			■		■	■		■	■		■	■	■		■	■		■	■		■	■		
Общинска администрация	■	■	■	■	■		■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■		
Източници на информация		■	■				■	■		■			■			■	■	■			■			■			■		
Заинтересовани страни	■	■	■	■	■		■	■		■	■		■	■		■	■	■		■	■		■	■		■	■		
Експерти						■												■	■								■		
Изпълнител	■	■	■	■	■																								
Събитие	ПД	ПД		ПП	ПД	ОП	ПО		Д	ПР	ПД	Д	ПР	ПД	Д	ПР	ПД	МО	А	Д	ПР	ПД	Д	ПР	ПД	Д	ПР	ПД	ПО
Месец	06	07	08	09		09		03	04	06	03	04	06	03	04	05	06-12		03	04	06	03	04	06	03	04	06		
Година	2013						2014	2015			2016			2017					2018			2019			2020			2021	

Общи дейности

Организиране	■
Контрол и утвърждаване	■
Експертна дейност	■
Осигуряване и събиране на информация	■
Дискусии	■
Приложение на система от индикатори	■

Събития

ПД	Публична дискусия
ПП	Предварителен проект
ОП	Окончателен проект
ПО	Първоначална оценка /2013/ Последваща оценка /2021/
Д	Годишен доклад
ПР	Публикуване и разпространяване
МО	Междинна оценка
А	Актуализиран документ

6. ДЕЙСТВИЯ ЗА ПРИЛАГАНЕ ПРИНЦИПА НА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ

6.1. ОБХВАТ И ЦЕЛ НА ДЕЙНОСТТА

Целта на тази дейност е да се приложат най-подходящите инструменти за участие на всички партньори и заинтересовани страни, както в процеса на подготовка, така и в процеса на реализация на общинския план. По време на разработването на ОПР, основните негови постановки са консултирани с общинската администрация, организации на работодателите и работниците, НПО, с широката общественост и активните икономически субекти от общината. Това отговаря на изискването на Закона за регионалното развитие и Правилника за неговото прилагане, които определят търсенето на партньорство, публичност и прозрачност като водещ принцип при разработването и реализацията на ОПР. Кметът и Общинският съвет са органите, които носят отговорност за осигуряване на информация и публичност за дейностите по ОПР. Прилагането на разнообразни инициативи за представяне на работата по ОПР стимулират гражданското участие и генерират идеи за приоритети, мерки и конкретни проекти. Балансирането на различни интереси и обсъждането на мотивирани предложения подпомага разработването на плана да постигне реалистични резултати, които точно отразяват специфичната местна действителност. Осигуряването на обществена ангажираност към разработването и прилагането на ОПР е гаранция за неговата успешна реализация.

6.2. ПРИЛАГАНЕ ПРИНЦИПА НА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ В ПРОЦЕСА НА РАЗРАБОТВАНЕ НА ПЛАНА

Разработването на ОПР на Пловдив по отношение на прилагане принципа на партньорство и осигуряване на информация и публичност, следваше заложените във встъпителния доклад конкретни дейности и инициативи. Целта която експертният екип се стремеше да постигне беше от една страна да получи максимално обективна информация за състоянието, възможностите и нуждите на общината като общност от различни заинтересовани страни и от друга - да се представят и популяризират сред обществеността работните предвиждания на ОПР, начините за тяхната реализация и очакваните конкретни ползи за развитието на общината. Разнообразните подходи и инициативи за представяне и обсъждане на работата по ОПР стимулираха гражданското участие и различните заинтересовани групи за генериране на идеи и предложения. Този подход позволи планът да балансира разнообразните интереси и максимално да отрази местната специфика.

В работен порядък беше организирано анкетиране на служители и общински съветници, директно ангажирани в планирането и изпълнението на ОПР; представители на експлоатационните дружества, заинтересовани страни и граждани. За целта бяха разработени и използвани специални анкетни форми. Освен това бяха проведени интервюта с ръководни представители на общината, общински съветници, представители на заинтересованите страни и гражданите за формиране на управленско и обществено мнение относно визията, стратегическите цели и приоритети на ОПР. Специално внимание беше обърнато на възможностите за изграждане на публично-частни партньорства и реализацията на проекти на тази основа в публичния сектор. Беше формирано позитивно обществено мнение и активна гражданска позиция по отношение участието и подкрепата на ръководството на общината за реализация на Плана.

Беше осъществено активно и ефективно взаимодействие с Възложителя. Бяха изградени работещи партньорски отношения с екипа за изпълнение на проекта от страна на община Пловдив; точно изпълнение на съвместните решения и спазване на установените графици. Ръководителят на екипа осъществи представителните контакти с проектния екип на общината, със служители на дирекциите в общинската администрация и с ведомствата

имащи отношение към проекта. Експертите комуникираха пряко със съответните специалисти от общинската администрация, другите институции, както и останалите заинтересовани лица.

На 11 юни 2013 г. се проведе Обществен форум за обсъждане на Встъпителния доклад за предстоящата работа по ОПР Пловдив. Докладът беше разработен за да информира подробно възложителя и заинтересованите страни за намеренията на изпълнителя по отношение на организацията за изпълнението на договора, за избраната методология на работа, за конкретните стъпки, които обхващат всеки вид дейност, описана в представения от него работен план. По време на форума бяха сформирани работни групи и приети правила за работа и разпределение на отговорностите между разработващия екип, експертите от общината и представителите на заинтересованите страни. Обсъдена беше връзката между ИПГВР Пловдив и ОПР Пловдив като инструменти за управление на Общината през следващия планов период. Проведена беше работа по работни групи за блиц анализ на силните и слабите страни на общината на тема: "Състояние на града - недостиг по функционални системи". Бяха представени резултатите от работата по групи и обсъждане на мнения, препоръки и предложения за разработването на Общинския план за развитие.

На 02 юли 2013 г. се проведе обща среща на работните групи, на която бяха обобщени резултатите от набраната информация, беше направен коментар по изпълнението на ОПР за периода 2005 – 2013, обобщени изводите от първичен SWOT – Анализ и разпределени допълнителни задачи в съответствие с извършеното до момента. Беше обсъдена и разпределена по заинтересовани страни анкета с въпроси, относно състоянието и перспективите за развитие на функционалните системи на общината.

На 17 юли 2013 г. се проведе публична среща, посветена на резултатите от анализа и виждания за формулиране на визията и стратегията за развитие на община Пловдив през следващия планов период. Дискусията се осъществи в условията на активна комуникация между представителите на Община Пловдив, неправителствения сектор и изпълнителя. След представените анализ и стратегически предложения, последваха целенасочени въпроси и разясняващите ги отговори от страна на експертния екип. Различни участници изложиха свои конкретни идеи и възможности за усъвършенстване на общинския план. Резултатите от обсъждането бяха предпоставка за по-голяма точност на анализа и всеобхватност на стратегията, отразяваща специфичните потребности на община Пловдив. Участниците в срещата се обединиха от становището, че планът на общината трябва да изяви местната идентичност чрез изпълними, реалистични и съвместни действия.

6.3. ПРИЛАГАНЕ ПРИНЦИПА НА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ В ПРОЦЕСА НА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПЛАНА

Действащата нормативна уредба разполага с добре изпитани в практиката инструменти за управление на реализацията на ОПР. Те са: годишни доклади за изпълнението на ОПР, междинна и последваща оценка на общинския план. Тези документи съдържат информация за постигнатия прогрес по изпълнението на ОПР, несъответствията между планираното и реалното състояние на общината към наблюдавания момент. Законодателството изисква публичното представяне на докладите - публикуване на официалната страница на Община Пловдив, както и препращането им към основните заинтересовани страни. Установено в практиката е провеждането на публични дискусии, на които отговарящите за управлението на плана звена представят постигнатите резултати и обсъждат със заинтересованите страни мерки за преодоляването на възникнали рискове и трудности. Друго направление в процеса на осигуряване на прозрачност и публичност по време на реализацията на ОПР е формирането на оперативни партньорства за реализиране на определените с общинския план приоритетни проекти, които са неразделна част от Програмата за реализация. В програмата са

описани: организацията за изпълнение на проектите, отговарящата структура и участващите партньори. Предвижда се общинската администрация периодично да публикува новини, свързани с ключовите проекти по общинския план, като част от структурата на интернет портала на Общината. Ефективен инструмент е използването на различни медийни платформи за популяризиране на инициативите.

Очаква се да бъдат приложени разнообразни форми за насърчаване реализацията на смесени инициативи - ПЧП. Следва пълноценно да се развива и задълбочава осъществена по време на разработката на плана постоянна комуникация и взаимодействие с общинската администрация и администрациите на водещи публични субекти, особено в сферата на културата.

7. ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН

7.1. СЪЩНОСТ И ЦЕЛИ НА ПРОГРАМАТА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ

Програмата за реализация е заключителния елемент от структурата на ОПР и водещата предпоставка за реализацията на плана и неговите цели. В единство с останалите инструменти, програмата определя начините за разпределение на наличните и потенциалните общински времеви, финансови и организационни ресурси. Същността на програмата за реализация е обобщаването на подходящи проекти, продължаващи и конкретизиращи логиката на формулираните мерки от обхвата на приоритетните области. Основната цел на програмата е да бъде осигурена оперативна основа за изпълнение на плана. Изясняването на смисловите връзки между отделните мерки и следващите ги проекти, определянето на ориентировъчна финансова стойност и източник на финансиране за проектите*, идентифицирането на отговорна структура и пълноценни партньори, успоредно с управлението на проектите във времето, са аспектите на основната цел.

Дефинираните и включените в състава на ОПР проекти принадлежат към определена мярка от приоритетните области на стратегическата част. Въпреки комплексния характер на редица проекти и техния принос към повече от една приоритетна област, посочена е преобладаващата им принадлежност към една от шестте приоритетни области. Ориентирането на проектите към един приоритет се въвежда заради търсенето на рационална подредба на проектите и оптимално управление и разпределение на финансовите ресурси. Ограничен брой проекти не са съотнесени към конкретна мярка, но съобразно тематичната им насоченост са включени към проектите на отделните области за въздействие.

В рамките на Програмата за реализация са приобщени всички проекти, идентифицирани от Интегрирания план за градско възстановяване и развитие на град Пловдив за периода 2014-2020 г.

*Посочените в последващия списък с проекти за реализация през периода 2014-2020 източници на финансиране /конкретни инвестиционни приоритети и приоритетни оси на Оперативните програми/ са актуални към момента на предаване на Общинския план за развитие и е възможно да бъдат променени впоследствие, тъй като са в процес на разработване през 2013 г.

7.2. СПИСЪК С ПРОЕКТИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ ПРЕЗ ПЕРИОДА 2014-2020

Номер	Наименование	Насочен към мярка	Индикативна стойност / лв./	Източник на финансиране	Включен в ИПГВР на град Пловдив	Отговорна структура	Партньорски структури	Време за реализация								
								14	15	16	17	18	19	20		
Наследство и изкуство																
П1.1	Комплексен проект: Изпълнение на консервационно-реставрационни работи (консервационно-реставрационни работи) и експониране на археологически обект „Източна порта на Филипопол“. Изграждане на пешеходна улица – туристически маршрут между археологически обекти „Малка базилика“ и „Източна порта на Филипопол“. Изграждане на обект „Подземен музей на Филипопол – изток“, вкл. консервационно-реставрационни работи и експониране на археологически ценности и изграждане на туристически маршрут в подземно публично пространство		12 450 000			Община Пловдив	МК, РАМ-Пловдив, НИНКН, собственици на терен									
	Подготовка, управление, публичност и одит на комплексния проект															
	Проучване, консервация, реставрация и експониране на археологически обект "Източна порта" и устройство и благоустрояване на прилежащата територия, съобразно подробния устройствен план на Първа градска част	М1.1	3 940 000	ПО 5 на ОПРР/общински бюджет		Община Пловдив	МК, РАМ-Пловдив, НИНКН, собственици на терен									
	Изграждане на пешеходни улици – туристически маршрут между археологически обекти „Малка базилика“ и „Източна порта на Филипопол“	М1.5	4 950 000	ИП 2 на ПО 1 на ОПРР / ПО 5 на ОПРР/общински бюджет		Община Пловдив	МК, РАМ-Пловдив, НИНКН									
„Подземен музей на Филипопол - изток“: проучване, консервация, реставрация и експониране на археологически ценности и изграждане на туристически маршрут с приемно-информационен център в подземно публично пространство, свързващо подлез „Археологически“, „Археологически обект в кв. 71 по плана на Първа градска част“, „Раннохристиянска базилика на Филипопол“ и археологически ценности от форумен комплекс –север.	М1.1	3 560 000	Общински бюджет/ ПЧП		Община Пловдив	МК, РАМ-Пловдив, НИНКН, собственици на терен										
П1.2	Проучване, изпълнение на консервационно-реставрационни работи и експониране на място на недвижими археологически ценности на следните обекти:		14 200 000			Община Пловдив	МК, ОИ "Старинен Пловдив", РАМ-Пловдив, собственици на терен									

Номер	Наименование	Насочен към мярка	Индикативна стойност / лв./	Източник на финансиране	Включен в ИПГВР на град Пловдив	Отговорна структура	Партньорски структури	Време за реализация						
								14	15	16	17	18	19	20
	Археологически комплекс Небет тепе	M1.1	3 000 000	Общински бюджет/ ИП 1 на ПО 5 на ОПРР		Община Пловдив	МК, ОИ "Старинен Пловдив", РАМ-Пловдив, собственици на терен							
	Античен форум - север (вкл. Одеона)	M1.1	1 200 000	Общински бюджет/ ИП 1 на ПО 5 на ОПРР		Община Пловдив	МК, ОИ "Старинен Пловдив", РАМ-Пловдив							
	Античен форум - запад (вкл. Западна порта и с благоустрояване и обзавеждане на околното пространство)	M1.1	8 000 000											
	Комплекс Античен форум - югоизток	M1.1	1 200 000											
	Голямата базилика на Филипопол	M1.1	800 000											
P1.3	Изработване на Стратегия за развитие на културата и годишни програми за прилагането ѝ, с прилагане на проектния принцип на финансиране	M1.3	60 000	Общински бюджет		Община Пловдив	културни институции, граждански сдружения							
P1.4	Изготвяне на План за опазване и управление (ПОУ) на Историческа зона "Филипопол-Тримонциум-Пловдив" (в съответствие с разпоредбата на чл. 78 от ЗКН)	M1.3	200 000	Общински бюджет		Община Пловдив	културни институции, граждански сдружения							
P1.5	Изготвяне на цялостна маркетингова стратегия за КН на общината	M1.3	60 000	Общински бюджет		Община Пловдив	културни институции, граждански сдружения							
P1.6	Планиране на мрежа от градски тематични туристически маршрути, включващи разработени и нови туристически атракции – обекти на културното и природното наследство, съвременни атракции, знакови публични пространства	M1.5	40 000	Общински бюджет		Община Пловдив	културни институции, граждански сдружения, туристически фирми							
P1.7	Разработване и реализиране на анимационни програми към туристическата обиколка на Пловдив, тематичните туристически маршрути, както и като съпътстващи прояви към фестивални и други събития с туристическо значение	M1.5	40 000	Общински бюджет		Община Пловдив	културни институции, граждански сдружения, туристически фирми							
P1.8	Създаване на единни норми за дизайн на рекламата и фасадите на сградите в ЦГЧ	M1.3	15 000	Общински бюджет		Община Пловдив	културни институции, НХА, граждански сдружения							
P1.9	Откриване на специализиран информационно-консултативен център – фронт-офис за експертни консултации по консервационно-реставрационни работи	M1.4	150 000	Общински бюджет		ОИ "Старинен Пловдив"	Община Пловдив, РАМ-Пловдив							

Номер	Наименование	Насочен към мярка	Индикативна стойност / лв./	Източник на финансиране	Включен в ИПГВР на град Пловдив	Отговорна структура	Партньорски структури	Време за реализация											
								14	15	16	17	18	19	20					
	към ОИ „Старинен Пловдив“																		
П1.10	Въвеждане на единна система за отчитане (мониторинг) на туристическите посещения и обмяна на данни между общината, хотелите и туристическите обекти	М1.4	100 000	Общински бюджет		Община Пловдив	хотели/ туристически оператори и обекти												
П1.11	Изработване на информационна система с база данни за обектите на културното наследство на територията на община Пловдив	М1.6	60 000	Общински бюджет		Община Пловдив	музеи, галерии												
П1.12	Изграждане на системи за постоянен видеоконтрол на археологическите и други открити публични обекти		300 000	Общински бюджет		Община Пловдив	МВР												
П1.13	Благоустрояване на градската среда в Старинен Пловдив		10 000 000	Общински бюджет/ ИП 1 на ПО 5 на ОПРР		Община Пловдив	МК, БПЦ, ОИ "Старинен Пловдив"												
	Пренареждане на калдаръм в Стария град	М1.1		Общински бюджет															
	Подмяна на улично осветление	М1.1		Общински бюджет															
	Проект за изграждане на художествено осветление на Хисар Капия, храм „Св.Константин и Елена“	М1.1	1 000 000	ИП 1 на ПО 5 на ОПРР															
	Благоустрояване и обзавеждане на места за кратък престой и почивка в Старинен Пловдив	М1.1	200 000	Общински бюджет															
П1.14	Изпълнение на консервационно-реставрационни работи и строително-монтажни работи по архитектурни ценности, вкл. адаптация на неизползвани сгради или помещения за нови функции и усвояване на подземни пространства в Старинен Пловдив за нуждите на музейните експозиции и фондохранилища, в съответствие с ежегодни програми на общината	М1.2	8 600 000	Общински бюджет		Община Пловдив	ОИ "Старинен Пловдив", музеи, галерии												
П1.15	Организиране на международни и национални научни форуми по въпросите на управлението на културата и културното наследство	М1.13	300 000	Общински бюджет/ граждански сдружения		Община Пловдив	граждански сдружения/ НПО/ ПУ												
П1.16	Изпълнение на консервационно-реставрационни работи, ремонти, саниране и работи по поддръжката на съществуващи музейни и културни сгради		11 630 000			Регионален исторически музей	Община Пловдив												
	Изпълнение на мерки за повишаване на енергийната ефективност – подмяна на дограма в къща Георгиади (НКЦ от национално значение), сграда на пл. „Съединение“ №1 (НКЦ от национално значение) и Музеен център за съвременна история на ул. „Ангел Букурещлиев“ № 14 (НКЦ от местно значение);	М1.2	4 500 000	Международен фонд "Козлодуй"		Регионален исторически музей/ ОИ „Старинен Пловдив“	Община Пловдив												
	Реставрация на фасада и ремонт на покривна конструкция на къща на Христо Г. Данов (НКЦ от национално значение),	М1.2	1 250 000	ИП 1 на ПО 5 на ОПРР/		Регионален исторически	Община Пловдив												

Номер	Наименование	Насочен към мярка	Индикативна стойност / лв./	Източник на финансиране	Включен в ИПГВР на град Пловдив	Отговорна структура	Партньорски структури	Време за реализация								
								14	15	16	17	18	19	20		
	съдържаща музейна експозиция „Българско книгоиздаване“			Общински бюджет/ РИМ		музей										
	Ремонт на сграда в двора на къща Георгиади и адаптация за експозиция и работилници на занаяти	M1.2, M1.13	500 000	ИП 1 на ПО 5 на ОПРР/ Общински бюджет/ РИМ/ Проект "Красива България"		Регионален исторически музей	Община Пловдив									
	Изпълнение на консервационно-реставрационни работи в къща на Аргир Кулумджиев (НКЦ с национално значение) - днес Регионален етнографски музей – Пловдив	M1.2	630 000	Общински бюджет/ РИМ/ ИП 1 на ПО 5 на ОПРР		Регионален етнографски музей	Община Пловдив									
	Изпълнение на консервационно-реставрационни и ремонтни работи, вкл. създаване на условия за достъпност в сградата и дворното пространство на Художествена галерия, ул. "Съборна" 14А	M1.2	1 000 000	Общински бюджет/ ГХА/ Проект "Красива България"		Градска художествена галерия- Пловдив/ ОИ „Старинен Пловдив“	Община Пловдив									
	Основен ремонт на покрив на Постоянна експозиция живопис "Енчо Пиронков", ул. "Васил Кънчев" 1	M1.2	500 000	Общински бюджет/ ГХА/ Проект "Красива България"		Градска художествена галерия- Пловдив/ ОИ „Старинен Пловдив“	Община Пловдив									
	Основен ремонт на пристройка към сграда, ремонт на покрив, благоустрояване на дворно пространство на Постоянна експозиция "Мексиканско изкуство" и постоянна експозиция "Цанко Лавренов", ул. "Артин Гидиков" 11	M1.2	750 000	Общински бюджет/ ГХА/ Проект "Красива България"		Градска художествена галерия- Пловдив/ ОИ „Старинен Пловдив“	Община Пловдив									
	Експониране на открити археологически артефакти и рехабилитация на интериора на експозиция "Икони", ул. Съборна" 22	M1.2	600 000	Общински бюджет/ ГХА		Градска художествена галерия- Пловдив	Община Пловдив									
	Санитарно с прилагане на мерки за енергийна ефективност на сградата на Държавен фолклорен ансамбъл "Тракия", ул. "Даме Груев" 1а	M1.2	900 000	Международен фонд "Козлодуй"		Държавен фолклорен ансамбъл "Тракия"	Община Пловдив									
	Изпълнение на консервационно-реставрационни работи и адаптация на бившата баня „Старинна“ за експозиционни и други културни функции	M1.2	1 000 000	Общински бюджет			Община Пловдив									

Номер	Наименование	Насочен към марка	Индикативна стойност / лв./	Източник на финансиране	Включен в ИПГВР на град Пловдив	Отговорна структура	Партньорски структури	Време за реализация								
								14	15	16	17	18	19	20		
П1.17	Обновяване и допълване на експозиции и съвременно техническо оборудване на музеите, ГХГ и обектите, стопанисвани от ОИ „Старинен Пловдив“	М1.13	800 000	Общински бюджет		Градска художествена галерия-Пловдив/ ОИ „Старинен Пловдив“	Община Пловдив									
П1.18	Извършване на реконструкции, ремонти и саниране на материалната база на значими културни обекти - Драматичен театър „Н. О. Масалитинов“, Концертна зала, в т.ч.		1 327 000													
	Изпълнение на ремонт II етап и изпълнение на мерки за енергийна ефективност на основната сграда на театъра	М1.2	565 000	МК		Драматичен Театър	МК, община Пловдив									
	Фасадна реставрация и вътрешна реконструкция на сградата на театъра (в съсобственост с община Пловдив) на ул. „Княз Александър I Батемберг“ № 38	М1.2	230 000	МК/ Проект "Красива България"		Драматичен Театър	МК, община Пловдив									
	Изграждане на „Мултимедийна фасада“ на сградата на Драматичен театър към ул. „Княз Александър I Батемберг“	М1.6	32 000	Общински бюджет/ Драматичен театър		Драматичен Театър	МК, община Пловдив									
	Извършване на конструктивно укрепване, вътрешен ремонт и изпълнение на мерки за достъпна среда в Концертна зала (в сградата на бившия партиен дом)	М1.2	500 000	Общински бюджет		Община Пловдив	Държавна опера - Пловдив									
П1.19	Адаптиране на пространствата под Одеона за експозиционни и други културни функции	М1.1, М1.12	70 000	Общински бюджет/ Проект "Красива България"		Община Пловдив	РАМ-Пловдив									
П1.20	Изграждане на съоръжения за шумозащита на Одеона		50 000	Общински бюджет		Община Пловдив	МК, НИКН									
П1.21	Разработване и прилагане на програма за обучение в три модула		300 000	Общински бюджет		Община Пловдив										
	Модул 1: Педагогика на наследството, адресирана към деца, ученици и студенти			Общински бюджет		Община Пловдив	ПУ, РИМ-Пловдив, РАМ-Пловдив									
	Модул 2: Обучение в областта на консервационно-реставрационната практика			Общински бюджет		Община Пловдив	ПУ, РАМ-Пловдив									
	Модул 3: Специализирани квалификационни курсове за общинска администрация			Общински бюджет		Община Пловдив	ПУ, РИМ-Пловдив, РАМ-Пловдив									
П1.22	Организиране на мултимедиен спектакъл със звук и светлина	М1.6	800 000	Общински бюджет		Община Пловдив/ ОП "Туризм"	ОИ "Старинен Пловдив"									

Номер	Наименование	Насочен към марка	Индикативна стойност / лв./	Източник на финансиране	Включен в ИПГВР на град Пловдив	Отговорна структура	Партньорски структури	Време за реализация								
								14	15	16	17	18	19	20		
П1.23	Изграждане на система от елементи за туристическа информация и ориентация в градската среда, вкл. постоянни места (конструкции) за актуална информация	М1.5	150 000	Общински бюджет		Община Пловдив	ОП "Туризм", ОИ "Старинен Пловдив", туристически агенции									
П1.24	Изграждане на постоянно действаща експозиция с майсторски работилници на занаяти от времето на Възраждането в съществуваща сграда в двора на къща Георгиади към Регионален исторически музей	М1.11	100 000	Общински бюджет/ РЕМ		Регионален етнографски музей	Община Пловдив									
П1.25	Обновяване на публични пространства и насърчаване установяване на нови творчески функции в тях (културни прояви и улични атракции)	М1.12	5 000 000	Общински бюджет		Община Пловдив	Творчески организации/ граждански сдружения									
П1.26	Изграждане на мрежа от информационни пунктове в структурата на ТИЦ, в т.ч. около автобусните и ЖП гари на Пловдив и при подстъпите към Стария град	М3.2	500 000	Общински бюджет		Община Пловдив	ОП "Туризм", ОИ "Старинен Пловдив", туристически агенции									
П1.27	Изграждане и оборудване на занаятчийски център и обособяване на магазин за закупуване на занаятчийски изделия, вкл. обособяване на "Улица на занаятите" в Старинен Пловдив	М1.11	1 000 000	Общински бюджет		Община Пловдив	занаятчийски организации, ОИ "Старинен Пловдив"									
П1.28	Създаване на нова музейна експозиция „Българско книгоиздаване“ в къща – музей „Христо Г. Данов“, с нови експозиционни витрини и решаване на пространствата на къщата	М1.11	200 000	ИП 1 на ПО 5 на ОПРР/ общински бюджет/ РИМ		Община Пловдив	РИМ									
П1.29	Изграждане на Детски развлекателен комплекс по проект на Държавен куклен театър Пловдив	М1.11	700 000	ДКТ/ МК		Държавен куклен театър	Министерство на културата, Община Пловдив									
П1.30	Създаване на Музей на етносите	М1.11	1 200 000	Общински бюджет		РИМ	Община Пловдив									
П1.31	Изграждане на паметен знак на мястото, където е открито най-ранното поселение на територията на съвременен Пловдив (археологически обект Яса тепе 1) и включване в туристическите маршрути	М1.11	200 000	Общински бюджет		Община Пловдив	ОИ „Старинен Пловдив“									
П1.32	Създаване на "ЕС-градче"	М1.11	2 000 000	Общински бюджет/ ПЧП		Община Пловдив	частен сектор									
П1.33	Изграждане на туристическа атракция – „Алея на възрожденците“ на Хълм на Младечта	М1.11	1 500 000	Общински бюджет		Община Пловдив	РИМ-Пловдив									
П1.34	Обновяване и промяна на функцията на бившите тютюневи складове	М1.9	6 000 000	ПЧП/ финансов инструмент/		Община Пловдив	собственици на сгради, бизнес									

Номер	Наименование	Насочен към мярка	Индикативна стойност / лв./	Източник на финансиране	Включен в ИПГВР на град Пловдив	Отговорна структура	Партньорски структури	Време за реализация									
								14	15	16	17	18	19	20			
				общински бюджет													
П1.35	Проучване и подготовка на документацията за вписване на АИР "Старинен Пловдив" в листата на ЮНЕСКО	М1.3	50 000	Общински бюджет		Община Пловдив	ОИ "Старинен Пловдив"										
П1.36	Организиране на фестивал на пловдивските традиции	М1.13	350 000	Общински бюджет		Община Пловдив	Творчески организации/ граждански сдружения										
П1.37	Регенерация и адаптация на бившето кино „Космос“ за нови културни функции	М1.9	1 800 000	Общински бюджет/ ПЧП		Община Пловдив	собственик на сградата										
П1.38	Организиране на конкурс за визия на пл. "Централен"	М1.12	35 000	Общински бюджет		Община Пловдив	САБ-Пловдив										
Наука и образование																	
П2.1	Комплексен проект: Конкурентоспособна икономика и повишена заетост		2 499 000														
	Подготовка, управление, публичност и одит на комплексния проект		119 000														
	Разработване и прилагане на програма за повишаване на качеството на висшето образование в Пловдив и осъществяване на сътрудничество между университети, научни центрове и икономически кълстери	М2.3	1 080 000	ПЧП + НПО/ Приоритетна ос 1 на ОПРЧР		Община Пловдив/ университети	университети / научни звена / бизнес										
	Създаване и осигуряване функционирането на структура за инициране и подкрепа на предприемачеството и МСП в културните индустрии	М3.4	700 000	ПЧП + НПО/ ОПИК		Община Пловдив	МСП / културни институции / артисти / университети										
	Разработване и изпълнение на програма за интеграция в заетостта на млади хора и групи в изолация, включваща подходи за обучение и мотивация	М2.3	600 000	Общински бюджет/ НПО, Приоритетна ос 1 на ОПРЧР		Община Пловдив	агенция по заетост / бизнес										
П2.2	Бизнес-обучения за млади предприемачи	М2.3, М2.4	200 000	ОПРЧР		Община Пловдив	НПО, бизнес сдружения, ОБДК										
П2.3	Осигуряване на достъп до онлайн библиотеки със специализирана литература в народната библиотека "Иван Вазов"	М2.3, М2.5	80 000	Общински бюджет/ Народна библиотека		Народна библиотека "Иван Вазов"	Община Пловдив										
П2.4	Подобряване на средата за обучение на учениците в ПГ - инвестиции в специализирани кабинети и лаборатории, след изпълнени на мерки за енергийна ефективност	М2.5	8 000 000	ОПНОИР		Община Пловдив, Училища	Професионални гимназии										

Номер	Наименование	Насочен към марка	Индикативна стойност / лв./	Източник на финансиране	Включен в ИПГВР на град Пловдив	Отговорна структура	Партньорски структури	Време за реализация								
								14	15	16	17	18	19	20		
П2.5	Обогатяване на учебните програми в областта на хранително-вкусовата и аграрната технологии	М2.5	50 000	Общински бюджет/ ПО 2 на ОПНОИР		Община Пловдив	образователни институции									
П2.6	Оборудване на учебни кабинети за провеждане на интерактивни форми на обучение в общинските училища	М2.3	400 000	ПО 5 на ОПНОИР/ Общински бюджет		Община Пловдив, Училища	училища									
П2.7	Осигуряване на предпоставки за практическо обучение на учениците от ПГ в реална работна среда	М2.5	50 000	ПО1 на ОПРЧР / частен сектор		ПГ	Община Пловдив/ частен сектор									
П2.8	Изграждане на 17 нови детски градини за задоволяване на потребностите на местното население	М2.1	42 500 000	Общински бюджет/ ПЧП		Община Пловдив	частен инвеститор									
П2.9	Подкрепа за издаване на научни издания/публикации в ключови за общината области на науката	М2.5	80 000	Общински бюджет		Община Пловдив	издателства, университети, научни институти									
П2.10	Организиране на обучения за повишаване на квалификацията на хората регистрирани в Бюро по труда - Пловдив	М2.4	40 000	ОПРЧР		БТ-Пловдив	Община Пловдив									
П2.11	Създаване на предпоставки за активна комуникация между бюрото по труда и фирмите предлагащи езикови обучения	М2.4	80 000	Общински бюджет		БТ-Пловдив	Община Пловдив, езикови фирми									
П2.12	Организиране на безплатни обучения за придобиване на начална компютърна грамотност сред лицата в риск	М2.3, М2.4	100 000	ОПРЧР/ Общински бюджет		Община Пловдив	обучаващи фирми									
П2.13	Изграждане на 9 бр. Физкултурни салона към съществуващи училища и модернизиране на спортни игрища	М2.1	5 500 000	Общински бюджет		Община Пловдив	училища									
П2.14	Изграждане на 14 училища по 15 кл. Стаи;	М2.1	45 000 000	ИП1 от ПО2 на ОПРР/ Общински бюджет/ ПЧП		Община Пловдив	частен инвеститор									
Продукти с пловдивска марка																
П3.1	Изграждане на "Високотехнологичен бизнес център" в квартал "Гладно поле", изграждане на съпътстваща социална инфраструктура	М3.5	1 165 865 000	публично / финансов механизъм / ПЧП		Община Пловдив	Експлоатационни дружества, частни инвеститори, МТСП, БТПП									
П3.2	Разработване на стратегия за развитие на туризма в община Пловдив 2014 – 2019 и план за действие.	М3.6	60 000	Общински бюджет		Община Пловдив	граждански сдружения, НПО									
П3.3	Организиране и провеждане на конкурс „Споделеният Пловдив“ - за сувенири със знаци, символи и емблеми на		4490	Фондация „Пловдив		Фондация „Пловдив	Община Пловдив									

Номер	Наименование	Насочен към мярка	Индикативна стойност / лв./	Източник на финансиране	Включен в ИПГВР на град Пловдив	Отговорна структура	Партньорски структури	Време за реализация								
								14	15	16	17	18	19	20		
	гр. Пловдив			2019".		2019".										
ПЗ.4	Изграждане на паметен знак – мозаечно пано „Заедно“, във връзка с кандидатурата на Пловдив за Европейска столица на културата 2019		50 000	Общински бюджет		Национална художествена гимназия "Цанко Лавренов"	Община Пловдив									
ПЗ.5	Изработване на програма за представяне на съвременния културен продукт на Пловдив в страната и света	МЗ.6	50 000	Общински бюджет		Община Пловдив	граждански сдружения, НПО									
ПЗ.6	Разработване на проект за брандова идентичност на Пловдив като основна дестинация за културен туризъм в България и естествен логистичен център на Тракийски туристически район	МЗ.6	100 000	Общински бюджет		Община Пловдив	частен сектор									
ПЗ.7	Реконструкция на "пеещите" фонтани в Цар Симеоновата градина и средата около тях		10 600 000	ИП 1 на ПО 5 на ОПРР		Община Пловдив	Експлоатационни дружества									
ПЗ.8	Разработване и прилагане на програма за обучение в два модула:		80 000	Общински бюджет		Община Пловдив	ОП "Туризъм", туристически агенции, университети									
	Модул 1: Специализирани квалификационни курсове за общинска администрация и други служители, свързани с туристическото обслужване Модул 2: Обучение на екскурзоводи															
ПЗ.9	Организиране и провеждане в Пловдив на международен туристически уърк шоп „Култура и бизнес“ – за туроператори и туристически центрове	МЗ.10	60 000	Общински бюджет/ туристически оператори		Община Пловдив	туристически оператори									
ПЗ.10	Организиране на ежегодно участие на общината в международни туристически борси и изложения	МЗ.6, МЗ.8	210 000	Общински бюджет		Община Пловдив										
ПЗ.11	Провеждане на активна маркетингова и рекламна кампания за промотиране на Тракийски туристически район с център гр. Пловдив	МЗ.6	490 000	ИП 1 на ПО 5 на ОПРР/ общински бюджет		Община Пловдив										
ПЗ.12	Участие в международни и републикански бизнес-изложения с цел промотиране възможността за инвестиции в общината	МЗ.7	350 000	Общински бюджет		Община Пловдив										
ПЗ.13	Изграждане на предвидената в ОУП безмитна търговска зона в район "Тракия"	МЗ.7	15 000 000	Заем		Община Пловдив										
ПЗ.14	Подобряване и рехабилитация на техническата инфраструктура в индустриалните зони	МЗ.3	30 000 000	Заем/ Общински бюджет/ експлоатационни		Община Пловдив	Експлоатационни дружества									

Номер	Наименование	Насочен към мярка	Индикативна стойност / лв./	Източник на финансиране	Включен в ИПГВР на град Пловдив	Отговорна структура	Партньорски структури	Време за реализация									
								14	15	16	17	18	19	20			
				дружества													
Жизнена среда и свързаност																	
П4.1	Рехабилитация, реконструкция и паркоустройство на улиците: ул. „Богомил“, ул. „Радко Димитриев“, ул. „Лев Толстой“	М4.9, М4.10	6 615 000	Общински бюджет/ ИП 2 на ПО 1 на ОПРР / ПО 1 на ОПОС		Община Пловдив											
П4.2	Комплексен проект: Основен ремонт, реконструкция, обновяване и енергийна ефективност на обекти от образователната инфраструктура – детски градини и детска ясла, училища. Изграждане на нова детска градина в Хаджи Хасан Махала, на територията на Първа градска част на общински терен. Основен ремонт, саниране и изграждане на нови обекти от социалната инфраструктура.		9 776 000			Община Пловдив	детските и учебни заведения										
	Подготовка, управление, публичност и одит на комплексния проект		470 000														
	Основен ремонт, внедряване на мерки за енергийна ефективност, както и реконструкция и благоустрояване на прилежащото дворно място на ЦДГ „Перуника“, ул. „Марагидик“ № 97А, в кв. 501 по плана на Първа градска част-юг	М4.1	716 000	ИП 4 на ПО 1 на ОПРР / ОПНОИР		Община Пловдив	ЦДГ „Перуника“										
	Основен ремонт и реконструкция, внедряване на мерки за енергийна ефективност, както и реконструкция и благоустрояване на прилежащото дворно място на ЦДГ „Снежанка“, ул.„Тополница“ № 3, в УПИ IX-детска градина, кв. 429 по плана на ПГЧ	М4.1	1 240 000	ИП 4 на ПО 1 на ОПРР / ОПНОИР		Община Пловдив	ЦДГ „Снежанка“										
	Основен ремонт и реконструкция, внедряване на мерки за енергийна ефективност, както и реконструкция и благоустрояване на прилежащото дворно място на ДЯ „Детски смях“, ул.„Весела“ № 30 , УПИ I-детски ясли, кв. 441 по плана на ПГЧ - север	М4.1	1 165 000	ИП 4 на ПО 1 на ОПРР / ОПНОИР		Община Пловдив	ДЯ „Детски смях“										
	Основен ремонт и реконструкция, внедряване на мерки за енергийна ефективност, както и реконструкция и благоустрояване на прилежащото дворно място на СОУ „Любен Каравелов“– сграда 1, ул.„Лютиче“ №2, УПИ I- училище, кв. 445 по плана на Първа градска част-север	М4.1	2 195 000	ИП 4 на ПО 1 на ОПРР / ОПНОИР		Община Пловдив	СОУ „Любен Каравелов“										
Основен ремонт и реконструкция, внедряване на мерки за енергийна ефективност, както и реконструкция и благоустрояване на прилежащото дворно място на СОУ „Любен Каравелов“, сграда 2 -ул.„Марагидик“ 37, УПИ I-училище, кв. 501 по плана на Първа градска част-юг	М4.1	1 705 000	ИП 4 на ПО 1 на ОПРР / ОПНОИР		Община Пловдив	СОУ „Любен Каравелов“											

Номер	Наименование	Насочен към мярка	Индикативна стойност / лв./	Източник на финансиране	Включен в ИПГВР на град Пловдив	Отговорна структура	Партньорски структури	Време за реализация								
								14	15	16	17	18	19	20		
	Изграждане на нова детска ясла/градина в УПИ I-Детска градина, кв.388А, по плана на Първа градска част-юг	M2.1, M4.1	960 000	ИП 4 на ПО 1 на ОПРР / ОПНОИР		Община Пловдив										
	Основен ремонт, саниране и благоустрояване на дворно място в Комплекс за социални услуги „Олга Скобелева“ № 142		665 000	ПО 4 на ОПРР		Община Пловдив	Комплекс за социални услуги „Олга Скобелева“									
	Нова спортна площадка в Дом за деца лишени от родителска грижа „Мария Луиза“, ул. „проф.Ас. Златаров“ 29		80 000	ПО 4 на ОПРР		Община Пловдив	ДДЛРГ „Мария Луиза“									
	Внедряване на мерки за енергийна ефективност и благоустрояване и обзавеждане на прилежащото дворно място на Дневен център за стари хора и Кризисен център за жени, жертви на домашно насилие - Пловдив	M4.1	160 000	ИП 5 на ПО 1 на ОПРР		Община Пловдив	Дневен център за стари хора/ Кризисен център за жени, жертви на домашно насилие									
	Програма "Културата и творчеството на общностите в Хаджи Хасан Махала" за инициирането на различни събития /пленери, изложби, фестивали, конкурси/, съвместно с местните институции"		420 000	ОПРЧР		Община Пловдив	НПО / културни и образователни институции									
П4.3	Комплексен проект: Изграждане на продължение /ново трасе/ на бул. „Източен“		2 615 000			Община Пловдив										
	Подготовка, управление, публичност и одит на комплексния проект		125 000													
	Реконструкция на съществуващото трасе на бул. „Източен от 320 до нова ОТ 319А (от кръстовището с бул. „Мария Луиза“ до северно от съществуващата бензиностанция на „Петрол“), реконструкция на тротоари и изграждане на двупосочна велоалея от западната страна на трасето	M4.9	505 000	ИП 2 на ПО 1 на ОПРР		Община Пловдив										
	Изграждане на ново трасе от 319А до ОТ 129 на кръстовището на бул. „Източен“ (ново трасе) с бул. „Шести септември“	M4.9	1 985 000	ИП 2 на ПО 1 на ОПРР / ПО 1 на ОПОС		Община Пловдив										
П4.4	Комплексен проект: Изграждане /реконструкция/, рехабилитация, благоустрояване и обзавеждане на улици, обществени озеленени площи, междублокови пространства и други елементи на публична среда, с доизграждане / рехабилитация на подземна техническа инфраструктура и осигуряване на условия за достъпност в зоната със социални функции по ИПГВР		27 733 000	частно, ИП 2 на ПО 1 на ОПРР / ПО 1 на ОПОС		Община Пловдив	Експлоатационни дружества									
	Подготовка, управление, публичност и одит на комплексния проект		1 320 000													

Номер	Наименование	Насочен към мярка	Индикативна стойност / лв./	Източник на финансиране	Включен в ИПГВР на град Пловдив	Отговорна структура	Партньорски структури	Време за реализация									
								14	15	16	17	18	19	20			
	Изграждане/реконструкция/ рехабилитация, благоустройство (в т.ч. озеленяване) и обзавеждане на групи улици, с доизграждане / рехабилитация на подземна техническа инфраструктура, въвеждане на енергоспестяващо улично осветление, обзавеждане и осигуряване на условия за достъпност	M4.6, M4.7, M4.10	9 136 000	ИП 2 на ПО 1 на ОПРР / ПО 1 на ОПОС		Община Пловдив	Експлоатационни дружества										
	Ремонт, реконструкция и социализация на междублокови пространства, вкл. изграждане/ рехабилитация, благоустройство на озелени площи за широко и за ограничено обществено ползване, с доизграждане / рехабилитация на подземна техническа инфраструктура, изграждане на поливни системи, въвеждане на енергоспестяващо парково осветление, изграждане /рехабилитация на детски и спортни площадки, парково обзавеждане, места за паркиране и гариране и осигуряване на условия за достъпност	M4.2, M4.6, M4.7	17 277 000	ИП 2 на ПО 1 на ОПРР / ПО 1 на ОПОС		Община Пловдив	Експлоатационни дружества										
П4.5	Комплексен проект: Рехабилитация, благоустройство и обзавеждане и естетизация на обществени пространства и обекти на пл. „Понеделник пазар“ и прилежащата територия		12 600 000	публично, частно, ПЧП, ИП 1 на ПО 1 на ОПРР / ПО 1 на ОПОС		Община Пловдив	Община Пловдив / ОП - пазари / Частен инвеститор										
	Подготовка, управление, публичност и одит на комплексния проект		600 000														
	Реконструкция /рехабилитация на подземна и наземна техническа инфраструктура, благоустройство, обзавеждане на площад „Понеделник пазар“ и прилежащите улици	M4.7	6 850 000	ИП 1 на ПО 1 на ОПРР / ПО 1 на ОПОС		Община Пловдив	Община Пловдив / ОП - пазари / Частен инвеститор										
	Реконструкция и обзавеждане на Понеделник пазар		800 000	ПЧП/общински и бюджет		Община Пловдив	Община Пловдив / Общинско предприятие - пазари / Частен инвеститор										
	Саниране на озеленяване и благоустройство озеленени площи за широко обществено ползване в подножието на хълм Джамбаз тепе, оформящи северната „рамка“ на площада	M4.2	2 840 000	ИП 2 на ПО 1 на ОПРР		Община Пловдив											
	Саниране и естетизация на архитектурната рамка	M4.1	550 000	частно/ ПЧП		Собственици на сгради	община Пловдив										
	Организиране и провеждане на ежемесечен "Пазар на производителя"		960 000	общински бюджет		Община Пловдив	Общинско предприятие - пазари										

Номер	Наименование	Насочен към мярка	Индикативна стойност / лв./	Източник на финансиране	Включен в ИПГВР на град Пловдив	Отговорна структура	Партньорски структури	Време за реализация								
								14	15	16	17	18	19	20		
П4.6	Благоустрояване, озеленяване, паркоустройство, нови паркоместа и атракционни по южния бряг на р. Марица. рехабилитация, реконструкция и паркоустройство на ул. „Ник. Войводов“. Нов пешеходен мост „Южен бряг на р. Марица – парк о. Адата – северен бряг на р. Марица и изграждане на публично пространство „Южен приемен вход на Международен панаир чрез развитие на паркоустройствени и атракционни мероприятия“		21 800 000	публично / ПЧП, ИП 2 на ПО 1 на ОПРР		Община Пловдив										
	Подготовка, управление, публичност и одит на комплексния проект		1 040 000			Община Пловдив										
	Благоустрояване, озеленяване, паркоустройство, нови паркоместа и атракционни по южния бряг на р. Марица	М1.7	1 220 000	публично / ПЧП		Община Пловдив										
	Рехабилитация, реконструкция и паркоустройство на ул. „Ник. Войводов“	М4.10	240 000	публично		Община Пловдив										
	Нов пешеходен мост „южен бряг на р. Марица – парк о. Адата – северен бряг на р. Марица и изграждане на публично пространство „Южен приемен вход на Международен панаир чрез развитие на паркоустройствени и атракционни мероприятия.“	М1.7	19 300 000	ПЧП		Община Пловдив	Международен панаир / Собственици на терени о. Адата									
П4.7	Комплексен проект: Изграждане на обект „Комуникационно-транспортен пробив“, свързващ бул. „Васил Априлов“ и бул. „Македония“, под ЖП ареал „Централна гара“ и изграждане на подземни публични пространства. Реконструкция, рехабилитация, градско обзавеждане и изграждане на Туристически информационно-приемен център на обект „Предгаров площад“ с благоустрояване на озеленени площи от бул. „Хр. Ботев“		36 050 000	ОПТ / ИП 6 на ПО 1 на ОПРР / ИП 2 на ПО 1 на ОПРР / ПО 5 на ОПРР / ПО 1 на ОПОС		Община Пловдив	Частен инвеститор / НКЖИ									
	Подготовка, управление, публичност и одит на комплексния проект		1 750 000													
	Изграждане на обект „Комуникационно транспортен пробив“ свързващ бул. „В. Априлов“ и бул. „Македония“ под ЖП ареал „Централна гара“ и изграждане на подземни публични пространства	М4.9	29 800 000	публично / финансов инструмент		Община Пловдив	НКЖИ									
	Реконструкция, рехабилитация, градско обзавеждане, изграждане на Туристически информационен център, благоустрояване и озеленяване на „Предгаров площад и бул. „Хр. Ботев“	М3.2, М4.10	4 500 000	публично / ПЧП		Община Пловдив	Частен инвеститор / НКЖИ									

Номер	Наименование	Насочен към марка	Индикативна стойност / лв./	Източник на финансиране	Включен в ИПГВР на град Пловдив	Отговорна структура	Партньорски структури	Време за реализация								
								14	15	16	17	18	19	20		
П4.8	Комплексен проект: Изграждане на обект „Южна тангента“ от бул. „Коматевско шосе“ до възел „Родопи“ и развръзки с бул. „Македония“ с подземното ниво на преминаване под ЖП арела, паркиране и рехабилитация (реконструкция) на второстепенни транспортни връзки от прилежащи територии по улици: "Петър Динеков", "Кукуш", "Бачо Киро", "Одрин". Озеленяване и социализация на междублокови пространства и други общински терени		52 920 000	Инвестиционен приоритет 6 на Приоритетна ос 1 на ОПРР		Община Пловдив	АПИ									
	Подготовка, управление, публичност и одит на комплексния проект		2 520 000													
	Изграждане на обект „Южна тангента“ от бул. „Коматевско шосе“ до възел „Родопи“ и развръзки с бул. „Македония“ с подземното ниво на преминаване под ЖП арела.	М4.9	45 700 000	публично / финансов инструмент		Община Пловдив	АПИ									
	Паркиране и рехабилитация(реконструкция) на второстепенни транспортни връзки от прилежащи територии по улици: "Петър Динеков", "Кукуш", "Бачо Киро", "Одрин".	М4.10	3 100 000	публично		Община Пловдив										
Озеленяване и социализация на междублокови пространства и други общински терени.	М4.2	1 600 000	публично		Община Пловдив											
П4.9	Основен ремонт и реконструкция на Приют за настаняване бездомни деца „Майка Тереза“, с внедряване на мерки за енергийна ефективност и реконструкция и благоустрояване на прилежащото дворно място, бул. „Коматевско шосе“ № 1, гр. Пловдив. Подготовка, управление и публичност на проекта	М4.1	709 100	публично/ ИП 4 на ПО 1 на ОПРР / ПО 4 на ОПРР		Община Пловдив	Приют за настаняване бездомни деца „Майка Тереза“									
П4.10	Изграждане на велосипедна мрежа – велоалеи и паркинги, съгласно проект за интегриран градски транспорт на Пловдив	М4.4, М4.5	7 500 000	ИП 5 на ПО 1 на ОПРР		Община Пловдив										
П4.11	Внедряване на система за управление на движението даваща приоритет на обществения транспорт	М4.9	750 000	ИП 5 на ПО 1 на ОПРР		Община Пловдив	частни превозвачи									
П4.12	Реконструкция на спирките на МОГТ и въвеждане на система за информация на пътниците	М4.9, М4.11	4 000 000	ИП 5 на ПО 1 на ОПРР		Община Пловдив										
П4.13	Подмяна на амортизирани светофарни уредби	М4.9	5 500 000	ИП 5 на ПО 1 на ОПРР		Община Пловдив										
П4.14	Изграждане на система за видеонаблюдение на трафика	М4.9	2 000 000	ИП 5 на ПО 1 на ОПРР		ОДМВР-Пловдив	Община Пловдив									
П4.15	Създаване на система за регистриране и премахване на пътните знаци в общината	М4.9	80 000	ИП 5 на ПО 1 на ОПРР		Община Пловдив										
П4.16	Въвеждане на система за електронно таксуване в МОГТ	М4.9	9 000 000	ИП 5 на ПО 1 на ОПРР		Община Пловдив										
П4.17	Изграждане на автоматизирана система за управление на уличното осветление	М4.10	750 000	ИП 5 на ПО 1 на ОПРР		Община Пловдив										
П4.18	Обновяване автомобилния парк на МОГТ с коли с по-	М4.11	25 000 000	ИП 5 на ПО 1		Община										

Номер	Наименование	Насочен към марка	Индикативна стойност / лв./	Източник на финансиране	Включен в ИПГВР на град Пловдив	Отговорна структура	Партньорски структури	Време за реализация								
								14	15	16	17	18	19	20		
	висок стандарт (EURO 4 и 5)			на ОПРР		Пловдив										
П4.19	Модернизирание на тролейбусния парк и контактната мрежа	М4.11	8 000 000	ИП 5 на ПО 1 на ОПРР		Община Пловдив										
П4.20	Закупуване на специализирана техника за машинно почистване на улиците		1 600 000	ИП 5 на ПО 1 на ОПРР		Община Пловдив										
П4.21	изграждане на седем противошумови бариери от прозрачни поликарбонатни панели (височина 4м, дебелина 30мм): бул. "България", участък между ул. "Кольо Фичето" и ул. "Достоевски"; бул. "България", между ул. "Огражден" и "Барикадите"; бул. "Копривщица", Спортен комплекс Пловдив; бул. "Пещерско шосе", УМБАЛ Св. Георги, Инфекционна болница; бул. "Пещерско шосе", между ул. "Царевец" и "Тулча"; бул. "Санкт Петербург", между ул. Волтер" и "Лев Толстой"; бул. "Санкт Петербург, парк "Лаута"	М4.13	2 000 000	ИП 5 на ПО 1 на ОПРР		Община Пловдив										
П4.22	Изграждане на три противошумови бариери от прозрачни поликарбонатни панели (височина 4м, дебелина 30мм): ЖП линия (Софийска), между ул. "Перунка" и "София"; ул. "Просвета", между ул. "Западна" и ул. "Клокотница"; ул. "Просвета" от жп гара "Прослав до ул. "Клокотница"	М4.13	1 000 000	ИП 5 на ПО 1 на ОПРР		Община Пловдив										
П4.23	Изграждане на една противошумова бариера от прозрачни поликарбонатни панели (височина 4м, дебелина 30мм) в района на ЦДГ Чайка от страната на бул. "Източен"	М4.13	250 000	ИП 5 на ПО 1 на ОПРР		Община Пловдив										
П4.24	Изпълнения на уличното озеленяване на бул. "България", бул. "Победа", бул. "Руски", бул. "Източен", ул. "Димитър Талев"	М4.10	1 600 000	Общински бюджет		Община Пловдив										
П4.25	Рехабилитация на водоснабдителната и канализационна мрежа	М4.7	100 000 000	ПО 1 на ОПОС, експлоатационни дружества		Експлоатационни дружества	Община Пловдив									
П4.26	Изграждане на утайково стопанство на ПСОВ Пловдив	М4.7	3 000 000	ПО 1 на ОПОС		Община Пловдив	Експлоатационни дружества									
П4.27	Изграждане на стъпало за дентрификация	М4.7	1 000 000	ПО 1 на ОПОС		Община Пловдив	Експлоатационни дружества									
П4.28	Осигуряване на площадки за безвъзмездно предаване на разделно събирани отпадъци от домакинствата	М4.15	600 000	ПО 2 на ОПОС		Община Пловдив	фирми за сметосъбиране и извозване									
П4.29	Изграждане на инсталация за рециклиране на строителните отпадъци /мобилна и стационарна/	М4.15	25 000 000	ПО 2 на ОПОС		Община Пловдив	фирми за сметосъбиране и извозване									

Номер	Наименование	Насочен към мярка	Индикативна стойност / лв./	Източник на финансиране	Включен в ИПГВР на град Пловдив	Отговорна структура	Партньорски структури	Време за реализация								
								14	15	16	17	18	19	20		
П4.30	Изграждане на озеленени пояси от вечно зелени храстови насаждения	М4.13	300 000	Общински бюджет		Община Пловдив	ОП "Паркове и градини"									
П4.31	Почистване коритото на р. Марица в рамките на Общината	М1.7	4 300 000	Общински бюджет		Община Пловдив										
П4.32	Облагородяване на Джендем тепе (Младежки хълм)	М1.8	200 000	Общински бюджет		Община Пловдив	ОП "Паркове и градини"									
П4.33	Модернизация на системата за мониторинг и моделиране на атмосферния въздух на община Пловдив	М4.14	2 500 000	ОПОС		МОСВ	Община Пловдив									
П4.34	Обновяване на защитени територии - хълм Бунарджика и Данов хълм	М1.8	3 000 000	Общински бюджет		Община Пловдив	ОП "Паркове и градини"									
П4.35	Реконструкция и рехабилитация на зоологическата градина	М4.2	6 000 000	Общински бюджет		Община Пловдив	ОП "Паркове и градини"									
П4.36	Осигуряване на свободен достъп до Интернет на ключови публични места		30 000	Общински бюджет		Община Пловдив	мобилни и кабелни интернет оператори									
П4.37	Монтиране на антипаркинг съоръжения по тротоарите и алеите с интензивен пешеходен поток/ паркирани коли	М4.6	200 000	Общински бюджет		Община Пловдив										
П4.38	Изграждане на 6 спортни игрища в междублоковите пространства, по райони	М4.3	260 400	Общински бюджет		Община Пловдив										
П4.39	Подобряване на енергийната ефективност на административните сгради извън зоните определени по ИПГВР	М4.1	20 000 000	ИП 1 на ПО 1 на ОПРР		Община Пловдив										
П4.40	Доизграждане на стадион "Пловдив"	М4.3	30 000 000	Общински бюджет/ държавно субсидиране		Община Пловдив	Министерство на младежта и спорта, спортни клубове									
П4.41	Зала с ледена пързалка и други зимни спортове за 2000 д	М4.3	3 150 000	Общински бюджет		Община Пловдив	спортни клубове									
П4.42	Покрит олимпийски басейн за 1000 места	М4.3	2 800 000	Общински бюджет		Община Пловдив	спортни клубове									
П4.43	Проектиране и изграждане на многофункционална спортна зала с капацитет до 5000 д. за културни, спортни и конгресни прояви,	М4.3	25 000 000	ПЧП		Община Пловдив	спортни клубове, частен сектор									
П4.44	Изграждане на дублиращ гребен канал	М4.3	14 000 000	ПЧП		Община Пловдив	спортни клубове, частен сектор, Федерация по гребане									
П4.45	Закупуване на транспортни средства за обезпечаване на услугата "личен асистент"	М4.8	150 000	Общински бюджет		Община Пловдив										
П4.46	Насърчаване на раждаемостта чрез инвитро процедури	М4.8	200 000	Общински		Община	здравни									

Номер	Наименование	Насочен към мярка	Индикативна стойност / лв./	Източник на финансиране	Включен в ИПГВР на град Пловдив	Отговорна структура	Партньорски структури	Време за реализация								
								14	15	16	17	18	19	20		
				бюджет		Пловдив	заведения									
П4.47	Информационна кампания за домакинствата за използване на екологично целесъобразни ресурси, ефективни отоплителни съоръжения и начини на отопление		25 000	Общински бюджет		Община Пловдив	НПО									
П4.48	Изработване на ПУП на Младежки хълм		50 000	Общински бюджет		Община Пловдив										
П4.49	Проектиране на Централни гробища и гробища в район "Южен"		15 000	Общински бюджет		Община Пловдив										
П4.50	Проектиране и изпълнение на Рогошки гробища		700 000	Общински бюджет		Община Пловдив										
П4.51	Изработване на ПУП на Ботаническа градина и инвестиционно проектиране		50 000	Общински бюджет		Община Пловдив	частен сектор									
П4.52	Изграждане на бул. "Голямоконарско шосе"	М4.9	18 000 000	Заем		Община Пловдив										
П4.53	Реконструкция на бул."Шести септември"- участък от мост "Адата" до бул."Цариградско шосе"	М4.9, М4.10	9 000 000	Заем		Община Пловдив										
П4.54	Северна тангента - от мост "Адата" до Карловския надлез	М4.9, М4.10	19 500 000	Заем		Община Пловдив										
П4.55	Югоизточен обход - от "Скобелева майка" до "Асеновградско шосе"	М4.9, М4.10	16 000 000	Заем		АПИ	Община Пловдив									
П4.56	Реконструкция на бул. "Руски" от бул. „Христо Ботев“ до ул. „Данаил Николаев“	М4.9, М4.10	7 500 000	Общински бюджет		Община Пловдив										
П4.57	Реконструкция на бул. "Марица" - север в участъка от бул. "Цар Борис III Обединител" до ул. "Победа"	М4.9, М4.10	3 500 000	Общински бюджет		Община Пловдив										
П4.58	Увеличаване броя на паркоместата, многоетажен гараж	М4.9	1 000 000	Заем		Община Пловдив										
Приобщаване																
П5.1	Изграждане на Център за временно настаняване на лица и семейства в УПИ V-общ., кв. 502 по плана на Първа градска част – юг	М5.5	805 000	публично / ПЧП фин. Инструмент/ ИП 5 на ПО 1 на ОПРР / ПО 4 на ОПРР		Община Пловдив	граждански сдружения, НПО									
П5.2	Изграждане на нова сграда – център за лица с психически разстройства и център за възрастни с деменция в новообразуван УПИ на ул. „Академик Петър Динев“, част от УПИ I-училище, кв. 1, по плана на кв. „Хр. Ботев“, гр.Пловдив	М5.5	1 705 900	публично / ПЧП / финансов инструмент/ ИП 5 на ПО 1 на ОПРР / ПО 4 на ОПРР / ОПРЧ		Община Пловдив	граждански сдружения, НПО									

Номер	Наименование	Насочен към мярка	Индикативна стойност / лв./	Източник на финансиране	Включен в ИПГВР на град Пловдив	Отговорна структура	Партньорски структури	Време за реализация								
								14	15	16	17	18	19	20		
П5.3	Провеждане на мотивационни обучения на рискови социални групи за подобряване достъпа до пазара на труда	M5.1	210 000	ОПРЧР		Община Пловдив	граждански сдружения, НПО									
П5.4	Осигуряване на стажантски места в общинските структури	M5.1	350 000	Общински бюджет		Община Пловдив	училища, университети									
П5.5	Учредяване на стипендия за висше образование за бъдещи студенти от рискови групи, таланти студенти и т.н.	M5.1	96 000	Общински бюджет		Община Пловдив	университети									
П5.6	Създаване на хранителна банка за ефективно преразпределение на хранителни продукти от търговските вериги към бедни социални групи		750 000	Общински бюджет		Община Пловдив	хранителни магазини и вериги									
П5.7	Организиране на защитени пътувания – организирани пътувания за възрастни и хора с увреждания, придружавани от доброволци и по модели на „гарова служба за хора с увреждания“	M5.5	120 000	Общински бюджет		Община Пловдив	граждански сдружения, НПО									
П5.8	Разширяване обхвата на услугите "домашен помощник", "личен и социален асистент"	M5.5	350 000	ОПРЧР		Община Пловдив	граждански сдружения, НПО									
П5.9	Разкриване на обществени трапезарии		210 000	Общински бюджет		Община Пловдив	граждански сдружения, НПО									
П5.10	Обособяване на ЦНСТ за деца (център за настаняване от смесен тип)	M5.5	300 000	ИП 1 на ПО 4 на ОПРР		Община Пловдив	граждански сдружения, НПО									
П5.11	Проект "Администрация в близост до хората"		84 000	Общински бюджет		Община Пловдив	граждански сдружения, НПО									
П5.12	Многофункционален информационен център за родители, който да предоставя социално и правно консултиране, насочване към медицинска и педагогическа помощ, достъп до информация от различно естество в полза на родителите, психологическа подкрепа и горещ телефон		350 000	Общински бюджет		Община Пловдив	граждански сдружения, НПО									
П5.13	Провеждане на кампании за запознаване на ромското население за ползите от образованието	M5.2	30 000	Общински бюджет		Община Пловдив	НПО									
П5.14	Провеждане на информационна кампания за ползите и начините на подобряване на енергийната ефективност в жилищните сгради		25 000	Общински бюджет		Община Пловдив	граждански сдружения, НПО									
П5.15	Ежегодно организиране на кампании за кастрация, обезпаразитяване, маркиране и пр. на домашни и безстопанствени кучета		330 000	Общински бюджет		Община Пловдив	ветеринарни клиники, НПО									
П5.16	Изграждане на общински хоспис	M5.5	750 000	Общински бюджет												

Номер	Наименование	Насочен към мярка	Индикативна стойност / лв./	Източник на финансиране	Включен в ИПГВР на град Пловдив	Отговорна структура	Партньорски структури	Време за реализация														
								14	15	16	17	18	19	20								
Сътрудничество в развитието																						
П6.1	Комплексен проект: Ефективно управление и административен капацитет		3 293 000																			
	Подготовка, управление, публичност и одит на комплексния проект		193 000																			
	Разработване и изпълнение на програма за повишаване на квалификацията на общинската администрация за успешно управление на проекти с акцент върху извършването на мониторинг и оценка, в контекста на инициативите на ЕС	М6.1	540 000	Приоритет 1 на ОПДУ/ Приоритет 3 на ОПДУ		Община Пловдив	граждански сдружения															
	Разработване и изпълнение на програма за обучение на общинската администрация за подготовка, възлагане и управление на проекти за ПЧП, заедно с популяризиране на възможностите за партньорство между публичния, неправителствения и частния сектори	М6.3	360 000	Приоритет 1 на ОПДУ		Община Пловдив																
	Разработване и изпълнение на програма за усъвършенстване на структурите от неправителствения сектор, заедно със създаването на канали за комуникация и координация между общинската администрация и неправителствения сектор	М6.5	600 000	По Приоритет 2 на ОПДУ/ НПО		община Пловдив / НПО	НПО															
	Създаване на интернет портал с дискуссионен форум, за публично представяне и отчетност на общинската администрация, както и за споделяне на идеи между различните заинтересовани страни	М6.5	100 000	По Приоритет 2 на ОПДУ		Община Пловдив	граждански сдружения															
	Доразвитие на система за ефективно обслужване на гражданите и бизнеса чрез оптимизиране на процесите и автоматизация на административните действия, свързани с обслужването на гражданите и бизнеса. Развитието на Е-община и приложение на принципа едно гише	М6.8	1 000 000	По Приоритет 2 на ОПДУ		Община Пловдив	местни институции, областна администрация / регионални структури на изпълнителната власт															
	Доставка, внедряване и интегриране на геопространствена информационна система за планиране и управление на територията на община Пловдив		500 000	По Приоритет 2 на ОПДУ/ общински бюджет		Община Пловдив	експлоатационни дружества / агенция по кадастър															
П6.2	Организиране на периодични семинари и създаване на комуникация между представителите на администрацията, НПО и бизнеса	М6.3	140 000	Общински бюджет		Община Пловдив	НПО/ граждански сдружения															
П6.3	Разработване на надобщински проекти в партньорство с други институции, общински администрации и др		18 440 000																			
	Инициране от страна на общината на учредяване на Организация за управление на туристически район по чл. 17 от	М6.4, М6.7	240 000	Общински бюджет		Община Пловдив	туристически оператори,															

Номер	Наименование	Насочен към мярка	Индикативна стойност / лв./	Източник на финансиране	Включен в ИПГВР на град Пловдив	Отговорна структура	Партньорски структури	Време за реализация								
								14	15	16	17	18	19	20		
	Закона за туризма						съседни общински администрации									
	Проект "Пловдивския ареал на колело", с общините Родопи, Марица, Асеновград	М6.7	5 000 000	Общински бюджет/ ПЧП		Община Пловдив	Община Родопи/ община Марица/ Община Асеновград/ частен сектор									
	Изграждане на интермодален логистичен център в партньорство с община Родопи	М6.7	11 500 000	ОП Транспорт		НКЖИ	Община Пловдив, Община Родопи									
	Проектиране и строителство на регионален приют за безстопанствени животни (кучета и котки), съвместно с общините Марица и Родопи	М6.7	1 200 000	Общински бюджет		Община Пловдив	Община Марица/ община Родопи									
	Установяване на редовни транспортни връзки от и до летище "Пловдив", съвместно с община Родопи	М6.7	500 000	Общински бюджет		Община Пловдив	Община Родопи/ летище Пловдив									
П6.4	Организиране на информационни кампании за възможностите за привличане на средства от оперативните програми и финансовите инструменти на ЕС	М6.2	95 000	Общински бюджет		Община Пловдив	граждански сдружения									
П6.5	Насърчаване създаването на кълстери в областта на хранително-вкусовата промишленост, козметиката и др.	М6.6.	80 000	Общински бюджет		Община Пловдив	университети/ научни институти/ частен сектор									
П6.6	Повишаване на конкурентоспособността на създадените кълстери	М6.6.	1 800 000	ПО 1 на ОПИК		Община Пловдив	фирми обхванати от кълстера									

ПРИЛОЖЕНИЕ №1 АНАЛИЗ НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО**СЪДЪРЖАНИЕ**

1. Културно наследство. Културен живот. Културен туризъм	203
1.1. Културно наследство.....	203
1.1.1. Недвижимо културно наследство (НКН) - територии и обекти със статут на недвижими културни ценности	203
1.1.2. Движимо културно наследство.	206
1.1.3. Нематериално културно наследство	210
1.2. Културен живот	211
1.2.1. Общински културен календар. Утвърдени традиционни културни прояви	211
1.2.2. Инфраструктура на културата	211
1.3. Културен туризъм	212
1.3.1. Основни ресурси на културния туризъм.....	212
1.3.2. Състояние на културния туризъм в община Пловдив: основни документи, субекти, дейности	214
1.3.3. Туристически културни маршрути. Системи за туристическа визуална информация и градска ориентация	221
1.4. Културни организации. Органи и организации за закрила на културата	224
1.4.1. Общински и държавни културни институти	224
1.4.2. Културни организации, регистрирани по Търговския закон.....	233
1.4.3. Активни граждански организации - юридически лица с нестопанска цел в областта на културата и изкуствата	236
1.4.4. Консултативни органи на общината в областта на културното наследство, културата, културния туризъм.....	238
1.5. Общинска политика и инициативи за опазване на наследството, развитие на културата и културния туризъм	238
1.5.1. Общински програмни и планови документи с отношение към културата, културното наследство и културния туризъм.	239
1.5.2. Общинска политика и практики за стимулиране на лица, дейности и проекти в областта на културата и опазването на наследството.....	245
1.6. Обобщени изводи за състоянието и тенденциите; проблеми и потребности.....	256

1. КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО. КУЛТУРЕН ЖИВОТ. КУЛТУРЕН ТУРИЗЪМ

1.1. КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО

На територията на съвременен Пловдив са съхранени следи от непрекъснато човешко присъствие от праисторически времена до наши дни. Континуитетът в градското развитие през вековете е обусловил концентрация на преобладаващата част от историческите структури на Трихълмието и съвременния градски център, в условията на сложна стратификация.

1.1.1. НЕДВИЖИМО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО (НКН) - ТЕРИТОРИИ И ОБЕКТИ СЪС СТАТУТ НА НЕДВИЖИМИ КУЛТУРНИ ЦЕННОСТИ

Групови недвижими културни ценности

Историческа зона "Филипопол-Тримонциум-Пловдив".

Под юридическа защита с различни режими за опазване по Закона за културното наследство (ЗКН) е поставена компактна територия в обхвата на централното градско ядро, структурирана в осем групови недвижими културни ценности и охранителните им зони. В нея са обхванати и преобладаващата част от единичните недвижими ценности на града от всички научни и културни области, общо над 700, включително пет обекта на парковото и градинското изкуство и охранителните им зони. Статутът „групов археологически и архитектурно-строителен паметник на културата и паметник на урбанизма и културния пейзаж“²⁸ е определен с решение на Националния съвет за опазване на паметниците на културата (НСОПК) от 22.05.2000 - протокол № 5/2000 г., одобрен от Министъра на културата. В границите ѝ са включени груповите културни ценности (ГНКЦ), в т.ч. „Старинен Пловдив“ и ансамбли, описани по-долу, обектите на градинското и парковото изкуство и охранителни им зони, както е описано по-долу.

"Старинен Пловдив"

Статутът е определен с Постановление на МС № 143/22.05.1956г. (необнародвано), като „архитектурно-музеен резерват“, по-късно – „архитектурно-исторически резерват“. По реда на ЗПКМ в границите му са определени отделни групови паметници на културата (сега – ГНКЦ) – ансамбли, които за краткост не са описани тук. Във връзка с управлението и опазването на Старинен Пловдив са издадени ред последващи нормативни, стратегически, програмни и планови документи. Понастоящем устройството му се осъществява на база застроителен и регулационен план със специфични правила и нормативи към него, одобрени със заповед № РД-02-14-2198/21. 12. 2000 г. на МРРБ и МК; ДВ, бр. 11/2001 г. С решение на ОбС Пловдив № 430, взето с протокол № 21/2002 г., и с решение № 6, взето с протокол № 2/2011 г. са приемани „Концепции за устойчиво развитие на Архитектурно-историческия резерват "Старинен Пловдив" (вж. и т. 4.5.1.).

ГНКЦ "Капана".

Статутът е определен с решение на НСОПК, протокол № 13/02. 11.1998 г., одобрен от Министъра на културата. С решението от протокол № 5/22.05.2000 на НСОПК е определен статут на следните НКЦ:

- Групова археологическа и архитектурно-строителна НКЦ- "Система от улични ансамбли по ул. "Княз Александър I", ул. "Отец Паисий", ул. "Райко Даскалов", ул. "Христо Г. Данов", пл. "Джумаята";
- Групова архитектурно-строителна НКЦ - "Система от улични ансамбли по ул. "Бетовен" и ул. "Опълченска";
- Групова архитектурно-строителна НКЦ - "Система от улични ансамбли по ул. "Антим I" и ул. "Лейди Странгфорд";
- Групова архитектурно-строителна НКЦ - "Система от улични ансамбли западно от Данов хълм (Сахат тепе)";

²⁸ По терминологията на отменения Закон за паметниците на културата и музеите; по-нататък е ползвана терминологията по Закона за културното наследство

- Групова архитектурно-строителна НКЦ - "Система от улични ансамбли по ул. "Иван Вазов" и ул. "Цанко Дюстабанов".
- Парково и градинско изкуство

Със статут по ЗКН като обекти на парковото и градинското изкуство са градина „Цар Симеон“, Градска градина (като елемент на групова НКЦ), незастроените части на Данов хълм и на Хълма на освободителите (с охранителни зони), както и уличното озеленяване по бул. „Руски“ и ул. „Иван Вазов“.

Единични недвижими културни ценности

Единичните недвижими културни ценности (ЕНКЦ) представляват безценно богатство на града, не само поради значителния им брой и темпоралната принадлежност (Праистория, Античност, Средновековие, Османски период, Възраждане, периода след Освобождението – „ново и най-ново време“), но и поради видовото разнообразие и висока културна и научна стойност и обществена значимост.

По отношение научната и културна област: на територията на Пловдив са декларирани или регистрирани като ЕНКЦ археологически, архитектурно-строителни, исторически и художествени обекти. Част от тях принадлежат едновременно на повече от една научна и културна област.

По отношение културната и научна стойност и обществена значимост, недвижимите културни ценности с категория „национално значение“ са 45 обекта (в т.ч. архитектурно-строителни, исторически и художествени), както и всички археологически ценности²⁹; категория „местно значение“ – 91 обекта от всички научни и културни области; категория „ансамбловое значение“ – общо 243 архитектурно-строителни НКЦ; категория „за сведение“ – общо 29 архитектурно-строителни НКЦ.

Все още не за всички обекти на НКН е определен окончателен статут на НКЦ с конкретни режими за опазване.

Състояние на недвижимите културни ценности

В изпълнение на задължения по опазването, определени в ЗКН, община Пловдив, респ. Общински институт „Старинен Пловдив“, осъществяват мониторинг върху състоянието на обектите на НКН, със съдействието на представители на компетентния държавен орган по ЗКН. Обобщените данните от последния мониторинг за Старинен Пловдив, осъществен през 2013 г.³⁰, сочат следното:

• Извършен мониторинг на общо	111 обекта
• Съборени	15 обекта;
• Застрашени от разрушение	21 обекта;
• За фасадна или цялостна реставрация	33 обекта;
• За частични реставрационни намеси	19 обекта;
• В добро състояние	23 обекта.

Сравнението с резултатите от предходни мониторингови акции³¹ показва висока степен на съвпадение на констатациите. Негативните оценки се отнасят и за състоянието на елементи от средата на някои НКЦ, както и за състоянието на благоустройствените работи и градското обзавеждане в Старинен Пловдив.

През 2011 г. подобен мониторинг е проведен и по отношение НКЦ извън Старинен Пловдив. В обобщение, тези данни сочат, че: състоянието на ЕНКЦ в Старинен Пловдив

²⁹ Съгласно разпоредбата на чл. 146, ал. 3 от Закона за културното наследство, всички недвижими археологически обекти имат статут на културни ценности с категория „национално значение“ до установяването им като такива по реда на този закон.

³⁰ Вж. Протокол и Доклад за работата на комисия, назначена по Заповед №70/22.03.2013г. на Директора на ОИ „Старинен Пловдив“

³¹ Вж. Протокол на комисия, назначена по Заповед № РД9К-0178/10.09.2010 г. на Министъра на културата

като цяло е неудовлетворително, като част от обектите са застрашени от разрушение; не се осъществява експедитивно изпълнение на предписанията;

Основни причини за описаното състояние са:

- Хроничен недостиг на финансов ресурс (публичен и частен) за изпълнение на специализираните дейности по опазването и текуща поддръжка.
- Липса на механизми и средства за стимулиране и подпомагане на собствениците за изпълнение на предписаните дейности по опазването.
- Ограничени възможности за реализация на проекти, произтичащи от собствеността: държавна собственост върху археологическите обекти; смесена собственост и съсобственост върху част от архитектурно-строителните ценности.
- Липса на специализирано общинско звено за поддръжка и изпълнение на аварийни консервационно - реставрационни работи.
- Липса на разработени ефективни механизми за стимулиране и реализиране на проекти в условията на публично-частното партньорство.

Отколешен е проблемът с финансовото осигуряване на специализираните работи по поддържането и за изпълнение на аварийни КРР на НКЦ. Община Пловдив изпълнява годишни програми за изпълнение на посочените работи по обекти – общинска собственост. Особено остър е проблемът по отношение НКЦ- частна собственост, поради високата цена на специализираните работи и липсата на национално ниво на нормативна база и инструменти за финансово подпомагане на собствениците. По отношение решаването на проблема с археологическите обекти – публична държавна собственост, през 2012 г. общината е инициирала и сключила с договори с Министерство на културата за предоставяне за безвъзмездно управление на три от ключовите обекти – недвижими археологически културни ценности в града – Античен театър, Античен стадион на Филипопол и Античен одеон. Във връзка със задължителното изпълнение на посочените работи, Общински съвет Пловдив е приел наредба, в която е определен редът за констатиране състоянието на строежи, представляващи недвижими културни ценности и за извършване на консервационно – реставрационни работи. Следва да се акцентира също върху констатацията, че практиката за прилагане на различни форми за привличане на частни инвестиции за опазване и управление на обекти на културното наследство – общинска собственост, е твърде ограничена. Освен имота, ползван от Културен център „Тракарт“, само шест общински имота в Старинен Пловдив са предоставени на концесия на юридически лица.

През последните десетина години са осъществени няколко крупни инвестиционни кампании за изпълнение на консервационно-реставрационни работи (КРР), експониране и/или адаптация за съвременни публични функции на значими обекти на недвижимото културно наследство в Пловдив. Основната част от тях са финансирани или съфинансирани със средства от донорски програми. Като пример могат да бъдат посочени:

- проектът, финансиран от Японския попечителски фонд към ЮНЕСКО и реализиран от смесена работна група на Японския и на Българския национални комитети на ИКОМОС, за КРР и адаптация или ремонти на осем обекта – вернакуларна архитектура в Старинен Пловдив на обща стойност близо \$800 000 (2003-2008);
- проект за КРР и експониране на Одеона на античния Филипопол. Фондация „А. Г. Левентис“ (Кипър) финансира подробното проучване и документиране на обекта (2001-2002) и изработване и изпълнение на проекта, завършен през 2004;
- проектът за реконструкция и ново експониране на комплекса на Античния стадион на пл. „Джумаята“, на обща стойност 896 825 евро, реализиран с безвъзмездна финансова помощ на Норвегия, Исландия и Лихтенщайн по линия на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство в размер на 83,5% от общата стойност, съфинансиран от българската страна (реализация 2011- 2012);

- проект за реставрация, консервация и експониране на обект „Малка раннохристиянска базилика“, финансиран от фондация „Америка за България“ в съфинансиране от Община Пловдив и МК, на обща стойност ок. 1 млн. лв. (в изпълнение)³².

1.1.2. ДВИЖИМО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО.

Музейна мрежа

Дейностите, свързани с изучаването, опазването, социализацията и популяризацията на движимо наследство, както и други дейности, свързани с културното наследство, културния живот и културния туризъм на Пловдив се изпълняват от регионалните музеи и Градската художествена галерия, представени в настоящата част³³. Дейности в същата област изпълняват и други културни институти и организации в Пловдив, като Общински институт „Старинен Пловдив“, Регионална библиотека „Иван Вазов“, Културен център „Тракарт“ и др. което е описано в част 1.4.

РЕГИОНАЛЕН ИСТОРИЧЕСКИ МУЗЕЙ – ПЛОВДИВ

Във фондовете на музея се съхраняват 62 424 културни ценности, от които: 58594 в Основен фонд; 2013 в Обменен фонд; 1817 в Научно-спомогателен фонд. Музеят има следните експозиции:

- Постоянна музейна експозиция „Българско Възраждане“ (отдел „Българските земи Х-ХІХ век“) - разположена в къща „Георгиади“ – ЕНКЦ от национално значение, ул. „Цанко Лавренов“ № 1 в Старинен Пловдив.
- Постоянна музейна експозиция „Съединение на България 1885 г.“ (отдел „Съединение на България“) - разположена в сградата на Областно събрание на Източна Румелия – ЕНКЦ от национално значение, пл. „Съединение“ № 1.
- Постоянна музейна експозиция „Българско книгоиздаване през втората половина на ХІХ и началото на ХХ век“ (отдел „Българско книгоиздаване“), разположена в къщата на Христо Г. Данов – ЕНКЦ от национално значение, ул. „Митрополит Паисий“ № 2 в Старинен Пловдив.
- Музеен център за съвременна история с Постоянна изложба „Японската кукла“ и зала за временни изложби – разположена в сградата на бившия Народен дом – НКЦ от местно значение, ул. „Ангел Букурещлиев“ № 14.

Сградите – НКЦ, в които са разположени музейните експозиции, се нуждаят от консервационно-реставрационни или други работи по поддръжката и за повишаване на енергийната ефективност, както следва:

- Къща „Георгиади“ – последната реставрация е от 2005-2006 г. по проект на БНК на ИКОМОС-България в сътрудничество с Японския национален комитет на ИКОМОС и финансиране от Японският попечителски фонд към ЮНЕСКО. Поради ограничение на средствата проектът не е изпълнен цялостно. Необходимо е да се подмени дограмата и дървени капаци на прозорците на трите етажа на сградата. Необходимо е също да се извърши ремонт на помощната сграда в двора и пригаждането и за постоянно действаща експозиция с майсторски работилници на занаяти от времето на Възраждането.
- Сграда на Областно събрание на Източна Румелия на пл. „Съединение“ № 1. Последен частичен ремонт е правен през 2009 година. Остава да се извърши основен ремонт на обертата на покривната конструкция с ново изолационно покритие и подмяна на амортизирана дървена дограма. Необходим е също основен ремонт на три изложбени зали за използването им за експозиция „Пловдив по пътя към модерния свят“.
- Къща на Христо Г. Данов на ул. „Митрополит Паисий“ № 2. Основен ремонт на покривна конструкция и северна, западна и източна фасада е правен през 2004 г. Остава да се извърши основен ремонт с реставрация и изписване на южната фасада.
- Сграда на Център за съвременна история. За окончателното и пригаждане за музейни цели е необходим основен ремонт на три от залите за пригаждането им за

³² За други общински проекти в областта на опазването на НКН вж. т. 4.5.5.

³³ В т. 4.2.1. и т. 4.3.2. е показано участието им във формирането съответно на културния календар и на туристическия продукт в сферата на културния туризъм.

фондохранилища, подмяна на дървена дограма и оборудване с вентилационна и климатична техника. Необходим е и основен ремонт на западна фасада на сградата.

Перспективите за развитие на музея през следващия програмен период 2014 – 2020г. са свързани със следните проекти:

- *Създаване на музейна експозиция „Пловдив по пътя към модерния свят“* (Пловдив в периода на новата история след Освобождението на България през 1878г.) в сградата на пл. „Съединение“ № 1. В експозицията ще бъдат приложени модерни технически средства и интерактивни методи.
- *Създаване на „Музей на етносите“*. Ще се разработи проект за нова експозиция, която ще представи в исторически план уникалния Пловдивски модел на толерантно съжителство на етнически и религиозни общности. Проектът ще включва и необходимите конзервационно-реставрационни работи и адаптация на сграда в Старинен Пловдив, предоставена от Община Пловдив за тази цел.
- *Създаване на нова музейна експозиция „Българско книгоиздаване“* в къща – музей „Христо Г. Данов“, с нови експозиционни витрини и решаване на пространствата на къщата.
- *„Съхранено за поколенията“* – издирване, закупуване, научна обработка и популяризиране на историческите свидетелства за миналото на Пловдив, които се съхраняват от частни лица.

РЕГИОНАЛЕН АРХЕОЛОГИЧЕСКИ МУЗЕЙ – ПЛОВДИВ

Регионалният исторически музей (РАМ) извършва научно-изследователска дейност, свързана с проучването, опазването и социализацията на археологическите обекти на територията на Пловдивска област. РАМ притежава, експонира и отговаря за опазването на близо 100 000 ДКЦ, представящи древната история на региона, в т.ч. праисторическите, античните и средновековни култури от периода VI хил. пр. Хр. – XIV в. сл. Хр. От 2010 г. РАМ – Пловдив притежава една от най-модерните експозиции, съвременни оборудвани фондохранилища с климатизация, ведомствена библиотека с 25 000 единици, лаборатория за КРД, лекционна и кинозала, търговски щанд и административен корпус. Сградата на музея (на пл. "Съединение" № 1) е с климатизация, парно отопление, СОТ и физическа охрана.

Проблеми и необходими:

- Липса на финансиране (от държавния бюджет) за дооборудване на Лабораторията за КРД с техника, което затруднява реставрацията на ДКЦ - между 350-800 находки, постъпващи всяка година от археологически разкопки.
- РАМ – Пловдив притежава значително количество фрагменти от антични мозайки, демонтирани през 70 и 80-те години. Голяма част от тях са реставрирани под формата на пана, годни за експониране. Необходими са база за тяхното съхраняване и реставрация и подходяща сграда или зала за експониране.
- Настоящата експозиция е на площ от 750 м²., като са изложени най-ценните и атрактивни ДКЦ (3 500 единици). Необходимо е решение за разширяване на експозиционната площ.

Възможности за развитие:

Големият брой движими ценности, които музеят притежава, но не може да експонира поради ограничена експозиционна площ, налагат търсенето на различни варианти за решения. Вижданията на ръководството на музея за развитие включва следните варианти:

I Вариант: създаване на нова експозиция в експозиционна зала към сградата на РАМ – Пловдив, под наслов – “Античните мозайки на Филипопол”

II Вариант: Изграждане на нов музей (филиал на РАМ) с отделна сграда под наслов – “Античният Филипопол”, включващ античните мозайки, архитектурни елементи и експонати, свързани с религията, бита, занаятите и общественото устройство на Филипопол.

РЕГИОНАЛЕН ЕТНОГРАФСКИ МУЗЕЙ – ПЛОВДИВ

Регионалният етнографски музей (РЕМ) е самостоятелно юридическо лице на бюджетна издръжка, второстепенен разпоредител с бюджетни кредити към Община Пловдив. С ПМС № 80/07.04.2006 г. Етнографски музей – Пловдив е преобразуван в Регионален етнографски музей – Пловдив. РЕМ – Пловдив е научен институт и научно-образователна институция. Той изследва народната култура и културното наследство на човека и общностите; събира, съхранява и популяризира веществените свидетелства и ги експонира с изследователски, образователни и популяризаторски цели. Музеят осъществява координационна, квалификационна и експертно консултантска дейност за всички музеи и сбирки от културни ценности с етнографски характер на територията на региона. Оказва методическа помощ на общинските музеи. Организира научни форуми, конференции, симпозиуми и др. Музеят работи по изследователски проекти и програми съвместно с висши учебни заведения в страната, както и по образователни проекти за ученици.

Музеят съхранява повече от 40 000 движими културни ценности, свързани предимно с традицията на населението в Пловдив и неговия културен и стопански хинтерланд, разпределени в шест фонда: „Селско стопанство“, „Занаяти“, „Тъкани и облекло“, „Мебели и интериор“, „Музикални инструменти и обреден реквизит“, „Фототека и произведения на изобразителното изкуство“. Постоянната експозиция представя традиционната материална и духовна култура на Пловдивския край, Родопите и Средногорието през периода на Възраждането. Експозицията е структурирана и представя артефакти в областите: „Селско стопанство“, „Занаяти“, „Тъкани и облекло“, „Мебели и интериор“, „Музикални инструменти и обреден реквизит“. РЕМ – Пловдив организира и представя между 25 и 30 временни експозиции (изложби) годишно, работещи за популяризиране на народната култура и за развитие на културния туризъм в града. Обособени са Научен архив и Библиотека.

РЕМ е разположен в Къща на Аргир Куюмджиоглу – НКЦ от «национално значение», емблематична сграда за Пловдив и един от най-ценните представители на вернакуларната архитектура от Възраждането. Последният цялостен основен ремонт на сградата е правен в края на 30-те год. на ХХ век, с оглед на новото ѝ музейно предназначение. През последните години са изпълнени КРР по вътрешната стенописна украса на музея, която понастоящем е в добро състояние; подменени са прозорците на сградата. През 2012 г. са изпълнени мерки за осигуряване на достъпна среда по проект, финансиран от АХУ. С оглед комплексно опазване на Къща Куюмджиоглу и подобряване на условията за музейната и съпътстващите дейности, необходимо е да бъде изпълнен цялостен проект за консервация и реставрация на сградата. Работният проект е от 2011 г., съгласуван с Министерство на културата, предвижда основен ремонт на покривната конструкция, цялостна външна реставрация на сградата, както и подмяна на подовите настилки на първия и втория етаж. След финализиране на ремонта на сградата се предвижда създаване на нова постоянна експозиция, отговаряща на последните научни достижения в етнологията и музеологията.

РЕГИОНАЛЕН ПРИРОДОНАУЧЕН МУЗЕЙ – ПЛОВДИВ

Историята на музея датира от 1951 г. От 2006 г. е със статут на регионален музей. Разположен е в сграда – НКЦ, на ул. „Христо Г. Данов, № 34. Той е втори по големина и богатство музей в страната, с модерна и съвременно оформена експозиция. Той е методически център на природонаучните музеи, отдел „Природа“ и музейните сбирки в Южна България. Музеят поддържа следните тематични експозиции: **„Палеонтология, минералогия и петрография“**, на площ ок. 100 кв. м.; **„Ботаника“**, на площ над 100кв.м.; тази експозицията е първа по големина и богатство в България; **„Безгръбначни“**. Тази експозиция включва няколко отдела, между които „Мекотели от Карибско море“ който е един от най-богатите в Европа и единствен в България; **„Аквариум“**. Разполага с 26 сладководни аквариума, обитавани от около 150 вида тропични и 21 вида местни риби, както и с 3000 литров морски аквариум; **„Морско**

дъно". Колекцията е единствената у нас по брой на видовете *ОХЛЮВИ, МИДИ, КОРАЛИ, МОРСКИ ЗВЕЗДИ И ДР.* - общо 280 вида, и по количество експонати - 4 500 бр.; **„Риби“**, с представена сладководна, морска и океанска ихтиофауна, общо над 60 вида; **„Земноноводни и влечуги“**. Представени са 47 вида от херпетологичното биоразнообразие на територията на България; **„Птици“**. Богата колекция от представители на българската и световната орнитофауна, в т.ч. видове с висок консервационен статут и такива, изчезнали от нашите земи; **„Бозайници“**. Показани в естествената им среда чрез биогрупи и диоремии, в експозицията са включени типични за нашата фауна видове, както и екзотични видове. Музеят поддържа специализирана библиотека с 7740 тома библиотечен фонд.

ГРАДСКА ХУДОЖЕСТВЕНА ГАЛЕРИЯ - ПЛОВДИВ

Градската художествена галерия (ГХГ) е един от най-значителните културни институти в Пловдив. В нея са събират, съхраняват, експонират и популяризира част от най-добрите образци на българското изобразително изкуство. Пловдивската колекция на художествени творби от ранните периоди на развитие на българското изкуство е сред най-богатите в страната. Градската художествена галерия разполага със следните фондове: "Живопис" - 2765 бр.; "Графика" - 2597 бр.; "Мексиканско изкуство" - 1192 бр.; "Икони" - 560 бр.; "Приложно изкуство" - 234 бр.; "Скулптура" - 309 бр.; "Фотография" - 98 бр., които са представени в общо пет експозиции, разположени в различни зали в града. Създадена е диференцирана система за посещение на обектите, вкл. с възможност за посещение на обектите маршрутно, съобразена с интересите на различните групи посетители. Към тези маршрути могат да се включат други културни институти

През последните три години в ГХГ са представени над 80 тематични и авторски временни изложби. В ГХГ работи детска школа по изобразително изкуство "Сев колорит". Един път седмично школата провежда и безплатни уроци с ученици от пансион "Мария Луиза" .

Съществува разработена програма за развитие на експозициите и дейностите, която предвижда: Иконната сбирка да се развие като част от един общ комплекс, включващ действащата църква "Св. Св. Константин и Елена" и намиращите се на същия терен открити ценности от Античността; През 2014 г. да стартира Триенале под надслов "Сакралните теми в изобразителното изкуство и архитектурата"; Към съществуващата школа по изобразително изкуство да се създаде и група за деца със специфични потребности; Да продължи работата на образователната лектория - филми и лекции за изобразителното изкуство.

Цялата дейност на културния институт ГХГ - Пловдив да минава под знака на инициативата "Пловдив - кандидат за културна столица на Европа през 2019".

Необходимите мерки за пълноценно осъществяване и развитие на дейността на Градската художествена галерия в Пловдив са: **За Постоянна експозиция българско изкуство, ул. "Съборна" 14А:** изграждане на достъпна среда за хора със специфични потребности; основен ремонт на сграда и дворно пространство, с оглед обезопасяване и запазване и експониране на обекти на културното наследство и адаптация в съответствие с изискванията и функциите на съвременната музейната дейност; **За Постоянна експозиция живопис "Енчо Пиронков", ул. "Васил Кънчев" №1:** основен ремонт на покрив; **За Експозиция "Икони", ул. Съборна" №22:** експониране на артефакти от Античността и осъвременяване на интериора в изложбената площ (витрини, табла и осветление); **За Постоянна експозиция "Мексиканско изкуство" и Постоянна експозиция "Цанко Лавренов", ул. "Артин Гидиков" 11:** основен ремонт на пристройка към сграда, ремонт на покрив, улуци и прозоречни первази и дворно пространство; **За Зала за временни изложби, ул. "Княз Александър I" №15:** изпълнение на втори етап от основен ремонт, включващ укрепване на конструкцията на подовите и таваните; ремонт на покрива във връзка с усвояване на таванските помещения като изложбена площ, адаптиране на подземен етаж и двор към изложбената площ, изграждане на допълнително стълбище и асансьор за осигуряване на достъпна среда; осъвременяване на системите за осветление и окачване на творбите.

Изискванията по отношение опазването и попълването на фондовете са: средства за периодична поддръжка на доброто състояние, включително средства за реставрации и рамкиране на неподходящо рамкирани картини; дооборудване на фондохранилища; средства за осъвременяване на софтуера за дигитализация на фондовете; средства за издателска дейност и сувенири, свързани с популяризиране фондовете и дейността на галерията; средства за откупуване на произведения на изкуството за попълване фондовете на галерията; средства за организиране на международни, представителни изложби; средства за осъвременяване на защитни системи (СОТ) и пожароизвестяване.

По отношение техническото оборудване е необходимо осъвременяване на компютърната база и изграждане на климатични инсталации. По отношение персонала е необходимо е назначаване на бройки екскурзоводи и обслужващ персонал, с цел по-пълноценно обслужване на обектите и посетителите.

1.1.3. НЕМАТЕРИАЛНО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО

Неразделна част от дейността на музейните специалисти от **Регионален етнографски музей – Пловдив** се състои в издирване, събиране, научно изследване и документиране с цел съхраняване и популяризиране на нематериалното културно наследство (народни занаяти, традиционен бит и култура от периода на Възраждането и Новото време, проучвания в областта на духовната култура, празничната семейна и календарна обредност, етнология на града и др.). Богати теренни проучвания в тази насока се съхраняват в Научния архив на музея. Утвърдени събития от градски и регионален характер, които целят превръщането на музея в „жива“ институция са:

- Седмицата на традиционните занаяти (последната седмица на м. юни) има вече седемгодишна история. Дворът на музея се превръща в истинска занаятчийска чаршия, където майстори от цялата страна демонстрират своите сръчности и умения. Занаятчийското изложение е съпроводено с възстановка на старинни обичаи и обреди, песни и танци;
- Еснафски празник или денят на Св. Спиридон (12 декември). РЕМ – Пловдив съвместно със Задругата на майсторите на народни художествени занаяти – Пловдив тържествено отбелязва традиционният Еснафски празник, като възпроизвежда ритуала в неговия автентичен вариант, известен от периода на Възраждането (празнично шествие из Стария град, църковна служба, тестир, изложба, зияфет);

Целогодишно по различни поводи в музея се правят възстановки на различни традиционни празници и обичаи.

Значителен принос за съхраняването за поколенията и популяризирането на нематериалното наследство осъществяват с дейността си **народните читалища** в община Пловдив В техните школи, самодейни състави, клубове по интереси и обществени културни и образователни прояви са обхванати теми от музикалния и танцов фолклор, празнично-обредни традиции и обичаи, художествени занаяти, култура на ежедневния бит – наследство на различните етнически общности, съжителстващи в съвременен Пловдив. Най-съществен е приносът на културно-просветната читалищна дейност в тази област, насочена към децата и младите хора. Ежегодно, народните читалища в Пловдив реализират календар, адресиран към широката общественост и включващ традиционни прояви в разглежданата област, като: традиционен празник „Сурвакане“ - възпроизвеждане на народния обичай; „Баба Марта бързала...“- изложба-конкурс за ръчно изработени мартеници; традиционен кукерски празник „Сирни заговезни“; „Шарени яйца-писани“ – Великденски празници включващи: конкурси за най-добре нарисувано яйце; детски Великденски изложби; пресъздаване на народния обичай „Лазаруване“; „Тиха нощ, свята нощ“ – коледни тържества; Традиционен конкурс-изложба „Най-красива сурвачка“ и представяне на характерни коледни обреди; Възпроизвеждане на народния обичай „Коледуване“.

Опазването и популяризацията на нематериалното наследство е част от дейността или предмет на конкретни проекти на **ОИ „Старинен Пловдив“, Фолклорен ансамбъл „Тракия“, Регионална занаятчийска камара, Академията за музикално, танцово и**

изобразително изкуство, ПУ „Паисий Хилендарски“, Съвет по туризъм – Пловдив , Фондация “Тракарт” 2000, Фондация “Отворени изкуства” и др.

1.2. КУЛТУРЕН ЖИВОТ

1.2.1. ОБЩИНСКИ КУЛТУРЕН КАЛЕНДАР. УТВЪРДЕНИ ТРАДИЦИОННИ КУЛТУРНИ ПРОЯВИ

Културният календар на Община Пловдив ежегодно се обогатява³⁴. През 2013 г. в него са включени 75 събития и дейности, включително отбелязване на официални дати и чествания. В посочения брой с международно участие са 22 прояви. Впечатлява жанровото многообразие на обхванатите събития и дейности. По-ярки и устойчиви във времето са: Международен фестивал на камерната музика – 49 г., единствен по рода си в България; Национални есенни изложби – над 40 г., също уникален за страната формат; Международни дни на фотографията – над 30 г.; Международен куклено-театрален фестивал „Двама са малко, трима са много“ – 21 г.; Международен театрален фестивал „Сцена на кръстопът“ – 16 г.; Есенен салон на изкуствата – 10 г.; Международен фестивал „Пловдивски джаз вечери“ – 10 г.; Международен фестивал на китарата – над 10 г.; Международен детски балетен фестивал „С любов за танца“ – 10 г.; Международен фолклорен фестивал – през 2013 г. се провежда 19-то издание на фестивала; Вердиеви празници и др.

Ежегодно, списъкът с културни събития се обогатява с нови прояви. В Общинския календар за 2013 г., сред анотираните като „нови прояви“ фигурират такива с перспектива за утвърждаване сред традиционните, при това – адресирани към децата и младите хора на Пловдив. Те са: Детски кинофестивал (съорг. Община Пловдив, отдел „Култура“, „Пловдив филм“ ЕООД); Младежки фестивал на изкуствата „Млада синя земя“ (съорг. Регионален природонаучен музей, Община Пловдив, отдел „Култура“); „Стрийт арт фест“ (съорг. Община Пловдив, отдел „Култура“, Сдружение „Младежки глас“).

Партньорско участие при формиране на общинския културен календар.

Отдел „Култура“ при община Пловдив пряко и изцяло организира и реализира преобладаващата част от посочените събития и дейности. Общината е, също така партньор на инициативи на външни организатори. Сред тях са: Културните институти, развиващи дейност на територията на общината; Министерство на културата; партньорски общини София, Бургас, Велико Търново и др.; Чуждестранни представителства и организации, напр. Посолството на Република Австрия: Австрийски музикални седмици (през 2013 г. – 17-то издание); Международен институт за Средиземноморски театър – Мадрид (съвместен проект за 17-то издание на Международен театрален фестивал „Сцена на кръстопът“ 2013) и др.; Пловдивските секции на творческите съюзи и Регионална занаятчийска камара – Пловдив; Търговски дружества, в т.ч. Културен център „Тракарт“, пловдивските издателства, частни художествени галерии, електронни медии, продуцентски компании и др.

Неправителствени организации, като Сдружение „Изкуство днес“, Фондация „Отворени изкуства“, Фондация „МузикАртисимо“, Фондация „Пловдивско фотографско средище“; Сдружение „Арт колаж“, Сдружение „Интер арт фест“, Фондация „Черната кутия“, Сдружение „Литературна къща“, Сдружение „Сдружени пловдивски творци“; Двадесет и пет народни читалища, развиващи дейност на територията на общината, както и други културни организации, описани по-долу.

1.2.2. ИНФРАСТРУКТУРА НА КУЛТУРАТА

В части 1.1. и 1.4. са дадени подробни данни за материалната база, ползвана от културните институти и културни организации в Пловдив, вкл. относно капацитета и състоянието на сградния фонд. Следва да се добави, че градът разполага и с други обекти, съставляващи инфраструктура на културата и поемащи част от проявите в

³⁴ Вж. Годишен отчет (към 31.01.2013 г.) за изпълнение на програмата за управление на кмета на община Пловдив за срока на мандат 2011-2015 г.,

културния календар. Сред тях са Одеонът, сцената при Античния стадион, Летният театър, киносалоните на „Cinema City“, „Faces“, „Арена Фламинго“, „Лъки Синема“, лятно кино „Орфей“ (в които се реализират фестивалите „Филмови нощи във Филипополис“, „София филм фест в Пловдив“, „Детски кинофестивал“, „Киномания Пловдив“ и др.). В края на 2012 г. приключи реконструкция на сградата на Градски културен дом „Борис Христов“. Това е една от най-големите общински сгради с 12 000 кв.м РЗП, включваща зала с 520 места, 2 конферентни, 2 танцови и 2 изложбени зали, кино, звукозаписно студио и над 90 обслужващи помещения, включващи съблекални, гримьорни, ателиета и др. (относно затрудненията при ползването на обекта за нуждите на държавна опера Пловдив)

Част от обектите не се използват пълноценно за културни прояви (напр. Одеонът, поради липса на шумозащита) или не се използват въобще (бившето кино „космос“).

В града съществува ведомствена инфраструктура, която не функционира или не се използва пълноценно в полза на гражданството. База със значителен потенциал в този смисъл притежават Домът на Народната армия, както и Домът на културата на транспортния работник (бившето кино „Гео Милев“, понастоящем затворено).

Все пак, съществуващата инфраструктура на културата е недостатъчна. Без нейното доизграждане, вкл. обновяване на съществуващата, културният живот на града би бил непълноценен. В редица досегашни специализирани проучвания и документи на общината е изведена необходимостта в Пловдив да бъде построена голяма общинска зала с 3000 до 5000 места и съвременно оборудване за разнообразни културни прояви. Като алтернативна възможност се препоръчва изграждането на полифункционална зала, пригодна за спортни, културни и други публични събития с капацитет 10 - 12000 души, като се отчита значението на Пловдив, като културен център в регионален мащаб.

1.3. КУЛТУРЕН ТУРИЗЪМ³⁵

1.3.1. ОСНОВНИ РЕСУРСИ НА КУЛТУРНИЯ ТУРИЗЪМ

Според **Международната харта за културен туризъм на ИКОМОС** (Мексико, 1999), културният туризъм е вид туризъм, който използва като ресурс наследството – културните и природните ценности на средата, съхраняващи колективната памет на обществото. Практически, най-голям интерес предизвикват дестинациите, в които културните и природните дадености са еднакво обгрижени и представени в техните цялост и интегритет. Горното определение очертава уникалното богатство на ресурси, притежание на Пловдив и носители на неговата неповторима идентичност. То обхваща недвижимото и движимо културно и духовно наследство, творчеството и изявите съвременните пловдивски творци – носители, пазители и интерпретатори на нематериалното наследство, и природните дадености – хълмовете и р. Марица – градообразуващи фактори, свързани с историята на градското развитие и формиращи среда за осъществяване на съвременните жизнени дейности.

В ситуационния анализ към документа **Стратегия и план за развитие на туризма в община Пловдив 2009-2013 г.**, като основни антропогенни туристически ресурси на общината са описани шест групи обекти, отнасящи се към културния туризъм, в т.ч. „Историко-археологически туристически ресурси“, „Музеи“, „Архитектурни туристически ресурси“, „Религиозни туристически ресурси“, „Културни туристически ресурси“, „Етнографски туристически ресурси“³⁶. Включена е и седма група „Спортни туристически ресурси“ включваща основните обекти на спортната инфраструктура. Към всяка от отделните групи са посочени конкретни обекти, принадлежащи на: недвижимото културно наследство; музеите и експонираното в тях движимо наследство; проявите в културния календар, и по-специално традиционни прояви, представящи местното нематериално

³⁵ Тук за краткост и в съответствие с установената практика, вкл. Закона за туризма е използвано това понятие, в което съдържателно обхваща „културен“ и „исторически“ туризъм, визирани в Стратегия и план за развитие на туризма в Пловдив 2009 – 2013, както е описано по-долу.

³⁶ Вж. и части 1.1., 1.2. и 1.4. от настоящия раздел.

наследство и съвременно изкуство, в т. ч. прояви с национално и международно участие (вж. част 1.2.); религиозни обекти на различни вероизповедания³⁷. Към този опис следва да се добавят и мемориални обекти: понастоящем като обект на туристическо посещение могат да бъдат посочени само паметниците на Хълма на освободителите.

Независимо от актуалното административно-териториално устройство, Пловдив по отколешна и непрекъсната историческа традиция е център на обширен ареал от централната част на Южна България, истинска еманация на материалните и нематериални културни напластявания в тази част на страната и дори – в Югоизточна Европа. В този смисъл, ресурс за развитие и на културния туризъм е културното и природно наследство и развитите на тяхна основа туристически атракции и продукти в посочения ареал.

Анкетните проучвания показват, че туристическият познавателен интерес, особено на чуждестранните туристи, обхваща културните и природни дадености в териториален контекст, значително надвишаващ границите на общината. Ситуационният анализ към документа Стратегия и план за развитие на туризма в община Пловдив 2009-2013 г., представя основните антропогенни туристически ресурси на регионално ниво³⁸, структурирани в шест групи „Историко-археологически туристически ресурси“ (Асенова крепост и крепостите „Цепина“ край Дорково и Щус край Ситово, ранновизантийската базилика „Св. Спас“ в Алабак, обекти, свързани с Априлското въстание в Батак, Пещера, Брацигово, Перушица и др.), „Музеи“ (в Смолян, Батак и Брацигово), „Архитектурни туристически ресурси“ (Долен, Ковачевица и др.), „Религиозни туристически ресурси“ (Бачковски, Араповски и др. манастири), „Културни туристически ресурси“ (включващи утвърдени периодични прояви – събори-надпявания на Рожен и в с. Дорково и др.), „Етнографски туристически ресурси“ (в Смолян и Широка Лъка). В същия териториален обхват, като обекти на туристически интерес са посочени и голям брой природни ресурси, структурирани в десет групи.

В Анализ на териториалното развитие на туризма – МИЕТ 2011 г. и в Национална концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025 Пловдив е включен в Клъстер „Трите реки“, обхващащ р. Тунджа в северната част („Долината на тракийските царе“), долината на р. Марица (Пловдив, с. Старосел и Кози грамади, Пазарджик, Асеновград) и р. Арда в южната част – Перперикон, Татул.

Следва да се допълнени, че поради разположението и историческата си съдба и дадености, Пловдив има потенциал за включване в национални и международни туристически продукти³⁹. Обхващането на тези дадености (антропогенни и природни) в система от туристически продукти с разнообразна тематична насоченост и модерно предлагане е база за по-успешно брендиране на дестинацията и ще осигури синергичен ефект за развитието на туризма в туристическия район и във всяка от съставляващите го общини.

Като принос за преодоляване на посочения пропуск, понастоящем се разработва проект „По пътищата на цивилизацията“. Очаква се с реализацията на проекта да бъде подкрепен и увеличен интересът към конкурентноспособни туристически атракции на територията на общините Пловдив – Асеновград – Родопи, които ще допринесат за

³⁷ В Пловдив има общо 40 религиозни храма. От тях 34 са за християнското вероизповедание, от които 20 – за източноправославното. Ислямското вероизповедание използва 4 храма, а израилтянското /юдейското/ - 1 храм (данните са от ОУПО-Пловдив).

³⁸ Ситуационният анализ визира Пловдивски туристически район в граници Пловдив-Пазарджик-Девин-Смолян. В описанието на ресурсите не са включени обекти от подрайоните Средногорие, Подбалкански полета и Сакар, включени в район Тракия, към който принадлежи Пловдив, съгласно предложението за туристическо райониране на Държавната агенция по туризъм от 2008. Окончателното туристическо райониране по смисъла на чл. 15 и 16 от Закона за туризма предстои.

³⁹ Вж. и заключителния документ от Регионален форум: „Трансбалкански културен коридор “Гърция-България-Румъния” – споделено наследство и общо европейско бъдеще“ (16-17 ноември 2007 г.), с насоки за изграждане на координирани регионални продукти по Трансбалканския културен коридор.

диверсификация на туристическия продукт, намаляване на териториалната концентрация и по-равномерно разпределение на ползите от туризма⁴⁰.

1.3.2. СЪСТОЯНИЕ НА КУЛТУРНИЯ ТУРИЗЪМ В ОБЩИНА ПЛОВДИВ: ОСНОВНИ ДОКУМЕНТИ, СУБЕКТИ, ДЕЙНОСТИ

Общински стратегически и планови документи в областта на туризма

Темата е застъпена в основните стратегически, програмни и планови документи на община Пловдив. Тук по-долу се представени основните секторни документи и постановките им, отнасящи се по-конкретно за „културния“ и „историческия“ туризъм, без да се изчерпва проблематиката като цяло на туризма като икономически отрасъл.

Стратегия и план за развитие на туризма в Пловдив 2009 – 2013

Документът е разработен в съответствие с разпоредбите на предходния Закон за туризма, Стратегията за развитие на туризма в България 2006-2009, Общински план за развитие 2005-2013, Общинските програми за развитие на туризма в община Пловдив от периода 2002-2008, програмни документи на различни организации, свързани с туризма. Срокът на действието му изтича през настоящата година. Консултативният съвет по туризъм към община Пловдив стартира работа по изработването на проект за стратегия за следващия планов период 2014-2020, което ще се основава на подробен анализ на състоянието на отрасъла, респ. реализираните до момента мерки и действия, както и на актуалността на стратегическите постановки в променените условия. С оглед целите и предмета на настоящото проучване, тук ще бъдат приведени данни относно позиционирането на туризма и в частност – на културния и исторически туризъм и предвидените дейности.

На база изчерпателен анализ на природните и антропогенни ресурси на общинската територия и в широкия ѝ хинтерланд, в документа е констатирано наличие на значителен потенциал за създаване и предлагане на туристически продукт. Като най-конкурентоспособни са посочени „бизнестуризъмът“, чийто продукт е определен като най-разработен към момента, „културният туризъм“ със „силно настоящо присъствие“, „исторически“⁴¹, „здравен и балнеоложки“ и „религиозен“ туризъм – и трите разновидности – със значим, предвид даденостите на регионално ниво, но нереализиран потенциал, „спортен туризъм“ – „с дългогодишни традиции и голямо бъдеще. В контекста на актуалната геополитическа обстановка – членството на България в ЕС, са посочени някои световни тенденции в развитието на туризма. В контекста на настоящото проучване тук следва да се цитират релевантните Т-4 „Нарастващ интерес към автентичната локална култура и природа“ и Т-11 „Увеличаване дела на „културния и „исторически“ туризъм“, както и такива като Т-5 „Нарастващо значение на комбинираните туристически продукти“, Т-10 „Увеличаване значението на информацията за избор на туристическа дестинация и оферта“ и др.

В документа е лансирана визия за развитие на Пловдив като един от туристическите центрове на Балканите чрез превръщането му в:

- Централна дестинация на „културния“ и „историческия“ туризъм.
- По-нанатъшно утвърждаване като балкански и един от европейските центрове на „бизнес“ туризма.
- Главен „хъб“ (дистрибуционен център) към обекти на „историческия“ туризъм в района и страната.
- Генератор и елемент на различни туристически коридори и кръгове.
- Генератор на инициативи за развитие на туризма в съседни общини и области.

40 Проектът се финансира по Оперативна програма „Регионално Развитие“ BG161PO001/3.2-02/2011 „Подкрепа за развитие на регионалния туристически продукт и маркетинг на дестинациите“, операция 3.2. „Развитие на регионалния туристически продукт и маркетинг на дестинациите“, приоритетна ос 3 „Устойчиво развитие на туризма“. Срок на изпълнение: 13.08.2012 – 13.02.2014 г.

41 За яснота в документа е възприето разделяне на „културен туризъм“, включващ пътувания и отсядания, свързани с посещение на културни събития и „исторически туризъм“, включващ пътувания за запознаване с обекти на недвижимото и движимо културно наследство.

Като приоритетни за развитие са посочени „културния“, „бизнес“, „спортния“, „историческия“ и „винения“ туризъм. Разработени са четири групи цели, в т.ч. „продуктови“, „дистрибуционни“, „комуникационни“ и „мониторингови“ цели, за чиято реализация в План за развитие са предвидени 69 дейности. Въпреки постигнатите позитивни (макар и не винаги издържащи сравнение с успешните чужди практики) резултати в областите на управлението, информацията, вкл. с въвеждане на съвременни технологии, маркетинговите проучвания, популяризацията и рекламата, участието в борси и изложби, международните контакти и партньорства, подобряване базата на музеите и ГХГ (частично изпълнение), налице е и неизпълнение на част от предвижданията. Посъществени нереализирани в пълна степен предвиждания са:

- Разработване и повсеместно прилагане на туристическо лого – основен елемент от брендирането на дестинацията.
- Изграждане на програми, предназначени за създаване на съвместни туристически продукти с различно тематично съдържание, чрез включване на ресурси и дейности в други общини.
- Изпълняване на мероприятия за включване и реализация на природните дадености (тепетата, р. Марица) като ресурси на туризма.
- Изграждане на верига (мрежа) от информационни пунктове в структурата на ТИЦ, в т.ч. около автобусните и ЖП гари на Пловдив и при подстъпите към Стария град.
- Разработване и подходящо разполагане в градската среда на система от елементи за туристическа ориентация и информация.
- Доизграждане на инфраструктурата – мултифункционална сграда, обществени паркинги, места за краткотраен отдих с обществени тоалетни и др. по основните маршрути; не навсякъде в публичните пространства и сгради са създадени условия за достъпност на средата.
- Изграждане на допълнителни туристически атракции – „Алея на възрожденците“; постоянно място за представяне на традиционни мустни занаяти; „ЕС-градче“; съоръжения, предвидени в програмата „Пловдив от птичи поглед“; голф игрище.

Непълното изпълнение на дейностите, включени в Плана за развитие, се констатира и при сравнението на изводите от анализите (в частност – по отношение „слабите страни“ и „възможностите“), приложени към Стратегията и към настоящото проучване.

Годишни програми за развитие на туризма в община Пловдив

Годишните програми за развитие на туризма в Община Пловдив са предназначени да систематизират основните цели и приоритети, задачите и дейностите, които предстои да бъдат реализирани. Те са съобразени с национални и общински секторни документи, *Националната стратегия за устойчиво развитие на туризма в Република България 2009 – 2013* и *Стратегията и плана за развитие на туризма в Пловдив 2009 – 2013 година*. Годишните програми се разработват от Общинско предприятие „Туризъм“ и изпълняват от него в партньорство с туристически сдружения, културни институти и неправителствени организации. Ежегодното разработване на програмни документи, основаващи се на стратегическите постановки и на оценка на изпълнението за предходната година, създават възможност за специфично целеполагане, съобразно актуалното търсене в сферата на туризма, потребностите в сектора и обществените нагласи.

Като извлечение от Годишните програми за 2012 и 2013 г. могат да се приведат следните данни за приоритетите на общинската политика в сектора и в частност – по отношение развитието на културния туризъм.

Основна цел: „Повишаване на конкурентоспособността и ефективността на туристическия продукт на дестинация Пловдив чрез пълноценно използване на наличните културно-исторически и природни ресурси, подобряване на информационната и рекламна среда, диверсификация на туристическия продукт и повишаване качеството на предлаганите услуги“

В програмите за последните години трайно присъстват специфични цели, отнасящи се за:

- Разработване на брандова идентичност на Пловдив като основна дестинация за културен туризъм в България и естествен логистичен център на Тракийски туристически район.
- Разнообразяване на културния събитийен календар и подобряване събираемостта на точна и навременна информация за културните събития.
- Повишаване броя на посещенията в музеите и културно-историческите забележителности.
- Подобряване на регионалното сътрудничество и връзките с балканските градове и развитие на съвместни проекти.

На тази база са изведени и програмните приоритети, в които се акцентира върху промотирането на дестинацията като стратегически център на Тракийски туристически район; разнообразяване на традиционния туристически продукт, с цел диверсификация и развитие на целогодишен туризъм; участие в специализирани изложения съобразно целевите пазари, организиране на форуми, журналистически форми за имиджово представяне на града, популяризация и реклама на възможностите за туризъм. За реализация на приоритетите и целите се предвиждат набори от дейности, насобени към: *изграждане и поддръжка на туристическите информационни центрове, организацията на информационното обслужване на туристите и свързаните с това стопански дейности; рекламни, маркетингови и PR кампании; ефективно партньорство с другите субекти в областта на туризма, контрол спрямо туристическите обекти за максимална събираемост на дължимите средства, спазване на критериите за обслужване и др.*

Може да се направи обобщеният извод, че общинската политика, отнасяща се за развитието на културния туризъм, се основава на ясно дефинирани цели и конкретни приоритети. Както е посочено и на други места в това проучване, налице е известна неудовлетвореност от изпълнението на мерките в предходните периоди, респ. от постигнатите резултатите, което се изразява в последователното включване на идентични мерки в поредни документи.

Културният туризъм е включен сред приоритетите и свързаните с тях цели, респ. мерки и дейности и в другите стратегически, програмни и планови документи, определящи политиките за постигане на устойчиво социално-икономическо и устройствено развитие на общината, като Общински план за развитие, Общ устройствен план, Програма за управление на община Пловдив 2011-2015 г., Интегриран план за градско възстановяване и развитие 2014-2020 г. Пряко отношение към развитието на туризма има и кандидатурата на Пловдив за Европейска столица на културата през 2019 г., респ. свързаните с това програмни документи и актове на Общинския съвет.

Основни субекти и дейности в областта на културния туризъм в община Пловдив
Общинско предприятие „Туризъм“ провежда политиката на Община Пловдив в областта на туризма. Дейността му включва: популяризиране на града като привлекателна туристическа дестинация у нас и в чужбина, чрез презентирание на туристическия продукт на международни, национални, регионални и местни туристически борси и изложения (през 2012 г. община Пловдив е представена от ОП „Туризъм“ в девет международни специализирани борси и изложения, от които пет в чужбина); инициране и провеждане на маркетингови проучвания, организиране на рекламни кампании, конференции, семинари и други прояви, свързани с туристическия продукт на града (вж. по-долу резултатите от маркетинговото проучване, проведено през 2012 г.); категоризиране на туристическите обекти и изготвяне категорийна символика.

В изпълнение на своите задачи, ОП „Туризъм“ поддържа постоянна връзка с туристическите обекти на територията на Общината, с туристическите информационни центрове в България, с учебните заведения по туризъм в града, както и с браншови, регионални и национални туристически организации. Установена е практика на стажуване на студенти от специалности по туризъм в пловдивски учебни заведения в ТИЦ. Стажове провеждат и ученици от горните класове на езиковите и гимназии с туристически профил, както и чуждестранни студенти по програмата „Еразъм“. Дейностите, които

изпълняват са: информационно обслужване на туристи, редактиране и актуализиране на бази данни, преводи на туристическа информация, дейности по категоризациите. Освен това, по спечелен проект по Регионална програма за заетост, през 2012 са разкрити 10 работни места на длъжност „Технически сътрудник“ в отделите „Маркетинг и реклама на дестинацията“ и „Категоризации“ към ОП „Туризм“.

През 2012 г. ОП „Туризм“ е разработило и реализирало две брандови послания за промотиране на града като дестинация за културен туризъм: „Пловдив – усещане за изкуство и история“ и „Културен септември“ (отнасящ се по-конкретно за Есенния салон на изкуствата). Това е осъществено чрез разгърнатата национална билбордова кампания и е приложено във всички изработени рекламни материали, както и при участието на общината в електронни и печатни медии. ОП „Туризм“ периодично организира с рекламна цел опознавателни турове за представители на туристически агенции от различни страни.

В структурата на Общинското предприятие влизат два Туристически информационни центъра (ТИЦ), които осигуряват информационното обслужване на българските и чуждестранните туристи, както и на гражданите на Пловдив.

Общински туристически информационен център. В Пловдив работят два центъра за туристическа информация – ТИЦ1 в централната част на града (пл. Централен № 1, до Централна поща) и ТИЦ2 на територията на Стария град (ул.Съборна № 22, между Иконната галерия и църквата „Св.св. Константин и Елена“). Те са управлявани от отдел „Маркетинг и реклама на дестинацията“ при ОП „Туризм“. Предвижда се изграждане на трети в Стария град.

Със своята дейност ТИЦ съдействат за осъществяването на политиката и конкретните планове и програми по туризма в общината. В изпълнение на своето предназначение, информационните центрове: предлагат пълен набор от информация за гр. Пловдив като туристическа дестинация; предоставят информация, включваща събития, свързани с туризма; предоставят информация за средствата за подслон, местата за настаняване и заведенията за хранене и развлечения, туристически атракции, транспортно и банково обслужване; подготвят и осъществяват презентации за гр. Пловдив на територията на града, страната и чужбина; предоставят рекламно-информационни материали; предоставят помещенията си за презентации и прояви на представители на туристическия бранш и провеждане на стажове и учащи се в областта на туризма.

Освен това, задачите на ТИЦ включват: Регистриране на посещенията и запитванията в статистически журнал по държави, начин и тема на запитване; Периодични статистически и тематични анализи; Инициране на рекламни кампании и събития за промотиране на дестинацията; Изготвяне на становища, доклади и други административни документи, касаещи работата на ТИЦ и на община Пловдив в областта на туризма; Поддържане на контакти с други ТИЦ в страната и чужбина, с туристически регионални структури, туристически борси, специализирани издателства и др; Разработване на туристически маршрути, задания, проекти.

През 2012 година туристическите информационни центрове са регистрирали общо 18 586 посещения, от които 13 402 на чужденци и 5179 на българи, разпределени, както следва:

Таблица 1. Брой посещения в ТИЦ на община Пловдив

За 2012 г.	ТИЦ 1	ТИЦ 2	Общо ТИЦ 1 и ТИЦ 2
Общо посещения	12 589	5992	18 581
Българи	3302	1877	5179
Чужденци	9287	4115	13 402

Източник: отчет за изпълнение на годишната програма за развитие на туризма в община Пловдив за 2012 на ОП „Туризм“

Следва да се отчете, че от 2012 г. насам презентационният център на Римския стадион работи много активно с функциите на ТИЦ. В него се предоставя информация за културното наследство, обекти, събития и други, случващи се в Пловдив. Обслужван е от

ОИ „Старинен Пловдив“. Създадена е добра координация между този център и описаните ТИЦ в града.

ТИЦ изпълняват своята информационна и промоционална дейности чрез интернет порталите, създадени и администрирани от тях. Това са www.plovdiv-tour.info, който е представителен за дестинацията Пловдив и www.eventsplovdiv.info – единен събитиеен календар на Община Пловдив. Към настоящия момент ОП „Туризм“ изгражда единен електронен туристически портал на община Пловдив. Справочно-информационната дейност на туристическите центрове се допълва от **инфотерминали**, предназначени за директно ползване от потребителите. Те съдържат значителна база данни за туристическия продукт на града. Въпреки постиженията, констатира се известна неефикасност на информационната дейност.

Както е посочено в Годишен отчет (към 31.01.2013 г.) за изпълнение на програмата за управление на кмета на община Пловдив за срока на мандат 2011-2015 г., все повече културни институции и оператори търсят съдействието на Туристическите информационни центрове на община Пловдив, като основно място за събиране и оповестяване по всички възможни канали на информация за културни и други събития в града. ТИЦ изпълняват своята дейност в партньорство с ОИ „Старинен Пловдив“, Общинска фондация „Пловдив 2019“, музеите и другите културни институти в града, Културен център „Тракарт“, Международен панаир Пловдив, информационните портали Програмата Пловдив Инфо и Събития ат България.

Консултативен съвет по въпросите на туризма в община Пловдив е конституиран в съответствие с разпоредбата на чл. 13, ал. 1 от Закона за туризма. Съставът му е определен със заповед на кмета на общината и включва представители на общинската администрация, на Сдружението по туризъм, на Общински съвет, на Сдружение на общините и на регионални сдружения. Базова норма за осъществяване на дейността е Правилник за организацията и дейността на Консултативния съвет по въпросите на туризма. Съгласно правилника, Съветът: разработва съвместно с туристическите сдружения общинска стратегия за развитието на туризма и организира и координира изпълнението; разработва и предлага предложения за промени в Общинската програма за развитие на туризма; организира мероприятия за изпълнение на програмата за развитие и следи за тяхното изпълнение; приема годишния отчет за изпълнението на Програмата; разработва и предлага програма за рекламата на туристическия продукт и предприема мерки за изпълнението ѝ; разработва и предлага мероприятия за поддържане и опазване на природните и културно-исторически обекти; обособява туристически информационен център и организира информационното обслужване на туристите; предлага мероприятия по набирането и изразходването на фонд за развитие на туризма; обсъжда въпроси, свързани с привличане на чуждестранни инвестиции в туризма и прави предложения за реализирането им; оказва съдействие на държавните органи при провеждане на политиката в туризма на територията на Община Пловдив; възлага на експерти или работни групи, определени от него, разработването на конкурентна тема или представянето на писмено становище по определени въпроси в областта на туризма.

Общински институт „Старинен Пловдив“ изпълнява дейности и функции, свързани с опазването, показването и популяризирането на културното наследство на Пловдив, организирането и провеждането на прояви от културния календар и предоставянето на туристическо обслужване, съгласно Правилник за устройството и дейността му. В контекста на настоящата тема тук са изведени само данни за актуалното развитие на екскурзоводското обслужване, осигурявано от института и за туристическите посещения на обектите, стопанисвани от него. ОИ „Старинен Пловдив“ осигурява екскурзоводско обслужване на обиколните турове на Стария град и в обектите, предоставени му за стопанисване и отворени за туристическо посещение, в т.ч. археологически обекти, къщи – НКЦ от периода на Възраждането с експонирани оригинални артефакти, представящи градския бит, както и произведения на изкуството. ОИ „Старинен Пловдив“ осигурява с

екскурзоводска услуга и безплатния пешеходен тур извън Старинен Пловдив, организиран от ОП „Туризм“.

За усъвършенстване изпълнението на дейностите, през 2012 г. в организационната структура на ОИ „Старинен Пловдив“ е създаден отдел „Културна политика, международно сътрудничество и информационно обслужване“, който планира и организира информационното и екскурзоводско обслужване на посетителите и туристите в Стария град, реализира събития от културния календар на института и на общината и други публични дейности. Направена е и реорганизация на работните места, така че обектите да бъдат максимално добре обезпечени с персонал, обслужващ туристопотока (по Регионална програма за заетост през 2013 г. в ОИ „Старинен Пловдив“ са назначени и работят 11 културни информатора). Усъвършенствана е системата от предлагани услуги и ценовата политика, така че да се обхване по-широк спектър от индивидуални и групови туристи: въведени се фамилни билети, билети за организирани групови посещения, обиколен тур на Стария град и др. Броят на посещенията и интересът към обиколните беседи на територията на Стария град нараства (вж. таблицата по-долу). Организираните групови посещения са по-интензивни, което до известна степен се дължи на засиленото сътрудничество с туристическите агенции и туроператорите в страната. Увеличава се и потреблението на по-комплексни туристически услуги, а именно - комбиниране на посещенията в обектите с екскурзоводски беседи. Екскурзоводското обслужване покрива шест езика. Разработена е (2010 г.) единна подробна туристическа беседа относно туристическите обекти на ОИ „Старинен Пловдив“ и Стария град. Съвместно с „Асоциацията на екскурзоводите“ е изготвена и преведена на френски, немски, английски и руски език и беседа за безплатен пешеходен тур.

ОИ „Старинен Пловдив“ не осигурява екскурзоводското обслужване в обектите, стопанисвани от други културни институти, вкл. разположените в Старинен Пловдив. Във връзка с туристическото обслужване и за популяризация на Пловдив и неговото наследство, Институтът извършва и допълнителни, в т.ч. стопански дейности в областта на производство и разпространение на сувенирни изделия.

Други партниращи културни институти и организации в областта на културата и туризма
Музеите, Градската художествена галерия и Културен център „Тракарт“ в рамките на основните и съпътстващите си дейности осъществяват принос по отношение управлението на обектите на културния туризъм и формирането на туристическия продукт в общината. Всеки от тях предлага екскурзоводно обслужване за представяне на съответната експозиция и дейност, а някои (ГХГ) – и система от маршрути за посещение на управляваните от тях обекти. В следващата таблица са показани данни в измерими показатели, илюстриращи резултатите от дейността на ОИ „Старинен Пловдив“, музеите, Градска художествена галерия и Културен център „Тракарт“ през последните три години⁴².

Таблица 2. Посетители в културно обекти под опеката на ОИ „Старинен Пловдив“

Обект	Всичко посетители 2010 г.	Всичко посетители 2011 г.	Всичко посетители 2012 г.	От посетителите през 2012 г.		
				Българи	Чужденци	Със свободен вход и събития
ОИ „Старинен Пловдив“	46725*	66 625**	47 953*	28 703	15 857	3393***
Регионален исторически музей	27 288	23 401	33 389	25 080	6319	1990
Регионален археологически музей	20 100	40 940	34 377	22 926	6 100	5 351

⁴² Данните са предоставени от съответните институти на ОП „Туризм“ за нуждите на мониторинга по изпълнението на годишните програми за развитието на туризма

Регионален етнографски музей	37 292	42 727	63 005	17 702	9437	35 866
Регионален природо научен музей	15 015	21 821	19 539	18 019	862	658
Градска художествена галерия	23 142, /в т.ч. 16497 на събития/	29 566	29 922	7 414	2086	20 422
Културен център „Тракарт“	3 000	3 114	20650	12 650 Не се води отделна статистика на българи и чужденци		8000
ОБЩО	172548	228 194, /в т.ч. 29210 чужденци/	248 835, /в т.ч. 40661 чужденци/			

* Не включва посещения на културни събития

**Вкл. посещения на събития - Античен театър

*** Безплатни посещения

Източник: община Пловдив

Горните данни показват средно нарастване на посещенията в културните обекти общо с над 16 % годишно.

Партньори на община Пловдив при формирането на туристическия продукт в областта на културния туризъм са и търговски дружества и НПО в областта на културата и на туризма. Освен утвърдените културни прояви с национално и международно признание, през последните години чрез такова партньорство се реализират нови, специфични инициативи в областта на културния туризъм, между които следва да бъдат представени:

- **Фестивал „Дефиле на младото вино“** е запазена търговска марка на Съвет по туризъм - Пловдив. Основната идея на фестивала е включването му сред събитията, насочени към реализирането на националната стратегия за виното, представянето на еноложките традиции като част от културното наследство и създаването на атрактивна възможност и повод за посещение на Пловдив и Стария град. Провежда се от 2009 г., като до 2012 от двудневен се развива до седемдневен, с двукратен ръст на посещенията и увеличение на представените винопроизводители с над 40 %. Съветът по туризъм - Пловдив организира фестивала съвместно с Националната лозаро-винарска камара, Асоциацията на българските винари, Европейския рицарски орден, професионални гимназии и висшите учебни заведения, кетъринг-фирмите, производителите на сувенири и всички участници във винения бизнес, както и институциите свързани с културата и изкуството в града.
- **Панаир на занаятите** – пролетно и есенно издание: нова инициатива, с тенденция за утвърждаване като традиционна в събитийния календар на Пловдив, поради подчертания обществен интерес. Осъществява се от Регионална занаятчийска камара - Пловдив с организационна и финансова подкрепа от Община Пловдив. Представят се майстори от цялата страна, вкл. чуждестранно участие.
- **Кулинарна купа** – партньор Българската асоциация на професионалните готвачи.
- **Информационен тур за туроператори от Индия** – партньор „Националната асоциация за българо-индийски отношения“.
- **Ретро рали „Марица“** - партньор Пловдивски автомобилен клуб „Ретро“.
- **Античен фестивал** – пролетно и есенно издание; партньор Сдружение за антични и средновековни реконструкции „Сила“.⁴³

⁴³ Данните са от ОП „Туризъм“, Съвет по туризъм -Пловдив, Регионална занаятчийска камара - Пловдив

В част 4.4. са показани и други инициативи на НПО от културния календар, които се реализират успешно и като част от туристическия продукт в областта на културния туризъм.

1.3.3. ТУРИСТИЧЕСКИ КУЛТУРНИ МАРШРУТИ. СИСТЕМИ ЗА ТУРИСТИЧЕСКА ВИЗУАЛНА ИНФОРМАЦИЯ И ГРАДСКА ОРИЕНТАЦИЯ⁴⁴

Туристически маршрути

С решение № 261, протокол № 11 от 12.07.2007 г. на Общински съвет-Пловдив са утвърдени туристически културни маршрути. Това е извършено в изпълнение на проект **„Културно-исторически маршрути – Пловдив“**, представен от СНЦ „Български културни следи“, Пловдив и Център за Художествена Консервация в Уилямстаун, Масачузетс, САЩ. Проектът е реализиран съвместно с Община Пловдив през 2008 – 2009 г., като са поставени информационни табели и други знаци на визуализация по тях. Туристическите маршрути са тематично обособени като: „Античност“; „Средновековие“ и „Възраждане“. Трите маршрута включват общо 25 туристически забележителности, които са характерни за съответните исторически епохи. За всеки маршрут са изготвени илюстрирани брошури на български и на английски език, включващи снимка и описание на всеки от обектите по трасето на маршрута и карта с обозначение на трасетата в посочените цветове. Информационните материали се предлагат в ТИЦ, от където е началото на всеки един от маршрутите.

Към настоящия момент реално не е изграден екскурзоводски пакет по тези маршрути и те не се предлагат на туристите. ТИЦ – Пловдив предлага маршрут с екскурзоводна беседа „Римския път“, включващ археологическите обекти Одеон, Античен стадион, Античен театър, Източна порта на Филипопол, Антична жилищна сграда „Айрене“, Форум (Агора), Акведукт на Филипопол. В уеб-сайта си ТИЦ предлага и „Виртуална разходка“ из забележителностите на Пловдив. От 2010 г. на туристите и гражданите ежеседмично се предлага безплатен пешеходен тур по маршрут, включващ Форума и Одеона, Главната улица и Стария град. Организира се от ОП „Туризъм“, като на база сключен договор ОИ „Старинен Пловдив“ осигурява екскурзоводската услуга. От 2012 насам по време на важни за града събития общината организира за гостите специализирани маршрутни обиколки – Вино и култура; Изкуството на Пловдив; Възрожденския Пловдив и Римския път.

Системи за визуална комуникация

Единна система от елементи на визуалната комуникация в Стария град и историческата зона не е изградена. Към настоящия момент състоянието на елементите за туристическа информация и градска ориентация е следното:

Информационни табели: В Старинен Пловдив: през 2005 година- по фасадите на основните НКЦ са поставени двуезични табели с имената на обектите, изработени от тънка пластмаса с фолио, понастоящем – в лошо състояние. През 2007-2008 г. са поставени информационни табели по маршрути, утвърдени от ОбС- Пловдив на база представения по-горе проект, включващ 25 обекта. Дизайнът на табелите е съгласуван от НИКН. В рамките на проект BG 0041 "Античният стадион на Филипопол - опазване, рехабилитация и градско обновяване"⁴⁵ (2009-2012 г.) е изградена система от информационни елементи около разкритата част на стадиона и на ключови места по протежението му в южна посока, на ул. „Княз Александър I“. Реализацията е добър пример за съвременно изграждане на системата и като дизайнерско решение.

Насочващи стрелки: само в Старинен Пловдив: 2 вида: кръгли колони и табели - стрелки и закрепени стойки на осветителните тела, изготвени по проект на „Български културни следи“.

⁴⁴ Данните са от ОИ „Старинен Пловдив“ и ОП „Туризъм“

⁴⁵ Реализиран от Областна администрация Пловдив с подкрепата на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство

Специализирани информационни карти - добре разположени на входовете на Стария град, но с неудовлетворително графично оформление, графична култура, зле поддържани и нечетливи.

Табели с имена на улици –табели с различен дизайн (само в Стария град– три вида); преобладаващо – само на български, в лошо състояние; на много места липсват;

Други: Различно оформлени и лошо поддържани информационни табла за представяне на събития и други.

Предприети мерки:

В предходните години по възлагане на ОП "Туризм" е изработен проект за елементи на визуална комуникация за Стария град, който не е съгласуван от НИНКН. През 2012 е изработен и е внесен в НИНКН за съгласуване задание „Изработване на визия и разполагане на информационни и указателни табели и табла на културно-историческите и природни забележителности на територията на Община Пловдив“. В програмата за туризъм на община Пловдив за 2013 са отделени средства за проектиране, изготвяне и монтаж на система за визуална комуникация. Предстои възлагане и изпълнение.

Потребителска оценка на Пловдив като туристическа дестинация

В тази част са представени обобщени резултати от актуално маркетингово проучване, проведено от ОП „Туризм“⁴⁶. В тях е отразена потребителската оценка на основните ползватели на туристическия продукт относно имиджовото състояние на Пловдив като туристическа дестинация и мотивите за туристическите посещения:

- Пловдив като дестинация има позитивен имидж и сред българските, и сред чуждестранните туристи. Поддържа се убеждението сред българските туристи, че Пловдив е град на изкуствата и културен център на България.
- Изграден е единен образ на града, чрез който той категорично се разграничава от конкурентните дестинации в България и в чужбина – той е безспорно най-древният и многопластов като културни наслаждения, етнически разнообразен, с преобладаваща археологическа стойност на туристическите обекти от римско време и периода на българското Възраждане⁴⁷, сполучливо съчетани с модерна визия, спокойствие, неприсъщо на втори по големина град, и духовна атмосфера. Този образ не е намерил сполучливи брандови определения.
- Сред чуждестранните туристи Пловдив има имидж на икономически достъпна дестинация, но на фона на България цените на услугите са заслужено по-високи, поради по-високото има качество и интересния културен туристически продукт.
- Градът успява да задоволи очакванията на туристите и да създаде емоционална връзка с тях, но продуктът не се предлага достатъчно организирано.
- Няма достатъчно информация в чужди източници, рекламиращи предимствата на града и неговия туристически продукт, туристите не са запознати с културния календар, получават информацията със закъснение.
- Не се предлагат достатъчно екскурзии от Пловдив до близки дестинации.
- Информационната обезпеченост с указателни табели на английски език е незадоволителна и съществува езикова бариера и лошо отношение към туристите при ползване на транспортни, пощенски, здравни и други важни за тях услуги.

Изводите от маркетинговото проучване относно минимално необходимите мерки за подобряване и разнообразяване на туристическия продукт на дестинация Пловдив са:

⁴⁶ Анкетата, проведена в периода м. юни - м. септември 2012 г сред 671 души, от които 435 пловдивчани, 143 чуждестранни туристи и 93 български туристи. Обобщението е на ОП „Туризм“.

⁴⁷ Обобщените данни от анкетното проучване сочат, че най-емблематичните и посещавани обекти в Пловдив се подреждат в следния ред: Старият град, Античният театър, Тепетата и с малка разлика на четвърто място се нарежда Античният стадион, чиято популярност значително се е повишила след неговата реставрация. Това е доказателство за големия потенциал на обекта, който ще бъде допълнително развиван. Всички анкетираните посочват като положителен факта, че продължават да се извършват археологически проучвания в града, както и нуждата да се обърне по-голямо внимание на къщите в Стария град.

- изпълнение на инвестиционна програма за разкриване, изпълнение на консервационно-реставрационни работи и експониране на обекти на недвижимото културно наследство, представляващи туристически интерес;
- предварителното дългосрочно фиксиране на събитията в културния календар;
- засилване на рекламата на допълнителните туристически услуги, които предлагат Пловдив и региона.

Специфични проблеми на туристическото обслужване и промотирането на туристическата дестинация по отношение културния туризъм

- В Пловдив не се предлага единна за града екскурзоводска услуга, освен обиколния тур. Всеки от субектите осигурява екскурзоводно обслужване в своите обекти. Не се предлагат общо билети за всички обекти в града или за обекти на различни институции. Проблем е и обслужването на туристи от нелицензирани екскурзоводи.
- Анализът на обслужването на туристите очертава известна нецелесъобразност на настоящото разположение на ТИЦ в града, респ. липсата на информационни центрове на места, където преминава основният контингент от гостите, ползващи ж.п. и автобусен междуградски обществен транспорт, както и при основните подходи към Стария град - в пунктовете, от които стартират организирани и индивидуални посещения и съответно се търси информационно и друго обслужване.
- Понастоящем неудовлетворителна е функционалната организация и естетическото оформяне на подходите към Стария град, особено на тези от североизток, изток и югоизток, които са особено подходящи за начало / край на туровете на туристическите групи и следва да се считат и устройват като „приемни пространства“.
- Като цяло липсват рекламни и информационни материали, които целенасочено и с единна визия да представят културното наследство и възможностите за културен туризъм в Стария град и в Пловдив като цяло. Изготвени са туристически карти на Пловдив и Стария град, които се предоставят безплатно на туристите, както и брошури с актуална информация, но това се оценява като недостатъчно в сравнение със съвременните успешни практики и потребителското търсенето. Зле развита и, с малки изключения - в лошо състояние е системата от елементи за информация във физическата градска среда.
- Не е изградена единна стратегия за популяризиране на Стария град и Пловдив като цяло. Всяка институция или заинтересована страна се представя в публичното пространство самостоятелно, по свои информационни канали и изготвя рекламни и промоционални материали за обектите, стопанисвани от нея, самостоятелно, със средства от собствения си бюджет и съобразно собствените си разбирания. Не се използва единен бранд и лого на Стария град или Пловдив. Всяка институция изгражда своя идентичност.
- В екскурзоводската дейност и обслужването на туристите все още не се използват технически и дигитални средства. Не е въведена система за електронна продажба на билети. Не се използват информационни технологии за представяне на наследството. Не е въведена система за обслужване с аудио-гидове. Не е изградена система за представяне на наследството пред хора със специфични потребности, с изключение на Римския стадион. Въвеждането им ще допринесе за подобряване на интерпретацията и достъпността на наследството.
- Предварителната информация за събитията от културния календар, адресирана по подходящ начин към туристите, е недостатъчна. От представената по-горе анкета на ОП „Туризъм“ е видно, че значителна част от анкетираните (27 % от българите и 56% от чужденците) не са посетили културно събитие поради липса на такава информация.
- Липсват открити места за почивка и освежаване на туристите (т.нар. „туристически оазиси“ с чешми, пейки, сянка, предвид климатичните условия в града), особено в Старинен Пловдив, както и добре устроени и хигиенични обществени тоалетни.
- Липсват подходящо устроени места за спиране на туристическите автобуси, както и такива за паркиране и изчакване на групите. Траен проблем е недостигът на места за паркиране за индивидуални туристи. Следва да се посочи, че необходимостта от

изграждане на буферни паркинги с подходящо разположение спрямо културните ценности – обект на туристическо посещение, е посочена изрично в ОУПО-Пловдив.

1.4. КУЛТУРНИ ОРГАНИЗАЦИИ. ОРГАНИ И ОРГАНИЗАЦИИ ЗА ЗАКРИЛА НА КУЛТУРАТА

(по смисъла на Глави втора и трета от Закона за закрила и развитие на културата)

1.4.1. ОБЩИНСКИ И ДЪРЖАВНИ КУЛТУРНИ ИНСТИТУТИ

Регионалните музеи и Градската художествена галерия, са представени по-горе. В настоящата точка са включени другите Общински и държавни културни институти осъществяващи дейността си на територията на община Пловдив, в т.ч. учебни заведения по изкуствата и културата.

ОБЩИНСКИ ИНСТИТУТ "СТАРИНЕН ПЛОВДИВ"

Общински институт "Старинен Пловдив" е самостоятелно юридическо лице по смисъла на чл.8, ал.1 от Закон за закрила и развитие на културата. Той е създаден с Решение № 150, протокол № 8/2004 г. на Общински съвет – Пловдив. Сред предмета на дейностите и функциите, определени в Правилник за устройството и дейността на ОИ "Старинен Пловдив", са:

- Управление и извършване на дейности по опазване и закрила на движими и недвижими културни ценности върху територията на цялата община; участие в изготвянето и координацията по изпълнение на стратегия и програми за опазване на културното наследство на територията на общината; участие на представители на института в експертни съвети и комисии на община Пловдив в тази област; консервация и реставрация на културни ценности; координиране на мероприятия по благоустройство, инфраструктура, художествено и улично осветление, озеленяване, чистота, външно колоритно оформление, реклама, сигнализация и маркировка на територията на Старинен Пловдив.
- Популяризиране на българското духовно и културно-историческо наследство; изготвяне и реализиране на проекти по програми, свързани с популяризиране на културното наследство, с развитие на културата и туризма; културно-информационна, експозиционна и популяризаторска дейност за използване на наследството;
- Реализиране на културни дейности и прояви, осигуряване на съвременни възможности за културен туризъм.

За изпълнение на горните функции, Институтът извършва допълнителни дейности, включително и стопански, свързани с основните – в областта на производство и разпространение на сувенирни материали, реплики и приложения, възраждане на местни занаяти и традиции, организиране и осъществяване на културни дейности и прояви, отдаване под наем и др. Към ОИ "Старинен Пловдив" работи ЛКР с 6 реставратори и помощник реставратори.

С решение на ОбС № 14, протокол № 1/2013 г., на ОИ "Старинен Пловдив" са предоставени за управление 30 общински имота, в т.ч. сгради – НКЦ с музейни, административни, представителни и др. функции в Старинен Пловдив, както и НКЦ извън него, експонирани и адаптирани за съвременни функции: Античен стадион, Античен одеон, баня „Старинна“. Възрожденските къщи, стопанисвани от ОИ "Старинен Пловдив, които са отворени за посещение на туристи, са седем на брой. В тях са експонирани автентични артефакти от фондовете, поддържани от института, представящи градския бит от периода на Националното възраждане, както и художествени произведения. В обектите, стопанисвани от ОИ се реализира и съществен дял от общинския културен календар. Институтът извършва и екскурзоводска дейност в сферата на културния туризъм, както е показано в т. 4.3. по-горе.

ОИ "Старинен Пловдив" реализира и инициативи, свързани с обучението и приобщаването на подрастващите и младежите към каузата за опазване на наследството. За тази цел през 2012 г. са подписани договори за съвместна дейност с ПУ, АМТИ, НМТУ "Добрин Петков", Националната художествена гимназия, РЗК-Пловдив. Провеждат се Музикални вечери – един път месечно, организирани от ОИ и НМТУ "Добрин Петков"; изложби на студенти -

църковна живопис; практики и работилница "Културно наследство"; Старият град през очите на младите - ден в Празниците на Стария град, посветен на младите хора; Ден на децата и наследството. Всяка година се провежда и състезание по ориентиране „Открий съкровищата на Стария град“. Необходимо е същите да се развият и станат част от ежедневието на Стария град и всички заинтересовани институции.

РЕГИОНАЛНА БИБЛИОТЕКА "ИВАН ВАЗОВ"

Регионална библиотека "Иван Вазов" е втората по големина в България и изпълнява функциите на второ национално хранилище на българската книжнина. Годишно библиотеката обслужва 15 хиляди потребители, които реализират около 130 хиляди посещения и заемат 335 хиляди библиотечни документа. Библиотеката притежава универсален фонд от 1 милион и 400 хиляди библиотечни единици - научна, художествена литература, ръкописи, старопечатни, редки и ценни издания, богат справочен фонд, български и чужди периодични издания, аудио-визуални и електронни документи, оригинални произведения на изкуството. С дейността си библиотеката осъществява принос в опазването на българското културно наследство по смисъла на ЗКН - книжовни и литературни ценности, документално наследство; аудио-визуално наследство, произведения на изящните изкуства.

Материална база: депозитът и основният фонд се съхраняват в специално хранилище на 14 етажа в сградата на библиотеката на ул. "Авксентий Велешки" № 17.

Съвременни технологии: работата по автоматизирането на библиотечно-информационните процеси започва още през 1979 г. Днес автоматизираните работни места са над 110. От 2003 г. е достъпен кабелен интернет, на която база е въведено дистанционно справочно обслужване. От 2008 г. Общественият информационен център и читалните зали предлагат безжичен интернет достъп чрез оформени Wi-Fi зони. Създадени са електронни каталози (достъпни online) на библиотечните документи, издадени след 1996 г., както и каталог Старопечатни, редки и ценни издания.

Съпътстващи дейности: в културния афиш на библиотеката присъстват клубни форми на работа, кино и видео-лектори, музикално-образователни цикли, изложби, срещи с творци и деятели на културата. Филмотеката с над 600 игрални филма - екранизации на класически произведения, се ползва с образователна цел. На разположение на потребителите са уникални краеведски сбирки и издания - плакати, материали за колекции и изложби на пловдивски художници, фото и фономатериали от премиери на театрите и операта, проекти на декоративно-монументални произведения на пловдивски художници.

ФОЛКЛОРЕН АНСАМБЪЛ "ТРАКИЯ"

Държавен фолклорен ансамбъл "Тракия" – гр. Пловдив е създаден през 1974 година на бюджетна издръжка към Министерството на културата. Той е организация с нестопанска цел в областта на културата, второстепенен разпоредител с бюджетни кредити. От 01.01.1999 г., съгласно Постановление 711 на МС се прехвърля към Община Пловдив в единната бюджетна квалификация в дейност "Оркестри и ансамбли" като ФОЛКЛОРЕН АНСАМБЪЛ "ТРАКИЯ". Финансирана се от бюджета на Община Пловдив

Творческа дейност и изяви: Ансамбълът има задача да запази и развие народното песенно и музикално-танцово богатство от всички фолклорни области на страната. С дейността си той допринася за съхраняването на фолклора, националната култура и самочувствие на българския народ. Въз основа на чистотата и силата на фолклора, "Тракия" разкрива в съвременни, високо професионални интерпретации истински бисери на народното творчество. Репертоарът се състои от 175 музикални произведения на 32 автори и 35 танцови произведения на шест хореографа. Освен концертния репертоар понастоящем се поддържат и спектаклите: „Картини от Стария Пловдив“, „Хубава Яна“ и „Цветни щрихи от България“.

Ансамбълът изнася самостоятелни концерти и участва в национални и международни прояви, включително в чужбина – в 53 страни от всички континенти. Носител е на всички

възможни награди в сферата на културата. Два пъти в годината - по „Великден“ и „Коледа“, организира образователни концерти за децата на град Пловдив.

Състав: числеността на ансамбъла е 76 професионални певици, танцьори и музиканти на трудов договор, назначени след конкурс. Понастоящем числеността на състава е на критичния минимум да изпълнение на репертоара.

Материална база: ФА „Тракия“ се помещава в държавна сграда с площ 650 кв.м на ул. „Даме Груев“ № 1а, построена за нуждите на ансамбъла през 1985 г. Състои се от четири репетиционни зали, складови и административни помещения. Ансамбълът разполага със собствена концертна озвучителна техника.

Проблеми и необходими: липса на средства за дейност (създаване на нови сценични костюми, декори, нова авторска музика и др.); липса на собствен транспорт; ниско заплащане за високо квалифицираните кадри - основна причина за текучество; необходимо е обследване и саниране на сградата, вкл. мерки за енергийната ефективност.

ДРАМАТИЧЕН ТЕАТЪР „ Н. О. МАСАЛИТИНОВ“

Театралното изкуство в Пловдив се гордее с над сто и тридесетгодишни традиции. С Указ на Народното събрание от 10.12.1881 г. тук е създаден първият професионален театър в България.

Днес Драматичен театър - Пловдив е държавен репертоарен театър, един от водещите културни институти в страната, с богат репертоар, спектакли в България и чужбина. Всеки сезон се поставят 12-14 нови спектакъла на двете сцени, с общо 97 000 зрители и приход около 850 000 лв. Във връзка с кандидатурата на Пловдив за Европейска столица на културата, театърът разработва проекти на собствените си сцени, както и две трансевропейски постановки на сцената на Античен театър. Театърът е удостоен с престижни национални и международни награди.

Материална база: Драматичен театър - Пловдив разполага с голяма зала (468 места) и камерна зала (118 места) със сравнително добро техническо оборудване, но от старо поколение. От 2010, след вливането на Родопски драматичен театър , театърът разполага и с две сцени в гр. Смолян.

Съпътстващи дейности: театърът е съорганизатор и домакин на ежегодния **Есенен международен театрален фестивал "Сцена на кръстопът"**, който е сред най-популярните събития в културния календар на Пловдив. Театърът е домакин и на фестивалите „Черната кутия“, „Пловдивски джаз вечери“, „Рошавата котка“, Китарен фестивал, „Пловдивски балетен детски фестивал“, „Европейски музикален фестивал“, както и на еднократни прояви на училища, институции и НПО.

Партньорства: Между партньорите и спонсорите на театъра са Община Пловдив, Министерство на културата, Хотел Лайпциг – Пловдив, Роза Импекс ЕООД, Търговско-промишлена камара Пловдив и мн. др.

Проблеми и необходими: освен техническо преоборудване, необходимо е: довършване на ремонтни работи и мерки за енергийна ефективност на основната сграда; КРР на сграда – НКЦ, на ул. „Ал. Бетемберг“ № 38, съсобствена с община Пловдив.

ДЪРЖАВЕН КУКЛЕН ТЕАТЪР - ПЛОВДИВ

Държавен куклен театър – Пловдив е основан през 1946г. Театърът е репертоарен, финансиран от Министерство на културата и подпомаган от Община Пловдив.. Годишно се реализират по 5 нови постановки, които се представят пред не по-малко от 40 000 зрители. Театърът е пътувал в над 40 държави, участвал е в много международни фестивали и е носител на над 80 престижни награди, вкл. орден „Кирил и Методий“ I степен. Шест от спектаклите на театъра са в „Златния фонд“ на Българска национална телевизия.

Материална база: Държавен куклен театър има собствена сграда с 2 зали: основна – 136 места и камерна – 45 места; 2 репетиционни зали и работни ателиета. Нуждае се от ремонт и обновяване, вкл. адаптация на част от помещенията за нови функции, за нуждите на бъдещ Детски развлекателен комплекс.

Съпътстващи дейности: театърът е съорганизатор и домакин на **Международен куклено-театрален фестивал на камерната форма "Двама са малко – трима са много"**. Фестивалът се организира от театъра и сдружение с нестопанска цел Международен куклено-театрален фестивал "Двама са малко – трима са много", под патронажа на Община Пловдив, Министерство на културата, Българският център на УНИМА. Фестивалът се провежда на всеки две години от 2012 г., в началото на месец септември и е сред най-атрактивните събития в културния календар на Пловдив. Фестивалът включва съпътстваща програма **"THEATAIR"**: представяне на улични спектакли и пърформанси, създадени изцяло за открити пространства, в пряк контакт с широката публиката.

Партньорства: Между партньорите и спонсорите на театъра са Община Пловдив, Министерство на културата, Международен панаир – Пловдив, Хотел Новотел - Пловдив, Михалково – водата на Родопите и мн. др.

ДЪРЖАВНА ОПЕРА - ПЛОВДИВ

Държавна опера – Пловдив е държавен културен институт, с дейност създаване и разпространение на симфонични и камерни концерти и спектакли в областта на оперното, симфоничното и балетното изкуство. Институтът е създаден през 2010 г., като е преобразувано функциониращото от 1999 г. Оперно-филхармонично дружество – Пловдив, обединяващо Пловдивската опера и Пловдивска филхармония – два от състава с над половинвековна история и авторитетни позиции в националната музикална традиция. Международният престиж на Държавна опера – Пловдив се основава на успешните турнета и гастроли в Европа и САЩ, участията в реномирани музикални фестивали, внушителен брой записи.

Специално място в активната дейност на трупата заемат представленията на открито, стартирали през седемдесетте години на ХХ в. с внушителни постановки на Хълма на Освободителите. От средата на осемдесетте години Античният театър става част и от историята на Пловдивска опера (ежегоден "Верди" фестивал), на Пловдивска филхармония (концерти, откриване на Европейски месец на културата 1999г.), а впоследствие и на Пловдивското Оперно-филхармонично дружество ("Верди" фестивал, ежегоден Фестивал на оперното изкуство, концерти).

Организацията на Оперния фестивал на Античния театър се осъществява с подкрепата на Община Пловдив, Италиански културен институт, Минметинвест, Fairnet-Bulgaria и др.

Използвана материална база - проблеми и потребности:

Освен на сцената на Античния театър, Държавна опера – Пловдив изнася концерти и спектакли в Концертна зала, както и в реконструираната зала на Градски културен дом „Борис Христов“.

Концертната зала е с добра акустика, но не е ремонтирана от 1964 г. Има конструктивни проблеми, както и такива с експлоатацията: липса на климатична инсталация; липса на достъпност за граждани с двигателни затруднения, ограничени възможности за евакуация. Столовете са в крайно лошо състояние, дограмата на прилежащите фойета и помещения е без възможност за експлоатация. Наложителна е подмяната на ВиК инсталацията. Реконструираната зала на Градски културен дом „Борис Христов“ не създава достатъчно добри условия за изпълнение на дейността: оркестрината е с недостатъчна площ, липсва зала за репетиции на оркестъра от 70 души, гримьорните за солистите не отговарят на изискванията, на сцената няма устройство за изписване на титри, не предвидено място за помощник-режисьора, който ръководи представленията. Проблеми са налице и във връзка с невъзможността за ползване на Античния театър по време на оперния фестивал за репетиции извън дните, когато има представление. Може да се обобщи, че Държавна опера - Пловдив не разполага със зала и сцена, осигуряващи условия за създаване на съвременни постановки в областите на оперното и балетното изкуства.

АКАДЕМИЯ ЗА МУЗИКАЛНО, ТАНЦОВО И ИЗОБРАЗИТЕЛНО ИЗКУСТВО

Академията за музикално, танцово и изобразително изкуство (АМТИИ) започва своето съществуване през 1964 година като Филиал на тогавашната Българска държавна консерватория в София. Тя е едно от първите висши училища в България, което през 1998 г. получава редовна държавна институционална акредитация, както и акредитация на всички специалности, по които се провежда обучение. Понастоящем АМТИИ е едно от четирите висши училища по изкуствата в България и единственото извън столицата. осъществява образователна, научна и художествено-творческа дейност и подготвя специалисти в областта на музикалното, танцовото и изобразителното изкуство и педагогика и подготвя специалисти с образователно-квалификационните степени "бакалавър", "магистър" и "доктор".

АМТИИ осигурява обучение в 11 специалности за образователно-квалификационна степен "бакалавър"; 4 специалности за образователно квалификационна степен "магистър" (след завършено средно образование) и 26 специалности за образователно квалификационна степен "магистър"(след придобита степен „бакалавър“). Академията притежава библиотека, вкл. фонотека и видеотека с богат и многообразен фонд, която се развива като съвременен информационен център, с важната мисия на средище между артистичната култура, науката и образованието. АМТИИ поддържа също звукозаписно студио и издателско звено. Базата е разположена на територията на Старинен Пловдив.

Съпътстващи дейности и партньорства: АМТИИ организира многобройни творчески прояви, майсторските класове, конкурси, концерти – част от културния живот на Пловдив. В академията работят авторитетни творчески състави, като Женски камерен хор, Академичен народен хор, Представителен народен оркестър. В своята академична и творческа дейност АМТИИ си сътрудничи висши училища от цяла Европа, с чуждестранни културни институти, като Гьоте институт, Британския съвет, Чешкия център, Алианс-Франсез. Академията е член на Асоциацията на европейските консерватории, музикални академии и висши училища по музика, включена е и като редовен член на Международната организация за фолклорно изкуство към ЮНЕСКО.

ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ „ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ“

Философско-историческият факултет към ПУ „Паисий Хилендарски“ организира магистърските програми „Културен туризъм и културно проектиране“ (от 2006) и Управление на културното наследство (от 2013).

Магистърската програма „Културен туризъм и културно проектиране“ е открита през 2006 г. Тя е акредитирана и има за задача да даде по-широки теоретични и практически познания за културата, за културното наследство като ресурс и използването им в областта на туризма и културните политики. Програмата дава знания и обучава умения за разработване на проекти в областта на културата и туризма. Досега са разработени и успешно защитени над 15 дипломни тези, посветени специално на културата и културното наследство на Пловдив и техните употреби в съвременността. Програмата има подписани договори с културни организации, изследователски и туристически фирми, където се провеждат студентски стажове подготвят дипломни тези. Между основните партньори при разработването на проекти и организиране на форуми е ОИ „Старинен Пловдив“, Студентите вземат участие и в организацията на различни културни и туристически дейности в Пловдив, какъвто са например форумът „Дефиле на младото вино“ и „Панаир на занаятите“.

Магистърската програма „Управление на културното наследство“ е предназначена за усвояване на знания за комплексния характер на културното наследство и компетенции за неговата институционална инфраструктура и правна уредба, културни политики към наследство, маркетинг и реклама, но също и придобиване на умения за неговото опазване, социализиране и анимиране. Студентските стажове, организирани от Министерството на образованието, се осъществяват основно в партньорство с ОИ „Старинен Пловдив“, където те разработват проекти, свързани с анимирането на архитектурното наследство.

Магистърската програма „Етнология (общности, идентичности, култура)“ дава знания и развива умения за социално диагностициране, за преодоляване на конфликти в обществото, за анализ на проблеми, породени от културни предразсъдъци. Практическата насоченост на програмата позволява по време на обучението да се усвоят умения за самостоятелно разработване на проекти в социалната и културната сфера. Студентите работят с държавни институции, неправителствени организации и общности за постигане на общи цели. Създадена е студентска асоциация, която, съвместно с Центъра за антропологични и етносоциологически изследвания и Общински институт „Старинен Пловдив“ разработва проект „Младежка работилница „Наследство“.

ЕВРОПЕЙСКИ КОЛЕЖ ПО ИКОНОМИКА И УПРАВЛЕНИЕ

Европейският колеж по икономика и управление (ЕКIU) е създаден с Решение на Народното събрание от 18 септември 2001 г. и е акредитиран от Националната агенция по оценяване и акредитация в две професионални направления - Икономика и Управление и администрация. Между поддържаните специалности за висше образование с образователно-квалификационна степен „бакалавър“ е МЕНИДЖМЪНТ НА ТУРИСТИЧЕСКИ УСЛУГИ, в която се придобиват теоретични и приложни знания и практически умения в областите маркетинг на туристически услуги; реклама на туристически услуги; разработване на проекти и планиране на туристически бизнес; организация на аграрен, културен и екотуризъм.

НАЦИОНАЛНО УЧИЛИЩЕ ЗА МУЗИКАЛНО И ТАНЦОВО ИЗКУСТВО „ДОБРИН ПЕТКОВ“

Училището е една от основните образователни институции в сферата на българското музикално изкуство, под прякото управление на Министерство на културата. В него се провежда цялостно общообразователно и музикално обучение от подготвителен до 12 клас със специални инструментални, балетни и вокални класове. Училището развива интензивна художественотворческа дейност – концерти, конкурси, майсторски класове, открити уроци, мултимедийни проекти и др. Едни от емблематичните събития са ежегодните концерти, на които най-изявените млади таланти на училището застават на сцената като солисти на симфоничния оркестър в Пловдив – дългогодишна традиция и знаково събитие в културния живот на града. Възпитаници на училището участват и в общоградски културни прояви.

С финансовата подкрепа на община Пловдив, НУМТИ „Добрин Петков“ е организатор на **Международния конкурс за млади изпълнители на оркестрови инструменти „Добрин Петков“, на Международния клавирен конкурс „Шуман-Брамс“ и съорганизатор на Международния конкурс за ударни инструменти „Пендим“.**

НУМТИ „Добрин Петков“ е разположен в центъра на Пловдив, на ул. Иван Вазов № 23, с отлична материална база – зала-аула за концертни и балетни изяви, камерни зали за солови и ансамблови концерти, богата библиотека с нотна и специализирана музикална литература, информационен център, две компютърни зали, мултимедийна зала, оборудван с аудио и видео система кабинет по история на музиката.

Актуални проекти:

ЕВРОПРОЕКТ “КОМЕНСКИ” 2011 – 2013, финансирана по Европейска програма “Обучение през целия живот” на Секторна програма “Коменски” в дейността “Училищни партньорства” по проекта ORCHESTRAL PROJECT. Изпълнява се в партньорство с Музикалното училище в Менорка, Испания и включва разменени гостувания и публични концерти в двете страни.

За плановия период се предвижда:

2014 година: Международен клавирен конкурс „Шуман-Брамс“.

2015 година: Чествания по случай 70-годишния юбилей на училището; Международен конкурс за млади изпълнители на оркестрови инструменти „Добрин Петков“ (категория *духови инструменти*).

2016 година: Международен конкурс за млади изпълнители на оркестрови инструменти „Добрин Петков“ (категория *струнни инструменти*).

2017 година: Отбелязване на 30-та годишнината от смъртта на патрона на училището Добрин Петков; Международния клавирен конкурс „Шуман-Брамс“.

2018 година: Международен конкурс за млади изпълнители на оркестрови инструменти „Добрин Петков“ (категория духови инструменти).

2019 година: Международен конкурс за млади изпълнители на оркестрови инструменти „Добрин Петков“ (категория струнни инструменти).

2020 година: Международен клавирен конкурс „Шуман-Брамс“

Освен гориописаните събития, училището предвижда организиране на Лятна музикална академия „Пловдив“ през м. юли 2014, 2016, 2018, 2020 г., която ще включва майсторски класове и уъркшопове на изпълнители и педагози от международен мащаб, възпитаници на Пловдивското музикално училище.

НАЦИОНАЛНА ХУДОЖЕСТВЕНА ГИМНАЗИЯ "ЦАНКО ЛАВРЕНОВ"

Гимназията е открита през 1976 година. Поддържа специалности "Живопис", "Скулптура", "Графика", "Стенопис", "Иконопис" и "Рекламна графика". Обучението е пет години от 8 до 12 клас. През 2013 г. се обучават 216 ученици. Продукцията им се представя на пловдивската общественост в годишни общи, тематични и самостоятелни изложби, организирани в базата на Старинен Пловдив, в НБ „Иван Вазов“, в читалища, частни галерии и др. НХГ „Цанко Лавренов е организатор на два национални конкурса: Национален младежки конкурс „Арт колаж“ и Национален конкурс за рекламна графика. В културния календар на училището ежегодно се включват Национална младежка изложба „Арт колаж“, Национална младежка изложба за рекламна графика, изложба на сериграфски отпечатащи, изложба „Портрет“, Изложба на дипломантите и др. Училището участва в общоградски прояви - официални чествания, Нощ на музеите и галериите, фестивали, благотворителни акции, конкурси.

От 2011 г. НХГ „Цанко Лавренов“ е в собствена сграда на улица "Янко Сакъзов" 2А. Училището поддържа библиотека с богат фонд, включващ специализирана и художествена литература, енциклопедични издания, видеокасети, както и електронна читалня.

Актуални проекти:

Проект "Ученически практики в областта на мозаистиката и рекламната графика", финансиран по схема BG051PO001 - 3.3.07 - 0001 "Ученически практики", ОП "Развитие на човешките ресурси". Партньори по проекта са фирмите "Арт център" и "Зебра ООД". Срокът на изпълнение – м. октомври, 2013 г.

Във връзка с кандидатурата на Пловдив за Културна столица на Европа през 2019 г. е разработен и внесен за одобряване проект „Заедно“ за мозаечно пано, символизиращо многовековното съжителство на етноси и религии в града (стойност 31000 лв.).

НАЦИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ ЗА СЦЕНИЧНИ И ЕКРАННИ ИЗКУСТВА

Национална гимназия за сценични и екранни изкуства е създадена е през 1975 година. Тя е единственото по рода си учебно заведение в България и на Балканите. Поддържа следните специалности: „Театрален, кино и телевизионен декор“, „Художествено осветление за театър, кино и телевизия“, „Грим и перуки“, „Театрална кукла“, „Актьорско майсторства за драматичен театър“, „Актьорско майсторства за куклен театър“, „Сценичен костюм“. Обучават се 200 ученици, дневна форма на обучение.

Гимназията разполага с добра база за провеждане на учебния процес. Помещава се в сграда в подножието на Стария град, ул. „Петко Д. Петков“ № 8. Базата включва класни стаи за общообразователна подготовка, компютърен кабинет; ателиета по рисуване и живопис, скулптурно ателие, ателие бутафория и театрална живопис, ателие художествено осветление. Гимназията поддържа богата специализирана библиотека.

Актуални проекти:

Проект „Успех - да направим училището привлекателно за младите хора“ по ОП "Развитие на човешките ресурси";

Европейски проект „Архитекти и страни“, секторна програма „Коменски“, в която училището е и партньор;

Проект по програма „Младежта в действие“ с партньори от Германия и беше партньор с ученици от НГСЕИ в Проект от същата програма във Франкфурт-Германия;

Проект „Ученически и студентски практики“, финансиран по ОП "Развитие на човешките ресурси". и съфинансирана от Европейския социален фонд.

Училището е партньор с Фондация за обществено полезна дейност „Черната кутия“, участие в общинската инициатива „Учене през целия живот“, участие в карнавалното шествие по време на празника на хумора в гр. Габрово, участие Фестивал за театрално, музикално, танцово и изобразително изкуство *РОШАВАТА КОТКА*, участие в 2019 Мартенички от „Пловдив 2019“ и читалище „Възраждане“, фестивал „Бургаски изгреви“, раздел „Завесата са вдига на немски език“

Част от общообразователните училища в Пловдив поддържат паралелки със засилено изучаване на предмети в областта на културата, изкуствата и фолклора. Между тях са СОУ „Кирил и Методий“, СОУ „Любен Каравелов“ и др.

Народни читалища

Народните читалища са юридически лица с нестопанска цел. Съгласно чл. 2 от Закона за народните читалища, те са традиционни самоуправляващи се български културно-просветни сдружения, които изпълняват и държавни културно-просветни задачи. В тяхната дейност могат да участват всички физически лица без възрастови, етнически или други ограничения. Читалищната дейност в Пловдив има над 100-годишна история. И днес те играят значима роля в културния живот на общината. Понастоящем⁴⁸ в града дейността си развиват 25 читалища и 4 клона (филиали). Териториалното разпределение е неравномерно – най-висока е концентрацията в район Централен – (11 читалища), а най-ниска – в район Северен – едно читалище с два филиала.

Читалищата в общината работят в следните основни направления: **библиотечна дейност, школи по изкуствата, любителско творчество, клубове по интереси, културна дейност и работа по проекти.**

Библиотечна дейност

В измерими показатели, библиотечната дейност на читалищата за 2012 г. е следната :

Библиотечен фонд – 418 072

Набавени библиотечни единици – 8 763

Брой читатели – 9 117

Посещения – 98 875

Библиотечни документи за дома – 95 867

Библиотечни документи за читалня – 16 045

Школи по изкуствата, в т. ч.

Музикални школи: такива функционират в 15 читалища. В тях се обучават общо 402 д., в т.ч. 392 деца и 10 възрастни.

Школи по изобразително, приложно и театрално изкуство и творческо писане: в 10 читалища, обучавани общо 224 д., в т.ч. 212 деца и 12 възрастни.

Школи по класически и модерен балет: в три читалища, обучавани 65 души, в т.ч. 47 деца и 18 възрастни.

Езикови школи и школи за компютърна грамотност; школи за извънучилищно обучение: такива функционират в 10 читалища, с обучавани общо 341 души, в т.ч. 217 и 124 възрастни.

Любителско творчество: в 22 от читалищата функционират самодейни състави, в които са включени 393 деца и 330 възрастни. Те работят в областите на музикалното и танцово изкуство (фолклор, класическо и съвременно творчество), както и в театралното изкуство (Експериментален театър „А Парт“ в читалище Европа-2004).

⁴⁸ Данните в тази част се основават на документи на Общински читалищен съюз - Пловдив: Доклад за осъществените читалищни дейности в изпълнение на Програмата за 2012 г.; Справка за числеността на участниците, обхванати в различни форми на читалищна дейност през 2012 г.; Програма за развитие на читалищната дейност за 2013 г.

Клубове по интереси: в 23 от читалищата функционира над 50 клуба по интереси в областите на литературата и журналистиката, пластическите и приложни изкуства, модния дизайн, фолклора, екологията и здравето, младежките дейности и грижата за децата, шахмата и др.

Културна дейност

Читалищата в град Пловдив ежегодно създават културен календар, като организират и/или участват в конкурси, фестивали, празници, концерти, продукции, творчески срещи, мултимедийни презентации и др., адресирани към широката общественост. С описаните тук дейности народните читалища в Пловдив се включват в културния живот на града, като обогатяват неговото съдържание. Развивайки се в новите условия, читалищата разширяват дейността си извън рамките на обичайната за тях културна сфера и провеждат програми за подпомагане на лицата в неравностойно социално положение и малцинствените групи. Читалищата работят и организират съвместни прояви с БЧК, с домове за стари хора и деца от социални домове.

Към посочените по-горе могат да се добавят следните традиционни обществени прояви:

- Национален музикален конкурс „Милчо Петров“ на НЧ „Шалом Алейхем - 1945“, Зимен фестивал на изкуствата и Национален летен фестивал на школите по изкуства на НЧ „Христо Ботев - 1905“ ; Алекови дни на НЧ „Алеко Константинов - 1955“;
- отбелязване с културни събития на празници от националния календар и международни дни, като 1 март - Ден на любителското творчество, 3 март – Национален празник, Великден, 9 май – Ден на Европа, 24 май - Ден на българската просвета и култура и на славянската писменост, 1 юни – Международен ден на детето, 15 септември – откриване на учебната година, 26 септември –Европейски ден на езиките, 1 октомври – Международен ден на музиката и поезията, 1 ноември - Ден на народните будители, 21 ноември – Ден на християнското семейство, Коледа и др.;
- организиране на Празници на любителското творчество, музикални продукции, изложби, Лятна детска академия;
- отбелязване с културни събития на годишнини на творци и културни деятели;
- срещи с творци на словото, литературни вечери, детски утра, викторини, изложби, литературни конкурси; включване в традиционната инициатива „Пловдив чете“, Седмица на детската книга;

Освен с община Пловдив, част от описаните дейности се осъществяват в сътрудничество с държавни, граждански и частни културни организации и дружества.

Читалищата в Пловдив разполагат с необходимата за дейността им материална база, но често изпитват затруднения по нейното поддържане и модернизирание. Общинският читалищен съюз работи за оптимизиране на сътрудничеството с община Пловдив в тази област, както и за стимулиране на спомоществователството.

Програмни приоритети за развитие дейността на народните читалища

Както е видно от *Програма за развитие на читалищната дейност за 2013* на читалищата в община Пловдив , разработена от Общинския читалищен съюз, дейността ще се развива в следните приоритетни направления:

- Развитие и институционално укрепване на читалищата като местни общностни центрове с културно-просветни, информационни, социални и граждански функции, насочено към развитие и обогатяване на културния живот, социалната и образователната дейност в община Пловдив, проучване, запазване и популяризиране на местните културни традиции и наследство, разширяване на знанията и информационно обезпечаване на гражданите. Този приоритет включва още мерки за развитие, технологично обновяване и поддържане на читалищната инфраструктура.
- Превръщане на читалищните библиотеки в обществен информационен център, полезен партньор и ефективен участник в процесите на информационното осигуряване на жителите на гр. Пловдив, чрез осигуряване на общодостъпност в читалищните библиотеки, и всестранното библиотечно, библиографско и информационно

осигуряване чрез използване на възможностите на мрежовата информация и представения публичен достъп до Интернет и др. мерки.:

- Осъвременяване на читалищните дейности и услуги чрез обучение на подрастващото поколение в съответствие с новите реалности, възпитание на децата в дух на демократичност и с цел повишаване естетическите критерии на гражданите на Пловдив, с цели утвърждаване авторитета и доверието на читалищните образователни услуги, разширяване на художествено-творческото направление, още по-активно включване в градския културен живот.

Актуални проекти

- В процес на изпълнение са няколко проекта за модернизиране и развитие на читалищни дейности:
- НЧ „Шалом Алейхем - 1945“, НЧ „Ал.Константинов - 1954“ и НЧ „Ив. Вазов - 1931“-Коматево, успешно работят по **проект „ГЛОБ@ЛНИ БИБЛИОТЕКИ – БЪЛГАРИЯ“** Този проект дава възможност на гражданите за свободен и безплатен достъп до интернет услуги, а също и обучение по придобиване на начални компютърни умения.
- НЧ „Шалом Алейхем-1945“ и НЧ „Алеко Константинов - 1954“ разработват проекти и по ОП„Развитие на човешките ресурси“: **проект „Аз мога повече“**: обучение с ваучери по ключови компетентности – езиково обучение; проект **„Ново начало – от образование към заетост“**.
- През 2012 год. са одобрени и финансирани пет проекта по схемата „Българските библиотеки – съвременни центрове за четене и информираност - 2012“ .

1.4.2. КУЛТУРНИ ОРГАНИЗАЦИИ, РЕГИСТРИРАНИ ПО ТЪРГОВСКИЯ ЗАКОН

Издательства

В община Пловдив осъществяват дейност Издателска къща „Жанет 45“ ООД, Издателство „Летера“ ЕООД, Издателска къща „Хермес“ ЕООД, Университетско издателство „Паисий Хилендарски“ ЕООД. Освен активна издателска дейност, те реализират инициативи, като:

- “Пловдив чете” и “Младият Пловдив чете”– фестивали, с участието на авторитетни издателства от цялата страна. Провежда се ежегодно в началото на месец юни. Като домакини на събитието се редуват пловдивските издателства – “Жанет 45”, “Хермес” и “Летера”.
- Национална награда “Иван Николов” - ежегодна награда, учредена от „Жанет 45“ през 1994 г. Присъжда се в две категории: за цялостно творчество и за най-добра поетична книга
- **“Духовна врата”** - инициатива на “Жанет 45”, за обмен на литература и популяризиране на българската литература по света.
- Литературни четения и срещи с издавани автори от страната и чужбина.

Издательствата партнират на Община Пловдив, НПО и други субекти, като съорганизатори на културни прояви.

Галерии

В Пловдив функционират над 25 частни галерии и арт-магазини, между които Първи частен музей – галерия „Филипополис“, „Аспект“, „Волар“, „Възраждане“, „Дяков“, „Жорж Папазов“, „Резонанс“, „Ромфея“, „Сариев“, „Червеното пони“, U P.A.R.K. Gallery, „Бовиел“, „Пиронеса“, „Инджов“, „Люнион“, „Бяла зона“, „Елиста“, „Арт Плюс“, „Коридор“, „Явис“, „Ваяна“, „Автограф“ , **„Арктомерс 2006“ ООД** и др. Освен изпълнение на собствена програма – постоянни експозиции и временни тематични и авторски изложби, те се включват и в прояви от общинския календар, като Нощ на музеите и галериите.

КУЛТУРЕН ЦЕНТЪР „ТРАКАРТ“

Културният център-музей „ТРАКАРТ“ има основен принос за консервацията и експонирането на културните ценности в подлез „Археологически“ в гр. Пловдив. Дейността стартира през 2003 г., а центърът е открит на 24 май 2004 г., с провеждането на Европейски Форум на Асоциациите за опазване на Европейското културно наследство. Изпълнява дейности по изучаване, опазване и популяризиране на културното наследство,

богат културен календар, образователни програми – лектории и школи по изкуствата. От създаването на центъра до настоящия момент, в него са организирани над 50 експозиции и над 250 културни събития. ТРАКАРТ осъществява и социална дейност по подпомагане на маргинализираните групи, съвместно с фондация Тракарт” 2000.

ТРАКАРТ е концесионер на помещение, в което е устроена камерна зала със 120 места и сцена, използвана за концерти, представяния на книги, театрални постановки, презентации, семинари и др., както 500 кв. м. изложбена площ, включваща: 160 кв. м. „*in situ*” антична римска подова мозайка от III-IV век – перистилна антична сграда „ЕЙРЕНЕ”; Постоянна експозиция “Стъклото в античното изкуство”, проследяваща развитието на стъклопроизводството в рамките на 9 века – от V в. пр. Хр. до IV в. сл. Хр.; Постоянна експозиция „Прототракийски портрет”, който включва керамични предмети и съдове от енеолит и неолит – култура “Марица”; Постоянна експозиция „Римски миниатюрен портрет” от I в. пр. Хр. до I в. сл. Хр. Дейността на Тракарт е пример за особено успешно включване на частната инициатива в реализацията на културни политики в обществен интерес, в сътрудничество с публичния партньор в лицето на община Пловдив.

Творчески съюзи и професионални организации в областта на културата **ДРУЖЕСТВО НА ПЛОВДИВСКИТЕ ХУДОЖНИЦИ**

Дружеството на пловдивските художници е най-голямото творческо сдружение в Пловдив и най-голямото извънстолично творческо сдружение на художници . То се помещава в сграда на ул. "Гладстон" №32. Дружеството участва активно в културния живот на града, като осъществява редица ежегодни прояви. Основно място сред тях изложбите: общи, групови, гостуващи и самостоятелни. Дружеството осъществява контакти както с подобни структури в страната и чужбина. През последните близо две десетилетия Дружеството организира значими традиционни прояви, като:

- Международен пленер по живопис, чиято цел е осъществяването на контакти на художници от България и чужбина и създаване на живописни творби;
- Международен литографски пленер, чиято цел е да насърчава съвременните творчески търсения в областта на графиката, както и да разшири кръга на използваните графични техники;
- Симпозиум по скулптура, чиято основна цел е насищането на парковите пространства в Пловдив с подходяща пластика, която да естетизира парковата среда.
- Международен симпозиум "Арт колаж - Пловдив", който има за цел да допринесе за развитието на колажа и за утвърждаването му като отделен жанр в изкуството. Симпозиумът включва теоретична конференция и изложба.
- Периодични издания на изложба „Южнобългарски художници” .

ДРУЖЕСТВО НА ПИСАТЕЛИТЕ - ПЛОВДИВ

Дружеството е регистрирано в Пловдивския окръжен съд като самостоятелно юридическо лице - организация с нестопанска цел, през 1991 г. Понастоящем наброява 137 членове, от които поети - 75, белетристи – 38, литературни критици и научни работници – 14. В рамките на Дружеството функционират самостоятелно Творчески кръг “Квант и приятели” и Младежка група за творческо писане.

Основните дейности на дружеството са: организиране на премиери на нови книги, годишнини, творчески срещи и дискусии и семинарни форми, вкл. с участие на гости от страната и чужбина; тематични литературни четения и участия в отбелязването на важни исторически дати за града и страната; участие в провеждането на национален конкурс „Огънят на Орфей”, по договор с Община Пловдив.

Проекти в процес на изпълнение: подготовка за подновяване издаването на в-к „Литературен Пловдив”; разработване на нови форми, като „литературни риалита” и авторски срещи в пловдивски училища с хуманитарна насоченост.

Партньори в дейността на Дружеството са : Радио Пловдив, КЦ "Тракарт", НБ "Иван Вазов", „Пловдив чете“, книжарниците „Хермес“ и „Сиела“, издателствата „Жанет 45“, „Хермес“ и „Летера“, както и различни пловдивски читалища.

Проекти на Дружеството на писателите и Дома на писателите „Ламартин“, свързани с кандидатурата на Пловдив за Европейска столица културата – 2019: осъвременяване на експозицията посветена на Алфонс дьо Ламартин, изложена в къщата на Георги Мавриди; създаване на мултифункционално галерийно пространство „Ламартин“ в приземните зали на 1-во дворно ниво и анимирането му, заедно с прилежащите части на двора като активно арт-пространство за рецитали, временни изложби и др.

СЪЮЗ НА АРХИТЕКТИТЕ В БЪЛГАРИЯ – ДРУЖЕСТВО ПЛОВДИВ

САБ-Пловдив е дружество от сдружение Съюз на архитектите в България, вписано в регистъра на юридическите лица с нестопанска цел. Понастоящем в САБ-Пловдив членуват 115 архитекта, в т.ч. един ландшафтен архитект. Дружеството участва редовно в общинските инициативи, като Есенния салон на изкуствата. То има и свои съюзни изяви – годишни изложби, форуми, кръгли маси и други форми на обществено обсъждане, свързани с урбанистичното развитие на Пловдив, опазването на неговото културно наследство и изграждането на качествена градска среда. Архитекти – членове на САБ, са включени в постоянния състав на ОЕСУТ –Пловдив.

САБ-Пловдив се включва активно в кампанията по кандидатстването на Пловдив за Европейска столица на културата от самото ѝ начало. Дружеството е предложило доброволно съдействие на общината за създаване на актуална карта на материалната база и капацитет на местата за представления, изложби и общуване на територията на града. Членове на САБ-Пловдив участват в конкурсите, обявени от Фондация „Пловдив 2019“, напр. Обща идейна концепция за подготовка кандидатирването на Пловдив за Европейска столица на културата.

Изработени проекти по възлагане на Фондация „Пловдив 2019“

През 2012 г., в рамките на Приоритетна област 6 - „Историческо наследство, паметници на културата, музеи, архитектура“ САБ Пловдив е реализирал: проект **„Организиране на интернет конкурс „Кино Космос - място за култура“**. Инициативата е част от широката обществена дискусия за бъдещето на сградата; проект **„Архитектурна работилница „Ще ми се да беше“**. Предмет на проекта: облагородяване на няколко от занемарените стълбищни пространства в града.

Проекти по възлагане на Фондация „Пловдив 2019“ в процес на изпълнение

САБ-Пловдив разработва следните проекти: **Площад Централен – Античност, модерност, визия; Кино Космос – място за култура – продължението**

Основни партньори в тази час от дейността на САБ-Пловдив са Община Пловдив, Бизнес-експертен съвет Пловдив, Гилдия на строителните предприемачи и др.

РЕГИОНАЛНА ЗАНЯЯТЧИЙСКА КАМАРА - ПЛОВДИВ

Регионална занаятчийска камара Пловдив (РЗК – Пловдив) е възстановена със Закона за занаятите на 20.11.2002 г., с финансова и логистична помощ от Германското правителство. Понастоящем в Камарата членуват 1976 занаятчии и 394 занаятчийски предприятия от 129 занаята. Майсторите от народни художествени занаяти са 134 човека, вкл. майстори от Карлово, Сопот, Асеновград и др., както и членове от “Задруга на майсторите”. Със своята дейност РЗК-Пловдив допринася за опазването на наследството и за обогатяването на културния живот на Пловдив, както и за създаване на благоприятна среда за обучение и работа на пловдивските занаятчии.

Основни дейности и инициативи: Консервационно-реставрационни работи и адаптация на Данчовата къща в Старинен Пловдив; Включване в културния календар на града със следните прояви: **Пролетен и Есенен панаир на занаятите**, осъществявани с организационна и финансова подкрепа от Община Пловдив, ОИ „Старинен Пловдив“ и ОП „Туризм“. Представят се майстори от цялата страна, вкл. чуждестранно участие. Събитието предизвиква и туристически интерес; **Ежегодна изложба на художествени занаяти**, организирана под патронажа на Областния управител; Подпомагане на

членовете в организирането и осъществяването на занаятчийското обучение; организиране на изпити за признаване на занаятчийска квалификация и издаване свидетелства за калфи и майстори.

Проекти в процес на разработване: РЗК-Пловдив разработва проект, „Споделеният Пловдив” - конкурс за сувенири със знаци, символи и емблеми на гр. Пловдив - сувенирни занаятчийски продукти, които да бъдат носители на духа на града и да бъдат използвани за визуално-предметното му представяне пред туристите и гражданите. Цел на проекта е материализирането на носители на имиджа на Пловдив, популяризирането на особеностите му и европейската му многовековна идентичност. Финансираща организация - Фондация „Пловдив 2019”. Предвидени средства – 4490 лв., Период на изпълнение: 30.05.2013 – 30.11.2013

1.4.3. АКТИВНИ ГРАЖДАНСКИ ОРГАНИЗАЦИИ - ЮРИДИЧЕСКИ ЛИЦА С НЕСТОПАНСКА ЦЕЛ В ОБЛАСТТА НА КУЛТУРАТА И ИЗКУСТВОТА

СДРУЖЕНИЕ „ИЗКУСТВОТО ДНЕС”. ЦЕНТЪР ЗА СЪВРЕМЕННО ИЗКУСТВО - ПЛОВДИВ

Сдружение „Изкуство днес” е основано през 1997 от група пловдивски художници и интелектуалци, обединени от идеята за създаване на Център за съвременно изкуство в града.

Център за съвременно изкуство – Пловдив, Баня Старинна е първият по рода си в България активно работещ повече от 17 години. Със своята дейност Центърът популяризира формите и постиженията в съвременното изкуство, създадено от независими български и чужди артисти.

Дейността на сдружението се развива в седем основни посоки: създаване и представяне на проекти, изложби, пърформанс, физически театър, кино и други форми на творческа изява, запознаващи зрителите с най-новите, експериментални търсения и постижения на български съвременни артисти и автори от цял свят; организиране на работни срещи и семинари по актуални въпроси от теорията и критиката на съвременното изкуство; провеждане на уоркшопи и обучителни програми; мултимедийна лаборатория, работеща в подкрепа на артисти, изявяващи се в областта на електронните медии; база за творчески престой и осъществяване на резидентни програми; изследване, документиране и съхранение на произведения на съвременното изкуство; създаване на информационен фонд за съвременни български автори.

Сдружението е инициатор и организатор на ежегодната изложба „Седмица на съвременното изкуство”; „Арт Позитив” – ежегодна изложба на съвременно изкуство от пловдивски автори; проект за електронно изкуство „Фронт за комуникация” /електронни форми на изкуство, технологии и теория/; първата в България комерсиална галерия за съвременно изкуство „Коридор”; Международен фестивал на пърформанса „Места и субекти”; Видео фестивал „Фасада” – прожекции на видео арт по фасадите на къщите в Стария град; АТЛАНТИДА – международен проект финансиран от Европейска културна програма 2007-2013.

В реализирането на международни проекти и представянето на българско съвременно изкуство, сдружение „Изкуството днес” си сътрудничи със сродни организации от страната и чужбина, получава подкрепата на Община Пловдив, множество културни институти, национални и чуждестранни институции и организации.

ФОНДАЦИЯ „ОТВОРЕНИ ИЗКУСТВА”

Фондацията е учредена през 2007 година. Дейността на фондацията е насочена основно към създаването, разработването и продуцирането на собствени културни проекти. Малка част от дейностите са свързани с партньорства, подкрепа и съпродуциране на външни проекти. В ежегодната програма на фондацията са заложили основно проекти и събития в програмите:

- **Нощ на музеите и галериите – Пловдив.** В България „Нощ на музеите” се провежда за първи път в голям мащаб в Пловдив през 2005, след което се утвърждава в национален мащаб като едно от водещите културни събития. В Пловдив се състои от

основна програма – „Музеи и галерии“; Съпътстваща програма „Култура и Клуб“ и „Град и публични пространства“. В основната програма със собствени събития участват държавни и частни музеи и галерии. В съпътстващата програма участват културни институции, театри, клубове, книжарници, неформални арт-пространства. Събитията в програмата Град и публични пространства са продуцирани от културни организации или индивидуални артисти и куратори. Специална част от събитията - „Малката Нощ“ - е предназначена за детската аудитория. Общият брой на посетителите за осемте години е изчислен на 160 000 души. Традиционно събитието се подпомага от Фондация „Америка за България“, Виваком, Община Пловдив.

- **„Град и култура“** е програма, чийто първи проект е „Улица Отец Паисий“ през 2010 година. Други проекти: Алтернативна карта на град Пловдив, основан 2013 година; „Беседка за града“, основан 2012 година
- **Образователна програма за съвременно изкуство.** Включва: artnewscafe bulletin **е месечно печатно** издание, основано 2008 година; Образователен курс „Въведение в съвременното изкуство“, стартирал 2011 година; „Форум Колекционери“, основан 2011 година.

ФОНДАЦИЯ „ТРАКАРТ“ 2000

Фондацията е неправителствена организация, регистрирана в обществена полза. Дейността ѝ е насочена към възраждане на българските художествени традиции, реставрация на културни ценности, обучение на млади автори и таланти, екология и градоустройство, благотворителност. Фондация „Тракарт“ 2000 участва и работи по национални и международни проекти. Между тях са: **Традиции в бъдещето** - обучение на деца от домовете за сираци и младежи в традиционните художествени занаяти. **„Regain“** - реализиран по програма „Equal“ – обновяване ресурсите и майсторските умения на занаятчиите от Нормандия, използвайки възможностите на запазените художествени традиции в България. Обучение на 120 младежи в стари занаятчийски и строителни техники с цел интегрирането им в икономическата и социална среда. **„Визия за Рим“** и **„Да докоснеш или не“** – проекти, реализирани по европейска програма „Култура -2000“, свързан с интеграция на младежи с увреждания и младежи поставени в неравностойно социално положение; проекти, финансирани по ОП „Развитие на човешките ресурси“ за интеграция на хора в неравностойно положение.

СДРУЖЕНИЕ „СДРУЖЕНИ ПЛОВДИВСКИ ТВОРЦИ“

Сдружението възстановява разрушения парк зад къщата-музей "Златю Бояджиев" в Старинен Пловдив и изгражда Летни сцени "Конюшните на Царя", инвестирайки в строителство, инфраструктура, озеленяване, сцена и сценично осветление. От 1998 г. сдружението продуцира и организира ежегоден летен фестивал "Лятно време", който включва няколко секции - музикални концерти, театрални представления, изложби, детски празници, литературни четения. Фестивал "Лятно време" и Летни сцени "Конюшните на Царя" са утвърдени като форум на камерните музикални и театрални форми. В рамките на музикалната секция на фестивала концерти имат големи джаз и рок изпълнители на България, както и чуждестранни музикални състави. Фестивалът включва и програма "Класическа музика". На летни сцени "Конюшните на Царя" се организират детски фолклорни фестивали, съботни детски празници, детски изложби и концерти. В театралната програма на Летни сцени "Конюшните на Царя" са проведени над 30 спектакъла.

Сдружение "Сдружени пловдивски творци" продуцира и организира цялостната музикална програма на музикален клуб "Петното на Роршах" с над 80 концерта на сезон.

"Сдружени пловдивски творци", в партньорство с издателска къща "Сиела", осъществява литературен клуб Spirit and Spirit, в който се провеждат литературни срещи с български и чуждестранни автори. "Сдружени пловдивски творци" чрез "Петното на Роршах" и "Конюшните на Царя" е партньор на Капитал Лайт в инициативата "Лигата на разказвачите" и на "Програмата инфо" в проекта "Пловдив чете".

Други НПО с активен принос за пловдивската култура са СНЦ „Български културни следи“, Академия за изкуства „Огънят на Орфей“, Фондация „МузикАртисимо“, Фондация

“Пловдивско фотографско средище”; Сдружение „Арт колаж“, Сдружение „Интер арт фест“, Фондация “Черната кутия”, Сдружение „Литературна къща“, Сдружение „Фолклорна студия „Иглика“ и др.

Сред активните партньори на община Пловдив, респ. общинска фондация „Пловдив 2019“ по подготовката на кандидатурата за Европейска столица на културата са Студентските съвети към : Университета по хранителни технологии, ПУ „Паисий Хилендарски“, Европейски колеж по икономика, Технически университет – филиал гр. Пловдив, АМТИИ, Медицински университет – Пловдив.

Сдружение с нестопанска цел Съвет по туризъм – Пловдив е сред активните юридически лица с нестопанска цел с дейност, свързана с реализация на културното наследство и съвременните културни събития като ресурс на туризма. В т. 4.3.2. е представен успешен продукт - фестивалът „Дефиле на младото вино“.

Спомоществователство в областта на културата от НПО:

ФОНДАЦИЯ „БАЛКАНСКИ КУЛТУРЕН ФОРУМ“ /БКФ/– преиздадени 7 знакови за духовното развитие на Пловдив книги, като: „Възрожденският Пловдив“ от проф. Н. Генчев, „Пловдив в техните спомени - Ив. Богоров, Ив.Вазов, Йоаким Груев, Любен Каравелов, Хр. Г. Данов“ под редакцията на доц. Ю.Николова, „Пловдив в миналото“ от д-р В. Пеев, „Страшната народна злочестина“ от Н. Каблешков, „Христо Ботев“ от Г. Савчев, „Когато Пловдив беше столица“ и „Пътят към свободата. Исторически разкази за Пловдив през Възраждането“ на М. Стоянов. От тези книги 1400 екз. са дарени на библиотеки, читалища, медии и др. Спонсорират се надарени ученици и студенти в областта на изкуствата, както и културни фестивали и събития, като „Дни на музиката в Балабановата къща“, Лятна академия на изкуствата „Огънят на Орфей“ и др.

ПЛОВДИВСКИТЕ РОТАРИ КЛУБОВЕ_ осигуряване на стипендии за надарени деца, Лятна академия на изкуствата „Огънят на Орфей“, Фондация „Пловдив - най-старият жив град в Европа“, проект „Народните будители и аз“, пленер за изобразително изкуство „Пловдив - от Твореца сътворен“, финансова и логистична подкрепа на културни институти и събития.

ДРУЖЕСТВОТО НА БЪЛГАРСКИ И ТУРСКИ БИЗНЕСМЕНИ „БУЛТИШ“ - спонсориране на културни прояви на гастролиращи състави и изложби.

1.4.4. КОНСУЛТАТИВНИ ОРГАНИ НА ОБЩИНАТА В ОБЛАСТТА НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО, КУЛТУРАТА, КУЛТУРНИЯ ТУРИЗЪМ

Със заповеди на смета на община Пловдив са създадени и изпълняват експертно-консултативни функции в съответствие със специалното законодателство: **Общински експертен съвет по устройство на територията**, по чл. 5, ал.4 и чл. 6 от Закона за устройство на територията. **Консултативният съвет по въпросите на туризма в община Пловдив**, по чл. 13, ал. 1 от Закона за туризма. Не е създаден Обществен съвет за закрила на културното наследство, съгласно чл. 17, ал. 1, т. 2 от Закона за културното наследство, както и други консултативни органи - общественно-експертни съвети и/или комисии, подпомагащи формирането и реализирането общинската политика за закрила и развитие на културата, в съответствие с разпоредбите на чл. 18, ал. 3, 4 и 5 от Закона за закрила и развитие на културата.

1.5. ОБЩИНСКА ПОЛИТИКА И ИНИЦИАТИВИ ЗА ОПАЗВАНЕ НА НАСЛЕДСТВОТО, РАЗВИТИЕ НА КУЛТУРАТА И КУЛТУРНИЯ ТУРИЗЪМ

Съгласно посоченото в Програмата за управление на кмета на община Пловдив за срока на мандат 2011-2015 г. и Годишния отчет за нейното изпълнение към 31.01.2013 г., развитието на културата е един от важните приоритети в управлението на Пловдив през този мандат, като крайната цел е не само създаването на солидна основа за кандидатстване на Пловдив за Европейска столица на културата през 2019 г., но и формиране на устойчиви политики за дългосрочно планиране и ефективно управление на

културните ресурси. През 2012 година средствата за култура в бюджета на Община Пловдив са увеличени и възлизат на 1.4 милиона лева. Общинската политика във визираната област се основава на стратегически, програмни и планови документи, представени по-долу.

1.5.1. ОБЩИНСКИ ПРОГРАМНИ И ПЛАНОВИ ДОКУМЕНТИ С ОТНОШЕНИЕ КЪМ КУЛТУРАТА, КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО И КУЛТУРНИЯ ТУРИЗЪМ.

Общински план за развитие 2005-2013

В Общинския план за развитие 2005-2013 (ОПР), опазването и реализацията в съвременния живот на потенциалите на културното наследство е визирано като компонент на Основната стратегическа цел за развитие на община Пловдив. Тя е формулирана така: **„Да постигне високи и устойчиви темпове на икономически растеж, подобро качество на живот на своите граждани, запазено и оценено природно и културно наследство“**

В Приоритет 1 на ОПР „Постигане на динамична, конкурентоспособна икономика на основа на знанието“ е включена Специфична цел 5 „Постигане на атрактивен и проспериращ туризъм“ със следните две мерки: М1 „Възстановяване и опазване на културно-историческото наследство“; М2 „Развитие на културния туризъм, бизнес туризъм и спортния туризъм“.

Междинна оценка по изпълнението на Общинския план за развитие 2005-2013 г. на община Пловдив от м. юни 2011 г. включва следните данни и оценки за изпълнението на плана:

Специфична цел 5 „Постигане на атрактивен и проспериращ туризъм“

За постигане на тази цел са заложили 2 мерки, като дейностите към тях за периода 2005-2006 г. са 14, а за 2007-2013 г. - 22. В изпълнение на тази специфична цел са привлечени 20 362 000 лв., като от бюджета на община Пловдив са изразходвани 8 560 000 лв., а останалите средства са осигурени от републиканския бюджет и ЕС.

По мярка 1 „Възстановяване и опазване на културно-историческото наследство“ са усвоени 19 720 000 лв., като основните обекти, които са възстановени са: Археологически музей – 4 102 042 лв., Градски дом на културата – 11 662 050 лв., Античен стадион – 1 494 000 лв. (финансиран със средства от ФМ на ЕИП, по проект на Областна администрация – Пловдив, в партньорство с община Пловдив и АКТ).

По мярка 2 „Развитие на културния туризъм, бизнес туризъм и спортен туризъм“ са усвоени само 644 000 лв., като основният обект, който е ремонтиран е Детската железница на Младежкия хълм, на стойност 179 000 лв., изпълнението няма пряк принос за развитието на културния туризъм

Оценката на ефективността на изпълнението в тази част на ОПР, съгласно Междинната оценка, е усвояване на 25,26 % от планираните индикативни ресурси за периода на оценката (2005-2010) и 15,44 % от планираните индикативни ресурси за целия период на действие. Както е видно от конкретните данни по-горе, основният дял (над 59%) от усвоените средства по мярка 1 са за реконструкцията на Градски дом на културата, т.е. изпълнението за опазване на обектите на културното наследство е сравнително ниско. Сред препоръките на Междинната оценка за изработване на Актуализиран документ за изпълнение на Общински план за развитие (АДИ на ОПР), е записано: „При изготвянето на АДИ на ОПР да се прецени Специфична цел 5 "Постигане на атрактивен и проспериращ туризъм" да бъде прехвърлена в рамките на приоритет 2 Развитие и модернизация на местната инфраструктура, създаваща условия за растеж и заетост, до колкото развитието на транспортната и културна инфраструктура е предпоставка за постигане на атрактивен туризъм. В сегашният вариант на ОПР тази специфична цел не изглежда свързана с останалите цели и с приоритет 1 като цяло“. Въпреки тези препоръки, няма приет Актуализиран документ за изпълнение на Общински план за развитие 2005-2013.

Общ устройствен план на община Пловдив (ОУПО)

В прогнозната част на ОУПО, сред целите на развитието е включена Четвърта основна цел: „Да се създадат условия за развитие на Пловдив като регионално, национално и европейско културно средище“. Формулирани са следните специфични цели:

Специфични цели с функционална насоченост: Нормативно осигуряване на културната дейност; Координиране на дейността на държавата, общината и гражданските организации по управлението на културната дейност; Развитие на частно предприемачество на пазара на културата.

Специфични задачи с устройствена насоченост. Да се създадат условия за: Съхраняване, развитие и експониране на културно-историческото наследство и идентичността на градската среда на Пловдив и интегрирането ѝ с потенциала на извънградската среда; Реконструкция, доизграждане и развитие на нова материална база на всички културни институции; Интегриране на структурите на културата със структурите на средата за отдих; Териториална локализация на елементите на материалната база на културата в съответствие с основните устройствени цели на макро пространственото преструктуриране и развитие на града.

Системата „Културно наследство“ е предмет на ОУПО като елемент физическата среда – обект на опазване и фактор в устройството на територията, както и като ресурс на туризма – стимулатор на социално-икономическото развитие⁴⁹. Изведени са изискванията и приоритетите на политиките за управление на системата, между които за нуждите на настоящото проучване следва да бъдат цитирани следните:

Пълноценен обхват на съществуващите и нови материални и нематериални културни ценности като обекти на внимание, защита и използване. Това е принципна и общовалидна постановка на плана, която визира не само изискванията за опазване на наследството, произтичащи от националното законодателство и ред международни документи, но също така и констатациите, че публичната грижа за опазване, социализация и популяризация на ценностите не е постоянна и равностойна, особено по отношение на тези, разположени извън активния градски център.

Изява на културното наследство като ресурс-стимулатор за общото териториално развитие и за развитието на отделните функционални системи. Нарастване на значението на наследството в ежедневието на гражданите в емоционален и в познавателен смисъл. Изява на ролята на културното наследство за качеството на живот в средата на обитаване, вкл. чрез интегриране на елементи на наследството в съвременната градска среда и в териториите извън обхвата на груповата културна ценност *Историческа зона "Филипопол-Тримонциум-Пловдив"*.

Синтез на културни и природни ценности в единно работеща система; повишаване на традиционната роля на р. Марица и на природните територии; интегриране на културен и еко-туризъм. Лансира се тезата „природните дадености на Пловдив с градообразуващо значение да бъдат третирани като част от градското наследство“.

Постигане на по-пълна изява и реализация на гео-културния потенциал на културното наследство и на неговия културен ареал, повишаване на ролята му в мрежата на културните коридори и активното му включване в европейското културно пространство.

Без пълна изчерпателност, в контекста на това проучване следва да се посочи предвиждането на плана за формиране на „интегрирана система от надземни и подземни културно-исторически структури“, включващо възможности за оптимизиране на устройството на системата от подземни пространства, както и свързването им с надземните градски структури. Така, освен „изява на териториална цялост на историческите пластове и цялост на тяхната стратификация“, тези подземни обществени пространства (закрити или открити) ще осигурят допълнителни експозиционни площи, както и условия за информационни и други обслужващи дейности, адресирани към гражданите и туристите.

⁴⁹ Следва да се посочи, че в графичната част към плана като територия с режим за културно-историческа защита неоснователно е показан само Старинен Пловдив, в различие от текстовата част – диагноза и прогноза, където системата е третирана изчерпателно и адекватно.

Прогнозите на ОУПО за развитието на инфраструктурата на културата са с акцент за приоритетно изграждане на обекти с представителен характер, в т.ч. изграждане на голяма многофункционална зала с капацитет 3-5 хил. места, както и поетапно увеличаване на площите, предназначени за други дейности в областта на културата.

Програма за управление на община Пловдив 2011-2015

В Програмата са изведени приоритетите в развитието на община Пловдив в рамките на настоящия управленски мандат. Отдадено е дължимото значение на културата и културното наследство, както и на развитието на туризма с акцент върху културния туризъм, като фактори за социално-икономическото развитие на общината. Това е намерило израз в избраните приоритети и набелязаните мерки – основа за провеждане на устойчиви и перспективни политики в областта на културата и културния туризъм. В актуален план е изведена връзката с кандидатурата на града за Европейска столица на културата през 2019 година.

Приоритетите, отнасящи се за развитието на културата, са представени в р-л III на програмата. Към всеки от приоритетите е определен набор от мерки за реализация, както следва:

Приоритет 1: Устойчива програма за развитие на културата. Предвидени са четири мерки, отнасящи за въвеждане на нова форма на културния календар, изготвяне на Стратегия за дългосрочно развитие на културата, създаване на програма „Култура“ за финансиране на дейности и програми, при въвеждане на проектния принцип. Създаване на Стратегия за устойчиво развитие на Общински институт “Старинен Пловдив”.

Приоритет 2: Подготовка на кандидатурата на Пловдив за „Европейска столица на културата 2019“, чрез съвместна работа с Общинската фондация „Пловдив –2019“ по изготвяне на кандидатурата и включване на проекти с тематична насоченост в Програмата за развитие на Пловдив в подкрепа на кандидатурата

Приоритет 3: Експониране и популяризиране на древен Пловдив, чрез изпълнение на следните мерки: Организиране на международни археологически и архитектурни форуми; Устойчиво развитие на културната инфраструктура. Разработване и реализация на проекти самостоятелно и в партньорство, свързани с превръщането в туристическа атракция на археологически обекти, като „Небет тепе“; „Античен театър“; „Ранно християнска базилика“ /малката Базилика/; “Античен Одеон”; “Римски стадион” и др.; Подпомагане провеждането на археологически разкопки в общината

Приоритет 4: Синхронизиране на културната политика на община Пловдив с професионални културни институции, творчески организации, неправителствени и частни формирания, промоутъри, медии и други организации, предвиждащ развитие на партньорските отношения с културните институции в Пловдив, целенасочена съвместна работа с националните и местни медии, сътрудничество с творческите общности за създаване на благоприятна бизнес-среда и инвестиционен климат за реализация на културния потенциал.

Развитието на културния туризъм е предмет на раздел XII „Туризъм“ на Програмата. В този раздел са включени следните приоритети:

Приоритет 1: Създаване на устойчив модел за популяризиране на Пловдив като туристическа дестинация с акцент върху културно-историческите му забележителности, което ще се осъществи чрез изработване и прилагане на цялостна маркетингова и рекламна стратегия, реформиране на ТИЦ, формулиране на цялостната общинска политика за туризма и разработка на разнообразни туристически продукти.

Приоритет 2: Тясно сътрудничество и ангажиране на браншовите организации за подобро предлагане на туристическия продукт чрез мерки, отнасящи се за промяна и актуализация на Електронния туристически регистър, изграждане на стратегически партньорства в разработване на проекти, свързани с подобряване на туристическата услуга и развитие на различни форми на туризъм.

През изтеклите години на прилагане на Програмата част от предвидените мерки са изпълнение, което е описано в съответните раздели на настоящото проучване.

Интегриран план за градско възстановяване и развитие

Интегрираният план за градско възстановяване и развитие (ИПГВР) на гр. Пловдив с времеви хоризонт - 2020 г. е разработен в съответствие с разпоредбите на Закона за регионално развитие и се свързва с прилагането на Оперативната програма „Регионално развитие“, както и на други оперативни програми, финансиращи проекти в градовете. Планът съдържа комплексен набор от интервенции, концентрирани в рамките на три специфични зони за въздействие на територията на града, които са: „Първа градска част“ - зона с преобладаващ социален характер; „Гладно поле“ - зона с потенциал за икономическо развитие и „Централна гара“ - зона на публични функции с висока обществена значимост. При обосновката на избора на зоните за въздействие, по-специално на „зоната със социален характер“, е акцентирано върху наличието на ценни обекти от археологическата структура с потенциал за експониране, разположението на територията непосредствено в източното и южно подножие, на подстъпите към Старинен Пловдив, както и на активните функционални връзки в западна посока, с централната част на града. При избора на „зоната с публични функции“ също са взети предвид обстоятелства, отнасящи се към туристико-обслужващите функции на територията, както и културно-историческия ѝ потенциал. На тази база са определени комплексни проекти за изпълнение в следващия планов период. Проектите, предвидени в ИПГВР, задължително се включват в ОПР.

Секторни документи в областта на туризма: Стратегия и план за развитие на туризма в община Пловдив 2009-2013 г.; Годишни програми за развитие на туризма в община Пловдив

Концепция за устойчиво развитие на Архитектурно-исторически резерват „Старинен Пловдив“

Концепции за устойчиво развитие на Архитектурно-историческия резерват "Старинен Пловдив" са приемани последователно, с решение на ОбС-Пловдив № 430, взето с протокол № 21/2002 г. и с решение на ОбС-Пловдив № 6, взето с протокол № 2/2011 г. Тези данни показват, че община Пловдив провежда последователна и целенасочена политика за опазване и реализация на потенциала на тази най-ценна част от градското културно наследство. Така, общината поема активна позиция за изпълнението на публични задължения и правомощия в областта на опазването и осъществява законоопределените си ангажименти с непосредствен практически ефект.

Едновременно се констатира, че актуалната Концепция не отразява в пълна степен проблемите и потребностите на опазването на недвижимото наследство на Пловдив, в контекста на целите и приоритетите на общинската политика, представени до тук. Анализът на състоянието на дейността показва остра потребност от стратегически и програмен документ, в който да бъдат конкретно дефинирани дейности и проекти за реализация в краткосрочен, средносрочен и дългосрочен план, осигуряващи устойчивост, както и необходимите мерки за управление на този процес. Концепцията няма характера и не изпълнява предназначението на подобен документ. Специално следва да се посочи ограниченият териториален обхват на досегашните документи – извън предмета на Концепцията остава значителна част от недвижимото наследство, разположено извън границите на „Старинен Пловдив“.

Други актове и документи на Общински съвет-Пловдив, свързани с реализацията на общинската политика в областта на културното наследство

С Решение № 146, взето с протокол № 7 ОТ 16. 05. 2013 г. Обс е приел наредба за поправяне, заздравяване или премахване на строежи, които създават непосредствена опасност за живота или здравето на гражданите на територията на община пловдив, с която се отменя наредба за поправяне, заздравяване или премахване на строежи, които създават непосредствена опасност за живота или здравето на гражданите на територията на община Пловдив, приета с решение № 217, взето с протокол № 13 от

10.07.2008 г. На общински съвет – Пловдив и наредба за принудително изпълнение на заповеди за поправка, заздравяване на застрашени недвижими културни ценности, приета с решение № 63, взето с протокол № 8 от 17.03.2011 г. На общински съвет – Пловдив.

Наредбата е отменена с мотивите, че поражда трудности при опитите за прякото ѝ прилагане, тъй като съдържа двусмислени и неясни текстове, разпоредби, неприложими на практика. Прилагането на Наредбата не е било и не е обезпечено финансово, предвид предвидените в чл. 3 и чл. 4 от същата комисии с представители на РДНСК, на Регионалния инспекторат по опазване на културното наследство и на НИНКН, при неяснота и липса на регламентацията относно заплащането на външни специалисти, които не са служители на община Пловдив.

В НОВАТА НАРЕДБА се регламентира редът за поправка, заздравяване или премахване на опасни за живота и здравето на хората строежи, вкл. Редът за констатиране състоянието на строежи, представляващи недвижими културни ценности и за извършване на конзервационно – реставрационни работи.

С Решение № 221, взето с протокол № 10 ОТ 27. 06. 2013 г., по предложение на кмета на общината, общ е дал съгласие Община Пловдив да участва в учредяването на „Асоциация на общини със селища и територии на културно-историческо наследство“ на територията на Република България с фактически основания – осъществяване на ефективна, устойчива и отворена към гражданите политика в областта на опазване и популяризиране на културно-историческото наследство на Пловдив и развитие на културния туризъм.

Пловдив – кандидат за културна столица на Европа през 2019. Общинска фондация „Пловдив 2019“

Както бе показано до тук, настоящ приоритет в общинската политика е кандидатурата на града за Европейска културна столица през 2019. Пловдив е един от първите от общо 8 български градове, които се включват в надпреварата за титлата, като на 07.02.2011 г. в ОБС - Пловдив е подписан Меморандум за политически консенсус и подкрепа на начинанието. Под този документ стоят подписите на тогавашното ръководство на Община Пловдив, на представители на основните политически сили в града, на общественици, журналисти и хора на изкуството. С Решение на ОБС Пловдив № 262, взето с протокол №17/ 2011 г. се създава Фондация „Пловдив – Европейска столица на културата“, регистрирана с Решение на Пловдивски окръжен съд № 538/27.09.2011, пререгистрирана през 2012 като Общинска фондация „Пловдив 2019“⁵⁰.

Цели на Общинска фондация „Пловдив 2019“

- Да подготви кандидатурата на Пловдив за "Европейска столица на културата" и градът да спечели високата титла;
- Да съдейства за сближаването на европейските народи и култури;
- Да обединява творческата енергия на културни и административни институции за съвместни проекти и връзка с европейски партньори, като необходимо условие за успешно кандидатстване за титлата "Европейска столица на културата";
- Да съдейства за устойчивото развитие на Пловдив като модерен европейски град;
- Да популяризира културните постижения на Пловдив в страната и чужбина, като ангажира с тази цел местната общност и я привлича в съвместни прояви;
- Да инициира и координира създаването на дългосрочна стратегия за културната политика на гр. Пловдив;
- Да насърчава интеграцията между културата, бизнеса, науката и образованието в съответствие със Стратегията за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж;

---

50 Данните тук и по-долу са от Годишен отчет за дейността на Общинска фондация „Пловдив 2019“ за 2012 г. и други документи на Фондацията

- Да провежда съвместно с Община Пловдив обществени кампании в България и чужбина с цел ефективен обмен на добри практики за устойчиво регионално развитие и устойчив туризъм; да привлича подкрепа от европейски партньори, културни институции и творци от цял свят в защита на идеите и интересите на Пловдив и България.

Мото и концепция на кандидатурата⁵¹

Мотото на пловдивската кандидатура за Европейска столица на културата през 2019 е „Пловдив заедно“. Концепцията „Пловдив заедно“ си поставя задачата, чрез културата в най-широкия смисъл на понятието да се обединят хората от различните поколения, етноси и вероизповедания в града и целия Южен централен район, който стои зад пловдивската кандидатура. Същевременно „заедно“ означава и интегриране на историческите пластове, натрупани в града и региона, съвременното и визията за бъдещо развитие. „Пловдив заедно“ цели също заздравяване на връзката между всички тези хора и територията, която населяват, чрез съживяване на публични пространства като хълмовете, реката, парковете, улиците и площадите и изоставените сгради, преосмислени като пространства за култура, спорт, отдих и забавления. Концепцията има и отделен стълб от проекти, свързани с новите технологии, екологията, здравословния живот.

Акценти в досегашната дейност на Общинска фондация „Пловдив 2019“

Преките дейности, свързани с кандидатурата, както и тези по оценяване и финансиране на външни проекти, според програмата за дейността на Фондацията, са представени в Годишен отчет за дейността на Общинска фондация „Пловдив 2019“ за 2012 г. На конкурсен принцип са финансирани проекти в направленията „Творческият Пловдив“ (подпомогнати 17 проекта на стойност 79 150 лв, от общо 58 предложения), и „Европа – Пловдив – граждани“ (подпомогнати 5 проекта на стойност 33 428 лева, от общо 21 проектни предложения). Подкрепените проекти са съобразени с основните критерии на Европейската комисия за избор на градовете-кандидати за титлата. През отчетния период Фондацията е участвала в над 20 културни събития и инициативи, част от които с подчертано европейско измерение. През 2012 г. година „Пловдив 2019“ е предприела успешна комуникационна кампания и други действия за увеличаване популярността на каузата „Пловдив - Европейска столица на културата“, в резултат на което е получила подкрепа от различни институции, личности и организации, както и от самите граждани. Създаден е Обществен комитет за подкрепа на фондацията, в който са включени повече от 100 именити личности.

Кандидатурата на Пловдив е получила официално подкрепата на общините в Пловдивска област. Представители на 18-те общински администрации в нея са приели декларация, с която застават зад кандидатурата и гарантират приоритетното включване на опазването на културното и природно наследство, развитието на културата и туризма в Областната стратегия за развитие за следващия планов период, както и в общинските планове за развитие. Общините са приели да участват със свои проектни предложения в съвместното планиране на значимите събития в културния календар за 2019 година. Други набелязани съвместни действия се отнасят за разгласа и популяризиране на кандидатурата, лобиране, подпомагане осигуряването на публичност и обединяване на творческия потенциал на институциите, културните институти и оператори, личности от общините в областта, за да се осъществи реципрочен процес на културен обмен и децентрализация на културния живот и същевременно за приобщаване на нови публики.

Кандидатурата е подкрепена и от областните управи от целия Южен Централен район. На заседание на Регионалния съвет за развитие на ЮЦР участващите представители на областните управи и на общините от района са подписали декларация за подкрепа на кандидатурата, в която се посочва готовността на петте области в Плана за развитие на ЮЦР да бъдат заложили иновативни и дългосрочни междуобщински културни и граждански проекти. Така участниците в Регионалния съвет за развитие са потвърдили

---

51 Концепцията е разработена след конкурс, в който са участвали 34 кандидати, и на база широки обсъждания, със съдействие на немски и английски консултанти

ангажимента си за развитие на сътрудничество за опазване на културното наследство и развиване на културния туризъм в обхвата на ЮЦР, като споделен ресурс за устойчиво развитие с очакван съществен ефект в социалната сфера, за подобряване качеството на живот и като средство за диалог, социално сближаване и интеграция.

Приоритетни области в предстоящата дейност за реализация на кандидатурата

В програмата на фондация „Пловдив 2019“ за 2013 година са предвидени дейности в следните приоритетни области:

- Приоритет „Подготовка на апликацията на града за европейска столица на културата, включително програмата от събития за и до 2019 година“
- Приоритет „Донорска програма „Творческият Пловдив“
- Приоритет „Партньорства, международни и регионални инициативи и сътрудничество“
- Приоритет „Комуникации, обществени кампании и публични събития в подкрепа на кандидатурата на Пловдив“
- Приоритет „Укрепване на административния капацитет“.

Тук следва да се представи по-конкретно приоритет „Донорска програма „Творческият Пловдив“, който е насочен към финансиране на културния сектор на град Пловдив за развитие на капацитета на неправителствените организации и така допълва традиционните практики на общината за стимулиране на лица, дейности и проекти в областта на културата. В изпълнение на този приоритет, с финансова подкрепа на ОФ „Пловдив 2019“ през м. юни 2013 год. е стартирала работата по 16 проекта, избрани на конкурсен принцип, по две програмни направления:

- Направление „Творческият Пловдив в европейски измерения“, включващо следните теми: Иновативният Пловдив (образование, наука, иновации, информационни технологии, биотехнологии, нови медии, нови публикации); Креативният Пловдив (театър, музикално и танцово изкуство, визуални и аудио-визуални изкуства, нови медии, нови публикации, междукултурен диалог и мобилност)
- Направление „Европа-Пловдив-Граждани“, включващо следните теми: Глобалното село Пловдив (международно, междурегионално и междуетническо сътрудничество); Зеленият Пловдив (проекти в областта на екологията; опазване екологичното равновесие на града и региона; развиване на екологичен туризъм, устойчиви архитектурни проекти, здравословен и природосъобразен начин на живот, създаване на органични ферми и пазари); Споделеният Пловдив (гражданско участие в социокултурните и икономически процеси, в културните инициативи и проекти)

Фондация „Пловдив 2019“ работи съвместно с широка мрежа от партньори, между които на първо място са общинската администрация и европейските, национални и местни институции, учебни заведения, професионални сдружения, културни оператори, бизнес партньори, граждански организации, младежки формации, местни, регионални и национални медии, граждани. В процес на сформирание са художествени и граждански съвети към фондацията, които ще подпомагат дейността по изпълнение на стратегическите приоритети на програмата.

1.5.2. ОБЩИНСКА ПОЛИТИКА И ПРАКТИКИ ЗА СТИМУЛИРАНЕ НА ЛИЦА, ДЕЙНОСТИ И ПРОЕКТИ В ОБЛАСТТА НА КУЛТУРАТА И ОПАЗВАНЕТО НА НАСЛЕДСТВОТО

Награда Пловдив

Политиката на Община Пловдив за стимулиране на лица, дейности и проекти в областта на културата и опазването на наследството има дългогодишни традиции. Награда „Пловдив“ е отличие на Община Пловдив за ярки постижения в културния живот на града. Учредена е през 1981 г. Ежегодно, в продължение на повече от 30 години се връчва на изявени творци в девет раздела: художествена литература, художествен превод, театър, музика, изобразително изкуство, архитектура, журналистика, фотография и операторско майсторство, изкуство, предназначено за деца. Присъжда се и специална награда „Пловдив“ за меценатство.

Общинска подкрепа на самодейното изкуство и литературно творчество

Към отдел „Култура“ на Община Пловдив функционират 22 любителски състава със 640 участници в тях. Това означава, че им се предоставя безвъзмездно място за репетиции, плащат се хонорари на художествените ръководители, корепетитори и друг помощен персонал. При възможност се оказва финансово съдействие за изяви, гастроли в чужбина, ушиване на костюми, закупуване на инструменти и т.н. Съставите реализират годишно около 300 изяви. Художествените състави имат широк възрастов обхват – от деца до възрастни. Обхващат музикално, танцово и театрално изкуство, както и литературно творчество. С изрични решения на Общински съвет, община Пловдив подпомага финансово и отделни лица, по-специално – млади творчески дарования.

Общинска програма за финансиране на книги

Отдел „Култура“ при община Пловдив ежегодно реализира програма за финансиране на книги на пловдивски автори или значими за Пловдив издания.

Общинска политика за подкрепа на занаятчийството и опазване на занаятите, като част от нематериалното културно наследство:

Община Пловдив, ОИ „Старинен Пловдив“ и ОП „Туризм“ подпомагат и стимулират развитието на занаятчийството, като осигуряват условия и финансово подпомагане за организиране ежегоден Панаир на занаятите по проект на РЗК-Пловдив, стартирал през 2012 г. Предоставени за стопанисване и създаване на занаятчийски работилници са и две къщи Старинен Пловдив.

Общинска политика за повишаване образователното ниво на подрастващите в областта на културата и изкуствата.

Образователен проект „Академия за изкуства“

Съорганизатори **Община Пловдив, отдел “Култура” и Сдружение „Сдружени пловдивски творци“**

Проектът включва образователни лекции за младежи от 14 до 18 години по няколко направления в сферата на различни изкуства: „История и теория на киното“, „Идеи на ХХ век“, „Литература на ХХ век“, „Модерни методи на мислене“, „Модерна музика на ХХ век“, „Визуални изкуства на ХХ век“.

През 2012 г. за обучение са включени 158 ученици от 15 пловдивски училища. През 2013 г. академията се организира за втори път .

През 2012 г. общината реализира и проект „Подрастващи овладяват керамични техники и приобщават свои връстници в неравностойно положение да творят“. В проекта се реализира обучение в спецификата на работата с глина и керамичната техника на 140 деца от пловдивски училища, включително и двата дома за деца „Олга Скобелева“ и „Кн. Мария Луиза“⁵².

Актуални проекти за опазване и социализация на културното наследство, развитие на културата и културния туризъм.

В предходните части от този раздел са представени поредица проекти в реализация или планирани от активните субекти в културния живот и в областта на туризма, развиващи дейност на територията на община Пловдив. Следва да се посочи, че през последните години институциите и други заинтересовани страни са разработили и неспоменати тук проекти в разглежданите области, които не са получили одобрение за финансиране, но са с безспорна обществена значимост и представляват принос като опит и база за бъдещото планиране.

В следващите таблици са включени кратки данни за основните проекти на територията на общината, свързани с изпълнението на стратегическите и програмни документи, посочени в предходните точки от настоящото проучване. Обхванати са проекти, реализирани през последните години, такива в процес на реализация или очакващи одобрение. Не са включени данни за реализация на рутинни дейности по съответните програми, които са

⁵² Данните са от Годишен отчет (към 31.01.2013 г.) за изпълнение на програмата за управление на кмета на община Пловдив за срока на мандат 2011-2015 г.

представени в годишните отчети на отговорните общински структури. За краткост не са включени поименно и проектите, финансирани от Общинска фондация „Пловдив 2019“, които са представени подробно в Отчета за дейността ѝ през 2012 г.

РЕАЛИЗИРАНИ ПРОЕКТИ, СВЪРЗАНИ С ОПАЗВАНЕТО НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО И РАЗВИТИЕТО НА КУЛТУРНИЯ ТУРИЗЪМ ЗА ПЕРИОДА 2005-2013 Г.				
I.Проекти, реализирани от община Пловдив и ОИ „Старинен Пловдив“				
НАИМЕНОВАНИЕ	ОПИСАНИЕ	КРАЕН РЕЗУЛТАТ	ВОДЕЩА ОРГАНИЗАЦИЯ/ ПАРТНЬОРИ	ФИНАНСИРАНЕ
Кандидатско досие на обект Старинен Пловдив за включване в списъка на Световното културно наследство, 2005 г.	Мощабен труд представящ универсалната уникалност на Стария Пловдив с неговата историческа стратификация, в която съжителстват различни исторически пластове, както и като пространство на между-културен и мулти-етнически диалог.	Изготвено кандидатско досие, кандидатурата представена пред консултативния съвет на ИКОМОС; взето решение за нейното изтегляне и за нейното последващо повторно внасяне	Водеща организация на Министерство на Културата Партньори ИКОМОС България, ОИ „Старинен Пловдив	Министерство на Културата
„Културен туризъм в среда на културно многообразие“	Участие на шестима служители от ОИ „Старинен Пловдив“ в проект „Културен туризъм в среда на културно многообразие“ с ръководител доц. д-р Ирена Бокова 2004-06 ; 2005 г. – участие в семинар “Училище по туризъм” в Червия, Италия; 2006 – участие в семинар “Тренинг за културни оператори и развитие на музейни умения; „Културен туризъм в България”, Болоня, Италия,	Разработен проект за нов туристически продукт под заглавие „Православни обекти в Пловдивската епархия” с цел популяризиране на християнските ценности и културно-историческото наследство на Пловдивската Епархия. Обучени културни оператори по въпроси, касаещи културния туризъм и запознати с водещия италиански опит.	Университет Болоня и Форли и Нов български университет, ОИ Старинен Пловдив, РЕ М Пловдив, РИМ Русе и др.	Италианското Министерство на външните работи
Creative cities	Творческите индустрии в Пловдив – икономическа перспектива (2006) част от регионалния проект "Форум Обединено Кралство - Югоизточна Европа".	Изготвено изследване "Творческите индустрии в град Пловдив - икономически поглед", проведено от екип на Пловдивския университет с ръководител Иван Чалъков и поръчано от Британския Съвет в България. Самото изследване за пръв път дава конкретни цифри за "творческите индустрии" в България, макар и на примера на един отделен град. Обменен опит с британски специалисти	Британски Съвет, съвместно с партньори от Пловдив, сред които и представители на ОИ „Старинен Пловдив“	Британски Съвет
Проект Музикабилити (Musicability)	Проект, реализиран в сътрудничество с европейски партньори, който на основата на	Реализиран концерт, използващ звуци и традиции от регионите и вдъхновени от	Програма Култура на ЕС Провинция Потенца	Програма Култура на ЕС (2007 -2013),

	музикалното историческо наследство на страните участнички възроди традиционни музикални инструменти и реализира изпълнение на произведения, използвайки ги. ОИ „Старинен Пловдив” основа участието си на музикалния инструмент лира.	античността. Идентифицирани исторически традиции в сферата на музикалните инструменти и изработено копие на лирата на Орфей. Изработен филм	(Базиликата), Италия; провинция Енна (Сицилия), Италия; Градски съвет Палацо (Ломбардия), Италия; Градски съвет Бетера (Област Валенция), Испания.	реализиран 2008-2010, Финансиране за ОИ „Старинен Пловдив” – 12 000 евро
„Консервация на паметници на културата Старинен Пловдив” (<i>Conservation of monuments in the Ancient Plovdiv reserve, Plovdiv, Bulgaria</i>), UNESCO-реализиран 2005 – 2008		Консервация на три паметника, осигуряваща тяхното бъдещо ефективно използване - къщи Баятова и Бакалова и къща Клианти. Аварийни мерки по отношение на пет паметника - къща Недкович, къща Хиндлиян, къща Нишанян, къща Стамболян, къща Георгиади	Българо-японска работна група на Икомос ОИ „Старинен Пловдив”,	Участитето на UNESCO/ Японски попечителски фонд е 767,724 US \$.
Проект за изготвяне на нов бранд на Пловдив (<i>Branding Plovdiv</i>), 2006 - март 2007	С участието на двама изявени специалисти по брандинг от Великобритания. Проект, целящ разработването на силен бранд за град Пловдив, съставляващ обобщен маркетингов знак за града, целящ стимулирането на заетостта, инвестициите и увеличение на приходите от туризма.	Разработен проект за бранд и лого, същите не са въведени в практиката.	ОИ ”Старинен Пловдив”	British Council 10 000 лева
Проект за благоустрояване на Стария Пловдив (<i>Ancient Plovdiv enhancement project</i>),	Грантова програма на Посолството на Япония, – реализиран в частта си относно къща „Георгиади”, 2007	Финансирано е създаването на посетителски помещения в къща Георгиади и закупуване на оборудване	ИКОМОС, България ОИ”Старинен Пловдив”, РИМ Пловдив	Грантова програма на Посолството на Япония, 30 000 долара
Проект за създаване на галерия „Димитър Киров”, 2010 г.		Открита експозицията на Галерия „Димитър Киров”, но самият обект се нуждае от реставрация, която не е извършена през 2010 г.	ОИ”Старинен Пловдив”,	Община Пловдив
Трансгранични културни дейности, Турция, Гърция	Избор на петнадесетина занаятчии от градовете-партньори, които представят	Проведени десетдневки на занаятите в градовете участнички. В Пловдив –	Областна управа Одрин Република Турция,	Общините- участнички

и България. Занаяти от двете страни на границата – Българо-турски седмици на занаятите Пловдив, Одрин, 2010 г.	майсторството пред публиката в градовете-партньори.	Транснационален панаир на занаятите в стария град	Областна управа Одрин, Ведомство по Туризма, Одрин, Община Пловдив, ОИ „Старинен Пловдив“, Българско консулство Одрин, Турско консулство Пловдив, Гръцко консулство Пловдив, община Комотини, Гърция.	
Проект „Античен театър“ – Пловдив		За първи път от построяването им, основно ремонтирани са гримьорните, подменено е второто ниво на сцената, изградено бе сценично и художествено осветление.	Община Пловдив	НП” Красива България” 2012 г. мярка "Подобряване на градската среда" Обща стойност на обекта 222 222 лева
Градски дом на културата „Борис Христов”	<i>Конструктивна и архитектурна реконструкция; подмяна на инсталации; обзавеждане, в т.ч. сценична техника в сграда с РЗП 12000 кв.м.</i>	Изпълнени конструктивни, основни архитектурни работи. Монтирани вътрешни ел., В и К инсталации, отопление, вентилация и климатични инсталации, със съответните машини и съоръжения. Изпълнена външна облицовка на сградата, подмяна на дограма и покривни работи. Изпълнена сценична механизация, обзавеждане на зала с 520 места и анекси.	Община Пловдив	Обща стойност на обекта – 19.9 милиона лева
Опознаване и съхраняване на културно-историческите ценности в градина “Цар Симеон” на гр.Пловдив			Община Пловдив	Програма „Младешта в действие” Обща стойност 6045 лв.

II. Проекти, реализирани от Областна администрация – Пловдив в сферата на културното наследство и за развитие на културния туризъм*

НАИМЕНОВАНИЕ	ОПИСАНИЕ	КРЕН РЕЗУЛТАТ	ВОДЕЩА ОРГАНИЗАЦИЯ/ ПАРТНЬОРИ	ФИНАНСИРАНЕ
„Трансбалкански културен коридор “Гърция-България-Румъния” – споделено наследство и общо европейско бъдеще”.	Проведен е регионален форум: „Трансбалкански културен коридор “Гърция-България-Румъния” – споделено наследство и общо европейско бъдеще” (16-17 ноември 2007 г.); Представена е мултимедийната изложба “Културни коридори и културно наследство на Югоизточна Европа”; Представен е приносът на България за изграждане на регионални туристически продукти по Трансбалканския културен коридор с примерите на Старинен Пловдив (Пловдив) и “Родопската Света гора” (община Асеновград), чрез опознавателна обиколка за участниците във Форума по част от съответните маршрути	Утвърден е положителният образ на България като пълноправен член на ЕС, чрез популяризиране водещия принос на страната за развитие концепцията на културните коридори в Югоизточна Европа. Приет е заключителен документ с насоки за сътрудничество и стартиране на общи действия на регионалните и местните власти за изграждане на координирани регионални продукти по Трансбалканския културен коридор.	Областна администрация – Пловдив	Проектът е финансиран по Международния план за 2007 година на Комуникационната стратегия на МнВР. <i>Бюджет на проекта:</i> 19 412.00 лв
„С младостта на древна Тракия”		Участие на представителна девическа хорова формация „Евмолпея” от Пловдив на европейски младежки културни форуми от 17 до 25 септември”, финансиран по Комуникационната стратегия на МнВР, изготвени тематична брошура и филм, популяризиращи културно-исторческото наследство на Пловдив и Пловдивска област, представени на X ^{ти} Европейски младежки музикален фестивал в Пасау, на Европейската среща на музиката „Улм – 2007”, Германия, а		

		също така и на съпътстващи концертни прояви и презентации на България и на Пловдивска област в Клагенфурт – Австрия, Жрече – Словения, и Кула – Сърбия		
Къща на „Никола Недкович“- Старинен Пловдив	Аварийно консервационно-реставрационни работи - I етап”, 2009 г За изпълнение на предвидените дейности по проекта е приложен съвременен методи за укрепване на земната основа чрез технология за плочно инжектиране на пилоти.	Реализиран първи етап от мащабна програма за спиране процесите на деструкция и спасяване на възрожденската къща – национална НКЦ.	Областна администрация- Пловдив	НП ”КРАСИВА БЪЛГАРИЯ” Бюджет на проекта: 296 746 лв.
Проект „Античен театър” – Пловдив	Извършване на архитектурно-строителни и консервационно-реставрационни работи на подобект „Северен подход”; частичен ремонт на части от сцената	Извършено укрепване и консервация на оригиналния каменен свод на Северния подход; изграждане на осветление на Северния подход; надзиждане на подпорен зид; изграждане на санитарни възли части АС, водопровод, канализация, ел.инсталация; извършен частичен ремонт на части от сцената, чрез подмяна на силно компрометирано дървено дюшеме.	Областна администрация- Пловдив	НП” Красива България” 2011 г. мярка „Подобряване на градската среда” Общата стойност – 190 052 лв.; 50% съфинансиране от бюджета на Областна администрация Пловдив
BG 0041 „Античният стадион на Филипопол – опазване, рехабилитация и градско обновяване”, 2009- 2012г		Реализирано проучване, консервация и рехабилитация и социализация на северната част на Римския стадион.	Бенефициент по проекта е Областната администрация – Пловдив, в партньорство с община Пловдив, Асоциацията за културен туризъм и Норвежкия директорат за културно наследство.	Реализиран с подкрепата на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство. Обектът се финансира по приоритетна ос 4

				„Опазване на европейското културно наследство“.
--	--	--	--	---

*Данните са предоставени от ОИ „Старинен Пловдив“

III. Проекти, реализирани на територията на общината от други бенефициенти с финансиране от структурираните фондове на ЕС		
Бенефициент	Наименование на проекта	Обща стойност
ПУ"Паисий Хилендарски"	Студенти по пътя на книгата. Практически курс по книгоиздаване	99 091
Средно общообразователно училище "Симон Боливар"	Година на изкуствата в СОУ "Симон Боливар"	25 554,69
Частна профилирана гимназия с чуждоезиково обучение при ЕТ "Стоянстрой"/ - Пловдив	Обединени от изкуството за свят без граници и различия	42 700,00
Министерство на културата	Модернизация на сградата на Националното училище за музикално и танцово изкуство „Добрин Петков“ - Пловдив	726 613

IV. ПРОЕКТИ, КОИТО СЕ РЕАЛИЗИРАТ ПРЕЗ 2013 ИЛИ СЕ ОЧАКВА ОДОБРЕНИЕ				
НАИМЕНОВАНИЕ	ОПИСАНИЕ	ВОДЕЩА ОРГАНИЗАЦИЯ/ КАНДИДАТ	ФИНАНСИРАНЕ	БЕЛЕЖКИ
Къща „Клианти“	Етап от изпълнението на проект, стартирал през 2007 г. със средства от Японския попечителски фонд към ЮНЕСКО. Етапът включва възстановяване на дървени тавани, дървено стълбище, довършване на инсталации, благоустрояване на двора и др.	Община Пловдив	НП” Красива България” 2013 г. Обща стойност на обекта: 299 506 лв., в т.ч. 99 975 лв. финансиране от МТСП и 199 531 лв. съфинансиране от кандидата; стойност за СМР 269 555 лв., за обучение - 14 976 лв. и за управление -14 975 лв.	Сключен договор Предстои реализация на проекта до края на 2013
Малка базилика на Филипопол, Пловдив	Цялостна консервация, реставрация и експониране на археологическия комплекс "Крепостна стена с кула и раннохристиянска базилика" В процес на изпълнение: Идеята на		Проектът се осъществява с подкрепата на фондация "Америка за България". По договор 750 000 лв. са от американската фондация, а по 150 000 лв. за втория етап на изпълнение - от Министерство на	Откриване: м. септември 2013 г.

	проекта е да се създаде работещ модел за социализация на ценен археологически обект в съвременната градска среда. Дейности: Експониране на мозайките. Изграждане на Покривна сграда, Осигуряване на транспортна достъпност на обекта.		културата и Община Пловдив	
Консервация и реставрация на стенописите и на художествената украса на къща „Хиндлиян“		ОИ”Старинен Пловдив”,	Внесен пред Посланически фонд, посолство на САЩ, София Финансиране търсено - \$ 51,560	очаква се одобрение
Младежка работилница „Виж не ВИЖдания Стар град“, финансиран по програма „Пловдив за младите“ към Община Пловдив	Дейности: Тридесет участници на възраст от 19 до 30 години ще могат да изразят своя „не-ВИЖдан“ до сега поглед към Стария град. В рамките на проекта се реализира етноложко проучване на „живота“ на две от къщите в „Старинен Пловдив“- къщи „Хиндлиян“ и „Недкович“; организира се конференция за широк кръг публика, специалисти и желаещи да се включат в Младежката работилница (юли 2013 г.), уъркшоп с участниците (август) и артистични изяви през месец септември.	Проектът се реализира от Асоциация за култура, етнология и антропология „Медиатор“ с подкрепата на Общински институт „Старинен Пловдив“ и Център за антропологични и етносоциологически изследвания към ПУ „Паисий Хилендарски“.	Община Пловдив	Проектът е продължение на успешното взаимодействие между ПУ и ОИ “Старинен Пловдив“ и чрез него се доразвива и гарантира устойчивостта на създадената през 2012. Срок на изпълнение: 17.06.-15.10.2013 г
Проект: „По пътищата на цивилизацията“	Проектът цели да подкрепи и увеличи интереса към конкурентноспособни туристически атракции на територията на общините Пловдив – Асеновград – Родопи. Предвижда се разработването на два туристически пакета: ViaDiagonalis през вековете. Общ маршрут, проследяваш културно-	Община Пловдив	Оперативна програма „Регионално Развитие“ , схема BG161PO001/3.2-02/2011 „Подкрепа за развитие на регионалния туристически продукт и маркетинг на дестинациите“, операция Обща стойност на проекта: 470 744,00 лв.	Срок на изпълнение: 13.08.2012 – 13.02.2014

	историческото развитие на района и представящ най-интересните и посещавани туристически забележителности в трите общини; Манастирски тур. Маршрут за поклоннически туризъм, включващ Родопската „Света гора“ и църкви от Пловдив			
Проект „Ранновизантийски керамичен комплекс“	Основната цел на проекта е защита на две късноантични пещи за строителна керамика в градската градина, които са в процес на тотално унищожаване от природните стихии. Пещите са открити преди повече от четвърт век и са оставени без покритие. Не е изпълняване и текуща поддръжка.	Шуменски Университет. Община Пловдив е партньор по проекта.	Фондация „Америка за България“. Обща стойност на проекта: 46519,00 щ. долара.	Проектът е одобрен да финансиране.
Планови археологически разкопки в Пловдив	Археологическо проучване на обекти Одеон и Западна порта на Форумата	Община Пловдив, РАМ-Пловдив	Община Пловдив	Срок на изпълнение: сезони 2013 и 2014 г.
Подробен устройствен план (ПУП-ПРЗ) на Централна градска част	Територията, предвидена за планиране, включва част от най-значимите единични и групови НКЦ в Пловдив. Изработва се по реда и условията на ЗУТ и ЗКН. Предвижда се изработване на специфични правила и нормативи.	Община Пловдив/ Проектантски екипи	Община Пловдив	В ход е процедура по ЗОП за избор на изпълнител

ПРОЕКТИРАНЕ, СМР И КРР НА ОБЕКТИ В СТАРИЯ ГРАД ПРЕЗ 2013 СЪС СРЕДСТВА ОТ ОБЩИНСКИЯ БЮДЖЕТ

Изпълнение СМР И КРР

- 1.Пренареждане на калдъръм
- 2.КРР и СМР на 13 обекта на територията на Стария град
- 3.Подмяна на уличното осветление
- 4.Изграждане на художественото осветление - Хисар Капия, храм „Св.Константин и Елена“

Проектиране на обекти на културното наследство

1. Втори етап на обект Римски стадион
2. ППР на Античен театър

1.6. ОБОБЩЕНИ ИЗВОДИ ЗА СЪСТОЯНИЕТО И ТЕНДЕНЦИИТЕ; ПРОБЛЕМИ И ПОТРЕБНОСТИ

Позитивни /Силни страни/

- Опазването и социализацията на културното наследство, развитието на културата и културния туризъм са сред трайните приоритети в общинската политика.
- Формирането и реализацията на общинската политика се основават на нормативно регламентираните стратегически, програмни и планови документи, както и общински нормативни документи с действаща система за наблюдение и отчетност по изпълнението.
- Общинската политика включва визия за развитие на дейностите и взаимодействията /сътрудничеството/ на надобщинско ниво - решение на ОбС за участие на Община Пловдив в учредяването на Асоциация на общини със селища и територии на културно-историческо наследство на територията на Република България; намерение за развитие на туристически район с център/хъб/ гр. Пловдив, заложено в общински програмни документи, разработване на проект за надобщински /вкл. наднационален/ културен маршрут, междуобщинско /вкл. международно/ сътрудничество при формирането на културния календар и др.
- Община Пловдив определя кандидатурата за Европейска столица на културата през 2019 г. като приоритет в своята политиката през следващия планов период.
- Община Пловдив е бенефициент или партнираща страна при изпълнението на множество проекти в разглежданите области.
- Община Пловдив провежда последователна политика за поддържане на широка обществена основа на културния живот чрез финансово подпомагане на самодейността и разнообразните образователни форми, както и за признание и стимулиране на творческите постижения, чрез ежегодно присъждане на наградата Пловдив.
- Богат и разнообразен общински културен календар, с множество утвърдени прояви и постоянно обогатяване. Значителна част от проявите включват национално и чуждестранно участие.
- Акцентиране върху културен продукт, съответстващ на специфичната атмосфера и дадености /обектите в Стария град, хълмовете/ и респектиращ местните етно-културни традиции – условие за конкурентоспособност спрямо други културни центрове в България и съседните страни.
- Преобладаващо високо качество на художествения продукт, с обществено и професионално признание, вкл. присъдени награди.
- Активно участие и значим принос на гражданското общество – юридически и физически лица, в културния живот на общината.
- Работещи механизми за ефикасно партньорство между публичния и частния сектори при реализацията на проявите от културния календар.
- Публични и частни проекти за обогатяване инфраструктурата на културата, реализирани в рамките на плановия период, /като Общински културен дом „Борис Христов“, адаптациите на Одеона, на Античния стадион /със сцена/, на баня „Старинна“, „Конюшните на царя“ със сцена; подобряване на условията в Античния театър, завършване камерната зала на Драматичния театър; културен център „Тракарт“ с експозиции и сцена, нови постоянни галерии /Г. Божилов, Д. Киров, Енчо Пиронков/; частни експозиционни площи; нови кинозалони с модерна техника и др./
- На територията на община Пловдив осъществяват своята дейност широк набор от културни организации и органи и организации за закрила на културата по смисъла на Закона за закрила и развитие на културата, конституирани по реда на този закон, на Закона за народните читалища, на Закона за юридическите лица с нестопанска цел, на Търговския закон, на Закона за туризма и др.
- Културните организации и органите и организациите за закрила на културата инициират и реализират съществен дял от дейностите, съставляващи културния живот в общината, както и тези в областите на опазването и социализацията на културното

наследство и на културния туризъм и партнират на общинското ръководство при осъществяване на неговата политика в тези области.

- Наличие на значимо в качествен и количествен аспект материално и нематериално наследство от различни епохи и култури, със сравнително висока степен на проученост.
- Синтез между антропогенната и природната среди – специфичен културен ландшафт, носител на градската идентичност.
- Териториално съвпадение на недвижимото наследство със съвременния градски център – условие за пълноценно интегриране на историческите структури в съвременната среда и функции.
- Развита музейна мрежа, с компетентни сътрудници и активност при изпълнението на научно-изследователски, консервационни, експозиционни, популяризаторски и образователни дейности.
- Приоритетни позиции на опазването на материалното и нематериално наследство и съвременна реализация на потенциалите му в програмни и планови документи за социално икономическо и устройствено развитие на общината.
- Многогодишен опит в политиките в сферата на опазването; партньорство между държавни и общински структури; успешно реализирани проекти.
- Наличие на специализирана общинска структура с правомощия и отговорности за реализация на общински политики в сферата на опазването, съвременното използване и популяризацията на наследството.
- Създадена общинска нормативна уредба, касаеща опазването на наследство в риск.
- Регулярно провеждане на мониторинг на състоянието на НКЦ по инициатива на и/или с участието на общината, респ. ОИ „Старинен Пловдив“.
- Обществен интерес и признание на значимостта и потенциала на наследството; наличие на активни и креативни граждански структури и частни инвестиционни инициативи в областта на опазването и популяризацията.
- Наличие на атрактивни природни и антропогенни туристически ресурси и туристически атракции в границите на общината, както и в регионален обхват.
- Идентичност, духовна и творческа атмосфера на града; съхранени етно-културни традиции.
- Съществуващи традиции в развитието на културен и други видове алтернативен туризъм.
- Богат културен календар, включващ фестивали с разнообразна жанрова и тематична насоченост; атрактивна инфраструктура / обстановка на културните прояви.
- Включване развитието на културния туризъм сред приоритетите в общинската политика, респ. общинските стратегически, програмни и планови документи.
- Създаване на специализирана структура ОП „Туризъм“ и на туристически информационни центрове. Авторитетен експертно-консултативен орган: Консултативен съвет по туризъм към община Пловдив. Дейности на общински институт „Старинен Пловдив“ в областта на туристическото обслужване.
- Добре развит и активен неправителствен сектор в сферата на туризма – Асоциация на екскурзоводите в България – клон Пловдив, Съвет по туризъм – Пловдив, Тракийски туристически район, Регионална лозаро-винарска камара, Регионална занаятчийска камара.
- Положителна нагласа от страна на местния туристически бранш по отношение културното наследство и фестивалните събития като ресурс на туризма; инициране и/или финансово и организационно подпомагане на културни събития с туристическа насоченост, както и на дейности по опазването и адаптацията на културни ценности за нови функции.

Негативни / Слаби страни/

- Част от стратегическите, програмни и планови документи не отговарят на актуалните потребности и са с ограничена приложимост. Основни документи са с изтичащ срок на действие.
- Важни за общината мерки и проекти, включени в споменатите общински документи, не са реализирани. Част от разработените проекти не са одобрени за финансиране. Много от разработените проекти нямат практическо приложение.
- Констатира се известен недостиг на капацитет за изпълнението на общинските правомощия и задължения в разглежданите области, както и дублиране на отговорности на съответните структури в общинската администрация, както е показано в предходните анализи.
- Недостигът на общински финансов ресурс продължава да ограничава пълноценната реализация на общинската политика в разглежданите области.
- Все още не са разработени ефикасни практики в публично-частното партньорство.
- Изпълнението на политиката за опазване и реализация на недвижимото културно наследство като ресурс на туризма се затруднява по отношение някои ключови археологически обекти - собственост на държавата, поради липса на право на управление от страна на общината
- Липса на система за регулярно и ефективно експертно-консултативно включване на организациите при формирането на общинската културна политика.
- Липса на система за регулярно и ефективно обществено включване при формирането и реализацията на политики, отнасящи се за опазването и ползването на територии и обекти на наследството.
- Недостатъчно развита инфраструктура, необходима за реализация на дейностите на организациите.
- Липса на съвременен стратегически и програмен документ в областта на опазването, определящ приоритети и мерки в краткосрочна, средносрочна и дългосрочна перспектива за интегрираната консервация, съвременното използване и популяризацията на НКН в пълния му обхват.
- Териториален дисбаланс на дейностите по опазването – публична инициатива.
- Значителен брой от обектите на наследството са в лошо или аварийно физическо състояние. Ограничени възможности за експедитивно изпълнение на предписанията от мониторинга, особено по отношение НКЦ – частна собственост.
- Материалната база на музеите и ГХГ не удовлетворява потребностите – недостиг на експозиционни площи и фондохранилища, влошено физическо състояние на сградите, морално и физически остаряло оборудване.
- Недостатъчна обезпеченост и непълноценно ползване на съвременни технологии и техника при опазването, представянето и популяризацията на движимите ценности.
- Хроничен недостиг на финансов ресурс за реализация и развитие дейността на музеите и галериите, за попълване на фондовете, за изработване и издаване на материали за популяризация и сувенири, както и за поддържане, обновяване и модернизиране на експозициите и материалната база.
- Недостатъчен капацитет за изпълнение на част от дейностите – липса на структура и подготвени кадри за текущи и аварийни КРР, недостиг на експерти-консултанти, екскурзоводи и др.
- Липса на механизми за стимулиране и подпомагане на собствениците на НКЦ за изпълнение предписанията по опазването.
- Липса на инвестиционен интерес за регенерация и адаптация на емблематични за града обекти – тютюневите складове (частна собственост).
- Неразвити механизми за публично-частно партньорство в сферата на опазването и социализацията

- Затруднения при опазването и социализацията на археологически ценности по общинска и частна инициатива, предизвикани от държавната собственост върху тях.
- Затруднения при опазването и социализацията на други НКЦ – държавна собственост и смесена собственост.
- Чести актове на вандализъм по отношение НКЦ и тяхната среда.
- Перспективи и възможности
- Привеждане на статута и режимите за опазване на груповите и единични НКЦ в съответствие с актуалното специално законодателство.
- Формиране и реализиране на общинска политика за интегрирана консервация на база съвременен стратегически документ: План за опазване и управление (ПОУ) на Историческа зона "Филипопол-Тримонциум-Пловдив" (в съответствие с разпоредбата на чл. 78 от ЗКН), с краткосрочни, средносрочни и дългосрочни програми за прилагане.
- Увеличаване на административния капацитет, във връзка с изпълнението на общинските правомощия и задължения по ЗКН на цялата общинска територия.
- Създаване на общински фонд за финансиране на различни дейности в областта на културата и наследството, вкл. механизми за подпомагане и стимулиране на собствениците на НКЦ.
- Своевременно и стриктно изпълнение на предписанията на мониторинговите мисии, отнасящи се за аварийните специализирани намеси и текущото поддържане на НКЦ и тяхната среда, вкл. чрез прилагане на законови механизми за принудително изпълнение.
- Изпълнение на консервационно-реставрационните работи (КРР), експониране, благоустройствени работи, обществено озеленяване и обзавеждане на градски територии и обекти със статут на НКЦ, в съответствие с ПОУ и програмите към него.
- Провеждане на редовни археологически теренни проучвания по програма, определена в ПОУ, за по-обхватно разкриване, проучване и експониране на място на археологическите структури.
- Реализация на проекти за експониране, респ. рехабилитация и реанимация на експонирани археологически обекти, като елементи на средата и като обекти на посещение.
- Гарантиране на устойчивост, чрез извършване на специализираните дейности по опазването, адаптацията и социализацията в съответствие със съвременните професионални критерии и методически изисквания по отношение намесата в оригинала и опазването на автентичността.
- Въвеждане на съвременни инструменти за управление и обслужване в сферата на опазването, социализацията и популяризацията на наследството, чрез въвеждане на модерни информационни технологии и продукти в дейността на отговорните общински структури, музеите, библиотеките и др.
- Въвеждане на съвременни системи за постоянен видеоконтрол и сигнализация в Старинен Пловдив, в археологически обекти и др., с оглед превенция от посегателства и вандализъм.
- Подобряване, разширяване и модернизиране на материалната база на музеите и обектите с постоянни експозиции – сгради, експозиционни площи и оборудване, като условие за опазване и експониране на ценностите в съответствие със съвременните критерии, включително изграждане на системи за климатизация, пожароизвестяване, видеонаблюдение, както и за осигуряване на достъпна среда. /вкл. изграждане на нови експозиционни площи з Подземен музей на Филипопол; подземни пространства в Стария град за експозиции и хранилища и др./
- Безвъзмездно предоставяне от страна на държавата на община Пловдив право на управление на археологически ценности и неизползвани сгради в „Старинен Пловдив“.

- Разработване и прилагане на ефикасни форми на ПЧП за реализация на проекти в разглежданата област.
- Предоставяне на експертна методическа помощ на собственици и проектанți във връзка с формиране на инвестиционни инициативи, разработване и процедуране на инвестиционни проекти и/или изпълнение на предписания, отнасящи се за ЕНКЦ или за други обекти в границите на ГНКЦ, чрез създаване на специализирано общинско звено и привличане на външни експерти.
- Осигуряване на постоянното поддържане на НКЦ и професионално изпълнение на аварийни консервационно-реставрационни работи, чрез създаване на общинско специализирано звено за КРР.
- Осигуряване на изпълнителски кадри за нуждите на консервацията и реставрацията, чрез организиране или подпомагане на образователни форми за допълнителна квалификация.
- Повишаване информираността и афинитета на населението и на децата към пловдивското наследство и неговото опазване, чрез организиране или подпомагане на образователни или популяризаторски форми.

Перспективи и възможности

- Включване сред приоритетите на Общинския план за развитие 2014-2020 на опазването и социализацията на наследството, развитието на културата и на културния туризъм.
- Изработване и приемане на секторни стратегически и програмни документи за периода 2014-2020 г., в т.ч. Стратегия за развитие на културата с програма за прилагане и Програма за развитие на туризма по чл. 11 от Закона за туризма, с раздели, отнасящи се за усъвършенстване на управлението в съответния сектор.
- Изработване и приемане на План за опазване и управление на Историческа зона "Филипопол-Тримонциум-Пловдив" с програми за прилагането му, в съответствие с чл. 78 от Закона за културното наследство и подзаконовата нормативна уредба.
- Доизграждане и модернизация на инфраструктурата на културата в община Пловдив чрез рехабилитация и обновяване на съществуваща и изграждане на нова база, в т.ч. полифункционална зала, пригодна за културни, спортни и конгресни прояви. Осигуряване на устройствена планова основа /в т.ч. на нивото на общия и подробните устройствени планове/, за доизграждане нова инфраструктура. Създаване на условия за активно и широко обществено ползване на съществуваща ведомствена инфраструктура, предназначена за дейности в сферата на културата и изкуствата.
- Създаване на общински фонд "Култура" и приемане на правилник за неговата работа, съгласно чл. 36 от Закона за закрила и развитие на културата.
- Придобиване право на управление на археологически обекти и на управление или собственост други обекти на наследството – държавна собственост, с оглед тяхното пълноценно опазване и съвременно ползване за постигане целите на общинската политика; придобиване на права на собственост или ползване на подходяща ведомствена инфраструктура за развитие на културни дейности.
- Изпълнение на ключови обекти и дейности в разглежданите области, чрез разработване на избираеми проекти за финансиране по оперативните програми /от европейските структурни фондове/ и други донорски програми; реализиране проекти в условията на публично-частно партньорство.
- Успех на кандидатурата за Европейска столица на културата, чрез разработване на конкурентни програми и мобилизиране на администрацията и гражданското общество в изпълнението.
- Недостиг на модерна инфраструктура на културата, която по функционалност и капацитет да осигури създаването на качествен продукт и обслужване, както и да допринесе за преодоляване на „сезонността“ на част от проявите, представляващи масов интерес.
- Непълноценно използване на общинската инфраструктура, както и на ведомствена база за реализация на сценични прояви, експозиции, хепънинги и др., вкл. за

осигуряване на условия за пълноценна работа на културни институти с принос към общинския културен календар /напр. Държавна опера Пловдив/.

- Слаби страни на фестивалните и други културни събития от културния календар: сезонност; недостатъчна реклама на национално и наднационално ниво; незадоволителна атрактивност на част от събитията, сравнително скромно международно участие; не се води статистика на посещаемостта.
- Допускане на промени при разполагането във времето на традиционни културни прояви, което създава затруднения за тяхното международно промотиране сред европейските културни събития, съответно за пълноценната им реализация като част от туристическия продукт.
- Обогатяване на културния календар с нови събития с наднационален адрес, във връзка с кандидатурата на Пловдив за европейска столица на културата през 2019 г.
- Допълване на набора от дейности и прояви в областта на културата, чрез създаване на нов общински културен институт със собствена продукция – Културен дом „Борис Христов“, и по-активно включване на неговата база.
- Доизграждане на инфраструктурата на културата, чрез
  - създаване на условия за пълноценно ползване на съществуващата общинска база (напр. шумозащитен екран на Одеона и усвояване на пространствата под него);
  - придобиване на права на собственост и/или договорни отношения за ползване на ведомствена база (напр. бившия Дом на културата на транспортния работник, зала на ДНА);
  - изграждане на нова общинска база (покрита полифункционална зала), както и такава в партньорство с частни инвеститори и собственици (напр. регенерация и адаптация на бивши тютюневи складове за културен център).
- Създаване на специализиран общински фонд „Култура“ и механизми за финансово подпомагане на частни проекти и инициативи, допълващи културния живот на Пловдив в съответствие с приоритетите в общинската културна политика.
- Неизпълнение на част от мерките, предвидени в стратегическите и програмни документи.
- Недостатъчно добра координация и единомислие между отделните субекти; частично дублиране на дейностите на ОП „Туризъм“, ОИ „Старинен Пловдив“ и ТИЦ към ОП „Туризъм“.
- Липса на единна система за обективно преброяване на посещенията в обектите на културния туризъм. Недостатъчен анализ на туристопотока за културен туризъм в Пловдив.
- Липса на единна рекламна стратегия. Неразработен туристически бранд. Неактивно и неадекватно представяне на културния продукт на града в Интернет.
- Недостатъчно средства за реклама на дестинацията.
- Сезонност на посещенията.
- Неразработени туристически пакети на местно и регионално ниво
- Липса на интерес от страна на туроператорите към организирани посещения на Пловдив с продължителност повече от два дни.
- Недостатъчно активно отношение към ПР кампаниите в България и по света, към рекламата и информацията от страна на частните организации, пряко инициращи фестивални събития, както и от страна на заинтересования туристически бранш.
- Слаби страни на фестивалните събития като туристическа атракция: недостатъчна реклама чрез собствени средства и канали; не се води статистика на посещенията; незадоволителна атрактивност на част от събитията; сравнително скромно международно участие; недостатъчна продължителност на събитията като дни; не са

фиксирано дългосрочно в културния календар. Недостатъчно развита съвременна инфраструктура, необходима за реализация на събитията от културния календар.

- Непълноценно разработена мрежа тематични туристически маршрути на градско и регионално ниво. Недостатъчно обозначение на туристическите обекти и културните маршрути.
- Ниско ниво на социализация и неудовлетворително поддържане на обектите на природното наследство, на първо място поречието на р. Марица и хълмовете и прилежащата им инфраструктура.
- Неудовлетворително състояние на средата на основни обекти на туристическо посещение.
- Липса на подходящо устроени „приемни зони“, с необходимото информационно и друго туристическо обслужване, места за паркиране и др. Липса на места за кратка почивка и освежаване на възлови туристически места, особено в Стария град – пейки, чешми, тоалетни.
- Липса на разнообразни туристически атракции (извън обектите на природното и културно наследство и културните събития), обогатяващи туристическия продукт.
- Създаване на Организация за управление на туристически район и изпълнение на дейностите по чл. 18, ал. 1 от Закона за туризма, с оглед развитието на културния туризъм в региона с център /хъб/ гр. Пловдив. Активно участие в разработването и прилагането на маркетингова стратегия на туристическия район в съответствие с националната маркетингова стратегия.
- Приемане на общинска програма за развитие на туризма в съответствие с приоритетите на областната стратегия и маркетинговата стратегия на туристическия район и съгласно разпоредбите на чл. 11 от Закона за туризма.
- Успешно брендиране на дестинация Пловдив и активно маркетингане на туристическия ѝ потенциал. В тази връзка: повишаване подготовката на служители от различни институции, работещи с туристи – гари, автогари, полиция, община и др., чрез организиране на специализирани обучителни тренинги.
- Усъвършенстване администрирането на дейността на общинско ниво, с оглед избягване дублирането на функции. Регистриране на ОП „Туризъм“ като туроператор за реализиране на различни туристически пакети с регионален потенциал и предоставяне на подходяща общинска собственост за управление.
- Създаване на туристически информационни центрове със специализирани услуги при подстъпите към Старинен Пловдив и при ЖП и автогарите.
- Създаване на структура „Туристическа полиция“ на територията на Пловдив, както и въвеждане на глоба за нелицензирани екскурзоводи.
- Обогатяване на предлагания туристически продукт чрез пълноценно включване на ресурсите, вкл. не социализирани досега обекти на културното наследство, обекти на природното наследство, съвременни туристически атракции и съответно развитие на основните и допълнителни туристически услуги.
- Изграждане на мрежа от тематични културни туристически маршрути на градско и регионално ниво и съвместно организиране и предлагане на допълнителни туристически услуги, съобразно специфичните ресурси в съседните общини. Сегментирана на туристическия продукт и формиране на нови туристически маршрути – за деца, семейства с деца и младежи; пакети, базирани на програмите на местата за развлечения (напр. „маршрут за комуникации и идеи“).
- Създаване или доразвитие на нишови туристически продукти и събития в областта на културния туризъм: Пловдив@ViaDiagonalis,, „Пловдив по римските пътища“, „Младежка сцена Одеон“, „Нощният Пловдив“, „Кулинарен тур“, „Археологически тур“, „Ретро тур“, музикални фестивали, турове във възрожденските къщи в Стария град и др.

- Разработване и реализиране на анимационна програма към туристическата обиколка на Пловдив. Активно промотиране на обиколката чрез подходящи рекламни кампании, с оглед включването ѝ в пакетите на български и чужди туроператори. Създаване и реализиране на анимационни продукти, съпътстващи фестивалните прояви и създаващи атрактивност около археологическите обекти – възстановки на събития, етюди от различни епохи, модни дефилета, дефилета на бит и обичаи и др.
- Създаване или доразвитие на допълнителни туристически атракции, напр. възстановяване на атракция "Пеещите фонтани", заедно с реконструкция на средата около тях, както и организиране на мултимедиен спектакъл със звук и светлини.
- Изграждане на единна съвременна система от елементи за туристическа информация и градска ориентация, обхващаща всички обекти и публични пространства в града, представляващи туристически интерес. Въвеждане правила за дизайна на всички елементи на визуалната комуникация, задължителни и за частните собственици и инвеститори, като се осигурят механизми да облекчаване на прилагането им.
- Подобряване на условията за широк достъп до обектите на наследството и в частност – археологическите обекти и за получаване на място на популярна и специализирана информация в различни формати.
- Създаване на условия за по-качествена туристическа услуга и комфорт, чрез благоустрояване и обзавеждане на места за кратък престой и почивка в частите от града със засилено туристическо посещение.
- Разработване на инициативи в областта на публично-частните партньорства за привличане на инвеститори в туризма.
- Обособяване и маркиране на открити площи на възлови места в града, където да се представят целогодишно улични атракции.
- Въвеждане на система от облекчения и стимули за развитие на услуги и атракции с туристическа насоченост в Старинен Пловдив и други места на туристическо посещение, в т.ч. улични атракции, при съблюдаване спецификата на мястото и изискванията за опазване на автентичността.
- Осигуряване на финансовата подкрепа чрез постъпките от страна на общината за кандидатстване в културни проекти, касаещи културния туризъм.
- Планиране и реализиране на целенасочени ПР кампании и засилване на рекламата за популяризиране на фестивалните събития в града – презентации по време на престижни туристически форуми, привличане на известни ПР специалисти и публични личности, прожектиране на имиджови филми по релевантни канали, производство и разпространение на заинтригуващи рекламни традиционни и електронни материали.
- Изграждане на голяма градска полифункционална зала, подходяща за организиране на конгреси, състезания и концерти.
- Производство и търговия на сувенири с акцент върху автентични за града символи, които да се предлагат на пазара, особено активно по време на фестивални събития.
- Създаване на Обществен съвет за закрила на културното наследство като съвещателен орган към общината, по смисъла на чл. 17, ал. 1, т. 2 от Закона за културното наследство.
- Създаване на обществено-експертни съвети и/или комисии в съответствие с разпоредбите на чл. 18, ал. 3, 4 и 5 от Закона за закрила и развитие на културата.
- Конституиране на нов общински културен институт – Общински дом на културата „Борис Христов“
- Допълване с нови обекти на инфраструктурата, необходима за дейността на културните институти, вкл. чрез адаптиране на неизползвани пространства в общински обекти в Старинен Пловдив, придобиване на права на собственост или ползване на ведомствена база и др.

Рискове /Заплахи/

- Неосигуряване на обществена подкрепа при формирането и реализацията на политиките.
- Неосигуряване на навременен и ефективен контрол по изпълнението на стратегическите, програмни и планови документи.
- Неефективно използване на възможностите за привличане на финансиране от различни източници и на финансовите инструменти.
- Липса на съдействие от страна на държавните институции и ведомства във връзка с изпълнението на конкретни проекти и дейности.
- Неосигуряване на административен и експертен капацитет за нуждите на изпълнението
- Заплахите по отношение на запазването и социализацията на движимото културно наследство са свързани с липсата на достатъчно средства за ремонт и реставрация на сградите, средства за оборудването на фондохранилищата със задължителната по закон вентилационна и климатична техника и оборудване за фондохранилища и липсата на средства за реализация на културните проекти на музея.
- Неосигуряване на необходимите публични средства за култура, информационни дейности и реклама.
- Известност и промотиране на държавно ниво на България като дестинация само за морски и ски туризъм.
- Силни кампании на конкурентни дестинации, като Хърватска, Македония, Турция и Испания.
- Липса на активност за реализиране на публично-частни партньорства във формирането и промотирането на туристическия продукт.
- Липса на партньорство от страна на съседни общини за създаване на общ туристически продукт.
- Спад на интереса от вътрешни туристи, поради спадане имиджа на града като туристическа дестинация.
- Намаляване интереса към културни ценности и събития, поради неправилна интерпретация на атрактивността, водеща до „профанизация“.
- Компрометиране на ценности и/или „профанизиране“ на градското наследство като цяло, в резултат от стремежа към повишаване на туристическата атрактивност и/или поради некомпетентна намеса.
- Предимствено публично инвестиране във вече утвърдени места/обекти на туристическо посещение и продължаващо пренебрегване на други елементи от историческите структури.
- Унищожаване на ценности в следствие трайно неполагане на грижи (обекти на вернакулярната архитектура, археологически обекти, тютюневи складове и др.).
- Липса на взаимодействие и партньорство с компетентните държавни органи.
- Недостиг на финансов ресурс за изпълнение дейностите по КРР. Липса на активни действия от страна на общината и други заинтересовани страни, респ. на качествени проекти за финансиране по оперативните програми, донорски програми и други източници.
- Ограничени възможности за опазване и социализиране на обекти държавна собственост, които не са предоставени за управление на общината.
- Недостиг на експертен персонал.
- Липса на качествени проекти, избираеми за финансиране по оперативните програми или други донорски програми.
- Липса на публичен финансов ресурс за реализация на общински проекти и/или за стимулиране или подпомагане на частни проекти

- Непостигане на договореност със собствениците - министерства, ведомства - за ползване на ведомствената база.
- Непостигане на договореност със собствениците – физически или юридически лица – за реализация на продукти в условия на партньорство.
- Липса на комуникация и партньорство между общинското ръководство и администрация, от една страна, и активните културни организации и други заинтересовани страни при формирането и реализацията на културната политика.
- Ограничаване на дейността и продукцията на културни организации поради недостатъчна или неподходяща материална база и финансиране.

ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ

- **Европейска комисия.** *ЕВРОПА 2020: Стратегия за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж*, 2010
- **Европейска комисия,** *Индикатори за устойчиво развитие*, 2013, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/sdi/indicators>
- **Програма за развитие на ООН,** *Индикатори за човешко развитие*, 2013
- **Министерство на регионалното развитие и благоустройството,** *Методически насоки за разработването на Националната стратегия за регионално развитие на република България (2012-2022), регионални планове за развитие от ниво 2 (2014-2020), Областни стратегии за развитие (2014-2020) и Общински планове развитие (2014-2020)*, София, септември 2011
- **Министерство на регионалното развитие и благоустройството,** *Национална концепция за пространствено развитие на Република България, 2013-2025*, 2012
- **Министерство на регионалното развитие и благоустройството,** *Национална стратегия за регионално развитие на Република България, 2012-2022*, 2012
- **Министерство на регионалното развитие и благоустройството,** *Регионалният план за развитие на Южен централен район 2014-2020*
- **Министерство на здравеопазването,** *Регионална здравна инспекция – Пловдив*, <http://www.riokozpd.com/>
- **Министерство на образованието и науката,** *Регистър на училищата и детските градини*, <http://www2.mon.bg/adminmon/schools/>
- **Национален институт за недвижимо културно наследство.** *Национален регистър на недвижимите културни ценности*, 2013
- **Народно събрание на Република България,** *Закон за културното наследство*, 2012
- **Народно събрание на Република България,** *Закон за туризма*, 2013
- **Информационна система за наблюдение на структурните инструменти на ЕС**, <http://umispublic.minfin.bg/>
- **Национален статистически институт,** *Текуща статистика*, <http://www.nsi.bg/>
- **Национален статистически институт,** *Районите, областите и общините в България*, 2010 г.
- **Национален статистически институт,** *Преброяване на населението и жилищния фонд през 2011 година, ТОМ3 ОБЛАСТИ, КНИГА 16 ПЛОВДИВ*, , 2012
- **Национален статистически институт – териториално бюро Пловдив,** *текуща статистика*
- **Търговско-промишлена палата – Пловдив,** *Икономически годишник на регион Пловдив*, 2012
- **Община Пловдив,** 2013, <http://www.plovdiv.bg/>.
- **Община Пловдив,** *проекти*, 2013, <http://www.projects.plovdiv.bg/>.
- **Община Пловдив,** *Общински план за развитие на община Пловдив 2005-2013*, Пловдив, 2004
- **Община Пловдив,** *Интегриран план за градско възстановяване и развитие, 2014-2020*
- **Община Пловдив,** *Оперативен план с времеви график за изпълнение на Стратегията за развитие на социалните услуги в община Пловдив за периода 2011г-2015г.*, 2011;
- **Община Пловдив,** *План за действие към Стратегическа карта за шум в околната среда*, 2010;
- **Община Пловдив,** *Стратегическа карта за шум в околната среда*, 2009;
- **Община Пловдив,** *Програма за управление на община Пловдив 2011-2015 г.*, 2011

- **Община Пловдив**, Годишен отчет (към 31.01.2013 г.) за изпълнение на програмата за управление на кмета на община Пловдив за срока на мандат 2011-2015 г
- **Община Пловдив**, Общ устройствен план на гр. Пловдив, 2007
- **Община Пловдив**, Общинска стратегия за развитие на социалните услуги в община Пловдив 2011 -2015 г., 2010
- **Община Пловдив**, доклади и справки от дирекциите на общината
- **Община Пловдив**, Стратегия и план за развитие на туризма в Пловдив 2009 – 2013
- **Община Пловдив**, Програма за управление на община Пловдив 2011-2015
- **Община Пловдив**, Концепция за устойчиво развитие на Архитектурно-исторически резерват „Старинен Пловдив“
- **Съвет по туризъм Пловдив**
- **Регионална занаятчийска камара-Пловдив**, данни за икономическото развитие на областта, 2013
- **Общински читалищен съюз – Пловдив**, Доклад за осъществените читалищни дейности в изпълнение на Програмата за 2012
- **Общински читалищен съюз – Пловдив**, Програма за развитие на читалищната дейност за 2013
- **Туристическо-информационен център-Пловдив**, данни за посещенията, 2013
- **Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“**, Стратегия за развитие на Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“ 2011-2020
- **Академия за музикално, танцово и изобразително изкуство**, Стратегия 2012-2015
- **Кръстев, Тодор**. Източният трансбалкански път в мрежата на културните коридори на югоизточна Европа: Стратегия и реализация, 2007;
- „Трансбалкански културен коридор “Гърция-България-Румъния” – споделено наследство и общо европейско бъдеще”, доклад на регионален форум, 16-17 ноември , 2007 г.
- **EVN-електроразпределение**, Концепция за развитие на разпределителната мрежа 2012-2032, 2012
- **EVN България-топлофикация**, Концепция за развитие на топлопреносната мрежа 2014-2020, 2013
- **Ситигаз България**, Схема на развитие на газопреносната мрежа, 2012
- **Вик-Пловдив ЕООД**, официални данни за водопроводната и канализационна мрежа на общината, 2013
- **Институт за пазарна икономика**, Регионални профили 2013, www.regionalprofiles.bg